

Diyarbakır Salnâmeleri

dördüncü cilt

1286-1323
(1869-1905)

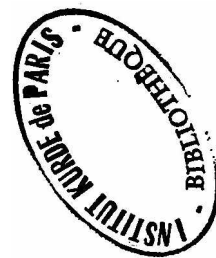
OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞUNUN
700. YILI ANISINA

DIYARBAKIR
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

SALNÂME-İ
DİYARBEKİR

4. CİLT

Institut Kulte de Paris

DİYARBAKIR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
Yayın No: 14

Yayın Yönetmeni
Ömer TELLİOĞLU

Yayın Kurulu
Ömer TELLİOĞLU
Dr. Ahmet Zeki İZGÖER
Sibgatullah KAYA

Hazırlayan
Dr. Ahmet Zeki İZGÖER

Redaksiyon
Sibgatullah KAYA

Tashih
Ali KAYA

Ofset Hazırlık - Film Çıkış
Sina Ltd. Şti.

Baskı
Acar Matbaası

İstanbul 1999

LIV. TUR. 4949
03/10/2017
1000 TEL DIY (4)

SALNÂME-İ DİYARBEKİR

DİYARBAKIR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Sunuş	7
Önsöz	8

Defa 13

Takvim	15
Erkân ve Memurîn-i Vilayet	29
Mardin Sancağı	43
Maden Sancağı	51
Ümerâ ve Zabîtan-ı Asâkir-i Nizamiye	57
Gayr-i Müslim Ruhanî Reisler	60
Ecnebi Memurlar	60
Valilerin İmar Faaliyetleri	60
Mevkii-Halihazır Durumu	62
Hutût-ı Muvâsala	67
Hutût-ı Muhabere	69
Dağlar	70
Mesafe Cerveli	71
Mahsulâta Dair İstatistik Cerveli	72
Varidât Cerveli	75
Malumât-ı Tarihiye	76

Defa 14

Takvim	89
Eyyâm-ı Meşhure	102
Elkâb-ı Resmiye	103
Nişan ve Madalyalar	105
Hulefâ ve Selâtin	107
Erkân ve Memurîn-i Vilayet	111
Mahkemeler	115
Maarif İdaresi	117
Vergi İdaresi	118
Ziraat Bank Şubesi	118
Evkaf İdaresi	119
Gureba Hastanesi	119
Teîgraf ve Posta İdaresi	120
Zabîtan ve Asakîr	121
Polis Memurları	123
Duyûn-ı Umumiye	124
Gayr-i Müslim Ruhanî Reisler	124
Merkez Sancağı	125
Mardin Sancağı	133
Maden Sancağı	145
Vilayet Ahalisinden Rütbe Sahibi Kişiler	154
Coğrafi ve İstatistikî Malumat	157
Nehirler	157
Dağlar	158
Ormanlar	159
Madenler	160
İhracat ve İthalat	162
Sanayi	163
Vilayetin 309 Senesi Varidatı	164
Vilayette Mevcut Kütüphaneler	165
Vilayetin Nüfus-ı Umumisi	166
Umûr-ı Nâfi'a	169
Evâmir (Bâbiâlî'den Diyarbekir'e Gönderilen Emirler)	170

Defa 15

Takvim	196
Enbiya, Sahabe ve Velilerin Türbeleri	208
Elkâb-ı Resmiye	212
Nişanlar	214
Vilayetlerdeki Valiler	214
Erkân ve Memurîn-i Vilayet	217

Mahkemeler	221
Maarif İdaresi	222
Vergi İdaresi	223
Ziraat Bank Şubesi	224
Daire-i Belediye	225
Telgraf ve Posta İdaresi	225
Jandarma Alayı	226
Gayr-i Müslim Ruhanî Reisler	228
Erkân-ı Harbiye Dairesi	229
Merkez Sancağı	237
Mardin Sancağı	247
Maden Sancağı	259
Vilayet Ahalisinden Rütbe Sahibi Kişiler	267
Coğrafi ve İstatistikî Malumat	270
Nehirler	271
Dağlar	272
Ormanlar	273
Madenler	274
Ziraat	275
İhracat ve İthalat	276
313 Senesi Varidat ve Masârifi	277
İmarât ve İcraat-ı Hayriye	278
Turuk ve Me'abir	281
İnşaat Cedveli	283

Defa 16

Takvim	290
Teşrifât	302
Rütbelere Dair Tarihi Malumat	303
Nişanlara Dair Malumat	305
Elkâb-ı Resmîye	306
Vilayetlerdeki Valiler	307
Erkân ve Memurîn-i Vilayet	309
Mahkemeler	313
Maarif İdaresi	314
Vergi İdaresi	315
Ziraat Bank Şubesi	316
Daire-i Belediye	316
Telgraf ve Posta İdaresi	317
Jandarma Alayı	317
Erkân-ı Harbiye Dairesi	321
Merkez Sancağı	329
Mardin Sancağı	339
Maden Sancağı	351
Vilayet Ahalisinden Rütbe Sahibi Kişiler	358
Diyarbakir Vilayeti Coğrafyası	361
Enhar	271
Dağlar	364
Ormanlar	365
Madenler	365
Ziraat	367
Ticaret	367
1314 Senesi Varidat ve Masârifi	369
1314 Sene-i Maliyesi	369
İmarât ve İcraat-ı Hayriye	371
Turuk ve Me'abir	374

Institut Kurde de Paris

Sunuş

İnsanoğlunun birtakım sebepler sonucunda yerleşik hayata geçmesi, tarımı öğrenmesi ve zaman içinde yapıp ettiklerini kayıt altına alır hale gelmesi, onun medeniyet tarihinde vukubulmuş en önemli sıçrama noktalarından biridir. Bu açıdan bakıldığında yerleşik mekanlar üzerinde kurulan medeniyetlerin "yazı" ile irtibatlandırılması boşuna değildir. İktisadi hayatın temel faaliyeti olan üretim, sosyal hayatın tanzimi, idari yapıda meydana gelen değişiklikler ve geleceğe ilişkin atılan bütün adımlar sosyal ve iktisadi hayatın iyi tanzim edilmiş dökümü sayesinde mümkün olabilmektedir. Genel kültürel hayat şifahi (sözlü) bir karakter arzetsen bile, bütün büyük medeniyetlerde ve imparatorluklarda devlet ve toplum işleri yazılı belgelerle kayıt altına alınmıştır.

Biz bu bölgede yaşayan insanlar da, tarihte büyük medeniyetler, asırlar boyu ayakta duran devletler kurduk. Üç kıta üzerinde; Kuzey Afrika'dan Balkanlar'a kadar hala geçmiş medeniyetimizin muşahhas izleri var. Bir imparatorluğu diğer küçük devletçiklerden veya kabile hayatından ayıran en önemli özelliği onun çok yönlü karmaşık yapısıdır. İdareden iktisada, sosyal hayattan hukuka, edebiyattan diğer güzel sanatlara kadar bütün büyük devletler, görünür karmaşıklığın gerisinde belli bir uyum, düzen ve ahenk kurarlar. Aksi halde hiçbir devlet sadece kılıç kuvveti veya zorbalıkla uzun asırlar ayakta duramaz.

Çoğu zaman geçmiş medeniyetimizin hiçbir bilgi temeline dayanmadığı, herşeyin şifahi olarak yürütüldüğü yönünde yaygın bir kanaat var. Hatta bazılarının göre bütçe kavramı dahi yoktu. Bunun hiçbir tarihi gerçekliğe dayanmadığı açıktır. Nitekim geçmişle ilgili araştırmalar derinleşip yaygınlaştıkça Osmanlı'nın üç kıta üzerinde yayılan siyasi, iktisadi ve idari organizasyonunun belli bir perspektif ve hatta tam merkezi olmayan bir planlama temeline dayandığı görülmüştür. Savaşlar, merkezi kararlar, hukuki davalar, arazi ölçümleri, planlar sürekli kayıt altına alınmakta ve arşivlenmektedir.

Salnâmeler işte bu bağlamda hazırlanmış önemli tarihi yazılı belgelerdir. Salnâme, farsça bir terkip olup "yıllık senelik" tutanak demektir ve Ruznameler'den çok daha geniş kapsamlıdır. Bir yıl içinde bir coğrafi veya idari bölgenin, şehir veya başka özelliklere sahip bir yerleşme biriminin genel dökümü Salnâme adı verilen defterlere kaydedilir; yetkili organlar ve şahıslar tarafından tetkik edilir ve eldeki maddi ve sosyal veriler ışığında bir sonraki sene için gerekli tedbirler alınır.

Geçmişle ilgili sağlıklı bir bilgiye ve doğru bir fikre sahip olabilmek için bu kayıtların gün yüzüne çıkarılması, araştırmacıların ve bilim adamlarının istifadesine sunulması gerekir. Çünkü tarihte olduğu gibi devlet idaresinde de bir süreklilik vardır.

Bizim, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi olarak basımına karar verdiğimiz Diyarbakır Salnâmesi (Salnâme-i Diyarbekir) de kendi alanında son derece önemli, zengin ve açıklayıcı bilgilere sahip bir tarihi hazine hükmündedir. Sadece Diyarbakır iliyle sınırlı olmayıp çevre il ve ilçelerin de topografik, demografik, iktisadi, ticari, sosyal, siyasi, hukuki ve kültürel tarihi hakkında önemli ve sağlıklı bilgiler ihtiva etmektedir. Bir yerel yönetim birimi olarak Belediye'nin böyle bir teşebbüse önyak olmasının amacı, bugüne ve geleceğe ışık tutmak ve bundan sonraki adımların daha sağlam atılmasına yardımcı olmaktır. Diğer kültürel faaliyetlerimiz yanında bu Salnâme'yi yayınlamakla önemli ve faydalı bir hizmet yaptığımıza inanıyoruz.

Doç. Dr. Ahmet BİLGİN

Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı

Önsöz

Salnâme, bir sene zarfında meydana gelen olayları, gelişmeleri tesbit etmek için hazırlanan eserlere verilen addır. Salnâme kelimesi, Farsça "yıl" anlamındaki "sâl" kelimesi ile "mektup, kitap" anlamına gelen "nâme" kelimelerinden terkip edilmiş olup Türkçe karşılığı "yılık"tır. Salnâmeler, devlet tarafından resmî olarak yayınlandığı gibi, özel kuruluşlarca da neşredilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde ilk resmî salnâme, 1847 yılında Sadrazam Reşid Paşa tarafından hazırlattırıldı. Söz konusu salnâme, Hayrullah Efendi, Ahmet Vefik Paşa ve Ahmed Cevdet Paşa'nın müşterek çalışmaları ile neşredildi. Birkaç yıl sonra bu iş için Meclis-i Maarif Başkâtibi Behçet Efendi ile Meclis azalarından Rüştü Bey görevlendirildi. Daha sonra bu görev bir irade-i seniyye ile Maarif Nezâreti Mektubî Kalemi Heyeti'ne, 1888 yılından itibaren de Memurîn-i Mülkiye Komisyonu'na bağlı Sicill-i Ahvâl İdaresi'ne havale edildi ve resmî salnâmeler, Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar bu idare tarafından hazırlandı. Vilayetler için hazırlanan salnâmelerin ilki, 1283 (1866) tarihinde Trabzon'da neşredildi. Ancak Şemseddin Sami'nin *Kamusu'l-A'lâm* 'da verdiği bilgiye göre, daha önce Halep Vilayeti Mektupçusu İbrahim Halet Bey, *Fibrîst-i Vilayeti-i Haleb* adı ile ilk salnâmeyi tertip etmiş ve içindeki istatistikî ve iktisadî bilgilerden dolayı Bâbiâli'nin dikkatini çekmesi üzerine bütün vilayetlere bu salnâmeden birer nüsha gönderilerek, aynı tarzda salnâmeler tertip edilmesi emredilmiştir.

Osmanlı Devleti XIX. yüzyılda idarî, askerî ve iktisadî açıdan büyük bir çöküntünün içerisinde bulunmaktaydı. Çöküşün önüne geçmenin yollarını arayan devlet ricali, devleti dış tehditlere karşı savunmak için yoğun önlemler alırken, ülkeyi imar etmek ve sefalet içerisinde bulunan halkın ekonomik refah seviyesini yükseltmek için projeler hazırlayarak, bunları gerçekleştirmek konusunda da yoğun çalışmalar başlattılar.

Bu çerçevede, Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu topraklarda bulunan zenginlik ve imkânları tesbit etmek için bütün vilayetlerde çalışmalar başlatıldı. Vilayet dahilinde bulunan tabii kaynaklar, ziraat, hayvancılık, üretim, nüfus, hizmet birimlerinin durumu, okullar, hastaneler, yollar, ormanlar vb. hiçbir konu ihmal edilmeden tesbit edilen bilgiler yayınlanan vilayet salnâmelerinde bir araya getirildi.

Vilayet salnâmeleri her yıl yeniden yayınlanarak, ait olduğu vilayette bir sene zarfında meydana gelen gelişme ve değişikliklerin izlenmesi mümkün hale geldi. Bu şekilde Yemen'den Kafkaslar'a, Kafkaslar'dan Balkanlar'a kadar ülkenin içinde bulunduğu durum bütün ayrıntılarıyla tesbit edildi.

Diyarbakır vilayeti için hazırlanan ve 1286-1323 (1869-1905) yıllarını içine alan 20 adet salnâmede, vilayetin coğrafi durumu, siyasî olaylar, ekonomi, sağlık, kültür, folklor gibi sosyal hayatın bütün yönlerini ilgilendiren konularda teferruatlı bilgiler verilmektedir.

Salnâmelerde verilen bilgilerin ışığında, ziraattan hayvancılığa, imar faaliyetlerinden eğitime bölgenin ekonomik ve sosyal haritasını çıkarmak mümkündür. Vilayet dahilinde mevcut yol ve köprülerin durumu hakkında bilgiler verilirken, yapılan iyileştirme ve yeni yatırımlar da ayrıntılarıyla işlenmektedir. Her yılda, ziraat ve sınaî mahsullerin çeşitleri ve miktarlarının cetveller halinde dökümleri yapılmaktadır. Ayrıca, eğitim kurumları ile öğrenci sayıları ayrıntılı bir şekilde gözler önüne serilmektedir.

Diyarbakır Salnâmelerinin muhtevalarını şu başlıklar altında özetlemek mümkündür:

Takvim, kronoloji (Hz. Adem'den yayınlandığı tarihe kadar); Osmanlı padişahlarının kısa biyografileri; devlet görevlilerinin elkabı; valiler, il meclisi üyeleri, devlet daireleri ve bu dairelerin yöneticileri, belediye başkanları ve belediye meclisi üyeleri; vilayete bağlı kaza

ve nahiyeler ile bu kaza ve nahiyelerde bulunan askerî ve mülkî erkân; vilayette bulunan ordu birliklerinin durumu; arkeolojik kalıntılar ve tarihî eserler, türbeler ve bunların durumları hakkında genel bilgiler; resmî daire, okul, mescid, evliya kabirleri, tekke, kilise, köprü, kahve vb. yerlerin sayıları (cetveller halinde); vilayetin tarihî ve coğrafî konumu; akarsular, göller, madenler, maden suları, ormanlar, genel gelirler ve giderler, ticaret, dokumacılık, hayvancılık, ziraî durum bağ ve bahçeler; devlet dairelerinin bütçeleri, gelir ve giderleri (cetveller halinde); genel nüfus: müslüman, gayr-i müslim (vilayet merkezi ve bütün kazalar)...

Diyarbakır Salnâmeleri'nden okuyucunun rahat bir şekilde istifade edebilmesi için, hazırlanış safhasında takip edilen usul ve hareket noktası şu esaslardan meydana gelmiştir:

- a) Geçmişte ve günümüzde sıkça kullanılan "Türkçe kelimeler", günümüz aksânıyla yazılmıştır. Sözelimi; edüp: edip, oldığı: olduğu, kangı: hangi, için: için gibi...
- b) Geçmişte ve günümüzde sıkça kullanılan "Arapça ve Farsça kelimeler"de yoğun bir transkripsiyon yapılmayarak, günümüzde kullanıldığı şekliyle yazılıp zorunlu uzatmalar belirtilmiştir. Örneğin, hey'et: heyet, ma'den: maden, pençşenbih: perşembe, yigirmi: yirmi vb.
- c) Geçmişte kullanılan, günümüzde ise kullanımdan düşen kelimelerde tam transkribe uygulanmıştır. Mesela, ta'rîb, ma'âdin, Teşrîn-i Sâni, Nâfi'a vb.
- d) Salnâmelerde mükerrer olan kronoloji, padişah isimleri, evliya kabirleri, geçmiş dönemlerle ilgili tarih ve coğrafya bilgileri gibi sene içinde değişiklik göstermeyen konulara yer verilmemiştir. Mümkün olduğu ölçülerde tekrardan kaçınılmıştır.

Diyarbakır Salnâmeleri'nin yayınlanmasının kültürümüz için büyük yararlar getireceği şüphesizdir. Burada, eserin basım-yayınının gerçekleşmesi konusundaki kararından dolayı Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Doç. Dr. Ahmet Bilgin Bey'e; transkripsiyon konusunda gösterdiği ilmi ve titiz çalışmasından ötürü Osmanlı Arşivi Personeli Dr. Ahmet Zeki İzgöer'e, Redaksiyon konusundaki başarılı hizmetlerinden dolayı araştırmacı-yazar Sıbğatullah Kaya'ya; bölgedeki yer isimlerinin doğru okunuşu konusundaki değerli katkıları sebebiyle M. Zeki Bilgin Hocaefendi'ye ve yayımı üstlenen Sina Ajans'a takdir ve teşekkürlerimizi sunar, eserin faydalı olmasını dileriz.

Ömer Telliöglü

Institut Kurde de Paris

(۱)

سالمه و لايت ديار بكر

۱۳۰۸

دفعه

۱۳

مطبعه و لايت مدير و مجري عزت و سلامت اخذی طرفین
ترتيب اول نشر

BASVURKALIT
rşiv Dairesi Kütüphane
No. ۱۱۱

Institut Kurde de Paris

Defa
13

SALNÂME-İ DİYARBEKİR

Sene
Sene-i Hicriye 1308
[1890-1891]

Matbaa-i vilayet müdür ve muharriri izzetlü
Talat Efendi tarafından tertib olunmuştur.

Institut kurde de Paris

Mukaddime

Saye-i maarif-vâye-i hazret-i hilâfet-penâhîde Diyarbekir vilayetinin malumat-ı tarihiye ve ahvâl-i umumiye-i mahalliyesinin ilavesiyle on üçüncü defa olmak üzere işbu bin üç yüz sekiz sene-i Hicriyesine mahsus sâlnâmesi bi-tevfik-ihî teâlâ tab' ve temsil olundu.

Takvim

Yortu Günlerinin Rumuzu

A	Ermeni
L	Latin
R	Rum
K	Katolik
Y	Yahudi

Institut kurde de Paris

Şuhûr				Şems		Zuhr		Fecr		Muharremü'l-haram sene 1308	
Muharrem	Ağustos-ı Rumi	Ağustos-ı Frengî	Eyyâm-ı Hafta	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm-ı Meşhure	ve Mahsusa
1	5	17	Pazar	10	12	5	11	8	21	Âhir-i bâd-ı şimâlî ve mahzûr	A
2	6	18	Pazartesi		15		13		24	Îd-i tahallî-i nasârâ	R
3	7	19	Salı		18		14		27	Nüzûl-i Tevrat	
4	8	20	Çarşamba		20		15		29	Vilâdet-i Meryem a.s.	
5	9	21	Perşembe		23		16		31	Teğayyür-i evrak	
6	10	22	Cuma		26		17		34	Âhir-i bâd-ı semûm	
7	11	23	Cumartesi		28		18		36	Reften-i laklak	R, A
8	12	24	Pazar		30		19		38		
9	13	25	Pazartesi		32		21		40		
10	14	26	Salı		35		22		43	Yevm-i Aşura	R
11	15	27	Çarşamba		37		23		46	Vefat-ı Meryem a.s.	R, A, K
12	16	28	Perşembe		39		24		49	Mahzûr	R, A, K
13	17	29	Cuma		41		25		51	Necât-ı Nuh	
14	18	30	Cumartesi		43		26		54		
15	19	31	Pazar		45		27	8	57	Cülûs-ı Hümâyûn sene 1293	
16	20	1	Pazartesi	47	5	28	9	00		Eylül-i Frengî	
17	21	2	Salı		50		29		3		
18	22	3	Çarşamba		52		30		6		
19	23	4	Perşembe		55		32		8		
20	24	5	Cuma	10	57		33		11		
21	25	6	Cumartesi	11	00		34		13		
22	26	7	Pazar		2		35		16	İmtizâc-ı fasleyn	
23	27	8	Pazartesi		5		37		19		L
24	28	9	Salı		7		38		22		
25	29	10	Çarşamba		9		39		25		R
26	30	11	Perşembe		11		40		27	Âhir-i nehl-i müşil ve Vakt-i hacâmat	
27	31	12	Cuma		13		41		30		
28	1	13	Cumartesi		15		42		32	Eylül-i Rumî 30	
29	2	14	Pazar		18		43		34		
30	3	15	Pazartesi	11	21	5	45	9	36	Mahzûr	

Şuhûr				Şems		Zuhr		Fecr		Saferü'l - hayr	
Safer	Teşrin-i evvel	Teşrin-i evvel-i frengi	Eyyâm-ı Hafta	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm-ı Meşhure	ve Mahsusa
1	4	16	Salı	11	23	5	46	9	38	Fırtına	
2	5	17	Çarşamba		26		47		41	Şikesten-i germâ	
3	6	18	Perşembe		29		49		44		
4	7	19	Cuma		31		50		47		R, K, Y
5	8	20	Cumartesi		34		51		50	Vefat-ı Meryem a.s.	
6	9	21	Pazar		37		53		53	Sa'd	L
7	10	22	Pazartesi		39		54		56	Fırtına	
8	11	23	Salı		42		56	9	58	Karar-ı Nil	
9	12	24	Çarşamba		45		57	10	00		
10	13	25	Perşembe		47	5	58		2		L, K
11	14	26	Cuma		50	6	00		5	İdü's-Salib	A, R
12	15	27	Cumartesi		52		1		8		
13	16	28	Pazar		55		2		11	Noksan-ı mâi'l-eşcâr	Y
14	17	29	Pazartesi	11	58		4		14	Kamuş bayramı	L, Y
15	18	30	Salı	12	00		5		17		
16	19	1	Çarşamba		3		6		20	Teşrin-i Evvel-i Frengî	
17	20	2	Perşembe		5		7		22		
18	21	3	Cuma		7		8		25		
19	22	4	Cumartesi		9		9		27		Y
20	23	5	Pazar		11		10		30	Meryem Ana Fırtınası	Y
21	24	6	Pazartesi		14		12		32		Y
22	25	7	Salı		16		13		35		L
23	26	8	Çarşamba		19		14		37	Bed'-i sukûti'l-evrak	
24	27	9	Perşembe		22		16		40		Y
25	28	10	Cuma		24		17		42		
26	29	11	Cumartesi		27		18		45		
27	30	12	Pazar		30		20		47		
28	1	13	Pazartesi		32		21		50	Teşrin-i Evvel-i Rumî 31,	
29	2	14	Salı	12	35	6	22	10	52	İbtidâ-i sene-i Rumî	

Şühür		Şems		Zuhr		Fecr		Reb'ül - evvel		
Reb'ü'l - Evvel	Teşrin-i Sâni	Teşrin-i Sâni Frengi	Eyyâm-ı Harif	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Eyyâm-ı Meşhure ve Mahsusa										
1	3	15	Çarşamba	12	37	6	23	10	54	Evvel-i eyyâm-ı matar
2	4	16	Perşembe		39		24		57	
3	5	17	Cuma		42		26	11	00	
4	6	18	Cumartesi		44		27		3	
5	7	29	Pazar		47		28		5	Evvel-i Gars-ı eşcâr
6	8	20	Pazartesi		49		29		7	
7	9	21	Salı		52		31		9	
8	10	22	Çarşamba		55		32		11	
9	11	23	Perşembe		57		33		12	Bağ Fırtınası
10	12	24	Cuma	12	59		34		13	
11	13	25	Cumartesi	1	2		36		15	
12	14	26	Pazar		5		37		17	Mevlûdü'n-Nebî a.s.
13	15	27	Pazartesi		7		38		19	Bürûdet-i miyâh
14	16	28	Salı		9		39		21	L
15	17	29	Çarşamba		11		40	11	23	İstihmâm a'lâdır.
16	18	30	Perşembe		13		41		25	
17	19	31	Cuma		15		42		27	
18	20	1	Cumartesi		17		43		29	Teşrin-i Sâni-i Frengi L
19	21	2	Pazar		19		44		31	
20	22	3	Pazartesi		21		45		33	
21	23	4	Salı		23		46		35	Gayet-i kuvvet-i harif
22	24	5	Çarşamba		25		47		37	Zer'-i hinta
23	25	6	Perşembe		27		48		39	Tezvic-i Hazret-i Ali bâ-Fatımâ
24	26	7	Cuma		29		49		41	Rûz-ı Kasım R
25	27	8	Cumartesi		31		50		43	Kışlak-ı murgân ve penâhî mûr(?)
26	28	9	Pazar		33		51		45	
27	29	10	Pazartesi		35		52		47	Koçu koyuna katarlar.
28	30	11	Salı		37		53		49	
29	31	12	Çarşamba		39		54		51	
30	1	13	Perşembe	1	41	6	55	11	52	Teşrin-i Sâni-i Rumî 30

Şubûr				Şems	Zuhr	Fecr	Reb'ul - âhir				
Reb'ul âhir	Kânûn-ı evvel	Kânûn-ı evvel frengi	Eyyâm-ı Hafız	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm-ı Meşhure	ve Mahsusa
1	2	14	Cuma	1	43 6	56	11	55		Mahzûr	
2	3	15	Cumartesi		45	57	57			Veziden-i bād-ı cenûbî	
3	4	16	Pazar		47	58	11	59		Sa'd-i mübârek	
4	5	17	Pazartesi		49	59	12	1			
5	6	18	Salı		50 6	59	3				
6	7	19	Çarşamba		51 7	00	5			İhtifâ-i haşerât	R
7	8	20	Perşembe		53	1	7				
8	9	21	Cuma		55	2	9			Hareket-i deryâ	
9	10	22	Cumartesi		57	3	11			Sa'd	
10	11	23	Pazar	1	59	4	12				
11	12	24	Pazartesi	2	1	5	13			İbtidâ-i sermâ	R
12	13	25	Salı		2	5	14			Mahzûr	
13	14	26	Çarşamba		4	6	15			Nüzûl-i mâil-eşcâr	
14	15	27	Perşembe		5	7	16			Savm-ı Milad-ı İsa	L
15	16	28	Cuma		6	7	17				
16	17	29	Cumartesi		7	8	18			İbtidâ-i savm-ı Milad	L
17	18	30	Pazar		8	8	19				
18	19	1	Pazartesi		9	9	19			Kânûn-ı Evvel-i Frengî	L
19	20	2	Salı		10	9	20			Helak-şuden-i ankebut	
20	21	3	Çarşamba		11	10	21				
21	22	4	Perşembe		12	10	22				
22	23	5	Cuma		13	11	23				
23	24	6	Cumartesi		13	11	23			İbtidâ-i rih-i şimâlî	
24	25	7	Pazar		14	12	24				
25	26	8	Pazartesi		15	12	24				
26	27	9	Salı		15	12	25				
27	28	10	Çarşamba		16	12	25			Âhir-i sukuti'l-evrak	L
28	29	11	Perşembe		16	13	26				
29	30	12	Cuma	2	17 7	13	12	26		Mahzûr	R

Şuhûr				Şems		Zuhr		Fecr		Cemâziye'l - evvel	
Cemâziye'l - evvel	Kânûn-ı evvel	Kânûn-ı sâni-i frengi	Eyyâm-ı Hafta	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm-ı Meşhure	ve Mahsusa
1	1	13	Cumartesi	2	17	7	13	12	27	Kânûn-ı Evvel-i Rumî 31	
2	2	15	Pazar		18		14		27		
3	3	15	Pazartesi		18		14		28		
4	4	16	Salı		19		14		28		
5	5	17	Çarşamba		19		14		29		
6	6	18	Perşembe		20		15		29		
7	7	19	Cuma		20		15		30	Evvel-i şeb-i yeldâ	
8	8	20	Cumartesi		21		15		30		A, K
9	9	21	Pazar		21		15		30		
10	10	22	Pazartesi		21		15		30		
11	11	23	Salı		21		15		30	Evvel-i Erba'în	R
12	12	24	Çarşamba		20		15		30	Âhir-i şeb-i yeldâ	
13	13	25	Perşembe		20		15		29		
14	14	26	Cuma		19		14		29		L
15	15	27	Cumartesi	2	19		14	12	28	Nehy-i kasd ve hacâmat	L
16	16	28	Pazar		18		14		28		L
17	17	29	Pazartesi		18		14		27		
18	18	30	Salı		17		13		27		
19	19	31	Çarşamba		17		13		26		
20	20	1	Perşembe		16	7	13		26	Kânûn-ı Sâni-i Frengi	
21	21	2	Cuma		16		13		25		
22	22	3	Cumartesi		15		12		25		
23	23	4	Pazar		15		12		24		
24	24	5	Pazartesi		14		12		24		
25	25	6	Salı		13		11		23	Şeb-i Milad-ı İsa a.s.	R, L, K
26	26	7	Çarşamba		12		11		23		
27	27	8	Perşembe		12		10		22		
28	28	9	Cuma		11		10		21	Nüzûl-i Zemheri	
29	29	10	Cumartesi		11		9		20		
30	30	11	Pazar	2	10	7	9	12	19		

Şuhûr		Şems		Zuhr		Fecr		Cemâziye'l âhir			
Cemâziye'l âhir	Kânûn-ı Evvel	Kânûn-ı Sâni	Eyyâm-ı Hâfîa	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm-ı Meşhure	ve Mahsusa
1	31	12	Pazartesi	2	8	7	8	12	19		
2	1	13	Salı		7		8		18	Kânûn-ı Sâni-i Rumi 31, Mesihî 1891 R, K	
3	2	14	Çarşamba		6		7		17		
4	3	15	Perşembe		5		7		16		
5	4	16	Cuma		3		6		15		
6	5	17	Cumartesi		2		6		14		
7	6	18	Pazar	2	1		5		13		
8	7	19	Pazartesi	1	59		3		12	Tas'îd-i İsa a.s.	
9	8	20	Salı		57		3		11		
10	9	21	Çarşamba	1	55		2		9	Şiddet-i sermâ	
11	10	22	Perşembe		53	7	1		7		
12	11	23	Cuma		51	7	00		5		
13	12	24	Cumartesi		50	6	59		3		
14	13	25	Pazar		48		59	12	1	Vaz'-ı ism-i İsa a.s.	
15	14	26	Pazartesi		47		58	11	59		
16	15	27	Salı		45		57		57		
17	16	28	Çarşamba		43		56		55		R
18	17	29	Perşembe		41		55		53		R
19	18	30	Cuma	1	39		54		51	Âhir-i Erba'în	
20	19	31	Cumartesi		37		53		49		
21	20	1	Pazar		35		52		47	Şubat-ı Frengî	
22	21	2	Pazartesi		32		51		45	Nüzûl-i Tevrat	
23	22	3	Salı		31		50		43	İzdivâc-ı hayvanat	
24	23	4	Çarşamba		29		49		41		
25	24	5	Perşembe		27		48		39		
26	25	6	Cuma		25		47		37		
27	26	7	Cumartesi		23		46		35		
28	27	8	Pazar		21		45		32		
29	28	9	Pazartesi	1	19	6	44		31		

Şuhûr				Şems	Zuhr	Fecr	Recebü'l - ferd				
Receb	Kanun- i Sâni	Nisan- i Frengi	Eyyâm- i Hafta	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm- i Meşhure	ve Mahsusa
1	29	10	Salı	1	17	6	43	11	29		
2	30	11	Çarşamba		15		42		27		
3	31	12	Perşembe		13		41		25		
4	1	13	Cuma		11		40		23	Şubat-ı Rumî 28 Leyle-i Regaib	K
5	2	14	Cumartesi		9		39		21		
6	3	15	Pazar		7		38		19		
7	4	16	Pazartesi		5		37		17	Sa'd	
8	5	17	Salı	1	2		36		15	Ağaç dikmek zamanı	
9	6	18	Çarşamba	12	59		34		13	Nahs	
10	7	19	Perşembe		57		33		12	Cemre-i Ūlâ be-hava	
11	8	20	Cuma		55		32		11		
12	9	21	Cumartesi		52		31		9		
13	10	22	Pazar		49		29		7	Ağaçta su yürür.	
14	11	23	Pazartesi		47		28		5		
15	12	24	Salı		44	6	27		3	Mahzûr	
16	13	25	Çarşamba		42		26	11	00		
17	14	26	Perşembe	12	39		24	10	57	Cemre-i Sâniye be-âb	
18	15	27	Cuma		37		23		54	Âmeden-i laklak	
19	16	28	Cumartesi		35		22		52		
20	17	1	Pazar		33		21		50	Mart-ı Frengî sene 1307	
21	18	2	Pazartesi		30		20		47	Feryad-ı kurbağa	
22	19	3	Salı		27		18		45	Eyyâm-ı fasl-ı kalem	
23	20	4	Çarşamba		24		17		42		
24	21	5	Perşembe		22		16		40	Cemre-i Sâlise be-hâk	
25	22	6	Cuma		19		15		37	Şikesten-i sermâ	
26	23	7	Cumartesi		16		13		35		
27	24	8	Pazar		14		12		32	Leyle-i Mirac ve Sa'd	
28	25	9	Pazartesi		12		11		30	İbtidâ-i berdi'l-acûz	
29	26	10	Salı		10		10		28		
30	27	11	Çarşamba	12	8	6	9		26	Yahudinin şeker bayramı	Y

Şuhûr		Şems		Zuhr		Fecr		Şa'bânü'l - mu'azzam		Eyyâm-ı Meşhure	ve Mahsusa
Şaban	Nisan Rûmî	Mart-ı Rûmî	Eyyâm-ı Hafta	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika		
1	28	12	Perşembe	12	6	6	8	20	21	Fırtına	
2	1	13	Cuma	12	3		6		20	Mart-ı Rumî 31 sene 1307	
3	2	14	Cumartesi	12	00		5		17		
4	3	15	Pazar	11	58		4		14	Âhir-i berdi'l-acûz	
5	4	16	Pazartesi		55		2		11	Perhiz-i kebîr-i nasârâ	
6	5	17	Salı		52	6	1		8	Oğlak kıran	
7	6	18	Çarşamba		50	6	00		5		
8	7	19	Perşembe		47	5	58	10	2		R
9	8	20	Cuma		45		57	10	00		
10	9	21	Cumartesi		42		56	9	58		L
11	10	22	Pazar		40		54	9	56	Nevruz-ı sultanî	
12	11	23	Pazartesi		37		53		53		
13	12	24	Salı	11	34		51		50	Ağaç açan fırtınası	L
14	13	25	Çarşamba	11	31		50		47		
15	14	26	Perşembe		29		49		44	Leyle-i Berat	
16	15	27	Cuma		26		47		41	Vilâdet-i hümayûn	
17	16	28	Cumartesi		23		46		38		
18	17	29	Pazar		21		45		36		
19	18	30	Pazartesi		18		43		34	Hareket-i haşerât	
20	19	31	Salı		15		42		32		
21	20	1	Çarşamba		13		41		30	Nisan-ı Frengî	
22	21	2	Perşembe		11		40		27		
23	22	3	Cuma		9		39		25	Şûrb-i müşhil	
24	23	4	Cumartesi		7		38		22		
25	24	5	Pazar		5		37		19	Fırtına	
26	25	6	Pazartesi	11	2		35		16	Feryad-ı andelib	
27	26	7	Salı	11	00		34		13		
28	27	8	Çarşamba	10	57		33		11	Şeref-i şems	K, Y
29	28	9	Perşembe	10	55	5	32	9	8		

Şuhûr		Şems		Zuhr		Fecr		Ramazânü'l - mübarek			
Ramazân	Mart-1 Rûmî	Nisan-1 frenği	Eyyâm-1 Hafta	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm-1 Meşhure	ve Mahsusa
1	29	10	Cuma	10	52	5	30	9	6		Y
2	30	11	Cumartesi		50		29	9	3		Y
3	31	12	Pazar		47		28	9	00		A, Y
4	1	13	Pazartesi		45		27	8	57	Nisan-1 Rumî 30	Y
5	2	14	Salı		43		26		54		Y
6	3	15	Çarşamba		41		25		51		Y
7	4	16	Perşembe		39		24		49		R, A, K, Y
8	5	17	Cuma		37		23		46		R, A, K, L
9	6	18	Cumartesi		35		21		43		
10	7	19	Pazar	10	32		20		40		
11	8	20	Pazartesi		29		18		37		R
12	9	21	Salı	10	26		17		34	Evvel-i sitte-i sevr	
13	10	22	Çarşamba		24	5	16	8	31	Vefat-ı Adem aleyhisselâm	
14	11	23	Perşembe		21	5	15	8	29	Eyyâm-1 garka	
15	12	24	Cuma		18		14		27	Tufan-ı Nuh a.s. ve Mahzûr	
16	13	25	Cumartesi		16		13		24		L
17	14	26	Pazar		13		11		21	Âhir-i sitte-i sevr	
18	15	27	Pazartesi		11		10		19		
19	16	28	Salı		9		9		16	Buğdaya sût gelir.	
20	17	29	Çarşamba		7		8		13	Mayıs-1 Frenği	L
21	18	30	Perşembe		5		7		10	Bâd-ı şarkî ziyade eser	
22	19	1	Cuma		3		6		8	Kızıl Yumurta	L
23	20	2	Cumartesi	10	1		5		5		*
24	21	3	Pazar	9	59		4		3	Rûz-ı Hızır	
25	22	4	Pazartesi		57		3	8	1		
26	23	5	Salı		55		2	7	59		
27	24	6	Çarşamba	9	52	5	1		57	Leyle-i Kadir	
28	25	7	Perşembe		51	5	00		54	Âhir-i eyyâm-ı matar	
29	26	8	Cuma		49	4	59		51		
30	27	9	Cumartesi	9	47	4	58	7	49		

Şuhûr		Şems		Zuhr		Fecr		Şevval-i Şerif			
Şevval	Nisan	Mayıs-ı frengl	Eyyâm-ı Hafta	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm-ı Meşhure	ve Mahsusa
1	28	10	Pazar	9	46	4	57	7	47	Salât-ı İd-i Fitr	
2	29	11	Pazartesi		45		57		44	saat 10 dakika 12	
3	30	12	Salı		43		56		41		
4	1	13	Çarşamba		41		54		39	Mayıs-ı Rumî 31	
5	2	14	Perşembe		39		54		37	İdül-verd	
6	3	15	Cuma		37		52		34		
7	4	16	Cumartesi		36		52		32		
8	5	17	Pazar		35		52		29		
9	6	18	Pazartesi		33		51		26	Karar-ı nebâtât	
10	7	19	Salı		31		50		24	Feth-i Mekke-i Mükerrreme	
11	8	20	Çarşamba		29		49		22	Residen-i gül	
12	9	21	Perşembe		27		48		20	Mahzûr	R, K, A, L
13	10	22	Cuma	9	25	4	47		18		
14	11	13	Cumartesi	9	23	4	46		16	Bina-i Kostantiniyye	
15	12	24	Pazar		22		45		14	Sa'd	
16	13	25	Pazartesi		21		45		12		
17	14	26	Salı		20		44		11		
18	15	27	Çarşamba		19		43		9	Âgaz-ı germâ	
19	16	28	Perşembe		18		43		7		
20	17	29	Cuma		17		43		6		Y
21	18	30	Cumartesi		16		42		5		
22	19	31	Pazar		15		42		4		
23	20	1	Pazartesi		14		41		3	Haziran-ı Frengî	R, K, A, L
24	21	2	Salı		13		41		2	Koyun kırkarlar.	
25	22	3	Çarşamba		12		40	7	1		R, K, A, L
26	23	4	Perşembe		11		40	6	00		
27	24	5	Cuma		10		39	6	59		
28	25	6	Cumartesi		9		39	6	58	Kullet-i miyâh	
29	26	7	Pazar	9	8	4	38	6	57		

Şuhûr		Şems		Zuhr		Fecr		Zi'l - kâde			
Zilkade	Mayıs-ı Rumî	Haziran-ı frengî	Eyyâm-ı Hafta	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm-ı Meşhure	ve Mahsusa
1	27	8	Pazartesi	9	7	4	38	6	56		
2	28	9	Salı		7		38		55	Mevsim-i hasad	
3	29	10	Çarşamba		6		37		54		
4	30	11	Perşembe		6		37		53		
5	31	12	Cuma		5		37		53		
6	1	13	Cumartesi		5		37		52	Haziran-ı Rumî 30	
7	2	14	Pazar		4		36		52		
8	3	15	Pazartesi		4		36		51	Vezîden-i bâd-ı şimâlî	L
9	4	16	Salı		3		36		51		
10	5	17	Çarşamba		3		36		50	Sükut-ı nokta-i Nil	
11	6	18	Perşembe		2		35		50		
12	7	19	Cuma		2		35		49	Evvel-i rûz-ı Yeldâ	
13	8	20	Cumartesi	9	1		35		49	Mahzûr	
14	9	21	Pazar	9	1		35	6	49		
15	10	22	Pazartesi		1		35		49		
16	11	23	Salı		1		35		49		
17	12	24	Çarşamba		2		35		49	Tahvil-i şems be-Seratân	
18	13	25	Perşembe		2		35		50	Sa'd	
19	14	26	Cuma		3		36		50	Evvel-i fasl-ı sayf	
20	15	27	Cumartesi		3		36		51	Âhir-i rûz-ı yeldâ	L
21	16	28	Pazar		4		36		51	Gündönümü Fırınası	
22	17	29	Pazartesi		4		36		52		
23	18	30	Salı		5		37		53		
24	19	1	Çarşamba		5		37		53	Evvel-i bâd-ı semûm	
25	20	2	Perşembe		6		37		53	Temmuz-ı Frengî A, K, L	
26	21	3	Cuma		6		37		54		
27	22	4	Cumartesi		7		38		55		L
28	23	5	Pazar		7		38		56	Hareket-i deryâ	
29	24	6	Pazartesi		8		38		57		
30	25	7	Salı	9	8	4	39	6	58		R, K

Şuhûr		Şems		Zuhr		Fecr		Zilhicce			
Zilhicce	Haziran-ı Rumi	Temmuz-ı frengi	Eyyâm-ı Hafta	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Eyyâm-ı Meşhure	ve Mahsusa
1	26	8	Çarşamba	9	10	4	39	6	59		
2	27	9	Perşembe		11		40	7	00		
3	28	10	Cuma		12		40		1	Nehy-i kasd-ı hacâmat	
4	29	11	Cumartesi		13		41		2	Sa'd-ı mübarek	R
5	30	12	Pazar		14		41		3		
6	1	13	Pazartesi		15		42		4	Temmuz-ı Rumi 31	R
7	2	14	Salı		16		42		5	Helâk-ı ashâb-ı fîl	
8	3	15	Çarşamba		17		43		6	Yunus a.s.'i balık yuttuğu	
9	4	16	Perşembe		18		43		7		
10	5	17	Cuma		19		44		9	Salât-ı İd-i Adhâ saat 9 dakika 48	
11	6	18	Cumartesi		20		44		11		
12	7	19	Pazar		21		45		12		
13	8	20	Pazartesi	9	22	4	45		14	Şiddet-i hararet	
14	9	21	Salı	9	23	4	46		16		
15	10	22	Çarşamba		25		47		18		A, K
16	11	23	Perşembe		27		48		20	Akd-i nikâh	
17	12	24	Cuma		29		49		22	Sa'd-ı mübarek	L
18	13	25	Cumartesi		31		50		24	Mahzûr	
19	14	26	Pazar		33		51		26		
20	15	27	Pazartesi		35		52		29		
21	16	28	Salı		36		52		32		
22	17	29	Çarşamba		37		52		34		Y
23	18	30	Perşembe		39		54		37		L
24	19	31	Cuma		41		55		39	İbtidâ-yı eyyâm-ı bâhûr	
25	20	1	Cumartesi		42		56		41	Ağustos-ı Frengi 30	R
26	21	2	Pazar		45		57		44		
27	22	3	Pazartesi		46		57		47		
28	23	4	Salı		47	4	58	7	49		
29	24	5	Çarşamba		49	4	59	7	51		

Institut kurde de Paris

[ERKÂN VE ME'MURÎN-İ VİLAYET]

Institut kurde de Paris

ERKÂN VE ME'MURÎN-İ VİLAYET

Vali-i Vilayet

Hasan Refik Beyefendi

Bâlâ

Osmanî	Mecîdî	İmtiyaz	İmtiyaz
2	1	Altın	Gümüş

Erkân-ı Vilayet

Nâib Abdurrahman Nesib Efendi Edirne Pâye-i Mücerredî

Defterdar Muhiddin Beyefendi Ülâ Sânisî M 3

Mektubî Mehmed Şakir Beyefendi Sâniye Sınıf-ı Sânisî

Müftü Ahmed Hilmi Efendi İzmir Pâye-i Mücerredî M 3

Meclis-i İdare-i Vilayet

Rcis Vali-i Vilayet

Azâ-yı Tabiiyye	Azâ-yı Muntehabe
Nâib Efendi	Abdülkadir Paşa Mirimirân M 3, O 3
Defterdar Beyefendi	Hacı Seyfullah Efendi Sâlise
Mektubî Beyefendi	Edirne Pâye-i Mücerredî M 3
Müftü Efendi	Hacı Mesud Beyefendi
Nakibüleşraf Kaymakamı	Milel-i mevcûde rüesâ-yı ruhâniyesi münâvebeten devam ediyorlar. Kazzazyan Osib Efendi M 3 Keşişyan Mihail Efendi M 5

Meclis-i İdare Müdde'î-i Umumiliğini Mektubî Mümeyyizi Abdülkadir Efendi, Mustantıklığını Başkâtib Feyzi Efendi ifa ediyorlar.

Mektubî Kalemî

Mümeyyiz Abdülkadir Efendi Sâniye M 3

Müsevvid Osman Sakıb Efendi Sâniye	Müsevvid Hafız Mehmed Efendi Sâlise
Müsevvid Ragıb Efendi	Müsevvid Hüseyin Sıdkı Efendi
Müsevvid Hafız Necib Efendi	Müsevvid Said Efendi
Müsevvid İzzet Efendi	Müsevvid Arif Bey Râbi'a

Mübeyyiz Fazlı Efendi	Mübeyyiz Abdüsselam Efendi	Mübeyyiz Sabri Bey
Mübeyyiz Vehbi Efendi	Mübeyyiz Refi Bey	Mübeyyiz Hamdi Efendi
Mübeyyiz Şevket Efendi	Mübeyyiz Vasif Efendi	Mübeyyiz Hikmet Efendi
	Sabri Bey	

Meclis-i İdare-i Vilayet Kalemî

Başkâtib Feyzi Efendi Sâniye	
Talat Efendi Sâniye	Rıza Efendi
Zülfikar Efendi	Hüsnü Bey
Besim Efendi	

Muhasebe-i Vilayet

Mümeyyiz Asım Efendi Sâniye

Vâridât Kâtibi Mustafa Galib Efendi	Mesâlih-i Cârîye Kâtibi Vahid Efendi
Vâridât Mukayyidi Süleyman Şakir Efendi	Mustafa Şevket Efendi

Masraf Kâtibi Hacı Tayfur Efendi

Mustafa Vasfi Efendi

Yevmiye Kâtibi Hakkı Efendi

Osman Efendi

Abuş Bey

Sandık Emîni Hafız Ahmed Müfid Efendi

Hafız Zülfikar Efendi

Mehmed Şevket Efendi

Mustafa Sıdkı Efendi

Şevki Efendi

Aziz Efendi

Evrak Odası

Müdür Zülfikar Efendi Sâniye

Refiki Hasan Efendi

Sabri Efendi

Abdülhamid Efendi

Abdülbaki Efendi

Nedim Efendi

Ahmed Efendi

Nüfus Nezâretî

Nâzır Abdülfettah Efendi

Mütemâyiz M 3

Başkâtib Hacı Ali Bey Müderris

İkinci Kâtib Mehmed Nureddin Bey

Maarif İdaresi

Müdür Necib Bey Sâlise

Muhasebeci Ali Rıza Efendi Başkâtib İbrahim Efendi

Sandık Emîni Mahmud Zeki Efendi

Maarif Meclisi

Reis Müdür Bey

Azâ Osman Sakıb Efendi Sâniye Azâ Vahid Efendi

Ulemadan Hacı Mehmed Ali Efendi

Nâfi'a Dairesi

Sermühendis Yusuf Bey Sâlise

İkinci Mühendis Rafael Efendi

Mühendis Muavini İbrahim Edib Efendi

Kondüktör Osman Efendi

Kâtib Sabri Efendi

Nâfi'a Komisyonu

Reis Vali-i Âli-i Vilayet

Azâ Hacı Abdülkadir Paşa

Azâ Nüfus Nâzır Abdülfettah Efendi

Azâ Sermühendis Yusuf Bey

Azâ Ziraat Bankası Şube Memuru Niyazi Efendi

Belediye Azâsından Hacı Cübeyr Efendi

Mekteb-i İdadi İnşaat Komisyonu

Reis Nakibüleşraf Kaymakamı Hacı Mesud Bey

Azâ Sermühendis Yusuf Bey

Azâ Maarif Müdürü Necib Bey

Azâ Meclis-i İdare Azâsından

Azâ Beledî Azâsından Hacı

Osib Efendi

Cübeyr Efendi

Muhasib Maarif Başkâtibi İbrahim Efendi

İnşaat Memuru Hokas Efendi

Hapishane ve Asâkir-i Jandarma Kışlası İnşaat Komisyonu

Reis Meclis-i İdare Azâsından Hacı Abdülkadir Paşa

Azâ Jandarma Kumandanı Azimet Bey

Azâ Sermühendis Yusuf Bey

Azâ Meclis-i İdare Azâsından Osib Efendi

Azâ Beledî Reisi Zülfikar Ağa

Azâ Kazaz Bezzazyan Ohannes Efendi

İnşaat Memuru Osman Efendi

Matbaalar

Nazır Mektubî-i Vilayet Şakir Efendi Sâniye Sınıf-ı Sâni
Müdür ve Muharrir Talat Efendi Sâniye Sınıf-ı Sâni
Hurûf Matbaası Litoğrafya Matbaası
Muhasib Muhlis Efendi Sermemur Muhlis Efendi
Hattat Yaver Efendi Memur Veli Efendi
Sermürettib Şükrü Efendi Memur Mehmed Ali Efendi
Refiki Hüseyin Efendi Bir nefer muvakkat şakird dahi
Destgâhçı Serkis Efendi icab ettikçe istihdam
Merdaneci Mehmed Efendi olunmaktadır.

Evkaf İdaresi

Muhasebeci Rüşdü Efendi Sâlise Kâtib Abdülhadi Efendi

Ziraat Bankası Şube İdaresi

Memur Niyazi Efendi Sâniye
Kâtib Raif Efendi Kâtib Süleyman Efendi

Tercüme-i Ahvâl Komisyonu

Reis Mektubî-i Vilayet Şakir Efendi Sâniye Sınıf-ı Sâni
Azâ Mektubî Mümeyyizi Abdülkadir Efendi Azâ Meclis-i İdare Başkâtibi
Sâniye M 3 Feyzi Efendi Sâniye
Azâ Mektubî Kalemî Sermüsevvidi Azâ Evrak Müdürü Zülfiakar
Osman Sakıb Efendi Sâniye Efendi Sâniye
Azâ Matbaa Müdürü Talat Efendi Sâniye Azâ Muhasebe Hulefâsından Vahid Efendi
Azâ Mektubî Müsevvidi Ragıb Efendi Kâtib Şevket Efendi

Ma'a-Tahrir Vergi Kalemi

Müdür Hüsnü Efendi
Başkâtib Abdülcebbar Efendi Vukuat Kâtibi Kasım Efendi
Diğeri Mehmed Ali Efendi Vukuat Kâtibi Beşsar Efendi
Defterci Behram Efendi

Defter-i Hakanî İdaresi

Memur Ali Saib Bey Sâniye
Başkâtib Mesud Efendi İkinci Kâtib Molla Efendi
Tapu Kâtibi Abdurrahman Efendi Yoklama Kâtibi Abdülvahhab Efendi

Jandarma Alay Meclisi

Reis Miralay Azimet Bey M 3, O 4
Azâ Binbaşı Ali Efendi İdare Emni Vekili Hacı Hasan Efendi
Yüzbaşı Hasan Rıza Efendi Yüzbaşı Hamdi Efendi
Mülâzım-ı Evvel Faris Efendi Mülâzım-ı Evvel Hasan Bey
Mülâzım-ı Sâni Mustafa Ağa

Diyarbakir Jandarma Taburu

Binbaşı Ali Efendi
Tabur Kâtibi münhal Muavin Hacı Hasan Efendi

Süvari

Bölük Yüzbaşılar	Mülâzım-ı Evveller	Mülâzım-ı Sâniler
1- Ahmed Hamdi Efendi	Faris Efendi M 3	Nureddin Efendi
2- Şaban Ağa	Mehmed Ali Ağa M 3	Mustafa Ağa
3- Ahmed Tevfik Efendi	münhal	münhal

Piyade

1- Mehmed Ali Efendi	Hacı İsmail Ağa	Ali Efendi M 5
2- Hacı İsmail Efendi	Bekir Ağa	Mustafa Ağa
3- Hasan Efendi		
4- Halil Ağa	Hasan Bey M 3	Reşid Efendi
	Ahmed Ağa	Hüseyin Ağa

Polis Taburu

Komiser-i Sâni Abdülaziz Efendi Sâlise

Komiser-i Sâlis Ahmed Efendi M 3

Polis Mustafa Efendi	Polis İbrahim Efendi
Polis Said Efendi	Polis Abdurrahman İzzet Efendi
Polis Mehmed Emin Efendi	Polis Salim Efendi
Polis Said Efendi	Polis Abdullah Efendi
Polis Kirkor Efendi	Polis Kirkor Efendi

Hapishane İdaresi

Müfettiş Halil Tahsin Efendi

Müdür Ahmed Şefik Efendi Kâtib Rifat Efendi

Beledi Dairesi

Reis Zülfikar Ağa Kaptıbaşı

Azâ Bekir Efendi	Azâ Hacı Cübeyr Efendi
Azâ Hacı İbrahim Efendi	Azâ münhal
Memleket Tabibi Bedros Efendi Sâlise	Azâ Çizmeciyan Terzi Tomas Efendi
Azâ Simsaryan Kirkor Efendi	Azâ Hacıyan Artin Efendi
Azâ Türbancıyan Mıgırdıç Efendi	Kâtib Mustafa Efendi
Sandık Emni Abdülaziz Efendi	
Müfettiş Cemil Efendi	Çavuş Abdülgafur Efendi
Çavuş Lütfi Efendi	Çavuş Bolis Efendi
Ohen Efendi	

Belediye Eczahanesi

Eczacı Agop Efendi Muavini Osib Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi

Müdür Nuri Efendi

Başkâtib Zülfü Efendi	Refiki Osman Efendi
Müskir Kâtib Mehmed Ali Efendi	Sandık Emni Şerif Efendi
Kirtasiye Memuru Ali Rıza Efendi	

Reji İdaresi

Müdür Antuvan Efendi

Muhasib Abdülkerim Efendi Ambar Memuru Aram Efendi

Telgrafhane

Başmüdür Âsaf Bey Mütemâyiz M 3

Müfettiş Âgah Efendi
Merkez Telgraf Müdürü Sabri Efendi
Posta Memuru Abdullah Efendi
Tahrirât Kâtibi Şükrü Efendi
Sermuhabere Memuru Talat Efendi
Sermuhabere Memuru Ali Efendi
İkinci Muhabere Memuru İlhami Efendi
Tahir Efendi
Osman Efendi
Rahmi Efendi

Müfettiş Muavini Hilmi Efendi
Başmüdür Başkâtibi Vehbi Efendi
Başmüdür Muhasebe Kâtibi David Efendi
Mukayyid Şevket Efendi
Sermuhabere Memuru Cemal Efendi
İkinci Muhabere Memuru Saib Efendi
Muhabere Memuru Rıza Efendi
Vahab Efendi
Zeki Efendi

Lisân-ı Ecnebi Muhabere Memurları

Şef Amasyan Efendi
Diğeri Stepan Efendi
Dikran Efendi
Aram Efendi
Nuri Efendi

Sermemur Altunyan Efendi
Stepan Efendi
Bogos Efendi
Zoryan Efendi

Kavvaslar

İsmail Ağa İbrahim Ağa
Merkezde çavuş
4

Ohannes Ağa

Makinacı Agop Efendi
Haricde çavuş
4

İstînâf Mahkemesi

Hukuk Dairesi
Reis-i Nâib Abdurrahman Nesib
Ceza Dairesi
Reis İsmail Hakkı Bey Sâlise
Efendi İzmir Pâyesi

İstînâf Müdde'î-i Umumîsi Mehmed Tayyib Bey Mütemâyiz

Azâ Hacı Sadık Efendi
Azâ Hacı Şerif Efendi
Azâ Handanyan Karabet Efendi
Azâ Levic Efendi
Azâ Mülâzımı Muhlis Efendi
Azâ Emin Efendi Mütemâyiz
Azâ Mustafa Nüzhet Bey Sâlise
Azâ Boyacıyan Osib Efendi
Azâ Kazzazyan Ohannes Efendi
Azâ Mülâzımı Abdülgani
Müdde'î-i Umumî Kâtibi Mehmed Ali Efendi

Mahkeme-i İstînâf Kalemî

Başkâtib Abdülkadir Efendi Râbî'a
Zabıt Kâtibi Necmeddin Efendi
Zabıt Kâtibi Said Efendi
Zabıt Kâtibi Sabit Efendi
Zabıt Kâtibi Abdurrahman Efendi
Mübaşirleri nefer 4

Mahkeme-i Bidâyet

Hukuk Dairesi
Reis Rasim Efendi
Müdde'î-i Umumî Muavini Tevrik Efendi
Azâ Hüseyin Hüsnü Efendi
Azâ Hanna Necmi Efendi
Azâ Mülâzımı Said Efendi
Ceza Dairesi
Reis İrfani Efendi
Azâ Hacı Hamdi Bey
Azâ Zihni Efendi
Azâ Mülâzımı Abdurrahman Bey

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Tevfik Bey

Zabıt Kâtibi Mesud Efendi Müderris Zabıt Kâtibi Hacı Zülfikar Efendi

Zabıt Kâtibi Tohman Efendi Zabıt Kâtibi Haçador Efendi

Mustantık Mehmed Remzi Efendi

Muavini Ahmed Bey

Mukayyid Vekili Natık Efendi

İcra Memuru Artin Efendi Mukavelât Muharriri İsmail Efendi

Mübaşirleri 3

Mahkeme-i Şer'iyeye

Başkâtib Abdülkadir Efendi

Ömer Efendi

Zülfikar Efendi

Seyfullah Efendi

Şükrü Efendi

Diyarbakir'de Mevcud Şehadetnâmeli Avukatlar

Hükümet Dava Vekili Ömer Âli Bey Dabbağyan Natuk Efendi

Dirkaprıyan Bogos Efendi Çelebiyan İrmoş Efendi

Aynokyan Kirakos Efendi

Mekteb-i Rüşdiye-i Askeriye

Müdür Vekili Yüzbaşı Kasım Efendi

Dahiliye Mülâzımı Halil Efendi

Dahiliye Mülâzımı Ali Efendi

Resim Muallimi Mülâzım-ı Evvel Said Efendi

Lisan Muallimi Mülâzım-ı Evvel Hakkı Efendi

Coğrafya Muallimi Mülâzım-ı Evvel Kerâmi Efendi

Riyazî Muallimi Mülâzım-ı Sâni Abdurrahman Efendi

Arabî Muallimi Subhi Efendi

Arabî Muallimi Abdülkadir Efendi

Farisî Muallimi Hasan Efendi

Kavâ'id-i Osmaniye Muallimi Abdülkadir Efendi

Hüsn-i Hatt-ı Türkî Muallimi

İmla Muallimi Baki Efendi

Vahid Efendi

Aded-i Şakirdân

Hıristiyan	İslâm	
1	29	Dördüncü sene mevcudu
3	37	Üçüncü sene mevcudu
-	51	İkinci sene mevcudu
-	25	Birinci sene mevcudu
4	142	Yekûn

Serhademe Hasan Ağa

Kapıcı Mustafa Ağa

Hademedden Hüseyin Ağa

Hademedden Abdullah Ağa

Hademedden Ömer Ağa

Hademedden Bogos

Mekteb-i Mezkûrda Tadrîs Olunan Dersler Ber-Vech-i Âtîdir

Türkçe İbâre Kıraatı, İmla Tahrîri, İlmihal, Hüsn-i Hatt-ı Türkî, Sarf-ı Arabî, Gevher-i Sencide, Hesab-ı Mükemmel, Fransızca, Resim, Nahv-ı Arabî, Gülistan, Muhtasar ve Mükemmel Coğrafya, Kavâ'id-i Osmaniye, Usul-i Defterî, Mantık ve Tatbikat-ı Arabiye, Tarih-i İslâm, Hendese

Mekteb-i Rüşdiye-i Mülkiye

Muallim-i Evvel Mahmud Hamdi Efendi Muallim-i Sâni Ali Şevki Efendi

Muallim-i Sâlis Ali İlmî Efendi Hüsn-i Hat Muallimi Yaver Efendi

Bevvâb Hacı Abdullah Ağa

Dördüncü sene mevcudu
21 Üçüncü sene mevcudu
11 İkinci sene mevcudu
9 Birinci sene mevcudu

56 Yekûn

Mekteb-i İbtidâiye

Muallim Abdullah Lûtfi Efendi
Hüsn-i Hat Muallim-i Fahrîsi Hüseyin Efendi Mubassır Mehmed Efendi
Bevvâb Reşid Ağa

18 Üçüncü sene mevcudu
16 İkinci sene mevcudu
101 Birinci sene mevcudu

135 Yekûn

Tahsilat Dairesi

Yüzbaşı Efendi

Piyade

Başçavuş Mustafa Nuri Efendi Bölük Emîni Hacı Mustafa Efendi
Onbaşı Avadis Efendi Necib Efendi
Ahmed Tevfik Efendi Hüseyin Efendi
Kiryakis Efendi Keyork Efendi

Süvari

Şeyh Mehmed Efendi Ali Efendi Mehmed Sadık Efendi
Mehmed Efendi Abdülfettah Bey

Nevâhî-i Mülhaka

Şark Nahiyesi

Müdür Rifat Efendi Râbi'a
Kâtib İzzet Efendi Şark ve Türkmen Vergi Kâtibi Ahmed Efendi
Kikâ Vergi Kâtibi Hacı Mustafa Efendi

Garb ve Ömerkan Nahiyesi

Müdür İbrahim Edhem Efendi
Kâtib Ali Şefik Efendi Vergi Kâtibi Mihri Efendi

Behramki Nahiyesi

Müdür Faik Bey
Kâtib Mustafa Sabri Efendi Vergi Kâtibi Hacı Mustafa Efendi

Beşiri Nahiyesi

Müdür İhsan Efendi
Kâtib Abdülkadir Efendi Vergi Kâtibi Nazmi Efendi

Mülhak Kazalar

Silvan Kazası

Kaymakam Arif Efendi
Nâib Yakub Efendi   Mal Müdürü Hamdi Bey
Tahrirât Kâtibi İzzet Efendi

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Efendi
Azâ-yı Tabiiyye   Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi   Hacı Reşid Ağa
Mal Müdürü Efendi   Osman Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi   Keno Ağa
Patris Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi
Azâ İbrahim Ağa   Azâ Reis Lahdo Ağa
Başkâtib Ömer Efendi
Mustantık Muavini Arif Efendi   Mübaşir Ali Bey

Belediye Meclisi

Reis Abdullah Bey
Azâ Süleyman Ağa   Azâ Kâlo Ağa
Azâ Hebo Ağa   Azâ Ado Ağa
Kâtib Cercis Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Hakkı Efendi   Kâtib Said Efendi

Ma'a-Tahrir Vergi İdaresi

Kaza Vergi Kâtibi Abdullah Efendi   Badikan ve Mihrani Vergi Kâtibi
Mehmed Efendi
Tapu Kâtibi Cercis Efendi

Maarif Meclisi

Reis Ahmed Luzumi Efendi
Azâ Abdülkerim Efendi   Azâ İbrahim Bey
Azâ Kâlo Efendi   Azâ Hebo Ağa

Ziraat Bankası Şube İdaresi

Reis Abdülaziz Efendi
Azâ Abdülkerim Efendi   Azâ Kesperyan Kerit Efendi
Azâ Bakkalyan Agop Efendi   Muhasebe Kâtibi Yusuf Efendi

Memurîn-i Sairesi

Düyûn-ı Umumiye Memuru Şerif Efendi   Mal Müdürü Muavini Abdullah Efendi
Mal Sandık Emîni Abdülaziz Efendi
Tahsildar Mehmed Ali Efendi   Mehmed Said Efendi   Ali Efendi

Hazro Nahiyesi

Müdür Ali Bey

Kâtib Zülfikar Efendi

Mihrani Vergi Kâtibi Yunus Efendi

Lice Kazası

Kaymakam Abdullah Efendi Sâlise

Nâib Mehmed Ali Rıza Efendi

Müftü Haçî Ahmed Rüşdü Efendi

Mal Müdürü Mehmed Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed Reşid Efendi

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-yı Tabiiyye

Azâ-yı Müntehabe

Nâib Efendi

Hasan Bey

Müftü Efendi

Mahmud Bey

Mal Müdürü Efendi

Serkis Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Artin Efendi

Mahkeme-i Bidayet

Reis Nâib Efendi

Azâ Mehmed Bey

Azâ Aleksan Efendi

Başkâtib Hasib Efendi

Mustantık Muavini Osman Efendi

Mübaşir Ali Ağa

Mübaşir Ahmed Efendi

Belediye Meclisi

Reis Kamil Bey

Azâ Mehmed Ağa

Aza Haçî Ali Ağa

Azâ Ohannes Efendi

Aza Hanoş Efendi

Azâ Hakop Ağa

Aza Kâtib ve Sandık Emini

Abdülkadir Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Abdülkadir Efendi

Kâtib Rifat Efendi

Ma'a-Tahrir Vergi İdaresi

Kâtib Mehmed Ali Efendi

Ziraat Bankası Şube İdaresi

Reis Kamil Bey

Muhasebe Kâtibi Hayati Efendi

Azâ Ohannes Efendi

Azâ Mehmed Ağa

Aza Hanoş Efendi

Memurîn-i Sairesi

Zabita Memuru Yüzbaşı Mehmed Ali Efendi

Mal Sandık Emini Tomas Efendi

Tahsildar Onbaşısı Mehmed Hilmi Efendi

Tahsildar Mehmed Efendi

Tahsildar Mahmud Efendi

Hani Nahiyesi

Müdür Mehmed Rifat Bey

Nâib İsmail Hakkı Efendi

Kâtib Mehmed Şibli Efendi

Vergi Kâtibi Ömer Efendi

Zabita Memuru Mülâzım Ahmed Ağa

Nahiye-i Mezkûrenin Belediye İdaresi

Reis Hüsni Bey

Azâ Abuş Ağa   Azâ Mehmed Ağa
Azâ Şero Ağa   Azâ Bogos Ağa
Kâtib ve Sandık Emni Hüseyin Efendi

Siverek Kazası

Kaymakam Mehmed Nazif Efendi Sâlise

Nâib Muhiddin Efendi   Müftü Zülfikar Efendi
Mal Müdürü Mustafa Efendi   Tahrirât Kâtibi Mehmed Sadık Efendi

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-yı Tabiiyye   Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi   Hacı Hasan Efendi
Müftü Efendi   İsmail Efendi
Mal Müdürü Efendi   Bağdasar Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi   Ohannes Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Mahmud Efendi   Azâ Toros Efendi

Belediye Meclisi

Reis Mustafa Nuri Efendi

Azâ Ali Bey   Azâ Abdülgani Bey
Azâ Muhiddin Efendi   Azâ Ohannes Efendi
Azâ Eruş Efendi   Kâtib Ali Rıza Bey
Sandık Emni Cuma Cezmi Efendi   Belediye Tabibi Artin Efendi
Çavuş Mehmed Tayfur Efendi   Çavuş Mustafa Ağa

Nüfus İdaresi

Memur Zübeyr Efendi   Kâtib Zülfikar Efendi

Maarif İdaresi

Reis Müftü Zülfikar Efendi   Azâ Odabaşızâde Mahmud Efendi
Azâ Osman Efendi   Azâ Paşazâde Şevket Efendi

Ziraat Bankası Şube İdaresi

Reis Murtaza Fehmi Efendi

Muhasebe Kâtibi Osman Zeki Efendi   Azâ Mehmed Efendi
Azâ Abdülgani Bey   Azâ Eyküp Efendi
Azâ Eruş Efendi   Azâ Emsih Ağa

Tapu İdaresi

Kâtib Osman Zeki Efendi   Yoklama Kâtibi Mahmud Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi

Memur Abdülgafur Efendi   Kâtib Salih Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Müdür Ali Bey

Reji İdaresi

Memur Mıgırdıç Efendi   Kâtib Mustafa Safvet Efendi

Tahsilat Komisyonu

Reis Osman Hulusi Efendi

Azâ Murtaza Fehmi Efendi   Azâ Mustafa Fehmi Efendi

Azâ Ali Bey   Azâ Hüseyin Ağa

Kaplan Ağazâde Mehmed Ağa

Memurin-i Sairesi

Mal Müdürü Muavini İbrahim Nazif Efendi

Refiki Mehmed Nuri Efendi

Sandık Emiri Artin Efendi

Hoşin ve Bucak Vergi Kâtibi Mustafa Efendi

Karakeçi ve Karacadağ Vergi Kâtibi Hulusi Efendi

Tahsilat Çavuşu Yusuf Rıza Efendi

Tahsildar İbrahim Efendi

Tahsilat Çavuşu Mehmed Efendi

Mekteb-i Rüşdiye-i Mülkiye

Muallim-i Evvel Abdülkerim Efendi Muallim-i Sâni Yusuf Sami Efendi

Bevvâb Mehmed Efendi

Aded-i Şâkirdân

55

Karakeçi Nahiyesi

Müdür Şefik Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Bucak Nahiyesi

Müdür Abdülvahhab Efendi

Kâtib Eyüb Sabri Efendi

Yenişehir Nahiyesi

Müdür Rifat Efendi

Kâtib İbrahim Efendi

Kabzımal Süleyman Efendi

Derik Kazası

Kaymakam Süleyman Kadem Bey

Nâib Hacı Mustafa Efendi

Mal Müdürü Abdullah Efendi

Müftü Hacı Hasan Efendi

Tahrirât Kâtibi İzzet Efendi

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Bey

Azâ-yı Tabiiyye

Azâ-yı Müntehabe

Nâib Efendi

Abdi Ağa

Müftü Efendi

münhal

Mal Müdürü Efendi

Davud Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

Yusuf Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Mehmed Efendi

Azâ Ohannes Efendi

Başkâtib Yusuf Efendi

Mustantik Muavini Hanna Efendi

İcra Mübaşiri Mehmed Ali Efendi

Belediye Meclisi

Reis Mahmud Ağa

Azâ Nebi Ağa

Azâ İsa Ağa

Azâ Hüseyin Ağa

Azâ Cercis Encem Ağa

Azâ Çerçi Yahya Ağa

Kâtib Mustafa Efendi

Nüfus İdaresi

Nüfus Memuru Abdülbaki Efendi

Kâtib Abdülkadir Efendi

Maarif Meclisi

Reis Müftü Efendi

Azâ Hasan Efendi

Azâ Aziz Davud Ağa

Mustafa Ağa

Memurîn-i Sairesi

Mal Müdürü Muavini Ahmed Luzumi Efendi

Nahiye Vergi Kâtibi Hamid Efendi

Sandık Emîni Hacı Eyüb Efendi

Tapu Kâtibi İsmail Bey

Zabıta Mülâzımı Hasan Ağa

Tahsildar Onbaşı Süleyman Efendi

Mehmed Salih Efendi

Tahsildar Mehmed Efendi

[Mardin Sancağı]

Institut kurde de Paris

Mardin Sancağı

Mutasarrıf

Enis Efendi Ülä Sânisî M 3

Nâib Ahmed Hilmi Efendi Müftü Ahmed Hilmi Efendi
Muhasebeci Akif Efendi Sâlise Tahriât Müdürü Cemil Efendi Sâlise

Meclis-i İdare

Reis Mutasarrıf Efendi

Azâ-yı Tabiiyye Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi İsmail Hakkı Efendi
Müftü Efendi Hacı Abdullah Çelebi
Muhasebeci Efendi Said İsa Efendi
Tahriât Müdürü Efendi Rafael Şuha Efendi
Nakibüleşraf Kaymakamı Hindi Efendi Müderris
Süryani-i Kadim Patrik Vekili İlyas Efendi

Meclis-i İdare Müdde'î-i Umumîliğini Tahriât Müdürü Cemil Efendi, Mustantıklığını Abdurrahman Bey ifa ediyorlar

Tahriât Kalemi

Müsevvid Derviş Efendi

Mübeyyiz Mustafa Efendi Mübeyyiz Kemal Bey
Mübeyyiz Fazıl Efendi Evrak Memuru Ragıb Efendi

Meclis-i İdare Kalemi

Başkâtib Şeyhmus Efendi Refiki Derviş Ali Efendi

Muhasebe-i Livâ

Başkâtib Maruf Efendi

Mahmud Nüzhet Efendi Necib Efendi
Hacı Abdülğani Efendi Mustafa Rüşdü Efendi
Said Bey Sandık Emiri Rızkullah Efendi

Livâ Bidâyet Mahkemesi

Hukuk Dairesi Ceza Dairesi
Reis Nâib Efendi Reis Rıfkı Efendi
Müdde'î-i Umumî Muavini Mustafa Efendi
Azâ Fuad Efendi Azâ Yahya Çelebi
Azâ Emseh Efendi Azâ Said İsa Efendi
Azâ Mülâzımı Şeyhmus Rıza Efendi Azâ Mülâzımı Şeyhmus Şevki Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Salim Efendi

Zabıt Kâtibi Hasan Efendi Zabıt Kâtibi Mehmed Efendi
Zabıt Kâtibi Şeyhmus Niyazi Efendi Zabıt Kâtibi Nasri Efendi
Mustantık Ali Muhlis Efendi
İcra Memuru Tahir Efendi

Mahkeme-i Şer'iyye

Başkâtib İsmail Efendi Mahmud Efendi
Mukayyid Abdülkadir Efendi
Hükümet Dava Vekili Cemali Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Abdurrahman Bey Başkâtib Sadık Efendi

Tahrir İdaresi

Ma'a-Tahrir Vergi Memuru Hafız Ali Efendi
Merkez Vergi Kâtibi Davud Sadık Efendi Refiki Abdurrahman Efendi
Defterci Bekir Efendi

Defter-i Hakani İdaresi

Memur Abdülkadir Efendi Müderris
Kâtib Ahmed Efendi Merkez Kaza Tapu Kâtibi Emin Efendi

Belediye Dairesi

Reis Hacı Abdülgafur Efendi
Azâ İbrahim Bey Azâ Abdi Çelebi
Azâ Hacı Mustafa Çelebi Azâ Cenancı İlyas Efendi
Azâ Kendiryan Hanna Efendi Azâ Amusi Şehristan Efendi
Kâtib Şeyhmus Efendi Sandık Emni Abdülkerim Efendi
Beledî Tabibi Abdülahad Efendi Râbi'a

Düvân-ı Umumiye İdaresi

Müdür Hacı Bekir Efendi
Başkâtib Davud Efendi Sandık Emni Yusuf Efendi

Reji İdaresi

Müdür Pol Efendi Kâtib Mihail Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Müdür Mustafa İsmet Efendi
Sermuhabere Memuru Fethi Efendi Refiki Faik Efendi

Evkaf İdaresi

Müdür Ahmed Efendi

Evkaf Komisyonu

Reis Hacı Davud Efendi Azâ Kasım Efendi
Azâ İbrahim Bey Azâ Mehmed Efendi

Mekteb-i Rüşdiye-i Mülkiye

Muallim-i Evvel Ahmed Efendi Muallim-i Sâni Hacı Davud Efendi
Yazı Hocası Süleyman Efendi

Ziraat Bankası Şubesi

Reis Abdurrahman Efendi Memur Ali Rıza Efendi
Azâ Hacı Mustafa Çelebi Azâ Şeyh Abdülkerim Efendi
Azâ Şuhazâde Hanna Efendi Azâ Cenancıyan İlyas Efendi
Pür Lezizyan Melkon Efendi

Nâfi'a Komisyonu

Reis Sırrı Efendi
Azâ Ali Efendi Azâ Hızır Efendi
Azâ İbrahim Bey Azâ Yusuf Kara Kelle Efendi
Mühendis Rafael Efendi Kondüktör Yakub Efendi
Kâtib İsa Ruhi Efendi

Jandarma Taburu

Binbaşı Mahmud Hilmi Efendi M 3

Süvari

Bölük	Yüzbaşılar	Mülâzım-ı Evveller	Mülâzım-ı Sâniler
1	Mustafa Ağa M 3	Samî Bey	Şükrü Efendi
2	Mehmed Ağa M 4	Numan Ağa	Mehmed Ağa

Piyade

1	Ali Ağa M 5	Hacı Ağa	Reşid Efendi
2	Hasan Ağa	Safer Bey M 5	Abdurrahman Efendi

Jandarma Tabur Meclisi

Reis Binbaşı Mahmud Hilmi Efendi

Azâ Tabur Kâtibi Hacı Zülfikar Efendi   Azâ Yüzbaşı Ali Ağa
Azâ Mülâzım Abdurrahman Efendi   Azâ Yüzbaşı Mustafa Ağa
Azâ Mülâzım Sami Bey

Hapishane İdaresi

Memur Galib Bey

Polis İdaresi

Komiser-i Sâni Mevlud Efendi

Polis Mehmed Mihri Efendi   Polis Abdülkadir Efendi
Polis Yusuf Efendi   Polis Paşa Efendi
Cercis Efendi

Muvakkat Tahsilat Komisyonu

Reis Jandarma Binbaşı Mahmud Hilmi Efendi

Azâ Hüseyin Bey   Azâ Nizâmiye Kolağası Mehmed Efendi
Azâ Yusuf Efendi   Azâ İskenderyan Hanna Efendi

Cizre Kazası

Kaymakam Mustafa Şevki Efendi Sâlise

Nâib Abdülvahhab Efendi   Müftü Abdülkerim Efendi
Mal Müdürü İsmail Efendi   Tahrirât Kâtibi Süleyman Efendi

Meclis-i İdare

Azâ-yı Tabiiyye   Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi   Hasan Efendi
Müftü Efendi   Ömer Efendi
Mal Müdürü Efendi   Abdülahad Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi   Abdülahad Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Abdülkadir Efendi   Azâ Hürmüz Efendi
Başkâtib Hacı Remzi Efendi   Mustantık Muavini Cevdet Efendi
Kâtib-i Sâni Hafız Hakkı Efendi

Belediye Meclisi

Reis Mehmed Efendi

Azâ Efendi   Azâ Efendi
Azâ Efendi   Azâ Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Şemdin Efendi   Kâtib Şerif Efendi

Ma'a-Tahrir Vergi İdaresi

Vergi Kâtibi Vehbi Efendi   Hasenan Kâtibi Ahmed Fehim Efendi
Peşhabur Kâtibi İbrahim Efendi   Tapu Kâtibi Efendi

Memurîn-i Sairesi

Zabıta Memuru Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa   Mal Müdürü Muavini Ali Ağa
Mekteb-i Rüşdiye Muallimi Hasan Efendi   Mekteb-i Rüşdiye Yazı Hocası Ali Efendi
Düyûn-ı Umumiye Memuru Cemil Efendi   Mal Sandık Emimi Bolis Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Müdür Rifat Efendi   Muhabere Memuru Feyzi Efendi

Silopi Nahiyesi

Müdür Ali Fehmi Efendi   Kâtib Abdullah Efendi

Hamidiye Kazası

Kaymakam Halil Rasih Efendi Sâlise
Nâib Hüseyin Efendi   Mal Müdürü Hafız Ahmed Efendi
Nüfus Memuru Mustafa Bey   Mal Müdürü Muavini Lütfi Efendi

Tahrirât Kâtibi İzzet Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Başkâtibi   Mustantık Muavini Karabet Efendi
Salih Rifat Efendi

İlyan Nahiyesi

Müdür Abdurrahman Bey   Kâtib Abdülcabbar Efendi

Kaza-yı mezkûr müceddeden teşkil buyurulmuş ve azâ ve memurîn-i sairesi derdest-i tayin ve ikmâl bulunmuştur.

Nusaybin Kazası

Kaymakam Vekili Abdi Efendi Sâniye
Nâib İbrahim Hakkı Efendi   Mal Müdürü Tennuri Efendi
Tahrirât Kâtibi Ali Efendi

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-yı Tabiiyye   Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi   Ali Derviş Efendi
Mal Müdürü Efendi   münhal
Tahrirât Kâtibi Efendi   Cercis Efendi
Yakub Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Efendi
Başkâtib Satı Efendi

Azâ Şemmas Efrayım Efendi
Mustantık Muavini Davud Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Yahya Efendi

Kâtib Şerif Efendi

Vergi İdaresi

Vergi Kâtibi Sadık Efendi

Bunseri Vergi Kâtibi Hüseyin Efendi
Sandık Emine Kazım Efendi

Midyat Kazası

Kaymakam Mustafa Lütfi Efendi

Nâib Ali Necib Efendi

Müftü İbrahim Efendi

Mal Müdürü Vasfi Efendi

Tahrirât Kâtibi İbrahim Efendi

Meclis-i İdare

Azâ-yı Tabiiyye

Nâib Efendi

Müftü Efendi

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

Azâ-yı Müntehabe

İsmail Ağa

Şeyh Hüseyin Efendi

Şükro Ağa

İsa Ağa

Bidâyet Mahkemesi

Reis Nâib Efendi

Azâ Ali Efendi

Başkâtib Abdülgani Bey

Azâ Safer Efendi

Mustantık Muavini Said Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Ömer Vehbi Efendi

Kâtib Abdüllatif Efendi

Vergi İdaresi

Kâtib Sıdkı Efendi

Kercevs Kâtibi Zülfikar Efendi

Hasankeyf Kâtibi Davud Efendi

Memurîn-i Sairesi

Belediye Reisi Cercis Ağa

Reji Memuru Yusuf Efendi

Telgraf Memuru Ali Efendi

Mal Müdürü Muavini Şakir Efendi

Sandık Emine Emin Efendi

Hasankeyf Nahiyesi

Müdür Abdülvahhab Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Avine Kazası

Kaymakam Bekir Hilmi Efendi

Nâib Ali Osman Efendi

Mal Müdürü Said Efendi

Müftü Hafız Ali Efendi

Tahrirât Kâtibi Emin Efendi

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-yı Tabiiyye	Azâ-yı Muntehabe
Nâib Efendi	Süleyman Bey
Müftü Efendi	Mehmed Bey
Mal Müdürü Efendi	Yusuf Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi	münhal

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Ahmed Efendi	Azâ İsa Efendi
Başkâtib Abbas Efendi	Mustantik Muavini Şakir Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Abdülkadir Efendi   Kâtib Mehmed Efendi

Vergi İdaresi

Kâtib Behram Efendi   Savur Kâtibi Emin Efendi

Memurîn-i Sairesi

Belediye Reisi Hamdullah Efendi   Sandık Emni Mustafa Efendi

Ömerkan Nahiyesi

Müdür Hacı Mehmed Ağa

[Maden Sancağı]

Institut kurde de Paris

Maden Sancağı

Mutasarrıf

Tahir Bey Ūlâ Sânisî M 3

Nâib Ali Rıza Efendi Müftü Hüseyin Hilmi Efendi
Muhasebeci Tahir Bey Tahrirât Müdürü Ahmed Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ

Reis Mutasarrıf Bey

Azâ-yı Tabiiyye Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi Mustafa Efendi
Müftü Efendi Kostantin Efendi
Muhasebeci Efendi Ahmed Efendi
Tahrirât Müdürü Efendi Mardros Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ Müdde'î-i Umumîliğini Meclis Kâtibi İbrahim Efendi, Mustantıklığını Evkaf Müdürü Zarif Efendi ifa ediyorlar.

Tahrirât Kalemi

Müsevvid Mardros Efendi Sermübeyyiz İshak efendi
Mübeyyiz İbrahim Efendi Sermübeyyiz İdris Efendi
Evrak Mukayyidi Mahir Efendi

Meclis-i İdare Kalemi

Meclis-i İdare Başkâtibi İbrahim Efendi

Muhasebe-i Livâ

Başkâtib Kamil Bey

Refiki Artin Efendi Mustafa Efendi
Refiki Fikri Efendi Mehmed Efendi
Refiki Ahmed Efendi Sandık Emîni Mehmed Efendi

Livâ Bidâyet Mahkemesi

Hukuk Dairesi Ceza Dairesi
Reis Nâib Efendi Reis Salih Efendi
Müdde'î-i Umumî Muavini Cemal Efendi
Azâ Ahmed Efendi Azâ Ebubekir Efendi
Azâ Bedros Efendi Azâ Yorgi Efendi
Azâ Mülâzımı Agop Efendi Azâ Mülâzımı Faik Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Abdullah Efendi

Zabıt Kâtibi Abid Efendi Zabıt Kâtibi Muhlis Efendi
Zabıt Kâtibi Sakıb Efendi Zabıt Kâtibi Naum Efendi

İcra Dairesi

İcra Memuru Ali Efendi İcra Mübaşiri Süleyman Efendi
İcra Mübaşiri Mehmed Efendi

Mahkeme-i Şer'iyeye

Başkâtibi Efendi

Nüfus İdaresi

Memur İbrahim Efendi Kâtib Emin Efendi

Ma'a-Tahrîr Vergi İdaresi

Memur Vekili Naim Efendi
Başkâtib İbrahim Efendi   Refiki Hüseyin Efendi
Defterci Musa Efendi

Defter-i Hakani İdaresi

Memur Vekili Evkaf Müdürü Zarif Efendi
Kâtib Hasan Efendi   Tapu Kâtibi Abdurrahman Efendi

Belediye Dairesi

Reis Abdülmennan Ağa
Azâ Hacı Osman Ağa   Azâ Osman Efendi
Azâ Kuzma Ağa   Azâ Todor Ağa
Azâ Dimit Ağa   Azâ Murad Ağa
Kâtib ve Sandık Emni Said Efendi   Belediye Tabibi Panayot Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi

Memur Mehmed Efendi

Reji İdaresi

Müdür İbrahim Efendi   Muhasebeci Kirkor Efendi
Evkaf İdaresi
Müdür Zarif Efendi   Kâtib Nusret Efendi

Mekteb-i Rüşdiye-1 Mülkiye

Muallim-i Evvel Ahmed Efendi   Muallim-i Sâni Mustafa Efendi
Rik'a Yazısı Muallimi Fikri Efendi

Maden İdaresi

Müdür Vekili Vahid Efendi
Muhasebeci Vekili Mehmed Faik Efendi   Mühendis Aram Efendi
Muhasebe Başkâtibi Ali Efendi   Refiki Şerif Efendi
Sandık Emni Hasan Efendi   Hınta Ambar Memuriyeti münhal
Kâlhane Memuru Reşid Ağa   Kâl Memuru Ömer Ağa

Ziraat Bankası Şubesi

Reis Hacı Osman Ağa
Şube Memuru Hafız Efendi   Azâ Abdülmennan Ağa
Azâ Zülfü Efendi   Azâ Mehmed Efendi
Azâ Melidikyan Artin Efendi   Azâ Gorgor Efendi

Zabıta İdaresi

Tabur Ağası Selim Ağa
Tabur Kâtibi Hasan Efendi

Süvari

Bölük	Yüzbaşılar	Mülâzım-ı Evveller	Mülâzım-ı Sâniler
1	Mehmed Ağa	Abdurrahman Efendi	Osman Ağa

Piyade

1	Salih Efendi	Mehmed Ağa	Yusuf Efendi
2	İsmail Efendi	münhal	Hafız Efendi

Tahsildar Mülâzımı Ahmed Efendi

Tabur Meclisi

Reis Binbaşı Selim Ağa

Azâ Tabur Kâtibi Hasan Efendi   Azâ Yüzbaşı İsmail Efendi
Azâ Mülâzım-ı Evvel Şerif Ağa   Azâ Mülâzım-ı Sâni Yusuf Efendi

Hapishane İdaresi

Memur Mehmed Ağa

Polis İdaresi

Polis Komiseri Mustafa Efendi

Polis Muhiddin Efendi   Polis Hüseyin Efendi
Polis Karabet Efendi

Ergani Nahiyesi

Müdür Rüşdü Efendi

Kâtib Hasan Efendi   Vergi Kâtibi Derviş Efendi

Eğil Nahiyesi

Müdür Ahmed Efendi

Kâtib Kasım Efendi   Mekteb-i Rüşdiye Muallim-i Sâni Ali Efendi

Çermik Kazası

Kaymakam İbrahim Edhem Efendi

Nâib Mehmed Nuri Efendi   Müftü Hafız İbrahim Efendi
Mal Müdürü Hacı Osman Efendi   Tahrirât Kâtibi Mehmed Efendi

Meclis-i İdare

Azâ-yı Tabiiyye   Azâ-yı Muntehabe
Nâib Efendi   Ali Bey
Müftü Efendi   Hacı Hasan Ağa
Mal Müdürü Efendi   İgoş Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi   Topo Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Reşid Efendi   Azâ Minas Efendi
Başkâtib Mustafa Efendi   Mustantik Muavini Mehmed Efendi
İcra Mübaşiri Melik Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Vekili Mustafa Efendi   Kâtib Hasan Fevzi Efendi

Ma'a-Tahrir Vergi İdaresi

Vergi Kâtibi Vekili Hüseyin Efendi

Belediye Dairesi

Reis Ahmed Efendi

Azâ İbrahim Ağa   Azâ Serkis Ağa
Kâtib Hüseyin Efendi

Memurîn-i Saire

Mekteb-i Rüşdiye Muallim-i Evveli Mustafa Efendi Tapu Kâtibi Ahmed Efendi
Mal Sandık Emîni Toma Efendi

Çüngüş Nahiyesi

Müdür İsmail Efendi
Kâtib Bekir Efendi Vergi Kâtibi Ahmed Efendi
Mekteb-i Rüşdiye-i Mülkiye Muallimi Mustafa Efendi

Palu Kazası

Kaymakam Mustafa Safveti Efendi
Nâib Mustafa Rifat Efendi Müftü Hasan Efendi
Mal Müdürü Ömer Efendi Tahrirât Kâtibi Mehmed Hilmi Efendi

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Efendi
Azâ-yı Tabiiyye Azâ-yı Muntehabe
Nâib Efendi İbrahim Bey
Müftü Efendi Cuma Ağa
Mal Müdürü Efendi Agop Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi Bedros Ağa

Bidâyet Mahkemesi

Reis Nâib Efendi
Azâ Mehmed Efendi Azâ Manil Efendi
Başkâtib İzzet Efendi İkinci Kâtib Gevher Edip Efendi
Mustantuk Muavini İbrahim Efendi İcra Mübaşiri Süleyman Efendi
İcra Mübaşiri Kabril Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Süleyman Efendi Kâtib Mustafa Efendi

Ma'a-Tahrir Vergi İdaresi

Vergi Kâtibi Aleksan Efendi Refiki Abdullah Efendi
Diğer Refiki Bekir Efendi

Belediye Dairesi

Reis Ahmed Ağa
Azâ Yusuf Efendi Azâ Donabet Efendi
Azâ Asto Ağa Kâtib Süleyman Efendi

Mekteb-i Rüşdiye-i Mülkiye

Muallim-i Sâni Hüseyin Efendi Rik'a Yazı Muallimi Mehmed Efendi

Memurîn-i Saire

Mal Müdürü Refiki Abdurrahman Efendi Sandık Emîni Bogos Efendi

Karabegan Nahiyesi

Müdür Halil Ağa Kâtib İbrahim Efendi

Dahil-i Vilayette Bulunan Ümerâ ve Zabitân-ı Askeriye

Mevki Kumandanı Mirlivâ Ahmed Şemsi Paşa M 3, O 3

Nizamiye Yirmi Altıncı Alayın Miralayı Ahmed Şükrü Bey M 4, O 4

Nizamiye Kaymakamı Mehmed Ali Bey M 3

Kumandan Kitâbetinde Bulunan Alay Kâtibi Mustafa Efendi

Nizamiye Yirmi Altıncı Alayın Diyarbekir'de Bulunan Üçüncü Taburu

Binbaşı Hacı Mehmed Ağa 5 M

Kolağası Abdullah Efendi	Tabur Kâtibi Şükrü Efendi
Tabur İmamı Sadullah Efendi	Tabib Kolağası Ahmed Ali Efendi
Eczacı Sarto Efendi	Cerrah Mehmed Efendi
Çakmakçı Mustafa Efendi	
Yüzbaşı-i Evvel Seyfullah Efendi	Yüzbaşı-i Evvel Abdullah Ağa
Yüzbaşı-i Sâni Ahmed Ağa	Yüzbaşı-i Evvel Tahir Efendi
Yüzbaşı Aziz Efendi	Yüzbaşı Kadir Efendi
Yüzbaşı Ali Ağa	Mülâzım-ı Evvel Hasan Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mirza Ağa	Mülâzım-ı Evvel İzzet Efendi
Mülâzım-ı Evvel Süleyman Ağa	Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa	Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Arif Ağa	

Nizamiye Yirmi Altıncı Alayın Diyarbekir'de Ârâmsâz Dördüncü Taburu

Binbaşı Salih Efendi 4 M Madalya-i Girid

Kolağası Salih Efendi	Alay Kâtibi Mehmed Efendi
Tabur Kâtibi Salih Rahmi Efendi	Tabur İmamı Ahmed Hamdi Efendi
Eczacı Yavlaki Efendi	Cerrah Mahmud Avni Efendi
Sancakdar Mülâzım-ı Sâni Şükrü Efendi	Çakmakçı Ömer Efendi
Yüzbaşı Ali Efendi	Yüzbaşı Ahmed Ağa
Yüzbaşı-i Evvel Emin Efendi	Yüzbaşı-i Sâni Mehmed Ağa
Yüzbaşı Mustafa Ağa	Mülâzım-ı Evvel Mahmud Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ahmed Ağa	Mülâzım-ı Evvel Ahmed Cemil Efendi
Mülâzım-ı Evvel Kamil Ağa	Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Azmi Ağa	Mülâzım-ı Sâni Hamza Ağa
Mülâzım-ı Sâni Halil Ağa	Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa
Mülâzım-ı Sâni İbrahim Efendi	

Yirmi Altıncı Alayın Mardin'de Bulunan İkinci Nizamiye Taburu

Binbaşı Eyüb Efendi 5 M

Kolağası Mehmed Efendi	Tabur Kâtibi Efendi
Tabur İmamı Osman Efendi	Yüzbaşı Süleyman Efendi
Mülâzım-ı Evvel Şahin Efendi	

Redif Seksen Sekizinci Alayın Diyarbekir'de Bulunan Mukaddem Taburu

Kaymakam Süleyman Bey

Binbaşı Veli Efendi

Alay Kâtibi Mustafa Efendi	Tabur Kâtibi Mehmed Efendi
----------------------------	----------------------------

Bölük

- 1- Yüzbaşı Şahab Bey
- 2- Yüzbaşı Ali Efendi
- 3- Yüzbaşı Mustafa Efendi

Bölük

- 1- Yüzbaşı-i Sâni Hacı Mehmed Efendi
- 2- Yüzbaşı Ali Ağa
- 3- Yüzbaşı Osman Ağa

- 4- Yüzbaşı Ahmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa
3- Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

- 4- Yüzbaşı Receb Ağa
2- Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa
4- Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa

Depo Memuru Mülâzım-ı Sâni

Tüfenkçi Abdullah Usta

Mustafa Efendi

Redif Seksen Sekizinci Alayın Diyarbakir'de Bulunan Tali Taburu

Binbaşı Ali Ziver Efendi

Kolağası Arif Ağa

Tabur Kâtibi Mehmed Tayfur Efendi

Bölük

- 1- Yüzbaşı-i Evvel Ali Ağa
2- Yüzbaşı-i Evvel Hüseyin Ağa
3- Yüzbaşı-i Evvel Hasan Efendi
4- Yüzbaşı-i Evvel Mehmed Ağa
1- Mülâzım-ı Evvel Mustafa Ağa
3- Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa

Bölük

- 1- Yüzbaşı-i Sâni Hüseyin Ağa
2- Yüzbaşı-i Sâni Dursun Ağa
3- Yüzbaşı-i Sâni Mehmed Ağa
4- Yüzbaşı-i Sâni Ahmed Ağa
2- Mülâzım-ı Evvel Mehmed Şahin Ağa
4- Mülâzım-ı Evvel Bilal Ağa

Mardin Redif Mukaddem Taburu

Kaymakam İsmail Bey

Binbaşı Derviş Efendi

Kolağası Abdullah Ağa

Tabur Kâtibi Eşref Efendi

Bölük

- 1- Yüzbaşı Ali Efendi
3- Yüzbaşı Ahmed Ağa
2- Yüzbaşı Hacı Ahmed Ağa
4- Yüzbaşı-i Sâni Hacı Ali Ağa
Mehmed Efendi
1- Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa
3- Mülâzım-ı Sâni münhal

Bölük

- 2- Yüzbaşı Ahmed Ağa
4- Yüzbaşı Mustafa Efendi
3- Yüzbaşı-i Sâni münhal
Depo Memuru Mülâzım-ı Evvel
2- Mülâzım-ı Sâni Abdullah Ağa
4- Mülâzım-ı Sâni İsmail Ağa

Mardin Redif Tali Taburu

Binbaşı Osman Efendi

Kolağası Ömer Efendi

Tabur Kâtibi Seyfeddin Efendi

Bölük

- 1- Yüzbaşı Hacı Salih Ağa
3- Yüzbaşı İsmail Efendi
2- Yüzbaşı Mehmed Efendi
4- Yüzbaşı Cemal Efendi
2- Mülâzım-ı Evvel Efendi
4- Mülâzım-ı Evvel Nuri Efendi

Bölük

- 2- Yüzbaşı Said Ağa
4- Yüzbaşı Mehmed Efendi
3- Yüzbaşı Efendi
1- Mülâzım-ı Evvel Eyüb Efendi
3- Mülâzım-ı Evvel Emin Efendi

Cizre Mukaddem Redif Taburu

Binbaşı Hacı Akif Efendi

Kolağası münhal

Tabur Kâtibi Ömer Efendi

Bölük

- 1- Yüzbaşı münhal
3- Yüzbaşı Dursun Efendi

Bölük

- 2- Yüzbaşı Mustafa Ağa
4- Yüzbaşı Rıza Efendi

Bölük

- 1- Mülâzım-ı Evvel Yemen Ağa
- 2- Mülâzım-ı Evvel Abdullah Efendi
- 3- Mülâzım-ı Evvel Mustafa Ağa
- 4- Mülâzım-ı Evvel münhal

Bölük

- 1- Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa
- 2- Mülâzım-ı Sâni İbrahim Ağa
- 3- Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa
- 4- Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa

Cizre Redif Tâli Taburu

Binbaşı Rıza Efendi

Kolağası Ali Efendi

Tabur Kâtibi Abdullah Efendi

Bölük

- 1- Yüzbaşı Ahmed Efendi
- 3- Yüzbaşı Ali Efendi
- 1- Mülâzım-ı Evvel münhal
- 2- Mülâzım-ı Evvel münhal
- 3- Mülâzım-ı Evvel Ömer Ağa
- 4- Mülâzım-ı Evvel Şakir Ağa

Bölük

- 2- Yüzbaşı Hakkı Ağa
- 4- Yüzbaşı Osman Efendi
- 1- Mülâzım-ı Sâni Kadir Efendi
- 2- Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa
- 3- Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa
- 4- Mülâzım-ı Sâni Nuri Ağa

Lice Redif Mukaddem Taburu

Binbaşı Hacı Hüseyin Efendi

Kolağası Hacı Hüseyin Efendi

Tabur Kâtibi İbrahim Efendi

Bölük

- 1- Yüzbaşı İbrahim Efendi
- 2- Yüzbaşı Hasan Ağa
- 3- Yüzbaşı Ata Efendi
- 4- Yüzbaşı Mehmed Efendi

- Mülâzım-ı Sâni Mustafa Efendi
- Mülâzım-ı Sâni Selim Ağa
- Mülâzım-ı Sâni münhal
- Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa

Lice Redif Tâli Taburu

Binbaşı Hacı Mehmed Ağa

Kolağası İbrahim Efendi

Tabur Kâtibi Efendi

Bölük

- 1- Yüzbaşı İbrahim Ağa
- 2- Yüzbaşı Mehmed Efendi
- 3- Yüzbaşı Abdurrahman Efendi
- 4- Yüzbaşı Mehmed Ağa

- Mülâzım-ı Evvel Haşim Ağa
- Mülâzım-ı Evvel Mehmed Efendi
- Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
- Mülâzım-ı Evvel Hasan Bey

Misafir Yüzbaşı Osman Ağa

Misafir Yüzbaşı Kamil Efendi

Maden Redif Mukaddem Taburu

Binbaşı Hüseyin Ağa

Kolağası Ağa

Yüzbaşı Yusuf Efendi

Tabur Kâtibi İbrahim Efendi

Yüzbaşı Efendi

Maden'de dahi redif sınıf-ı mukaddem ve tâli taburları zabitanı var ise de mahallinden mevrûd defterlerde mezkûr taburlara dair sarâhat görülemediğini ve bunlarla Mardin, Cizre, Lice dairelerinde bulunan taburlar zabitanınca edilen tedkikât dahi bundan ileriye vardinlamadığını ma'a'l-i'tizâr beyan ederiz.

Dahil-i Vilayette Bulunan Rüesâ-yı Ruhâniye

Rum Milleti

Diyarbakir'de münhal

Rum Katoligi

Diyarbakir'de Efendi

Ermeni Milleti

Diyarbakir'de Vekil-i Papas

Ohannes Efendi

Maden'de Keşiş Matyos

Efendi

Süryani Milleti

Mardin'de Patrik Patris

Efendi 1 M

Diyarbakir'de Piskopos

Cercis Efendi M 3

Silvan'da Papas Vartan Efendi

Çüngüş'de Papas Minas Efendi

Ergani'de Papas Ohannes Efendi

Ermeni Katolikliği Milleti

Diyarbakir'de Ferahyan

Osib Efendi M 3

Mardin'de Melkon Efendi M 3

Keldani Milleti

Diyarbakir'de Metropolid

Abd-i Yesu Efendi 2 M

Cizre'de Yakub Efendi M 3

Düvel-i Ecnebiye Konsolos Memurları

İngiltere Konsolos Vekili Tomas Efendi M 3

Fransa Konsolosu Mösyö Birtran

İran Şehbendar Vekili Tomas Efendi Sâlise M 3

Teşkil-i vilayetten sonra dahil-i vilayette ve mukaddemâ Diyarbakir vilayetine merbût bulunan Mamuretülaziz vilayeti dahilinde Diyarbakir vülât-ı izâmının muvaffak oldukları âsâr-ı umraniyenin hülâsasıdır.

Devletlü Mustafa Paşa Zamanlarında

Müşârun-ileyh hazretlerinin valiliği zamanında vilayet teşkil buyurulup dört buçuk mâh sonra Beşinci Ordu-yı Hümâyûn Müşirliği'ne tahvil-i memuriyet etmiş ve eğerçi kable't-teşkil haylice umûr-ı hayriye-i umraniyeye muvaffak olmuş ise de tahvil-i memuriyetiyle teşkil arasında az müddet geçtiğinden bu müddet zarfında teşkilin usul ve furû'uyla iştigâle ancak vakit bulabilmıştır.

Devletlü Derviş Paşa Hazretleri Zamanlarında

Ebvâb-ı memlekette Dağ ve Mardin kapılarının tamiri, İçkale'de müceddeden küşâd olunan kapı, hükümet konağında mukaddemâ muhterik olarak inşa olunan büyük oda, Siverek'de tamir olunan hükümet konağı, Erga kışlasında inşa olunan kule.

Devletlü İsmail Hakkı Paşa Hazretleri Zamanlarında

Dahil-i vilayette beş bâb cami-i şerif, Ergani kalesinde Hazret-i Zülkifl Nebi aleyhisselâmın türbeleri ittisâlinde züvvâra mahsus daire, Hazret-i Süleyman bin Halid bin Velid'in türbelerinin tamiri, Mekâtib-i Rüşdiye bâb 8, vilayet konağı, evrak mahzeni, ıslahhane, havz-ı kebîr aded 2, ahır, zabtiye koğuşu bâb 2, zabtiye odası bâb 2, Borçlu Hapishanesi polis odaları 16, kışla mücedded, 2 tamirhane, hastahane, dükkan aded 21, kahvehane, fırın, debbağhane, çeşme aded 5, su bendleri 4, Diyarbakir Hamravat su yolu mecrâsının tamiri, zirâ'-ı a'sârî 17500, Redif depoları mücedded 3 tamir 4, mutfak, cephane aded 7, kazalarda hükümet konağı aded 5, müceddeden kurâ aded 18, değirmen, gars olunan eşcâr 50.000, inşa ve tesviye olunan turuk metre 180000, kaldırım metre 30.000, köprü aded 190, huruf ve litoğrafya matbaalarının küşâdı, gazete ve sâlnâme ihracı.

Merhum Tevfik Paşa Hazretleri Zamanlarında

Kale Camii'nin tezyîni, âb-ı Hamravat kemerlerinin tamiri, Deve Geçidi köprüsünün ikmâl-i inşası.

Übbehettü Devletü Abdurrahman Paşa Hazretleri Zamanlarında

Müşârun-ileyh hazretlerinin memuriyetleri Rusya muharebe-i mündefîasının bidâyetine tesadüf eylediğinden bir taraftan umûr-ı vilayeti idareye bez-i cehd ve himmet ve bir yandan Dördüncü Kolordu-yı Hümâyûnu'na bu vilayetten müretteb mebâliğ ve zehâir ve sair levazımât-ı askeriyenin tedârik ve sevki gibi hususât-ı mühimmeyi ifaya müsâra'atla pek büyük himemât-ı meşkûre ibrazına muvaffak olmuşlardır.

Devletü İzzet Paşa Hazretleri Zamanlarında

Rüşdiye-i Askeriye Mektebinin metin ve müstahkem surette vaz'-ı esâsı ve alt katının ikmâl-i inşaatı, Diyarbakir Telgrafhanesi için mükemmel bir konak alınarak ebniye-i müriyyeye ilhâk olunduğu, tamir olunan tarik metre 2000, kaldırım metre 400.

Devletü Samih Paşa Hazretleri Zamanlarında

Rüşdiye-i Askeriye Mektebinin muntazaman ikmâl-i inşaatı, inşa ve tamir olunan tarik metre 47010, yapılan köprü mücedded 2, tamir 5, kaldırım inşası mücedded ve tamir metre 650, Diyarbakir'de bir ve Mardin'de dahi bir bâb inâs mektebi küşâd olunduğu ve Mardin ve Ergani Madeni kasabalarında ikişer bâb mekteb-i ibtidâi küşâdı, Çermik hamamının harap mahallerinin tamiri.

Devletü Aziz Paşa Hazretleri Zamanlarında

Müşârun-ileyh hazretleri vilayeti teşrîflerinden beş ay kadar bir zaman mürûr etmesiyle Yemen vilayetine tahvîl-i memuriyet buyurmuş ve müddet-i kalîle-i mezkûreyi de vilayetin mülhakâtını devr ve mevâki-i mahalliyeye kesb-i vukûf ile geçirmiştir.

Saadettü Arif Paşa Hazretleri Zamanlarında

Eski hükümet konağının, daire-i belediyenin suret-i mükemmelede esâs vaz'ıyla inşası, Siverek'de Beledî namına yüz on bin kuruş mukâbilinde bir hanın istimlâkı, haric-i surdaki kışla ile eski hükümet konağının tamirleri, eski hükümet konağının hastahane itihâzıyla cihet-i askeriyeye terki, Mardin maden tariklerinin imarı.

Devletü Süruri Paşa Hazretleri

Müşârun-ileyh hazretleri merkez-i memuriyetlerine muvasalat etmeksizin tahvîl-i memuriyet buyurmuşlardır.

Devletü Sırrı Paşa Hazretleri Zamanlarında

İçkale kapısından hükümet konağına muntelhî olan cadde, Hükümet konağında iki çeşme, Maden ve Siverek tariklerinden bazılarının tamiren birer miktarının müceddeden inşası, Dağ Kapısı'ndan Mardin Kapısı'na kadar mümted olan caddenin şoseye tahvîli, Noksanî-i alet ve edevât ve vâridâtтан dolayı sekte-i tatile uğramış olan matbaamızın küşâdı.

Vali-i Lâhuk Atüfetlü Hacı Hasan Beyfendi Hazretleri Zamanlarında

Merkez-i vilayetin en dil-küşâ ve ferah-fezâ bir mevkiinde ve gayet mükemmel ve muntazam surette bir mekteb-i idadi-i mülkî inşası, Beledî namına şehri şimdilik 2500 kuruş vâridât alınan ve cevânib-i erba'ası 49 aded dükkan ve 55 metre tül ve 45 metre arzında bir arsayı muhtevî bulunan Kebir Çarşı'nın tesisi, mezkûr arsanın vasatında beş masura su icrâsıyla büyük bir havuz yapılması, haric-i surdaki askerî kışlasına Hamravat suyu icrası, Mekteb-i Rüşdiye-i Mülkiyede iki oda ve bir salonun tefrikiyle mükemmel bir mekteb-i ibtidâi itihâzi, İçkale derûnunda müceddeden kârgir bir hapishane, bir de kezâlik kârgir ve gayet elverişli jandarma kışlası ve üzerinde zabita daire-si inşası, geceleri esvâk ve mahalkât arasında müte'addid fenerler ikâdhıyla bekeçler tayini, Mekteb-i Rüşdiye-i Askeriyenin tamiri, nefis-i Mardin'de askerî kışlasının inşası, Hamidiye kazasının teşkili, kaza-yı mezkûrda suret-i mükemelede hükümet konağı tesisi, Cizre cisrinin imarı, Palu kasabasında telgrafhane küşâdı, Mardin'den Diyarbakir hududu olan Abkûr'a kadar müceddeden inşa olunan tarik metre 14600, Diyarbakir'den Şeytan deresine kadar 14568, Şeytan deresinden Siverek'e kadar metre 18800, ki cem'an 47968 metre tarikin müceddeden inşası, Bağdad'ın posta caddesi üzerinde vaki olup geçen sene şiddetle hücum eden seylâba karşı mukâvemet edemeyerek harab olan Şeyhan köprüsünün üç tonoz kemeri ve 50 metre tülü hâvi olarak yeniden tesisi, Siverek tariki üzerinde müceddeden ve tamiren köprü, 20 metrelik 1, 8 metrelik 5 Maden tariki üzerindeki Kalenderan köprüsünün tamiri, nefis-i Palu'da sekiz tonoz kemeri ve 193 metre tülü muhtevî olmak üzere mükemmel köprü inşası, turuk-ı mevcûde üzerinde tamiren menfez 10, icraat-ı saire gazetelerde muharrerdir.

Vilayetin Mevâki'i ile Ahval-i Hâzıra ve Malumat-ı Muhtasara-i Coğrafiyesi

Kürdistan'ın bir kıtasından ve kısmen Cezire-i İbn-i Ömer ile Diyar-ı Reb'â'dan ibaret olan Diyarbakır vilayetinin hududu şimalen Mamuretülaziz vilayetini tefrik eden Maden'in Behramaz ovası ve şarkan Bitlis vilayetini tahdid eyleyen Silvan ve cenûben dahi Musul vilayetinin hadd-i fâsılı olan Cizre ve garben de Haleb vilayetini tefrik eyleyen Siverek kazalarının müntehâlarıdır.

Diyarbakır Vilayetini Diyarbakır, Mardin, Maden namında üç sancak teşkil ediyor.

Nefs-i Diyarbakır Lice, Silvan, Siverek, Derik kazalarıyla Şark, Kikâ Tırkân, Garb-ı Ömerkan, Behramki, Beşiri nevâhisini ve Lice kazası Hani ve Silvan kazası, Hazro ve Mihrani ve Siverek kazası, Yenişehir, Karakeçi, Karacadağ, Çem-i Garb, Burhan, Hoşin ve Derik kazası Mahal ve Metinan nahiyelerini hâvi olmak ve dört kaza ve dokuz müdürlük merkezi bulunmak üzere, -Diyarbakır Sancağı- ve Hamidiye, Cizre, Midyat, Nusaybin, Avine kazalarıyla İlyan, Silopi, Hasankeyf, Gurs, Nevâhî-i Erba'a namlarındaki beş kaza ve üç müdürlük makâmını şâmil olarak Mardin Sancağı ve Maden kazası, Ergani ve Eğil ve Palu kazası Karabegan ve Çermik kazası Çüngüş nahiyelerini muhtevî bulunmak ve iki kaza ve dört müdürlük merkezi olmak üzere Maden Sancağı teşekkül etmiştir.

Diyarbakır Şehri

11124 nüfus zükûr ile 4164 hane ve 3916 dekâkin ve musakkafât-ı saireden ve umum sancak 69368 ahali-i zükûrdan ve 1056 kurâ ve 23597 haneden ibarettir ki nüfus-ı muharrerinin 52316'sı müslim ve 17052'si gayr-i müslimdir.

Mardin Kazası

3737 nüfus-ı zükûr ile 2291 hane ve 1159 dükkân ve bir o kadar da musakkafât-ı saireden ve umum sancak 50759 ahali-i zükûrdan ve 1062 kurâ ve 28588 haneden ibarettir ki, bunun 60191'i müslim 9371'i gayr-i müslimdir.

Maden Kazası

3470 nüfus zükûr ve 1272 hane ile bir buçuk misli dükkân ve musakkafât-ı saireden ve umum sancak 50952 nüfus-ı zükûrdan ve 1062 kurâ ve 24703 haneden ibarettir ki, nüfus-ı muharrerinin 39751'i müslim, 11201'i gayr-i müslimdir.

Şu takdirde vilayetin muharrer olan 171079 nüfus-ı zükûrundan 133455'i müslim ve 37624'ü dahi gayr-i müslim idügü ve kurâ-yı mülhakanın adedi de 3180'den ibaret olduğu anlaşılır.

Hesabdan haric olan nüfus-ı inâs, zükûrdan daha çok ve nüfus-ı zükûrun umumu vilayetin yerlisi olup haricden âmed ü şüd ile ale'd-devam mevcûd bulunan kalabalık nüfus-ı mezkûrenin iki mislinden ziyade tahmin olunmaktadır.

Diyarbakır, Dicle nehrinin garb cihetinde vaki olup Dicle'ye nisbetle mevkii pek yüksek bulunduğundan şark tarafı kâmilen Dicle'ye nezâret eylemektedir.

Bu şehrin 36 derece 58 dakika arz-ı şimalîsi ve İstanbul nisfî'n-nehârına nazaran 11 derece ve 22 dakika tül-i şarkîsi vardır.

Etrafını bir sur-ı cesim ihâta etmektedir ki bu sur devren beş bin zirâ'-ı a'şârî ve duvarlarının irtifâ'ı on dokuz ve bazan on beş zirâ'-ı a'şârî ve kâidesinin sahnı bazan iki buçuk ve bazan dört zirâ'-ı a'şârîdir.

Mezkûr duvarlardan irtifâ'ı noksan olanların mevkileri yüksek olarak devri arazinin haline tatbikan yapılmış ve yalnız dört kapısı yekdiğerine müvâzî bulunmuştur.

Sur-ı mezkûrda seksen iki adet cesim kule bulunduğundan her bir kule muhîtan elli bir ve irtifâ'an yirmi bir ve yirmi iki zirâ'-ı a'şârî olarak cümlesi metin ve müstahkem kârgir olmak üzere bina olunmuştur. Kuleler fevkânî ve tahtânî ikişer büyük anbar câmi' ve her bir anbar yirmişer bin keyl-i a'şârî zahire alacak derecede vâsi'dir.

Bundan başka da nisfî şehrin cihet-i şarkîyesinde bulunan burc u cidâr ve bir nisfî da sur-ı aslıyla memleket arasını fâsıl ve sekiz yüz zirâ'-ı a'şârîye karîb diğeri bir sur olup İçkale namıyla derûn-ı memlekette on altı kuleyi ve her bir kule kezâlik tahtânî ve fevkânî cesim anbarları muhtevîdir. Hükümet konağı, jandarma daire ve kışlası ve hapis-hane ve asâkir-i Cengizîye ve Moğol tâifesinin esna-yı hücumunda yakılmış ve bina eserleri hâlâ mevcut bulunmuş olan ve irtifâ'ı sath-ı zeminden elli zirâ'-ı a'şârîye karîb ve memlekete nâzir cesim ve Virankale namıyla yâd olunan kale bu kalenin içindedir.

Memleketi ihâta eden surun harice açılır dört kapısı ve İçkale dairesinin memlekete doğru açılır iki ve sur haricine açılır yine iki kapısı vardır.

Şehir ahalişi Osmanî lisanı ile söyleşir. İhtilâtları hasebiyle eskerîsi Kürdî ve bazısı Arabî lisanlarını dahi bilirler. Fert-ı zekâ ile müştehirdirler.

Havanın fen nokta-i nazarından mevkî'an ciyâdeti lazım geliyorsa da dahilen haricen bazı mahallerde zibil yığıntılarının ve bir takım merzeği bataklıklarla esfel tabir olunan bahçelerin şehrin çirkâbiyla sulandırılması âdetinin vücudu ve şehir etrafının sur ile muhât ve sokakların gayet dar olması havadaki ciyâdeti vehâmete münkalib eyleyor. Bu havalide her sene füsûl-i erba'a tamamıyla hükmünü icra etmekte olduğu için yaz mevsimleri hararet, santigrat

hesabıyla otuz altı otuz yediden kırk kırk bir dereceye kadar çıkar.

Bu dereceye gelen harareten sular bî't-tab' içilemeyecek kadar bir sıcaklık hâsıl ederse de kış mevsiminde tehte's-sıfır beş altı derecede soğuklar yüz gösterdiğinden haric-i surda bulunan 83 kıt'a buz gölü içinde sular bazan yirmi yirmi beş bazan da otuz santimetre kalınlığında incimâd ettikten sonra muntazaman parçalanıp mevcut olan 16 aded buzhaneye bastırılmakta ve yaz mevsiminde o cihetten mütehasıl ihtiyaç bu vasıta ile def edilmektedir.

Nefs-i Diyarbekir'de 28 cami-i şerif ve 32 mescid ve derûnlarında yüz otuz nefer talebe bulunan dokuz medrese ve bir İkladi-i Mülkî ve birer Rüşdiye-i Askeriye ve Mülkiye ile bir ibtidâi ve otuz kadar âdi mektep, 7 kütüphane, 5 tekke ve 11 kilise ve 91 Hıristiyan mektebi ve 3 murahhasahane mevcut ve yüz aded su terazisi ile yüz otuz aded çeşme câri olup İçkale'deki su ile beraber şehirde akan su bin beş yüz masuradan ibarettir. Bunun bin masuradan ziyâdesi konaklarda havuzlar, fevâreler teşkil eden ve çeşmelerde akıp ahâlinin isti'mâline mahsus olan Hamravat suyudur. Fakat bu leziz suyun mürûr-ı zaman ile şehir içindeki mecrâları ekseriyet üzere bozuk olduğu ve nasılsa umumunun birden tamirine kalkışılmadığı cihetle mecrâ-i mezkûrede birçok sakatlar peydâ olmuş ve hakikaten âb-ı hayat denmeye seza olan bu suyun epeyce mikdarını bu sakatlar telef eylemekte olduğundan yaz mevsimlerinde şu yüzden hâsıl olmakta bulunan sıkıntı bertaraf olmak üzere tamiri derece-i vücûbda bulunmuştur.

Bu suların başka her hanede birer ikişer su kuyuları olup bunlar yazın soğuk, kış mevsiminde mutedil bulunurlar.

Şehrin haricinde birçok bahçeler bulunup türlü türlü sebze ve eşcâr yetişmekte ise de eşcârın ekserisi dut, kavak, söğüt olduğundan dut yaprağından hafif ve kavak ve söğüt ağaçlarından dahi kelekler imal olunarak Dicle vasıtasıyla Musul'a sevk ve ihrac kılınır.

Hurma, portakal, limon müstesna olmak üzere her nevi meyve yetişir.

Bahçelerde menekşe ve güllükler vardır ki; ilkbaharın ilkinde menekşe nihayetinde gül ve feryad-ı andelib zamanı hulûl ederek temâşâları yüz göstermeye başlar.

Herbirisinin bir kaç hâssası olan bu güzel çiçeklerin kesretleriyle beraber temâşâlarından başka envâ'-ı meşrubat imailiyle isti'mâllerinden de başkaca istifade olunmaktadır.

Dicle'nin iki tarafında kavun karpuz hâsıl etmek için bostanlar yetiştirilir ki, aralarından nehrin kemâl-i sükûn ve bazı yerlerde şiddetle cereyanının teşkil eylediği manzara hakikaten latif ve bu yüzden mütehasıl ezvâk-ı mütenevvi'a sezâ-yı tavsif ve tarifir.

Her sene-i Rumiye Ağustosun hulûl etmesiyle ahâlden ekserisi Çift Kastal'dan Acem Gölü denilen mahalle kadar nezâreti güzel olan yerlerde çadırlar rekz ile kamıştan adeta konak gibi oda, sofalara münkasem başka başka harem ve selamlık daireleri yapıp çocuklarıyla birlikte oralara giderler.

Nehrin cânib-i garbîsi pek yüksek olduğu cihetle gündüz saat on buçuktan oraların her tarafını gölge ihâta ederek mevkiin tarâveti artıkça artar.

Mehtabın vukuu gecelerde Dicle bahar mevsiminin yetiştirdiği çimenler arasında tabii açılıp da mehtaba karşı arz-ı endam-ı letâfet eyleyen berrak su cedvellerinin husule getirdiği nezâret-i dil-küşânın bir kaç mislinde letâfet peydâ eder.

Mehtab olmadığı geceler câ be câ ikâd edilen fenerlerle kanâdilin nehir derûnuna mün'akis olan ve nücum ile rekabet eyleyen eşî'a-i dil-rubâları enzâr-ı ülû'l-ehsâra karşı küre-i arzın bu kısmını semâyı tanzîre kalkışmış gibi bir surette gösterir.

Hele seher-i infilâk, kuşlar güvercinliklerden, nehrin cânib-i garbîsindeki bahçelerden iftirâk ederek suya doğru geldikleri zaman çıkardıkları âvâzelerin sâmî'a-nüvâz-ı mahzûziyet olan ihtizâzı hakikaten pek sevimidir. Şu temâşâ-yı feralı-fezâ Ağustosun on beşinden Eylül nihayetine kadar devam eder.

Bu bostanlarda kırk elli kıyye ağırlığında karpuz ve yirmi kıyye vezninde de kavunlar yetiştirilir. Batmanı mevsiminde on beşer yirmişer paraya kadar satılır. Bunların ekleri pek lezizdir.

Diyarbakir'in bundan başka da mesireleri vardır İlk ve sonbahar mevsimlerinde Dicle boyundaki vadilerle sahâfî Fiskayası denilen mevkiden temâşâ edilir.

Gayet zînetli bir levha-i tabiatı görmek isteyenler, Dicle'nin o vadilerle sahralardan çağlayarak akıp gelmesini ve bazı yerlerde suyun bir kısmı mecrâsından çıkarak çimenler arasında adalar teşkil eylemesini temâşâ için Fiskayası'na giderler.

Rum Kapısı'nda vaki Ben ve Sen mevkii dahi bir çemenistândır ki, senenin dokuz ayı içinde tarâvetine hâlel gelmez.

Bu mevkiin her tarafından öyle sâfi öyle berrak sular nebe'ân eder ki, güneşe, mehtaba karşı mâil olan sathlardan aktığını görenler tûl-i cereyânilerini gümüşten yapılmış levhalara teşbîh eylemekte tereddüd etmezler.

Dağ ve Rum kapıları beyninde vaki su kemerleri etrafındaki arazi-i vesî'a ilk ve sonbahar mevsimlerinde çimenlerle tezeyyün eder. Askerî kışlasının şimâl cihetinde bulunan Seyran Tepe mevkii ile Yeni ve Mardin kapıları beynindeki mevki ve yine Mardin Kapısı'nda kibâr-ı evliyadan Şeyh Mehmed hazretlerinin kabri-i şerifinin cenûb ciheti ve Şemsiler nam mevkiin alt ve üst taraflarında vaki bahçeler ve Semanoğlu, Hami, Pamuk, Ali Keşkur, Hacı Ağa, Kuş namlarıyla be-nam olan kasırlar tenezzüh edilecek mevâki-i latifedendir.

Haric-i surda vaki Çift Kastal denilen pınarın garbında taştan oyulmuş ve tûlû 21 zirâ'-ı a'şârî bulunmuş olan mağâra âsâr-ı atıkadandır.

Diyarbakir ebniyesi vaktiyle mülevven mermer ve Muallak Camii'nin minaresi dahi kable'l-İslâm inşa olunmuş bir eser olduğu mervîdir.

Şehre yarım saat mesafede ve cenûb cihetinde Dicle nehri üzerinde on bir kemer üzerine mebnî cesîm ve müstahkem bir köprü vardır.

Bu köprü hulefâ-yı Benî Ümeyye'den Hişam zamanında yapılmış âsâr-ı nefisedendir. Sonraları bazı mahalleri tamir edilmiştir.

Zikri yukarıda geçen Dicle nehrinin birazı Piçar dağından ve birazı dahi Ergani Madeni'ne on saat mesafesi bulunan Gaydan karyesinden nebe'ân ve cereyân ederek Maden idaresindeki Eğil nahiyesi toprağında birbirine karşır ve Diyarbakir sularını dahi alarak geçtikten ve yolda birçok enhâr ile birleşerek Musul ve Bağdad'dan mürûr ile Bağdad ve Basra arasında da nehr-i Fırat ile birleştikten sonra Şattûlarab'ı teşkil ve Basra Körfezi'ne insibâb eyler. Tûl-i cereyânîsi 1200 kilometredir.

Diyarbakir'de sırmalı çarşaf ve her türlü çetari ve canfes gibi harîr ve pamuk kumaşların nefisi ve gayrısı nesc ve sahtiyan imâl olunur ve her nevi matbah ve sofraya müte'allik bakır evânî yapılır ve masnû'âtı dahi aksâm-ı muhtelifeyi şâmil bulunur. Arazinin kuvve-i inbâtiyesi her türlü mahsul yetiştirmeye müste'id olup mahsulat-ı arziye ve mâyi'ası ve mamulât ve masnû'âtı ve idhalat ve ihracatı aksâmını vilayetin merbût olan umum istatistik cedveli tayin eder.

Lice kazasının kaymakam makarrı Lice'dir. Lice kasabası tarihlerde mezkûr olan Itak nâm kale-i meşhuredir. Kalesi şimdi harabdır. Bağlı bahçeli bir yerdir. Kasabaya iki saat mesafesi bulunan Malik karyesinde ve taşlık bir mahalde bir memleha bulunup bunda beheri on iki zirâ'-ı a'sârî umkunda iki adet kuyu ve iki havuz ve altmış beş tâbe mevcuttur. Senevî doksan bin kıyye-i a'sârî tuz çıkarılarak sarf olunur. Kasabaya iki buçuk saat mesafe uzak olan ve tûlû yedi ve arzı beş zirâ'-ı a'sârîden ibaret bulunan bir karanlık mağaranın içinde taştan oyulmuş dükkân merdiven eseri bulunduğu gibi bunun sakfından bir soğuk su damlayıp mevsim-i sayfda katerâtu yere düştüğü anda incimâd eder.

Fes nam karye civarında da taştan oyulmuş ahır ve odalar bulunur.

Gerek Lice'nin ve gerek bir nahiyesi olan Hani'nin âb u havası pek latiftir. Lice'de de Hani'de de birer Rüşdiye Mektebi vardır.

Silvan kazasının kaymakam makarrı Meyafarkin kasabasıdır.

Şu kasaba tarihlerde ahvali mezkûr olan Meyafarkin mülûk-ı sâlifesinin makarrı olduğu halde seylâb-ı havâdis ve inkılab önünde yuvarlana yuvarlana ufacak bir karye heyetine girmiştir.

Etrafındaki sur harab ve kasaba derûnunda duvarları bâki bazı ebniye âsâr-ı atıkadandır.

Hîn-i tesis ve inşasında metanet ve rasânetine pek ziyâde itina olunduğu cihetle el-ân bir dereceye kadar ma'mûriyetini muhafaza etmekte olan ve kasabanın cenûb-ı garbisinde ve on beş dakika mesafe bu'dunda bulunan bir minarenin mevkii vaktiyle kasabanın vasatı olduğu rivayet olunmaktadır.

Derûn-ı kasabada musanna' bir bina vardır ki âsâr-ı atıkadandır. Şâmil olduğu on iki pencerenin vaz'-ı binasında muvâzene-i mahsûsaya riayet edildiğinden güneş nokta-i itidâle varıp tesâvî-i leyl ü nehâr vukuunda mezkûr pencerelerin herbirine mütesâviyen birer saat vurup sonra gurûb vaki olur.

Silvan'ın dağ cihetinde ve üç saat mesafe bu'dunda bir karye vardır ki ismi Boşat'dır. Bu karyede elli metre [irtifâ'mda] aşağısı kalın, yukarısı nisbetle ince bir kaya ve üzerine çıkılacak sa'bû'l-mürûr bir yol olup kayanın zirvesinde taştan oyulmuş su sarniçleri ve bazı odalar mevcuttur.

Bitlis vilayetinde Sason karyesinden çıkan su ile Kulb'dan akan su birleşip Batman nehr-i cesîmini teşkil ettikten sonra Silvan kazası derûnundan mürûr ile Hasankeyf'de Dicle'ye munsab olur.

Silvan'a dört saat mesafede bulunan Batman nam karyede ve nehr-i mezkûr üzerinde bulunan köprü görülmeye şâyandır. Köprü'nün iki tarafında birer küçük göz var ise de orta gözü sudan kemer merkezine kadar yirmi zirâ'-ı a'sârî mürtefi' ve kâimelerinin arası on bir zirâ'-ı a'sârî kadar vâsi' olup büyük kemerin her iki tarafında fevkânî iki oda bulunuyor.

Şimdi Hazro nahiyesinin merkezi olan Hazro tarih lisânında Tercil nâm kale-i meşhuredir. Bunu da günün inkılâbâtı ufak bir karye şeklinde bulunduruyor. Teferrûc edilebilecek mevkileri ve bağ ve bahçesi çoktur.

Hud nam cebeldeki müte'addid mağaralardan çıkan sular mevsim-i sayfda der-akab incimâd ederek buz ve şitâ hulûl etmesiyle beraber eriyip yine su olur.

Siverek kasabasının her tarafı güzel üzümler yetiştirir bağlarla muhât olup akarsuyu pek azdır. Kalesi büyük ve yonma taşlardan yapılmış âsâr-ı atıkadan ma'dûd ise de şimdi harabdır. Kasaba derûnunda âsâr-ı atıkadan ve şimdi işletilmekte bulunan zir-i zeminde bir hamam mevcuttur.

Siverek dahilinde mübarek bir yerde Eyüb Nebî aleyhisselâmın medfen-i âlileri vardır. Koç Ali Baba ismiyle mevsûm bulunan ziyaretgâh derûnunda sahâbe-i kirâmdan üç şehidin cesed-i şerifleri hususi mahfazalar içinde bin üç yüz sekiz seneden beri tagayyûr âriz olmaksızın hâliyle durmaktadır ki görmesini arzu edenler her zaman ziyaret edebilirler.

Siverek kazası ahalisinin ahz u itâya aid muamelâtı vilayetin diğer kazalarına nisbetle daha ziyade ve mevrû'ât ve hasılatı yine bu derecededir. Kaza ahalisiyle kesret üzere muamelesi bulunan aşiretlerin birisi Karakeçi namındaki

aşiret olup Siverek'le Viranşehir arasında hem hayme-nişin ve hem de ziraat ve hırâsetle işigâl eylediklerinden ziraat mevsiminin gayrinde karye ve hanelerinde mütemekkin bulunurlar. Viranşehir dahi evvelki sene Zor sancağından bi't-tefrik Siverek kazasına ilhâk olunmuştur ki o nahiyeyi teşkil eden Milli aşiretinin ekserisi tâcir ve iyice ser-vete mâliktirler.

Habur suyu üzerinde ve beş yüz çadır kadar bulunan Şarabî aşireti dahi hayvanlarından hasıl olan bir hayli yağla-rı Siverek ahalisine satmakla müte'ayyıştirlir ve Viranşehir'de bazı âsâr-ı atîka ve Siverek'de bir Mekteb-i Rüşdiye vardır.

Derik kasabasının havası latif ve suyu gayet çoktur. Her tarafında büyük büyük zeytinlikler mevcut olduğu gibi kes-ret üzere incir ağaçları da bulunur. Güz mevsiminin nihayetinde yetişen zeytinlerinin bir kısmından yağ alarak sat-tıkları gibi bir kısmını da tane olarak fûruht ederler. İncir ve narlarını da Diyarbekir'de sattıp bunların hasılatından ve bunlardan mâ'adâ meşeliklerinde hâsil olan mazi ve teferruatından dahi iyice müstefid olurlar.

Derik üç sene evvele kadar tevâbi'yle beraber nahiyeye halinde idare olunmakta iken ehemmiyet-i mevki'asına meb-nî civarında bulunan Mahall-i Metinan nahiyeleri dahi ilhâk olunarak kaza heyetine konulmuş ve o suretle idare olunmakta bulunmuştur. Nahiyeteyn-i merkûmeteyn ahalisinin yaylalarındaki nebâtâtın son derecedeki kuvvet ve letâfeti kesret üzere bulunan koyunlarının hemen hiçbir yerde misli görülmeyecek derecede tatlı ve kuvvetli yağ vermesini icab ettirdiği cihetle ahali bu yüzden haylice ticaret ve temin-i mâişet eyliyorlar.

Mardin, Diyarbekir'in cenûb-ı şarkisinde ve on sekiz saat mesafe bu'dundadır. Mevkii mürtefi' ve havası gayet sağ-lam ve güzel ise de suyu azdır. Yağmur yağdığı zamanlar hanelerdeki su sarnıçları mecârî-i hususiyeden akan su-larla dolar.

Mardin kasabasının cânib-i cenûbdan bakıldığı zaman beyaz taştan ekseriyetle musanna' olarak yapılmış olan ha-neleri birbiri üzerinde görünür. Kasabanın şimâl cihetini tûlen beş yüz ve arzan üç yüz metreyi hâvi bulunan kale-i cesîme ve cihet-i cenûbiye ve garbiyesini göz kestirdikçe bakılabilecek çöl denilen sahra-yı vâsî'e'l-enhâ ve şarkı-nı dahi bir takım cibâl-i müteselsile teşkil ediyor.

Kale-i mezkûre derûnunda taştan oyulmuş tûlen ve arzan yirmi beşer zirâ'-ı a'sârî ve umkan pek derin bir su sar-nıcı ve haylice bârûlarla ebniye-i saire ve daha birçok sarnıçlar ve Hızır aleyhisselâmin makam-ı mübârekleri bu-lunmaktadır.

Mardin'in ahalişi umumiyet üzere Arabiyyü'l-lisan olup ekserisi Türkçe dahi bilirler. Aşâirin gayri olarak karyelerde bulunan hep Kürd'dür. Nefs-i kasaba mamur olarak kırk beş ve münderis olmak üzere dahi yirmi cami ve üç med-rese ve yirmi kadar mekteb-i âdi ve bir Rüşdiye Mektebi ve gayr-i müslim ahaliye mahsus kilise ve mektepler mev-cuddur.

Kasabaya yarım saat kadar uzak bir yerde Kasım [Padîşah isminde bir medrese vardır ki hakikaten vaz'-ı binâsın-da olan letâfet ve metânet ezhân ve ukûle hayret verir. Kasım [Padîşahın kabri de bu medresenin içindedir.

Kasabaya dört saat mesafede olan Koçhisar'da atik ve harab binalar ve altı saat mesafede bulunan Dara nam kar-yede haylice harab eserler bulunup buralar İskender ile Dara'nın ceng ü cidâl eyledikleri yerlerdir. Bu karye vak-tiyle pek şehir ve mamur bir şehir olduğunu âsâr-ı bâkiyesi gösteriyor. Orada Kalenderan namıyla be-nam olan bü-yük kasrın harab olmuş eserleri müşâhede edilmektedir ki kemer ayakları bir takım nükûş-ı mahkûkeden ve taşla-rın üçer metre mik'abdan ibarettir. Bundan üç saat ötede bulunan Sırça karyesinde dahi bir harab kasır vardır. Cesâ-meti Kalenderan'dan daha ziyadedir. Altı yedi saatlik mesafede müşâhede olunur.

Mardin'e bir iki saat mesafede muntazam bir çok bahçeler ve her nevi sebze yetiştirir tarlalar ve müte'addid seyran-gâh ve bahçelerinde kasırlar ve mamur binalar bulunarak mevsimlerinde oralara giden gelen eksik olmaz.

Oralarda leziz üzüm ve a'lâ bitim ve incav ve sucuk olur ki her yerde şöretleri vardır. Evvelce Hacı Behram nahi-yesinde bir kömür madeni keşf olunup bir mikdarı Dicle nehri vasıtasıyla Bağdad'a irsâl ve vapurlarda isti'mâl olun-muş ise de mahalli ile şehir arasında on beş saat kadar mesafe sa'bû'l-mürûr olmak hasebiyle naklinde müşkilâta tesadûf olunduğundan terk edilmiştir.

Cizre kasabası ittisâlinde bir ve üç saat mesafesinde ve şark tarafında bulunan Şah karyesinde Kayser-ı Rum namıyla yâd olunur üç ve dört buçuk saat mahalde Çakû nam cebel üzerinde de bir ve iki saat mesafede Keli nam bo-ğazda da iki ve üç saat uzakta ve şimâl cihetinde Fenik nâm karyede yine bir ki, cem'an sekiz aded harab kaleler ve ebniye ve eserler meşhurdur.

Cizre önünden geçen Dicle nehri üzerinde harab olmuş bir kârgir ve hâlâ isti'mâl olunur bir de ahşaptan köprü var-dır. Bu ahşap köprünün resm-i mürûrî Cizre'nin belediyesine aid olup her sene yüz bin kuruş kadar bedelle tâlib-lisine ihâle edilir. Etrafında bulunan aşâir ve urbân yaylaya gidecekleri zaman koyunlarını mezkûr köprüden geçi-rirler. Ta'dlâd muamelesi dahi o zaman icra edilir.

Cebel-i Cudi denilen silsilenin bir mahallinde duhân alâ'imi meşhûd olmaktan naşi yanmaya başladığı anlaşılan bir kömür madeni vardır.

Nusaybin kasabası pişgâhında cereyân eden Çağcağ nehri üzerinde pek çok ebniyenin âsâr-ı atîkası görünüyor.

Bu nehir kasabanın cihet-i şimâliyesinde ve dört saat mesafede bulunan Dalin karyesinde Aksu, Karasu namlarıyla iki menba'dan çıkıp tesadûf eyledikleri mezraaları saky ve ırvâ ile Habur nehrine munsab olur.

Nusaybin'de Kasru'r-Rahcât demekle ma'rûf karyede ebniye-i atîka âsârı nümâyandır.

Nefs-i Nusaybin'de bulunan dört aded dikili taş altıyar zirâ-ı a'sârî tûlündedir.

Midyat kazasında ve ale'l-husus kaza-yı mezkûra muzâf Hasankeyf nahiyesinde lâ-yu'ad ve lâ-yuhsâ mağaralar ve haneler mevcut olup cümlesi taştan oyulmuş ve müte'addid odalar ve daireler teşkil eylemiştir.

Hasankeyf. Evâilde pek cesîm bir şehir olarak bazı mülûkun makarn bulunduğunu tarih isbat ediyor. Dicle üzerinde harab bir köprüsü duruyor. Orada akrep çok ve bunların semmi adeta katil olduğundan sancıtığı kimselerin terk-i hayat etmeyi hem denilebilir ki yoktur. Ahali bu muzır ve murdar hayvanın şerrinden muhafaza için yazın yandıkları yerler etrafına at ve buna mümâsil hayvanat kuyruklarından imal edilmiş ve kızıl namıyla yâd edilmekte bulunmuş olan bir nevi ip çevirmek mecburiyetinde bulunuyorlar.

Avine kazasının kaymakam makarn olan Savur kasabasının âb u havası çok güzeldir. Müte'addid bahçeleri vardır. Bu bahçelerde kesretle kavak ağacı ve kabuğu pek yufka ceviz yetişir. Ahali bunları kazalarına yakın olan mahallere göndererek satarlar.

Hamidiye. Yeni teşekkül etmiş bir kaza ve çölde vaki olup aşâirin cevelangâhıdır. Şimdi bir taraftan bazı aşiretler getirilip iskân edilmekte ve bir taraftan da iskânlarına çalışılmaktadır. Sekenesi çoğaldığı halde fevâid ve muhasse-nât-ı adîdenin husûlü tabiidir. Bu kazaya aid destres olabileceğimiz mahumat bi-lutfihî teâlâ gelecek sene çıkaracağımız mükemmel sâlnâmeyle etrafıyla derc olunacaktır.

Mardin berriyesi Arab ve müsta'rab aşâirin barınacak mahalli olup bu aşiretlerden birisi Şemir aşiretidir.

Aşiret-i merkûme on binden mütecâviz haymeyi câmi' olup bir kısmı Zor sancağına ve bir kısmı da Bağdad vilayeti celfilesine merbût olduğu gibi bu vilayete tabi olanları dahi Mardin ve Siverek taraflarında bulunmaktadır. Bu aşiret üç familyaya mensubdur. Birisi el-Cerbe, ikincisi ez-Zâyidan, üçüncüsü el-Amrur'dur. Bunların fîrû'undan el-Harise ve es-Sabbağ ve en-Necm ve es-Sabit ve el-Amud ve el-Fedağa ve el-Abduh ve el-Kaletyan namlarıyla yâd olunur bazı kabileler dahi sayılır. Külliyyetli ağnâm ve deveye mâlikdirler. Yapağı, revgan-ı sade, koyun, kuzu, deve hasilat ve sarfiyatından pekçok ticaretleri olur. Kendi malzemelerini çöle civar olan ahali-i meskûneden iştirâ ederler. Bey' u şirâ için içlerine tüccar gider gelir.

Aşiretlerin birisi de Tay'dır. Bu aşiretin cesâmet-i asliyesi olmayıp esasen üç dört yüz haneden ve Tay denilen bir kabileden ibaret iseler de ahîren bazı sebepler üzerine Pikâre, Ganâme, Cehiş, Herb, es-Sade, Şarabî aşiretleri ve Cubur aşiretinin bir fer'i bunlarla müttehid olduklarından üç bin hayme kadar oldular. Çağçağ suyu üzerinde hayme-nişindirler.

Harekât ve sekenâtça Şemir'den farkları yoksa da oldukça ziraat ve tekâlif-i miriyyelerini edâ ederler.

Aşâirin birisi de Cubur aşiretidir. Altı yüz kadar çadırları ve Nusaybin toprağında ziraatleri vardır. Halleri Tay aşireti gibidir.

Pikârî namındaki aşiretin de büyü ve sükânası yoktur. Zerkan suyu üzerinde bulunurlar. Topluca değildirler. Muameleleri Mardin havalisince pek çoktur. Epeyce deve ve ağnâm ve hayvanat-ı saireye mâlikdirler.

Millî aşireti iki firkadır. Birisi Viranşehir taraflarında hayme-nişin olan Tamavi kabilesi diğeri de Re'sûlayn ile Mardin arasında bulunan kabile olup ziraatleri ve mesvim-i ziraatin gayrinde ikâmete mahsus haneleri vardır. Aşâir-i saire misillü hayvanat-ı mütenevvi'a hasilat ve sarfiyatından ticaret ederler. Arabî ve Kürdî lisanıyla mütekellimdirler.

Kikâ aşireti, Kikâ Çerkan, Kikâ Halecan namlarında iki firkaya münkasemdir. Haf ve hareketçe Millî aşireti gibidirler. Re'sûlayn ile Mardin arasında bulunan bazı mahaller mevki-i ikâmetleridir.

Dekori aşireti, Kikâ aşireti gibi Mardin'le Re'sûlayn arasındadır. Her halleri ötekiler gibidir.

Livânın mahsulat-ı arzıye ve mâyi'ası ve mamulât ve masnûât-ı mahalliyesi vilayet namına tanzim edilip merbût bulunan istatistikte görünür.

Maden, Diyarbekir'in on sekiz saat mesafe bu'unda ve cihet-i şimâliyesindedir. Mevkii yüksek ve büyü ve mesâkîni pek de muntazam değilse de havası [ve] suyu gayet latiftir.

Nefs-i Maden'de bulunan ahali Türkçe ve kurâsında meskun olanlar da Kürdçe ve Zazaca tekellüm eyledikleri gibi ekserîsi Türkçe de bilirlir.

Dicle'nin bir kısmı Maden'in önünden geçiyor. Kasabanın ittisâlinde bir kârgir ve diğeri mahallerinde de müte'addid ahşab köprüleri vardır.

Hicretin 612'nci senesinde keşfolunan Ergani madeninin kibrit-i nühâsdan ibaret olan cevheri yüzde yirmiden otuz kadar nühâs ve yüzde otuz mikdarı kükürd ve yüzde kırk mikdarı demirden mürekkebdir.

Murabba'î veyahud müsemmeniyyüş-şekl olup kristallenmiş ve eb'âd-ı selâseyi hâvi bulunmuş olan işbu cevherin reng-i tabiîsi tunca müşâbih ve ekseriyâ siyaha mâil sarıdır.

Şu cevher, ağız körüğünde izâbe olunarak habbelenir. Habbeler mıknatışlı demir olmak üzere görünür.

Kömür üzerinde dumarı zuhur ederek bundan tenkâr ile hâlis nühâs husûle gelir. Bu kibrit nühâsı tab'an altın ile kibrit-i hadîde benzerse de çakı ile kesilmek istenilirken parça parça kopmayıp dağıldığından altın olmadığı anlaşılır.

Kibrit-i nühâsın cevheri granit olup akab tabakası derûnunda kibrit-i hadîddir.

Ekseriyâ kibrit-i rasâs ve tutiya ve fahm-ı nühâs ile birlikte bulunur. Bunun reng-i tabiîsi ve gayet sarı olmaması ve çekice gelmemesi pek de nemalî olmadığını gösterir. Fakat eritilip bakır haline konulduktan her işte isti'mâl ve göz-taşı ve eczâ-yı kimyeviyyeden çelik dahi istihsâl olunur. Bu madenin cevheri Cindere namıyla yâd olunan yerde kü-

me halinde bulunmuş ve terbi'an yirmi bin zira' a'sârî kadar mahalli isti'âb eylemiştir. Sath-ı arzda amudî olmak üzere otuz metrede cevhere yetişilir.

Altın Düzü tabir edilen mahalde ve sath-ı zeminde dahi cevher varsa da Cindere gibi nemalı olmadığından imal olunmuyor.

Arpa Meydanı'nda da cevher tabakaları bulunduğu bazı emarelerle meşhûddur.

Mezkûr Ergani Madeni bir su yolu ile dokuz mağaradan ibaret olup bunların altısı imal olunmakta ve üçü su yoluna menfez itihâz edilmektedir. Bunlardan senevi on iki milyon kıyye-i a'sârî râddelerinde cevher alınabilir.

Kibrit-i nühâs tabakalarının bulunduğu mahal üzerine kar ve yağmur yağdııkça sular tabakalardan içeri geçerek suyun terkibinde bulunan müvellidü'l-humûza ile nühâs arasında bir imtizâc-ı kimyevî hâsıl olduğundan suyun içine konulan demir birkaç gün zarfında ham bakıra tahavvül ve şu ham bakır kâl edildikte yüzde yetmiş kadar nühâs-ı sâfi tahassul eylemekte ve binâenaleyh su yolu tabir edilen bakırlı sudan şu yolda istifade edilmektedir.

Maden-i mezkûrda Macaristan kâidesi üzere dört aded izâbe fırını ve iki yüz otuz dört aded falaka ocakları vardır. Madenin cevherine hadd ü nihayet olmayıp yalnız ihrâk ve izâbesine muktezî kırma ve karartma kömürünün mahalli uzaklaşmıştır.

Palu kazası Merkezi olan Palu kasabası bağlı bahçeli bir yerdir. Havası, suyu, mevkii latiftir. Tenezzüh edilecek mesireleri vardır. Palu'dan geçen Murad nehri üzerinde yeni inşa olunmuş bir köprü ve nefsi kasabada yekpare taş üstünde bir kale ve hisar olup derûnunda kezâlik taştan oyulmuş ve yapılmış bir atik kilise ve bir mektep ve bir takım odalar bulunuyor.

Kaza-yı mezkûra muzâf Hoşin nahiyesinde dahi damar halinde bir nühâs madeni bulunup cevheri yüzde beşden ona kadar nühâs-ı sâfi verir. Kibrit-i nühâsdan ve bir aded mağara ve bir su yolundan ibarettir.

Cevheri her ne kadar Ergani madeni cevheri gibi nemâlî değilse her tarafı ardıc ağaçları ve meşe orman ile muhât olduğundan mahrûkâtının tehiyye ve ihzânı suhûletli ve maden-i mezkûra nisbetle ikinci derecede bir madendir.

Hoşin'de iki aded izâbe fırınıyla bir kâl ocağı ve sekiz aded falaka mevcut olarak iltizâmen hafr ve imal edilir.

Çermik kazası Merkezi bulunan Çermik kasabası derûnundaki atik kale vaktiyle sur ile ihâta olunmuşken sur-ı mezkûr harap olmuş ve ebniye âsân kalmamıştır. Orada emrâz-ı cildiyeyi dâfi' ve nâfi' olarak meşhur bir ılıca vardır.

Yaz mevsiminde bu havaliden yıkanmak için ahali kesretle oraya giderler. Kasaba ahali, gidenlerle bey' u şirâ ederek haylice müstefid olurlar.

Kasabanın arka tarafında dağlardan çıkıp cereyan eden sular birleşip Sinan nehrini teşkil eder ve dolanarak Fırat nehrine munsab olur. Çermik civarında bir kârgir köprü vardır. Bağlı bahçesi çok ve üzümleri güzeldir.

Ergani nahiyesi Merkezi olan Ergani kasabasının mevkii gayet mürtefi' ve tebdil-i hava maksadıyla oraya gidenler âb u havasının letâfetinden müstefid ve müteneffi'dir.

Zülkifl Nebî aleyhisselâmın Ergani kalesi üzerinde makam-ı âlileri bulunduğu gibi kalede burc u bârûlar eseri ve dört aded su sarnıcı vardır. Sarnıklar atik ve taştan oyulmuş ve beynleri müstahkem kemerlerle muttasil bulunmuş olduğu halde derûnunda daima leziz su doludur ki, bu su en sıcak zamanlarda ağız dayanamayacak derecede soğuktur. Ergani'nin etrafında kesretle bulunmakta olan bağlardan mütehasıl beyaz ve kara üzümlerden pestil ve sucuk ve şarab imal ve ahalinin ekserisi bunlarla bahçelerinde yetiştirdikleri diğer nevi meyveleri satarak ta'ayyüş ve ziraatle iştigâl ederler.

Ergani'nin kiblesiyle garbîsi arasında ve iki saat mesafedeki Sultan Pınarı'nın öte cânibinde taştan oyulmuş bir mağara ve derûnunda lezizce bir su, mağaranın kapısından suya varınca taştan oyulmuş dereceler mevcuddur.

Eğil nahiyesi. Merkezinde iki nebiyy-i zî-şânın medfen-i mukaddesleri bulunduğu mervîdir. Nahiyeye mezkûre dahilinde Pürçeman nam karyede bir kurşun madeni olup bu kurşunun beher kıyyesinde bir buğday kadar halis sim olduğundan gümüş çıkarmak için imalinden istifade olunamaz. Fakat kurşun için imali faydalıdır. Maden-i mezkûrun birisi fahm diğeri kibrit-i rasâsdan ibaret olmak üzere cevheri iki nevidir.

Maden-i mezkûru bazı kimseler iltizâm eylediğinden onlar marifetiyle kurşun imal olunmaktadır.

Kasabada üzüm bağları çok olduğundan gayet nefis pestil ve sucuk yapılır.

Nefsi Maden'le Ergani, Eğil, Çermik, Çüngüş nahiyelerinde birer Rüşdiye Mektebi vardır.

Livânın mahsulat-ı arzıye ve mamulât-ı mahalliyesi vilayet namına tanzim edilmiş olan merbût istatistikte görünür.

Hutût-ı Muvâsala

Diyarbakir şehri Mezopotamya tabir olunan el-Cezire kıtasının müntehâ-yı şimâlinde bulunup Bağdad'dan Samsun'a, Erzurum'dan Diyarbakir'e, Diyarbakir'den Haleb tarikiyle İskentlerun'a isâl eden ve daha sair birçok ticaret ve sevkü'l-ceyş hatlarının nokta-i telâkisi olduğundan işbu turuk-ı muhtelifenin en mühimlerini zikretmek fâideden hâli olmadığından ber-vech-i zîr ta'dâdına ibtidâr kılınır:

1- Diyarbakir'den Haleb'e uğrayarak İskenderun Tariki. Saat: 99

İşbu tarik Diyarbakir'den bed' ile yol cenûb-ı garbiye teveccüh ederek Karacadağ'ın şimâle doğru mümted olup Fırat

nehriyle Dicle nehrini tefrîk eden şubelerini aşarak Karabahçe (Diyarbakir'den 8 saat) vasıtasıyla Fırat vadisinde bulunan Siverek (Diyarbakir'den 18 saat) kasabasına ve ba'dehû Milli ovasında bulunan Urfa (Siverek'den 18 saat) ve buradan da Adım Ağaç vasıtasıyla Fırat nehri üzerinde bulunan Birecik (Urfa'dan 18 saat) kasabasına vâsıl olur.

Burada tarîk ikiye ayrılıp biri şimâl-i garbîye teveccüh ederek Nerib kasabası vasıtasıyla yirmi bir saat zarfında Anteb kasabasına vâsıl olur. İkinci tarîk ise Birecik'i geçtikten sonra Fırat nehrine munsab olan ufak ufak suları ve bir takım küçük tepeleri aşarak Kıvık suyu boyunca cenûba doğru imtidâd ederek yirmi dört saat zarfında Haleb şehrine vâsıl olur. Haleb'den İskenderun'a îsâl eden yol Karasu ve Aferin sularını birer kârgir köprü ile geçtikten sonra yazın gayet sıcak ve kışın çamurlu olan Amik ovasını kat' ederek Akdeniz tabir olunan cesim gölü solda bırakıp dar bir boğaz içinde bina olunan ve Haleb'e on sekiz saat mesafesi bulunan Bilan kasabasına ve ondan da üç saat zarfında İskenderun şehrine vâsıl olur.

2- Musul Caddesi

Diyarbakir'den Musul'a dört yol îsâl eder. Bunlardan biri Diyarbakir'den on sekiz saat mesafede bulunan Mardin kasabasına uğrayarak Musul'a îsâl eden tarîkdir ki, Mardin'den tarîk mevrû' ve münbit ovayı kat' ederek Nusaybin (Mardin'den 14 saat) kasabasına ve ondan altı saat mesafede bulunan Eznavur karyesine uğrayarak sıcak ve susuz bir çölden mürûrla kırk saat zarfında Musul şehrine vâsıl olur (Diyarbakir'den 78 saat).

İkinci tarîk, Diyarbakir'den Dicle nehrinin sahil-i yemîni boyunca mümted olup Mardin dağlarının şimalinden dolaşarak Behramki nahiyesinden ba'de'l-mürûr Mardin'e uğramaksızın Diyarbakir'den 23 saat mesafede Midyat kasabasına ve Midyat'dan 20 saat mesafede bulunan Cizre'ye ve oradan dahi 32 saat zarfında Musul şehrine vâsıl olur ki bâlâda zikri sebkat eden tarîk ile birleşir. Bu tarîk ile Diyarbakir'den Musul'a 80 saat mesafedir.

Üçüncü tarîk, birici tarîkden Nusaybin'e vusûlünde tarîk, şimâl-i şarkîye doğru ayrılarak 22 saat zarfında Cizre'ye vâsıl olup oradan ikinci tarîk ile birleşip Musul'a kadar imtidâd eder. Bu yol en ziyade işlek bir cadde olup yol üzerinde su ve me'kûlât tedârîki mümkün olduğundan umum kervanlar buradan işler.

Dördüncüsü, dahi nehir tarîkidir ki, Diyarbakir'den kelekler bağlanarak nehir sahilinde bulunan Hasankeyf, Cizre mevkilerine uğradıktan sonra Musul şehrine vâsıl olur. Müddet-i muvâsalat ise mevsime göre nehrin sürat-i cereyânına vâbeste bulunduğu bir had tayin olunamaz. Nehrin alelâde yani suları az bulunduğu bir zamanda sürat-i saatte dört mil ve daha dîn ve bazan suların arttığı bir zamanda altı ve ilkbahar yani kesretli yağmur mevsimlerinde saatte on beş mil mesafe kat' etmektedir.

Bu sürat ise fevkalâde bir surette ve adeta kelekleri tehlikeye ilkâ edecek derecede dehşetli bulunduğundan bu zamanlarda keleklerle seyahat muhâtaradan sâlim değildir.

Binâenaleyh Diyarbakir'den Musul'a nehren kaç günde varılacağı kestirilemez. Fakat Musul'a vusûlden sonra nehir her iki sahilinden aldığı tâbi'lerde kesh-i cesâmet ettiğinden Diyarbakir'den tertib olunan kelekler nehrin sürat-i cereyânına tahammül edemediklerinden Musul'da yeniden cesim kelekler bağlamak mecburiyeti her vakit mevcuttur.

Kelek denilen şey adeta bir bela-yı felektir. Şöyle ki: Bir takım tulumlar hava ile imlâ edilip birbirine muhkemce rabt edildikten ve üzerleri ihmâlin sıklığına göre bir takım ağaçlarla ferş olunduktan sonra yolcuların ihtiyâr edecekleri masârifâ göre tahtadan veya keçeden murabba'u-şekl birer odacık yapılarak sâbih bir hale getirildikten sonra kelek cesâmetine göre bir kaç kürekle idare olunarak nehrin akıntısına teba'iyet üzere salıverilir. Şu kadar ki, bu keleklerle tulumlarda bulunan havanın devam ve bekâsına ve daha doğrusu Cenâb-ı Hâfiz-ı Hakikâ'nin yed-i hıfz ve emanetine tevdi' olduklarından ve gece hareketleri tehlikeden sâlim olamayacağından gurûbda herhangi mevkide bulunan kelek sahile yanaştırılıp yolcular karada ve yahud kelek üzerinde beytütete mecbur olurlar.

3- Musul'dan Bağdad Tarîkı

Musul'dan Bağdad'a iki tarîk mevcut olup bunların birisi Dicle'nin sağ sahilini takip diğeri dahi nehr-i mezkûrun sol sahilini boyunca imtidâd eden tarîkdir.

Birinci Yol: Bu yol her ne kadar ikinci yoldan kısa ise de mürûr edeceği yerler harab ve bir takım ahali fakir karyeler ve susuz çöllerden ibaret bulunduğundan pek nadir işler.

İkinci Yol: Musul'dan Ninova harabesine bir kayık köprü ile geçtikten sonra yol, cenûb-ı şarkîye doğru teveccüh ederek Gazir suyunu ve kelek mevkiinden (saat 8) Zâbü'l-Kebir suyunu ubûr eder. Ba'dehû tarîk Zâbü's-Sağir'e kadar mümted olan vâsi' bir ovaya vâsıl olup ovanın vasatında bulunan Erbil (kelekten saat 17) kasabasına vâsıl olur. Buradan yol pek düz ise de ufak ufak tepeleri aşmaya ve birkaç yerde su kiletine uğramaya mecbur olur. Erbil'den sonra tarîk cenûba doğru meyl ile Erbil'e on iki saat mesafede bulunan Altın köprü kasabasına vâsıl olarak burada kârgir bir köprü ile Zâbü's-Sağir suyunu mürûr eder. Buradan da yol çakıllı bir ovayı kat' ile oldukça dik bir yokuşu çıktıktan sonra Kerkük (Altın köprü'den saat 9) kasabasına vâsıl olur. Buradan yol bir küçük silsileyi kat' ederek diğeri bir ovaya dahil olur ve bu ovanın vasatında bulunan Takun veyahud Tavuk kasabasını (Kerkük'den saat 8) kat' ettikten sonra bir takım kesik ve arızalı zemin üzerinden mürûr eder ve Tavuk kasabasına on beş saat mesafede bulunan Kefri kasabasına vâsıl olur ve buradan Cebel-i Sahra'nın nihâyetini teşkil eden Karatepe (Kefri'den saat 7) karyesini ba'de'l-mürûr Deli Abbas (Karatepe'den saat 10) karyesine vâsıl olup düz ve müstevî bir araziye kat' ederek Hebheb (Deli Abbas'dan saat 7) mevkiinden geçerek on iki saat zarfında Bağdad şehrine vâsıl olur.

4- Sivas Tarîki

Diyarbakir'den Sivas'a îsâl eden yol Diyarbakir'den şimâle doğru bed' ile Diyarbakir'e 4 saat mesafesi olan Devegeçidi suyunu bir kârgir köprü ile ba'de'l-mürûr on iki saat zarfında Ergani kasabasına ve oradan da 4 saat zarfında Maden kasabasını mürûr ettikten sonra on beş saat zarfında Mamuretülaziz kasabasına vâsıl ve on beş saat zarfında Mamuretülaziz kasabasına vâsıl ve oradan Hanköyü ve Kömürhanı nam mahalleri kayık ile İzoli mevkiinden Fırat nehrini ba'de'l-mürûr Mamuretülaziz'e 21 saat mesafesi olan Malatya şehrine dahil olur. Buradan yol şimâle doğru teveccüh ederek Hasan Badrak karyesini geçtikten sonra Malatya'ya 14 saat mesafesi olan Hekimhan'a ve oradan da sekiz saatte Hasan Çelebi'ye ve on saat zarfında Alacahan'a ve sekiz saat zarfında dahi Deliklitaş'a ve Deliklitaş'dan 4 saat mesafede bulunan Ulaş karyesini ba'de'l-mürûr 1 saatte Sivas'a vâsıl olur. Buradan 9 saat mesafede olan Yenihan karyesini ba'de'l-mürûr Yenihan'dan on iki saat garbda bulunan ve bir dar boğazda inşa olunan Tokat şehrine vâsıl olur. Buradan da Turhal kasabasıyla 4 saat imtîdâdında bulunan Çengel boğazını ba'de'l-mürûr 21 saat zarfında Amasya'ya ve oradan da Merzifon kasabasını solunda terk ile Teşrin-i Sâni'den sonra mürûra müsaid değildir ve ikisinden de araba geçemez.

Hutût-ı Muhabere

Diyarbakir'den Haleb'e, Samsun'a, Erzurum'a, Bağdad'a îsâl eden yollar yukarıda tarif olunmuş ise de posta ve çantalarla telgraf hatlarının zikri lazım geldiğinden bu ciheti dahi ber-vech-i âtî beyân ederiz:

Diyarbakir'den İskenderun'a bâlâda tarif olunan cadde ile posta hareket ettiği gibi telgraf hattı dahi bu yolda tanzim olunmuştur.

Diyarbakir'den Dersaadet'e giden tatarın hatt-ı hareketi Diyarbakir'den Samsun'a takib eden yoldan ibarettir.

Erzurum'a giden tatar ve çanta Mamuretülaziz'de Erzincan ve Erzurum'a aid evrakı hususi bir çantaya vaz' ile Mamuretülaziz'den Erzincan'a takib eyleyen caddeyi tutarak Erzincan'a îsâl eder. Buradan dahi İstanbul postasıyla beraber Trabzon tarîkini takib ile Gümüşhane'ye vusûlünde Erzurum ve Van ve Bitlis vilayetlerine aid evrakı bi't-tefrîk Dersaadet'den Trabzon tarîkiyle Erzurum'a giden postaya tevdi'an Erzurum'a îsâl ve oradan da mevâki-i mezkûreye çantalar vasıtasıyla irsâl olunur.

Diyarbakir'den Bağdad'a giden tatar birinci ve ba'dehû üçüncü Musul yollarını kat' ettikten sonra oradan da ikinci tarîk ile Bağdad'a âmed ü şüd eder.

Telgraf Hatları

Diyarbakir merkezi dahilîen Türkçe her mevki ile muhabere edebilirse de Fransızca Musul, Bağdad, Basra ve oradan da taht-e'l-bahr bir Kabil vasıtasıyla Hindistan'ın Bombay şehriyle ve Haleb ve İskenderun ve Şam ve Erzurum ve Trabzon ve Yozgat ve Dersaadet ve Samsun merkezleriyle ve bunları bi't-tevsît küre-i arzın mevâki-i muhtelifesiyle muhabere etmektedir.

Diyarbakir, Sivas, Mamuretülaziz vilayetleri telgraf ve posta başmüdüriyeti dairesinden yalnız müdüriyet merkezi bulunan Diyarbakir'deki muhabere makinalarıyla aded-i muhaberâtın ve saire teferruatın mikdarı ve vilayet dahilinde olan telgraf ve posta merkezleri ber-vech-i âtîdir:

Telgraf ve Posta Merkezleri

Diyarbakir

Silvan

Siverek

Mardin

Midyat

Cizre

Maden

Palu

Ergani

Diyarbakir Merkezindeki Makinalar

Aded

4 Türkçe muhabereye mahsus

4 Fransızca muhabereye mahsus

Vilayet dahilinde bulunan hutût

Kilometre

660 Mesafesi

1260 Tûlü

Yevmî teati olunan telgrafname mikdarı

Aded

450 Ma'a-vasat resmî ve gayr-i resmî Türkçe

630 Ma'a-vasat Fransızca

Cibâl

Bu vilayet Cudi ve Akdağ cibâl-i mürtefi'asının silsileleriyle muhât olup cenûb ve bazan garb cihetleri Cudi ve şark ve şimâl ve bazan garb cihetleri dahi Ermen dağlarına iltisâk eden Akdağ silsilelerindedir.

Akdağ Silsilesinden Diyarbekir'in Garb Cihetinde Bulunan Cibâl

Mihrab dağları	<i>Maden hududundadır.</i>
Karadağ	<i>Çermik ve Siverek kazaları miyânesindedir.</i>
Bosma dağları	<i>Çermik kazası dahilindedir.</i>
Kervan Çimen dağları	<i>Çermik dahilindedir.</i>
Şeyhler dağları	<i>Çermik dahilindedir.</i>
Gelincik dağları	<i>Çermik dahilindedir.</i>
Çüngüş dağları	<i>Çüngüş nahiyesindedir.</i>

Akdağ Silsilesinden Diyarbekir'in Şimâl Cihetinde Bulunan Cibâl

Ebutahir dağları	<i>Çüngüş nahiyesindedir.</i>
Komayek dağları	<i>Ergani nahiyesindedir.</i>
Ergani dağları	<i>Ergani nahiyesindedir.</i>
Sivan dağları	<i>Palu kazasının bir cihetindedir.</i>
Demirkapı dağları	<i>Palu'nun cihet-i cenûbiyesindedir.</i>
Piran dağları	<i>Eğil nahiyesindedir.</i>
Nerib dağları	<i>Eğil dahilindedir.</i>
Eğil dağları	<i>Eğil nahiyesindedir.</i>
Havileyn dağları	<i>Lice kazasındadır.</i>
Lice dağları	<i>Lice dahilindedir.</i>
Itak dağları	<i>Lice dahilindedir.</i>
Şımşım dağları	<i>Hazro nahiyesindedir.</i>
Hazro dağları	<i>Hazro nahiyesindedir.</i>

Akdağ Silsilesinden Diyarbekir'in Cânib-i Şarkîsi Olan Cibâl

Mihrani dağları	<i>Hazro dahilindedir.</i>
Tercil dağları	<i>Hazro dahilindedir.</i>
Meyafarkin dağları	<i>Silvan kazası dahilindedir.</i>

Cudi Dağı Silsilesinden Diyarbekir'in Cihet-i Şarkîsindeki Cibâl

Botan dağları	<i>Botan dahilindedir.</i>
Midyat dağları	<i>Midyat kazasındadır.</i>
Kercevs dağları	<i>Kercevs nahiyesindedir.</i>
Çelik dağları	<i>Çelik nahiyesi dahilindedir.</i>
Hasankeyf dağları	<i>Hasankeyf nahiyesindedir.</i>
Ahmedi dağları	<i>Hasankeyf nahiyesindedir.</i>

Cudi Dağı Silsilesinden Diyarbekir'in Cenûb Cihetinde Bulunan Cibâl

Savur dağları	<i>Savur nahiyesindedir.</i>
Ömeryan dağları	<i>Ömeryan nahiyesindedir.</i>
Mardin dağları	<i>Mardin kasabasındadır.</i>
Kabale dağları	<i>Mardin dahilindedir.</i>
Deyr-i Zaferan dağları	<i>Mardin dahilindedir.</i>
Ömer Ağa Pınarı dağları	<i>Mardin dahilindedir.</i>
Şeyhan dağları	<i>Mardin dahilindedir.</i>
Sürgücü dağları	<i>Mardin dahilindedir.</i>
Mazı dağları	<i>Mardin dahilindedir.</i>
Metinan dağları	<i>Metinan nahiyesindedir.</i>
Çurs dağları	<i>Mardin dahilindedir.</i>

Cudi Dağı Silsilesinden Diyarbakır'ın Cihet-i Garbiyesindeki Cibâl

Karacadağ

Siverek dabilinde bulunmuştur.

Bu dağların bazısında el ve ağız dayanmayacak surette soğuk sular tenebbu' ve pek latif havalar tenessüm eder. Karacadağ görünüşde mürtefi' değilse de irtifâ'-ı mevkiisi fennen sabit olmuş ve bu dağın berf u berdi pek şiddetli vaki olması dahi irtifâ'ını isbata kâfi bulunmuştur. Cudi dağı Hazret-i Nuh salâvâtullâhi alâ-nebiyyinâ ve aleyh efendimizin tufan zamanında altı mâh kadar içinde bulundukları sefinenin ilişip durduğu cebel olup ziyâdesiyle mürtefi' olduğu ehl-i fence müttefakdır. Rasûl-i müşârun-ileyh hazretlerinin zirve-i cebelde makam-ı âlileri bulunarak hâlâ ziyaretgâh-ı enâmdır.

Mülhakâtın Merkez-i Vilayete ve Livâ ve Kazalara Olan Bu'd Mesafesini Mübeyyin Cedveldir

Merkez-i Vilayete Saat	Merkez-i Livâyâ Saat	Merkez-i Kazaya Saat	Livâ Diyarbakır	Kaza Âmid	Müdürlükler
3	3	3			Şark
3	3	3			Garb
8	8	8			Behramki
18	18				
24	24	9		Siverek	
22	26	8			Bucak
9	27	9			Karakeçi
9	27	9			Karacadağ
20	5			Palu	
16	10	8			Karabegan
12	12			Derik	
8	8	8			Mahal
14	14			Lice	
12	12	5			Hani
16	16			Silvan	
12	12	5			Hazro
18			Mardin		
24	6	6			Hams
30	13			Nusaybin	
32	24	2			İlyan
28	10			Midyat	
28	24	10			Hasankeyf
54	35			Cizre	
12	6			Avine	
15			Ergani Madeni		
12	3	3			Ergani
8	6	6			Eğil
18	9			Çermik	
23	14	5			Çüngüş

Diyarbakir Sancağının İstatistik Cedvelidir

Mahsulat-ı Arzıyye Nev'-i Mahsul	Yekûn-i Mahsul Keyl-i A'sârî	Sarfiyat	
		Dahilî	Haricî
Hinta	2.300.000	Umumi	
Şa'ir	1.600.000	Kezâ	
Hububat-ı saire	300.000	Kezâ	
	Aded		
Kesilen aġnâm	280.000	Kezâ	
	Kıyye-i A'sârî		
Balmumu	5000	2000	3000
Fetik	7000	Umumi	
Yapaġı	50000	33000	17000
Kıl	50.000	33.000	17.0000
Kök boya	5500	Umumi	
Mazı ve teferruatı	280.000	25.000	255.000
Nar kabuġu	160.000	100.000	60.000
Sumak yapraġı	110.000	Umumi	
Sumak	22.000	Kezâ	
Fetik	5500	Kezâ	
Penbe-i ham	220.000	110.000	110.000
Sâfi erz	385.000	165.000	220.000
Cild-i sansar	4400	2700	1650
Cild-i tilki	11.000	3300	7700
Cild-i tavşan	11.000		Umumi
Harîr kozası	35000	Umumi	
Badem	3500	2300	1200
Mahsulat-ı Sınâiyye			
	Top		
Çetari	16000	2000	14000
Kutni	3000		Umumi
Gazaliye	24000	6500	18500
Kırmızı iplik	15000	5000	10000
Manusa	30000	10000	20000
Yerli basma	20000	10000	10000
Çarşaf	3000	1000	2000
	Aded		
Mülevven meşin	10000	5000	5000
Mülevven sahtiyân	13000	6000	7000
Kösele	10000	5000	5000
Ayakkabı	70000	50000	20000
Tiftik	2000	1000	1000
Şal aba	4000	3000	1000
Harîr puşî	40000	15000	25000
Cenfes	30000	5000	25000
Ma'reke	1000	500	500

Mahsulat-ı Sınâiyye

Eğer takımı	1000	500	500
Mamulât-ı ahşabiye	30.000	20.000	10.000
Çorap	30000	20000	10000
Külâh	11.000	10000	1000
Kıyye-i A'sârî			
Mutâbiye	70000	32000	38000
Mamul cild-i camus	55000	Umumi	
Nühâs evânî	65000	22000	43000
Mamul gümüş	2000	1250	750
Mamul gazzâziye	5000	2300	2700
Mamul tunç	7600	3200	4400
Mamul demir	145000	110000	35000
Çift âlâu	20000	Umumi	
Sucuk ve pestil	40000	Kezâ	
Lüle ve sebil	100000	50000	50000

Mahsulat-ı Mâyi'a

Kıyye-i A'sârî			
Peynir	330000	Umumi	
Revgan-ı sade	165000	110000	55000
İçyağı	33000	Umumi	
Zeytin yağı	11000	3300	7700
Sabun yağı	27500	11000	16500
Susam yağı	440.000	390000	50000
Pekmez ve akîd	190.000	Umumi	
Meşrubat-ı mütenevvi'a	28.000	11.000	17.000
Meyve-i hoşk ve ter	1.600.000	Umumi	
Asel	22.000	Kezâ	

Mardin Sancağının İstatistik Cedvelidir

Hınta	1.260.000	Umumi	
Şa'ır	567.000	Kezâ	
Hububat-ı saire	540.000	Kezâ	
Kıyye-i A'sârî			
Duhân	88.000	66.000	22.000
Penbe-i ham	116.000	90.000	26.000
Erz	66.000	Umumi	
Tane-i zeytin	154.000	440.000	110.000
Mahleb	286.000	66.000	220.000
Tiftik	230.000	45.000	185.000
Bıtım	275.000	110.000	165.000
Yapağı	94.000	39.000	55.000
Susam	660.000	440.000	220.000
Badem	18.000	11.000	7.000
Mazı ve antuf	148.000	38.000	110.000
Sumak	110.000	66.000	44.000

Nar kabuğu	22000	Umumi	
Sucuk	90000	45000	45000
Pestil	110.000	45000	55000
Mahsulat-ı Sınâiyye	Kıyye		
Nühâs mamulâtı	5500	2200	3300
Demir mamulâtı	55000	22000	33000
Cild-i camus mamul	22000	16000	6000
Kırmızı ve beyaz iplik	14000	10300	3700
Mamul tunç	4200	2200	2000
Bitum sabunu	2200	1600	600
Gümüş mamulâtı	165	115	50
Muytâbiye	3300	2200	1100
	Aded		
Şal aba	10000	1500	8500
Mülevven meşin ve sahtiyan	43000	25000	18000
Ayakkabı	80000	60000	20000
Külâh	5000	Umumi	
Yün aba	5000	2500	2500
Mendil	10000	Umumi	
Kesilen ağnam	40000	Kezâ	
Lüle ve sebil	280.000	80000	200000
	Top		
Gazaliye	20000	10000	10000
Beyaz ve kırmızı bez	24000	18000	6000
Mahsulat-ı mâyi'a	Kıyye		
İçyağı	45000	Umumi	
Peynir	86510	Kezâ	
Revgan-ı sade	66100	Kezâ	
Bitımağı	5000	3000	2000
Asel	53268	20000	15000
Pekmez ve akîd	77233	220000	11000
Meyve-i hoşk ve ter	60.000	Umumi	
Üzüm	223500	110.000	112340
Meşrubat	22000	Umumi	

Maden Sancağının İstatistik Cedvelidir

Hınta	889700	Umumi	
Şâ'ir	333227	Kezâ	
Hububat-ı saire	240000	Kezâ	
Ceviz	240000	140000	131000
	Kıyye-i A'sârî		
Erz	42100	31200	12300
Penbe kozası	223000	126000	61300
Harîr kozası	6800	Umumi	
Zekrek	45000	Kezâ	
Susam	150000	140000	110000
Üzüm	298000	108200	192000
Badem	25421	12891	15630
Soğan	156420	114200	56831

Mahsulat-ı Sınâiyye	Kıyye-i A'şârî		
Beyaz bez	26341	Umumi	
Sahtiyan	18420	Kezâ	
Meşin	6351	Kezâ	
Kösele	8531	Kezâ	
Ketre	12500	5420	7413
Çiriş	15210	13400	5461

Mahsulat-ı Mâyî'a	Kıyye-i A'şârî		
Asel	21320	Umumi	
Pekmez	156710	143100	54310
Revgan-ı sade	123100	64310	45230
Peynir	184120	Umumi	
İçyağı	23100	Kezâ	
Sucuk ve pestil	85000	50000	30000
Bezir yağı	21420	Umumi	
Hind yağı	7530	Kezâ	
Susam yağı	14200	Kezâ	

Vilayetin 305 Sene-i Rumiyyesi Vâridât-ı Umumiyesini Mübeyyin Cedveldir

Diyarbakir Sancağı	Mardin Sancağı	Maden Sancağı	
1.011.312	989.515	814667	Emlâk ve akar vergisi
1.416.902	941305	682451	Temettu' vergisi
718157	438598	390784	Bedel-i askerî
1.847548	1.742.385	792519	Ağnâm resmi
2.603.210	2.170.911	2.336.586	Maktû' a'şâr bedeli
9000		82886	Emanet a'şâr bedeli
		282	Envâ'-ı ma'âdin
19383	30291	48403	Emlâk ve tapu harçları
2810		1750	Sayd-ı bahrî
		661	Sayd-ı nehrî
67038	74195	30410	Mehâkim harçları
313409	63152	5917	Rûsûm-ı mütenevvi'a ve icârlar
26167	14607	15156	Hasılat-ı müteferrika
7.034.936	6.464.959	5.202.482	Yekûn
	18.702.377 Cem'an		

İhtar ve İ'tizâr

Vilayetin mevâki' ile ahvâl-i muhtasara-i coğrafiyesine ve saireye müte'allik olup sâlnâmeye derc edebildiğim bazı malumata ilaveten üç yüz iki sene-i Hicriyesinde çıkarılan sâlnâmeye münderic bulunan Diyarbakir tarihini dahi harfiyyen yazmak arzusunda bulundumsa da matbaamızın noksanî-i âlât ve edevâtı hem bu arzunun tamamî-i husûlüne ve hem de vilayetimize ait olup destres olabildiğim malumat-ı sairenin etrafıyla derc ve neşrine mani oldu. Bi lutfihî teâlâ nevâkis-ı ma'rûzanın ikmâline muvaffakiyetle beraber gelecek sene çıkarılacak sâlnâmenin mükemmeliyetini şimdiden deruhde ederek bu senelik tarih kısmından yalnız bazı malumatın telhîs ve beyanı ile iktifâ olundu.

Eğer hatî'ât-ı vâkı'am kâri'in-i kirâmın dâmen-i afv ve ârifetleriyle mestûr buyurulup da dûcâr-ı muâheze olmayacak olursam kendimi bahtiyar addederim.

Talat

Vilayetin Malumat-ı Muhtasara-i Tarihiyesi Diyarbakir Şehriyle Sur-ı Meşhurunun Binası

Mülûk-ı Pişdadiyânın dördüncüsü olan Tahmores Diyarbakir'i bina eylediğini *Mir'ât-ı Kâinât* yazıyorsa da o vakitler fenn-i tarih mazbût olmadığından bu kayda sıhhat nazarıyla bakılamıyor.

Diyarbakir'in nam-ı diğeri intihâ manasına gelen Âmid olup Cizre hududunun intihâsında vaki olduğu için Araplar bu namı verdiler.

Bir vakit Benî Âmid namıyla bir Arab kabilesi Diyarbakir havalisinde iskân edilmiş olduğundan onlara nisbetle bu namı aldıği dahi muhtemeldir.

Diyarbakir'e Âmidü's-Sevdâ itlâkı da ebniyesinin Karataşlardan ibaret bulunduğundan neş'et eylemiştir.

Bânisi hakkındaki rivayât muhtelifdir. Nam-ı aslisinin delâlet eylediği Bekir bin Vail'den mukaddem şehri mezkûrun ne Diyarbakir ne de Âmid namıyla vukuat-ı tarihiyesinden bahseder bir tarihe tesadûf olunamadığından isminin gösterdiği Bekir bin Vail'den başka müessis tanınmasını usul-i tarihiye iktizâ eder.

Bekir bin Vail Benî Rebî'a kabâilinin reisidir. Eşkaniyan Devleti mülûkundan Mühürdad, Hicretten takriben 780 sene mukaddem bu zatı başında bulunan Arab kabileleriyle beraber Diyarbakir şehrinin bulunduğu mevki merkez olmak üzere iskân ettirmiş ve şu merkezde teessüs eden büyüü onun namına izâfetle Diyarbakir diye şöhret bulmuştur.

Bazı coğrafya ve tarih kitaplarında "Dikranker" Diyarbakir'i nam-ı kadîmi olduğu yazılmış ise de Fransızca ansiklopedilerde gösterildiği üzere Dikranker nehr-i Dicle ile Niseforyos-Batman nehrinin mültekâsı civarında ve Kürdistan kıtası dairesindedir. Dikranker Diyarbakir'de başka bir şehirdir ki harabeleri el-yevm meşhûd ve mevkiinde Şikeftan namıyla bir karye mevcuttur.

Zikri âfide gelecek muharebât ve vukuat-ı mâziyenin zuhuruyla şehri mezkûr Kayser İkinci Kostantin'in yed-i istilasına geçtiği zaman kable'l-Hicre 284 tarihinde etrafındaki surun binasına başlanmış ve bundan sonra da hayli zaman yine vuku bulan harp ve kitâl üzerine şehri zabteden Arab ve Acemlerin elinden kayâsıradan Anastasyus bi'l-istirdâd ma'mûriyetini iade ve kable'l-Hicre 118 tarihinde kemâl-i rasânetle ikmâl eylemiş ve bu takdirde surun inşası 166 sene zarfında hitâm bulmuştur.

Surun kayâsıradan Valintyan'ın eseri olduğu mervî ise de bu rivayet sur üzerinde Valintyan ismi yazılı bir taştan münba'is olup Kostantin-i Sâni zamanında binasına başlandığı ve Anastasyus'un zamanında hitâm bulunduğunu tarih zabt eylemiştir.

Ahval-i Mâziye

Eski Yunanilerin Mezopotamya, Arapların el-Cezire tesmiye ettikleri Cezire-i mâ-beyne'n-nehr kıta-i cesîmesinin birçok tahavvülât ve tebeddülâta tesadûf eyleyen aksâmından fütühât-ı İslâmiye esnasında Diyarbakir dairesinden bed' ile Tikrit'e kadar imtidâd eyleyen kısma Cizre namı verilerek ondan aşağısı Irak-ı Arab dairesine ilhâk edilmiş ve Devlet-i Emeviye zamanında Musul dairesi bi't-tefrik Diyarbakir vilayetinin şimdiki heyeti ve Harput vilayetiyle Urfa sancağının Cezire cihetindeki mahalleri ve Re'sülayn dairesi bir vilayet ittihâz edilerek şu vilayete Cezire namı verilmiş idi.

Bu kıtanın, kıta'ât-ı saireye gıpta-bahş olacak derecedeki ma'mûriyet ve serveti ve hâvi olduğu arazi-i vesî'a üzerinde edilen ziraatin ezhân ve ukûle hayret verecek râddede hasılat vermesi ve dağlarında altın, gümüş, nühâs, demir, kurşun madenleriyle daha birçok menâbi-i servetin mevcut olması bütün düvel ve akvâm-ı kadîmeyi daha evvelki merbûtâtıyla beraber hırs-ı istilasına düşürmüş ve o hırsın sâika-i müchiresiyle hayli muharebeler vuku bularak birçok kanlar dökülmüştür.

Kıta-i mezkûre ile merbûtât-ı kadîmesi menâbi-i ma'düdeden çıkan zülâl-i servetin kuvve-i muharrikesiyle medeniyet ve ma'mûriyetin derece-i aksa'l-gâyesine vardığı ve Asur ve Babil devletlerinin yed-i hükümlerinde bulunduğu zaman ki, Hicretten mukaddem ki on dördüncü asrın evâsıtı idi. Muharebât-ı mezkûre şiddetle hükümünü icraya başlamış ve Devlet-i Asuriye münkarız olarak Babil Devleti bilâd-ı Asuriyeyi yed-i zabtına geçirmiştir.

Ondan sonra eğerçi bu muharebelere hitâm verilmişse de mütâkiben Babil ve Madi ve ba'dehû Madi ve Kiyanyan ve Dara ve İskender-i Yunanî ve Sefakiye ve Eşkaniyan ve Rum ve Arşakyan ve Sasaniyan mülûk ve devletleri ve kabâil-i Araptan Cezire kıtasındaki Benî Adnan, Benî Kudâ'a, Benî Mudar Benî Bekr, Benî Tağlib butûnuyla kabâil-i saire aralarında lâ-yu'ad ve lâ-yuhâs muharebeler sebki ve muharebât-ı mezkûrede Hicretten bin üç yüz seksen sene mukaddem sû-i tesirâtını göstermeye başlayıp iki bin üç yüz sene kadar imtidâd etmiş ve bu suretin netâyic-i tabiiyesi olan tahribat kıta-i mezkûrenin hayfâ ki ma'mûriyetini imha eylemiştir.

Havâdis-i kevnîyenin yakıp yıkuğı bu kıtada bir vakit bütün cihanın nazar-ı hikd ve hasedini celb eyleyen o servet menba'ları hâlâ bâki ve cemiyât-ı mütemeddinenin yaptıkları heykellerle medîneler, şimdi gözümüze taşlıktan ibaret görünen dağlarla otların setr eylediği topraklar altında el-ân mevcuttur.

Kıta-i mezkûreden bir kıta olan çölde ziraat eden bazı köylülerin çift sürerken altın külçelerine, eski sikkelere çok defalar tesadûf eylemeleri isbat-ı müdde'aya şâhid-i adil suretinde gösterilebilir.

Arazimiz üzerindeki kalelerin her birisi bir Rum hükümdarının eyâdî-i müstakillesinde iken vaktâ ki meşnik-ı saadet ve nübüvvette âfitâb-ı kamertâb-ı Hazret-i Muhammedî zuhur ve Hicret-i seniyyenin on sekizinci senesi hulûl eyle-di. On kadar hükümdarlık araziye bölünmüş olan kılâ'-ı mezkûre birer birer zabt ve teshîr olunmaya başladı.

Diyarbakir'in İslâmlar Tarafından Fethi

Müverrihler zaman-ı Hazret-i Sıddik'den Hilâfet-i Hazret-i Farukiye intihâsına kadar Asyaca olan fütûhâtın bir kısmına fütûh-ı Şam diğer kısmına fütûh-ı Irak ulâk ederler.

Hicret-i seniyyenin on sekizinci senesinde ve Hazret-i Ömer efendimizin zaman-ı hilâfetlerinde idi ki, Sa'd İbni Vakkas hazretleri fütûh-ı Irak'a ve Ebu Ubeyde bin el-Cerrah hazretleriyle Halid bin el-Velid hazretleri dahi fütûh-ı Şam'a memur oldular.

Bu aralık Rum İmparatoru Herakl Urfa'da bulunduğu halde Asya havalisinin guzât-ı müslimîn tarafından harıl harıl feth ve istila olunduğunu görmesiyle Diyarbakir, Nusaybin, Urfa şehirlerini muhafazadan aciz olacağını anlayarak gözyaşı dökme dökme İstanbul'a doğru hareket etmiş ve İslâm fütûhâtının daha ziyâde terakkî eylediğini görmesiyle bir tâlî-i imtihanî yarışına daha girerek üç yüz bin nefer mevcudu hâvi topladığı büyük bir ordu ile hepsi kırk bin dilâverden ibaret olan İslâm ordusuna karşı gelmişse de akbah-ı hezimetle münhezim olarak ordusunun bakıyyetü's-süyûfu dağılıp yerli yerine gitmiştir.

Şu sırada İyaz bin Ganem hazretleri Mardin'i, Samsad'ı, Suruc'u, Re'sülayn'ı, nevâhî-i Fırat'ı, Karkisa'yı feth buyurduktan sonra Rumlar yedinde bulunan (Âmid) Diyarbakir şehrini dahi muhâsara eylemiştir.

Şehrin gazi-i müşârun-ileyh ile refâkatindeki ashâb-ı kirâm ve asâkir-i İslâm tarafından muhâsara olunduğu sırada hâkimesi Karadara padişahının kerimesi Meryem Darya idi.

Şimdi Silvan denilen Meyafarkin kale-i cesimesini bir gecede muhasara ile fethine muvaffak olan guzât-ı müşârun-ileyhim bu muhâsaranın tamam beş ay imtidâd ve bu cihetle kalenin teshîri müşkilâta tesadûf eylediğini görmeleyle birer fırka ile Mardin Kapısı tarafında bulunan İyaz bin Ganem ve Rum Kapısı'nda mutarassıl ola Zeyd ve Dağ Kapısı cihetindeki Muaz bin Cebel ve şehrin cânib-i şarkisini muhafaza eyleyen Halid bin Velid hazretleri bi'l-müşâverre şimdiki hükümet konağı ittisâlinde olan bahçeler cihetindeki sur duvarında vaki su deliği az tevsi' edilirse oradan içeri girilebileceğini kararlaştırmalarıyla gece karanlık bastıkta şüce'ân-ı guzât-ı kirâmdan bazıları o deliği tevsi' eylediler.

İbtidâ ashâb-ı kirâmdan Hazret-i Sa'sa'a ve müteakiben Süleyman bin Halid bin el-Velid hazretleri delikten içeri girdikten sonra mücahidîn-i izâmdan kırk zât-ı şecâat-sifat dahi onları takib ettiler.

Medhal-i mezkûrdan içeri giren gaziler oraya yüz hatve mesafesi olan ba'de'l-feth Bâbü'l-feth tesmiye kılınan kapıya doğru hücum ve nöbetçileri idam ile kapıyı küşâd ederek o cihetteki muhâsırın tekbir sadâlarını simâh-ı kerübîyâna kadar ulaştırarak içeri girdiler.

Şu kaza-yı nâgehânîyi müdafaya çalışan Rumların İçkale muhafızlarıyla o gece sabaha kadar muharebe eyleyen din fedailerinden Süleyman bin Halid bin el-Velid hazretleriyle yirmi kadar zevât-ı kirâm şerbet-i şehâdeti nûş ile nâil-i aksa'l-gâye-i murad ve meram olmuşlar ise de gerek derûn-ı şehirde ve gerek İçkale'de bulunan Rum askerleri tarafından her birisi din yolunda feda-yı hayat eden bu bahadırlara karşı mukâvemet kâbil olamayacağı anlaşılmasıyla şehir İyaz bin Ganem hazretlerine teslim olundu. Şühedâ-yı müşârun-ileyhimin medfen-i mukaddesleri İçkale'deki cami-i şerifedir. Radiyallahu anhüm.

Kale şu suretle feth olunduktan sonra Sa'sa'a bin Mâzin el-Medenî hazretlerini Hazret-i İyaz bin Ganem şebre âmil nasb ve muhafazaya da beş yüz atlı tayin buyurmuş ve hâkim-i müşârun-ileyh fetih gecesinde aldığı yaralardan müteessiren birkaç gün sonra âzim-i dârîl-cinân olmuştur. Medfen-i şerifleri vasat-ı şehirde namlarına mensub camidedir. Radiyallahu anh.

Fütûhât-ı mezkûre cânib-i hilâfete lede'l-arz İyaz bin Ganem hazretleri Diyarbakir ve Cezire'ye vali tayin buyurulmuş ve müşârun-ileyh Hicret-i seniyyenin yirminci senesine kadar valilikte kalıp o tarihte irihâl-i dâr-ı bekâ eylediğinden yerine Said bin Hudaym ve o da müteakiben vefat eylediği için Dimaşk, Havran, Hamdullah, Diyarbakir, Cizre vilayetleri birleştirilerek valiliği yine ashâb-ı kirâmdan Ömer bin Sa'del-Ensârî hazretleri uhdelerine tevcih buyurulmuştur.

İki sene sonra Diyarbakir, Cezire vilayetleri vilâyât-ı mezkûreden tefrik edilerek vilayet-i müstakille itibarıyla valiliği Ömer bin Süraka'ya ve az bir müddet sonra Ömer bin Süraka Bab havalisini fethe memur edilmekle yeri Ziyad bin Hanzala'ya tevcih buyuruldu.

Hazret-i Ömer Radiyallahu anh efendimiz şehîden âzîm-i ravza-i ndvân olarak yirmi üç senesi Zilhiccesinin yirmi birinci gününde Hazret-i Osman efendimize bey'at olunmasıyla vilayet-i mezkûre yirmi dört tarihinde Velid bin Ukbe'ye ve yirmi altı tarihinde Hamdullah ve Kmnesrin vilayeti de munzam olduğu halde Ömer bin Sa'del-Ensârî'ye ve beş sene sonra yani otuz bir tarihinde müşârun-ileyh hastalanarak istifa etmekle vilâyât-ı mezkûre valiliği ilave-i memuriyet olmak üzere Şam Vilayeti Valisi Muaviye İbni Ebî Süfyan'a ve bir sene sonra Cizre ve Diyarbakir vilayeti Muaviye uhdesindeki daireden ifraz olunarak Cerir bin Abdullah uhdesine tevfi' ve ihale buyurulmuştur.

Hazret-i Osman radiyallahu anhü'l-mennân efendimiz erbâh-ı kıyam taraflarından şehid edilerek otuz beş senesi Zilhiccesinin yirmi beşinci günü Hazret-i Ali radiyallahu anh efendimize bey'at olundu.

Cemel vaka-i meşhuresinden sonra hazret-i halife Kufe'yi teşrif buyurmalarıyla otuz altı tarihinde Cezire ve Diyarbakir vilayeti valiliğine Malikel-Eşter ve Siffin vakasından sonra Muaviye'nin Amr bin el-As'ı Mısır'a doğru yola çıkardığı işitildiğinden taraf-ı hilâfet-penâhîden Malikel-Eşter Mısır valiliğine bi't-tayin askerle gönderilmiş ve 38 senesinde Cezire ve Diyarbakir valiliğine Şib bin Âmir tayin buyurulmuştur.

Emiru'l-müminîn Hazret-i Ali radiyallahu anh efendimiz İbn-i Mülcem'in suikasıyla şehid olup necl-i necil-i âfileri

Hazret-i Hasan radiyallahu anh efendimize 17 Ramazan sene 40 tarihinde bey'at olundu.

Peder-i cennet-makarları zamanında birçok fenalıklara, hiyanetlere mütesaddî olan erbâb-ı nifâkın gösterdikleri ihtilâf husûl-i itilâfi netice vermeyeceğini anladıkları cihetle imam-ı müşarun-ileyh hilafeti bazı şurût ile 40 senesi Rebiulevvelinde Muaviye'ye terk ve teslim etmeleriyle Muaviye Cezire, Diyarbekir vilayetini Habîb bin Mesleme ve onun vefatıyla 42 tarihinde kendi hemşirezâdesi Abdurrahman bin Osman'a tevcih eyledi.

Abdurrahman 60 tarihinde fevt olmakla, yerine zamanında Kerbela vaka-i müellimesi vuku bulan Yezid tarafından İyaz bin el-Hıreşî vali tayin olundu.

Yezid azm-i dâr-ı mucâzât ederek oğlu Muaviye de hilâfetten el çekti.

Bundan, yani Diyarbekir Hükümeti havza-i İslâmiyeye dühûlünde müşarun-ileyh Sa'sa'a hazretlerinden ibtidâ edip Hulefâ-i Râşidîn ile Devlet-i Emeviye ve Hilâfet-i Abbasiye zamanlarında tayin-i vülât ile idare olunduktan ve şu sıralarda bir takım havâric ve tavâif ve Farslar ve Rumlar ve Türkler ile bir hayli muhârebeler vuku bulduktan sonra hulefâ-yı Abbâsiye zamanında ve Hicretin 256 tarihinde Diyarbekir havalisi İsa bin Şeyh eş-Şeyban nam Haricinin yed-i istilasına geçmiş ve kendisiyle evladı hayli zaman hükümet eylemiştir.

269 tarihinde İsa vefat eylemekle oğlu Ahmed ve 285'de Ahmed'in oğlu Mehmed Diyarbekir vilayetini bi'l-istiklal zabtetmiş olduğu halde Mu'tezid Halife sene-i mezkûre Zilhiccesinde askerle Diyarbekir'e gelerek Mehmed bin Ahmed kale kapılarını sed ile müdafaaya kıyâm ve halife mancınıklar vaz'ıyla 286 Rebiulâhîrine kadar muhâsaraya devam eylediğinden Mehmed taleb-i emân ile Diyarbekir'i halifeye teslim edip halife Diyarbekir surunun çok yerlerini tahrib ettirmiştir. Bu aralık Mehmed bin Ahmed'in kaçmak üzere bulunduğu işitildikte kendisi ve ailesi tutularak tevkif ve Diyarbekir valiliği halife tarafından oğlu Muktefi'ye tevcih olundu. İsa ile oğlu Ahmed ve hafîdi Mehmed'in Diyarbekir'de müddet-i tagallüpleri 30 senedir.

Mu'tezid Halife 289'da vefat etmekle Muktefi mesned-nişîn-i hilâfet olmuş ve 293 tarihinde Diyarbekir, Musul, Diyâr-ı Reb'â taraf-ı hilâfetten Ebu'l-Heycâ Abdullah bin Hamdan uhdesine tevcih edilerek Benî Hâmdan hanedanı hayli zaman hükümet eylemiştir.

Beni Hâmdan

295'de cülûs eden Muktedir Halife'ye karşı Ebu'l-Heycâ Abdullah'ın kardeşi Hüseyin Bağdad'da serdar iken kıyâm eylemişse de bir iş göremeyeceğini hissederek Musul taraflarına kaçmış ve Ebu'l-Heycâ Halife'nin emriyle kendisini tutup Bağdad'a göndermiş olmasıyla Diyarbekir ve Diyâr-ı Reb'â valiliğine tayin olunmuştur.

Bu memuriyette de gösterdiği muhalefet üzerine vezir Munis askerle gelerek Hüseyin'i ve Ebu'l-Heycâ'yı tutup Bağdad'a göndermiş ve Hüseyin idam olunarak Ebu'l-Heycâ 314'de Tikrit taraflarındaki eşkiyanın tenkîllerine memur edilip muvaffak olmakla Cizre, Diyarbekir, Mısır Diyâr-ı Reb'â havalisi kâmilen uhdesine ihale kılınmıştı. 317 tarihinde Ebu'l-Heycâ vefat eylemekle halife Musul ve Diyarbekir'i mülhakât-ı mezkûre ile beraber oğlu Hasan'a tevcih ve Nâsiruddevle lakabını da ilave eyledi.

Nâsiruddevle Hasan bin Ebi'l-Heycâ vali oldukça Cezire'de zuhur eden Haricileri birer birer ortadan kaldırdıktan sonra Muktedir Halife ibtidâ Diyarbekir, Diyâr-ı Reb'â, Nusaybin, Sincar, Habur, Meyafarkin dairelerini birleştirip 322'de Nâsiruddevle'ye verdiyse de ammizâdesi Said yolunu bulup Musul'u kendi uhdesine tevcih ettirmiş ve mevki-i memuriyetine geldikte Nâsiruddevle'nin adamları derhal kendisini idam eylemiş olmasıyla halife Nâsiruddevle'yi azl edip üzerine askerle beraber Vezir Munis'i göndermiştir.

Munis bir lüzum üzerine avdet ve Bagerd-i Deylemi Musul ve mülhakâtına vali tayin edilip Nâsiruddevle ile harb etmiş ise de münhezimen ric'at eylemiş ve halifeye vuku bulan dehaleti üzerine 324'de Nâsiruddevle bi'l-istiklal yine Diyarbekir, Musul, Diyâr-ı Reb'â vilayetlerine vali tayin kılınmıştır.

324'den 356 senesine kadar Nâsiruddevle mahâll-i mezkûreye mutasarrıf olup şu müddet zarfında hayli vukuat geçirmiş ve Bağdad'da mutasarrıf-ı umûr-ı siyasiye olan Muizzüddeve askerle üzerine gelip musâlaha ile mansıbını hıfz etmiş olduğu halde tarih-i mezkûrda atch getirdiğinden oğlu Ebu Tağlib mansıbını zabt ve kendisini Gevas kalesinde hapis ile Mardin ve Rahbe mukâataalarını ona tahsis eyledi.

Ebu Tağlib Fazlullah el-Gazanferî İbn-i Nâsiruddevle o tarihte babasının mansıbını tasarrufa başladyısa da biraderleriyle aralarında uzun uzun münâza'alar vuku bulmuştur.

361 Muharreminde Rumlar külliyyetli askerle Urfa'ya, Nusaybin'e ve sair cezire bilâdına hücum eyledikleri sırada Diyarbekir ahalisinden bir cemm-i gafir muhafazaları için taleb eyledikleri asker gelmediğinden Bağdad'da Halife Talihillah'ın mutasarrıf-ı umûr-ı hükümeti olan İzzüddeve Bahtiyar'dan isti'âne eylediler. Bahtiyar, askerinin tehlizini Hâcib Sebüktekin'e emir ve askerinin ulufe ve levâzım-ı sairesini tehiyye eylesesini de Ebu Tağlib'e i'şâr eyledi.

Şu sırada Rumların istila kasdıyla Âmid'e hücum etmek üzere olduğu Diyarbekir Valisi Hezarmerd tarafından Musul'da bulunan Ebu Tağlib'e haber verilmekle Bağdad askerinin vürûdundan mukaddem Ebu Tağlib'in askerle gönderdiği biraderi Hilbetullah Hezarmerd ile bi'l-ittihad Rumları târ ü mâr ve seraskerleri Domestik'i mecrôhan esir ve griftâr eylediler.

Bahtiyar'ın ammîsi bulunan Adudud devle ile beynlerinde husûmet zuhr eylediğinden Ebu Tağlib Bahtiyar'a iltica eden kardeşi Hamdan'ı kendisine teslim etmek üzere muâvenet eylemeyi taahhüd ve Bahtiyar da bu sureti kabul eylemeleri üzerine bir çok asker cem' ederek bi'l-ittifak muharebeye girişmişlerse de Bahtiyar maktul olup Ebu

Tağlib dahi münhezimen firar ederek yine Diyarbekir'e gelmiş ve Adudud devle'nin taharrisi için tayin eylediği Ebu'l-Vefa Tahir askeriyle kendisini takib eylemiş olduğundan Rahbe'ye kaçmış ve Ebu'l-Vefa Diyarbekir'i zabtederek 368 tarihinde Ebu Ali et-Temimî'yi valiliğe tayin etmiştir.

372'de Adudud devle'nin vefatını müteakib Bâdel-Kürdî namında birisi zuhur ve Meyafarkin ile Diyarbekir'i zabt eylediğini Emir-i Bağdad Samsamud devle işitmesiyle muharebe için asker göndermiş ise de bir iş göremediğinden sulha mecbur oldu.

379'da askeriyle Musul'a hücum eyledikte Nâsiruddevle'nin oğulları askerini perişan ve Bâd'ı bî-nam ve nişân eylemişlerdir.

Bâd'ın ailesi Hasankeyf'de idi. Hemşirezâdesi Ebu Ali Hasan bin Mervan oraya giderek keyfiyeti işâ'a ve Bâd'ın zevcesini nikah eylemesiyle 380 senesinde bulunduğu noktayı ve ondan sonra Diyarbekir ile Bâd'ın yedinde bulunan kılâ' ve bukâ'-ı saireyi birer birer zabtetti.

Âl-i Mervan

Ebu Ali Hasan bin Mervan, Nâsiruddevle'nin oğulları Ebu Tahir ve Ebu Abdullah ile harb ederek galebe çaldıktan sonra kendisine muhalefet eyleyen Meyafarkin Şeyhu'l-beledi Ebu Sakar'ı dahi katl ve idam ile muzafferen Diyarbekir'e avdette Diyarbekir Şeyhu'l-beledi Abdülberr ahalden İbn-i Demne nam cesuru teşvik ile ol vakit Bâhü'l-mâ ve şimdi Yenikapı denilen mahalden içeri girerken kendisini hançerle öldürtürmüş ve eğerçi Abdülberr o sırada Diyarbekir Hükümeti'ni zabt eylemişse de İbn-i Demne gösterdiği cesaretin semeresini Abdülberr'in iktitâf eylemesini çekemediğinden idamına yürümüş ve ondan sonra hükümeti zabt ve teshîr ve Adudu'l-Devle'nin tahrib eylediği suru termim ve tamir eylemiştir.

İbn-i Demne ile beynlerinde musâfât vaki olan Ebu Ali'nin biraderi Mümehhidüd devle Meyafarkin'de ve İbn-i Demne Diyarbekir'de hükümet eylediler.

Mümehhidüd devle'yi kendi askeri ekâbirinden Şerve Lice kalesinde katl ettirdikten sonra Ebu'n-Nasr Ahmed bin Mervan Siird'den gelerek Şerve'yi de İbn-i Demne'yi de def ile 402 tarihinde Diyarbekir'i temellük edinmiş ve hulefâ-yı Abbâsiyeden Kadir billah kendisine Nasruddevle lakabını vermiştir.

Bu zât 52 sene suret-i mükemmelede saltanat sürmüş ve seksen yaşını müteçâviz bulunmuş olduğu ve müddet-i saltanatında bir kimseden baskasına siyaset muamelesi icra etmediği halde 452 senesi Şevvalinin 29'uncu günü Said ve Nasr namlarında iki oğlunu terk ile vefat ederek Meyafarkin'de Mahdese namıyla binâ etmiş olduğu ribât-ı makberesinde defn olunmuştur.

Zaman-ı saltanatında Ebu Abdülkâz-ı Revnî Diyarbekir'e gelmekle bu havâlide mezheb-i Şâfiî münteşir oldu.

Mahdümları miyânesinde hükümet münâzarasıyla harp kapısı açılmış ise de sonra pederlerinin veziri Fahrüd devle'nin tedbiriyle Nasr Diyarbekir'de zimâm-ı saltanatı kabza-i tasarrufuna aldığından Said bir müddet Meyafarkin'de ve ha'dehû Mardin'de ikâmet eyledi ve 462 tarihinde Said'in vefatıyla Nasr bilâ-nizâ' makamına geçti. Nasr bin Nasruddevle 455'den 472 senesine kadar hükümet ettikten sonra vefat ederek oğlu Mansur yerine geçti.

Mansur'a 479 tarihinde Melikşah-ı Selçukî'nin gönderdiği asker galib gelerek Diyarbekir ve müteakiben Meyafarkin ile bilâd-ı saire yedinden alınmış ve kendisi de Cezire-i İbni Ömer'e firar ederek orada vefat eylemiş olduğundan 99 sene hükümet eyleyen Âl-i Mervan Devleti münkarız olup Diyarbekir Melikşah tarafından Vezir Fahrüddevle İbn-i Cüheyr'e tevcih edilmiştir.

Fahrüd devle 486 senesine kadar hükümet eylemişse de Selçukî Tacüddevle Tutuş kendisini azl ile yerine ümerâsından Emir İbrahim bin Yinal-ı Türkmenî'yi nasb etmekle Diyarbekir'de Âl-i Yinal Hükümeti teşekkül etti.

Emir İbrahim 503'de vefat etmekle oğlu Emir Bisan ve bu 520 tarihinde terk-i hayat eylediğinden oğlu Emir Nureddin ve 535'de dahi Emir Nureddin'in oğlu Emir Müridüddin ve 551'de onun oğlu Ebu'l-Kasım ve 553'de oğlu Emir Kasım ve 562'de Emir Kasım'ın biraderi Emir Nisan ve 568'de Emir Nisan'ın oğlu Emir Bahaüddin Diyarbekir'e hükümdar oldular.

Emir Bahaüddin 579 senesi Muharrem'ine kadar hükümdarlık mesnedinde bulunmuş ise de Sultan Selahaddin Yusuf bin Eyüb 578 senesi Zilhiccesinin on yedinci gününde Diyarbekir'i muhâsara eylediğinden taleb-i emân ile teslim mecbur olmuş ve sultan-ı müşârun-ileyh dahi Hasankeyf hâkimi olup evvelce daire-i ittifakına aldığı Nureddin Mehmed bin Kara Aslan bin Davud bin Sekman bin Emir Artuk'a Diyarbekir'i tevcih ve itâ eylemekle Âl-i Yinal denilen Türkmen tâifesinin 95 seneden ibaret olan hükümetleri kesb-i inkirâz eylemiştir.

Ergani civarındaki nühâs madeni 516 tarihinde ve Âl-i Yinal Hükümeti devrinde zuhur eyledi.

Devlet-i Artukıye

Devlet-i müşârun-ileyhânın mensub olduğu Artuk Türkmen tâifesinden Artuk bin Eksek nam zattır. Maskat-ı re'si Maverâünnehir'de Şehirman nam karyededir. Tacüddevle Tutuş tarafından Kudus-i Şerif'de beş sene hükümet eylemiştir. Sekman ve İlgazi namında iki oğlu var idi.

Vefatından sonra hükümeti oğullarına terk eyledi. Tarihlerde İlgaziye, Sekmaniye diye teşekkül eylediği görülen şubeler bunların namı altındadır.

Yukarıda zikrolunduğu vechile silsile-i nesebi Artuk'a müntehî olan Sekman'ın hafidi Nureddin Mehmed Sultan Selahaddin tarafından Âmid Hükümeti'ne tayin olunarak 581 tarihinde vefat eylemekle terk ettiği iki mahdûm-
dan hüyüğü olan İmadüddin'in küçük kardeşi Kutbüddin'den daha ziyade liyâkati olduğu halde pederinin vefatı
hengâmında Musul'da olduğu için mesned-i hükümete Kutbüddin ik'âd edildi.

İmadüddin vakadan haber alarak Hasankeyf'e azîmetle pederinin mesnedini tahsil emeline düşdüyse de muvaffak
olamadığından Harput'u istila eyledi.

Kutbüddin 597 senesine değin Âmid ve Hasankeyf'de hükümet ederek o tarihte Hasankeyf'deki kasır damından
düşmekle vefat etmiştir.

Küçük kardeşi Nâsirüddin Salih Mahmud ol vakit Diyarbekir dairesinin nihayeti olan Hısn-ı Mansur'da vali ve köle-
si Ayas dahi Kutbüddin'in veliahdı iken Salih Mahmud Diyarbekir'e gelerek Ayas'ı hapis ile hükümeti zabt ve muah-
haran Rum Hükümdarı Kılıç Arslan'ın şefaati ile sebîlini ihlâ etmiştir.

Salih Mahmud Diyarbekir surunun Ben ve Sen üzerindeki iki büyük burcunu bina eyledikdikten sonra 618'de vefat
etmekle Âmid şehrinde oğlu Melik el-Mesud serîr-i hükümete oturdu.

Cülûsundan mukaddem Diyarbekir'e el-ân mevcut ve mamur olan Mesudiye medresesini bina eylemiş idi.

Melik-i müşârun-ileyh sû-i ahlâk ile mütehallık bulunduğu için ahali den bazı muhadderât-ı nisvâmî müteşebbis-i idlâl
bulduğunu ahali görmesiyle aleyhine kıyâm ve o sırada bu taraflara gelmek üzere bulunan Sultan-ı Mısır Melik el-
Kâmil İbn-i Melik el-Adil Eyubî'den Mesud'un izâle-i vücudunu kemâl-i söz ve güdâz ile istid'â veistirhâm eylediler.

Melik el-Kâmil is'âf-ı istid'â-yı ahali ile bi'l-muhâsara şehri zabt ve Mesud'u hapis ile oğlu Melik es-Salih Necmeddin'e
i'ta ederek bu cihetle Devlet-i Artukîye'nin Sekmaniye şubesi münkarız ve Mesud da hapiste fevt olmuştur.

Melik Kamil'in vefatında Melik Necmeddin 637'de Mısır sultanlığına terfi eyledikte Diyarbekir, Hasankeyf hükümeti
birleştirilerek Melik Salih İsmail'e ve ondan sonra da Melik Cevad Yunus'a verildi. Melik Cevad Yunus dahi Melik
Necmeddin-i Eyyubî'nin oğlu Melik Muazzam Kuran Şah'ı istihlâf eyledi. 648'de pederi Necmeddin'in vefatıyla Turan
Şah Mısır'a sultan oldu. Turan Şah'dan sonra 658 tarihine kadar Hülagu'nun o tarihte helâk eylediği Melik Muvahhid
Abdullah hükümet eylemiştir.

Muvahhid'den sonra da oğlu Melik Kamil Mehmed yalnız Hasankeyf ve Beşiri ve Siird taraflarını elde edinmiş ve
vefatında oğlu Melik Mücirüddin Süleyman'ı istihlâf etmiştir.

Hülagu Bağdad'ı istila ettikten sonra bu havaliye gelerek Musul'dan itibaren Fırat boyuna varınca hükümetini oğlu
Peşmoni'ye vermekle Peşmoni babasının emriyle Meyafarkin'i zabt ve Mardin'i muhasaraya kıyâm eyledi.

Devlet-i Artukîye'nin İlgaziye şubesinden Melikü's-Said kaleye kapandığından Peşmon muhâsarayı şiddetlendirdi.
Melik-i müşârun-ileyh bu aralık vefat ve oğlu Emir Muzaffer Kara Arslan Hülagu'ya dehâlet eylemekle Hülagu
tarafından Mardin Hükümeti Kara Arslan'a i'tâ olundu.

Bundan sonra eğerçi Diyarbekir ve Mardin havalisinde İlgaziye şubesi biraz kesb-i miknet eylemişse de huyûl-i
Tatar'ın hücumuyla Asya kıtasının kısm-ı a'zamı herc ü merc haline gelmiş ve Haleb Hükümeti de şube-i mezkûre
yedinden çıkmıştı. Melik Muzafferüddin 684 senesinde vefat etmekle yerine mahdûmu Melik Mansur oturdu.

Melik-i müşârun-ileyh Benî Artuk hükümetine biraz kuvvet vermiş ve 711 senesinde âlem-i fâniye veda
eylediğinden yerine on sekiz gün hükümet ederek vefat eyleyen oğlu Melik Adil Ahmed ve ondan sonra diğer
mahdûmu Melik Salih gelmiştir. Müşârun-ileyh Salih hakikaten salih ve dindar idi. Diyarbekir valiliğine oğlu Melik
Nasr Mehmed'i tayin edip vefat eylediğinden yerine diğer mahdûmu Melik Ömer ve bu da vefat eyledikten sonra
diğer oğlu Melik Süleyman ve Melik Süleyman'ı takiben de Melik Adil geçmişti.

690'dan 717 tarihine kadar Diyarbekir hükümeti şu yolda idare olunduktan sonra hükümet-i mezkûreye hakan-ı
Cengiziyeden Ebu Said Bahadır Han Emir Erencin'i tayin eylemiştir.

Diyarbekir'de Âl-i Cengiz ve İlhaniye Hükümetleri

Emir Erencin 718'de Ebu Said Han ile muharebe ederek maktul olmakla Diyarbekir vilayetine Ebu Said Han'ın dayısı
Emir Ali Padişah tayin olundu. Muahharan Diyarbekir'in münasib bir zât vasıtasıyla idare-i hükümeti lazım gelmek-
le ve bu cihet Mardin Hükümdarı Ebî Melikel-Adil'e havale olunmakla melik-i müşârun-ileyh oğlu Mehmed en-Nasr'ı
vekil tayin eylemiştir.

730'da Emir Ali Padişah Diyarbekir'e gelerek bizzat icra-yı hükümet etti.

736'da Ebu Said Han vefat ederek Hükümet-i İran Arpa Han'a ve ondan sonra da Musa Han'a intikal eyledi.

Rum Vilayeti Valisi Emir Şeyh Hasan-ı İlhanî ahfâd-ı Hülagu'dan Mehmed Han bin Yokutluğ'u cülûs ettirmek üzere
Musa Han ile Emir Ali Padişah'ın aleyhine kıyâm ederek beylerinde vuku bulan muharebede Musa Han münhez-
imen firar ve Emir Ali de maktûlen vefat eylediğinden Mehmed Han cülûs etti.

Bundan sonra hânân ve ümerâ-yı İran beylerinde tahaddüs eyleyen ihtilâfât ve münâza'ât yekdiğerini vely ve takib
eylediğinden Şeyh Hasan-ı İlhanî 739 tarihinde Bağdad ve Musul ve Diyarbekir dairelerini kâmilten zabtederek
Bağdad'da istiklalini ilan eylemekle oğlu Melik İlkanî'yi Diyarbekir valiliğine tayin eylemiştir.

742'de Şeyh Hasan-ı İlhanî Padişah-ı İran Süleyman Han ile birinci defa ki muharebesinde münhezim ve ikincisinde
galib olarak 759 tarihinde vefat eyledi.

Oğlu ve halefi Sultan Üveys tarafından gönderilen Melik İlkani Diyarbekir valiliğinde devam etmiş olduğu halde Kadı Muhiddin bir da'finin teşvikiyle Padişah-ı Deşt-i Kıpçak Canberdi Bey Han Azerbaycan taraflarına hücum ederek Sultan Üveys'in müdafaasıyla Nahçıvan'a gittiyse de Sultan Üveys'in Bağdad'a avdetinden sonra Azerbaycan'dan Diyarbekir'in müntehâ-yı hududuna kadar mümted olan beldeleri teshir ile kardeşi Ahi Cun Bey'e verdi.

761'de Sultan Üveys askerle hücum ederek Ahi Cun Bey'i öldürdükten sonra Diyarbekir ve Musul bilâdını Akkoyunlu Aşireti Reisi Tor Ali Bey'e tevcih eyledi.

Diyarbekir vilayeti 788 senesine kadar Tor Ali Bey yedinde kalıp o tarihte Karakoyunlu yedine geçmiştir.

Diyarbekir'de Karakoyunlu-Akkoyunlu Hükümetleri

Bayraklarında kara koyun resm ettiklerinden dolayı bu nam ile şöhret olan Karakoyunlu Türkmen tâifesinden bir aşiret ve reisleri Bayram Hoca namında bir zat idi. İçinde barınamadıkları Türkistan'dan Erzican'a ve selâtin-i İlhaniye'den Sultan Üveys zamanında da Musul havalisine giderek oraları zabt eylediler.

Eğerçi 767'de sultan-ı müşârun-ileyh kendilerini takiben Muş havalisine firara mecbur eylemişse de Bayram Hoca'nın vefatıyla kardeşi Kara Mehmed yine oymaklarıyla beraber avdetle Musul havalisini yed-i istilasına almıştır. Bu defa askerle üzerlerine giden Sultan Üveys'in kardeşi Sultan Hüseyin ile senevî yirmi bin koyun vermek şartıyla beylerinde inikâd eyleyen musâlaha Kara Mehmed uhdesine 777 senesinde Sultan-ı müşârun-ileyh tarafından Musul ve Diyarbekir hükümetlerinin tevcihini icab ettirmiş ve şu tevcih üzerine 785 tarihine kadar Kara Mehmed hükümet ederek o tarihte vefat etmesiyle mesnedi oğlu Kara Yusuf'a verilmiştir.

Kara Yusuf tevsî-i mülke hasr-ı fikr ve iktidar ve bu fikrini mercî ittihâz eylediği selâtin-i İlhaniyeden Bağdad'daki Sultan Ahmed'e de arz ve işâr eylemekte idi.

795'de Emir Timur Bağdad havalisine giderek Sultan Ahmed'i de Kara Yusuf'u da memâlik-i Mısıryeye kaçırmış ve Timur Bağdad havalisinden gittikte Sultan Ahmed Bağdad'a Yusuf da Diyarbekir'e avdet eylemişlerdir.

Timur yine Bağdad'a geldikte bunların ikisi de Yıldırım Bayezid Han'ın yanına kaçmalarıyla Ankara vaka-i müelimesi yüzlerinden zuhur eyledi.

Timur tarafından Diyarbekir Hükümeti 800 tarihinde Akkoyunlu Reisi Bayındırı Kara Osman Bey'e verilmekle Diyarbekirce Karakoyunlu Hükümeti zâil oldu.

Sancaklarına beyaz koyun suretini resm eyleyen Akkoyunlular dahi Karakoyunlular gibi Türkmen kabâilindedir.

Birinci reisleri nesebi Ođuz Han'a müntehî olan Tor Ali Bey'dir. Ali Bey, Fahreddin Kutlu Bey, Ahmed Bey, Ali Bey namlarında üç oğunu terk ederek vefat etmiş ve Fahreddin Bey de bir müddet riyâset ettikten sonra intikal-i dâr-ı bekâ eylemiş olmalarıyla seçilât ve besâleti hasebiyle aşiret beylerinde ziyâde muteber olan Osman Bey'le biraderi Ahmed Bey beylerinde yekdiğerinden hâsil olan münâferet üzerine Osman Bey Sivas tarafına azîmet ederek orada Burhaneddin ile muharebe ve bazı beldeleri zabteylemiş idi.

800 tarihinde Timur tarafından verilen al damgalı ferman ile Diyarbekir Hükümeti'ne geçerek 837 tarihine kadar idare eyledi.

Tarih-i mezkûrda Sultan-ı Mısır Melikü'l-şref Barsbay askerle Diyarbekir'i muhâsara ederek zabt ve sikke ve hutbe namına olmak üzere Osman Beyle akd-i musâlaha etti.

Osman Bey 838'de vefat eylemekle yerine oğlu Ali Bey geçti.

Ali Bey da'ie-i istiklal ile kardeşi Hamza Bey'in icra eylediği taarruzâtan kurtulamayıp mütemâdiyen yekdiğerleriyle mukâteleden ferâgat edemedikleri halde Ali Bey Mısır'dan avdet ederken esna-yı râhda Hamza Bey de müteâkiben vefat eylemeleriyle 848 tarihinde Ali Bey'in mahdûmu Muizzuddin Cihangir Mirza mesned-nişin-i hükümet oldu.

Cihangir Mirza bir taraftan umûr-ı hükümetin tanzim ve islahıyla ve bir taraftan da Karakoyunlular ile uğraşıp akd-i sulh ve müsâlemet ettiği sırada, birâderi Hasan Bey'le de beylerinde münâferet hasıl olmakla Hasan Bey kendisinden iftirâk ile haricen bazı muhârebelere giriştikten sonra o aralık Cihangir Mirza Bey'in Karacadağ'daki yaylaya azîmetini fırsat addederek ale'l-gafle Diyarbekir'e sokulup şehri zabt eylediğiden 855 tarihinde Diyarbekir ve mülhakâtı Hasan Bey yedinde kaldı.

Cihangir Mirza eğerçi îade-i hükümet uğrunda birçok fedakârlıklara teşebbüs ve hatta düşman hanedanları olan Karakoyunlulardan bile istimdâda kadar tenezzül eylemişse de teşebbüsât-ı vâkıası hiç bir suretle kârger-i tesir olmayarak mağlub ve gayr-i muzaffer ve validelerinin ricasıyla kardeşi Hasan Bey'in afvına mazhar olmuştur.

Mirza Bey nihayet Mardin kalesine sokularak biraderiyle musâlahaya mecbur oldu.

Hasan Bey 864'de Devlet-i Eyyubiye'nin Hasankeyf şubesi yedinden Hasankeyfi de zabt eylediği gibi 871'de Erzincan ve Horasan memâlikini zabt ve fethederek Rum ve Sam'ın ümerâ ve hükkâmını taht-ı itaata almış ve Gürcistan kralının yedindeki İslâm esirlerini de cebren kurtarıp Camakur kalesini ve Diyarbekir'e avdetle birçok kılâ' ve bukâ'-ı mütecâvireyi de teshir eylemiştir.

Ebulfeth Sultan Mehmed hazretleriyle Trabzon üzerine aralarında epeyce bir güft-gü cereyan eylediyse de vaktün gösterdiği iktizâ üzerine Trabzon'dan keff-i yed edilmesi hakkında Hasan Bey'in sebk eden iltimâsı is'âf buyuruldu. Şu sırada Karakoyunlu Cihanşah'ın Hasan Bey'le büyük bir muharebeye girişerek mağlub olduğunu gören Âli-

Timur'dan Ebu Said Han Hasan Bey'in şems-i tâbânî tanzîre başlayan şa'sa'a-i ikbâlîne karşı hasıl eylediği maraz-ı hased ve garazın sevkiyle 872 tarihinde topladığı üç yüz bin mevcudlu bir ordu ile memâlikine doğru gelmiş ve Hasan Bey hâdî-i emirde Hanedan-ı Timur'a olan ubûdiyetini muhafaza emeliyle harb eylemek istememiş ise de Ebu Said Han efkârını icrada ısrar gösterdiğinden iki taraf askeri muharebeye başladı.

Hasan Bey'in kuvve-i askeriyesi nisbetle az iken bağıteten bir hücum etmesiyle Ebu Said Han'ın muhariblerini muzmahil ve hî-nam ve Ebu Said Han'ı da esir ve idam eyledi.

Hasan Bey Cihanşah gibi Ebu Said Han gibi zamanlarının bir padişah-ı nâmdânî olan iki zî-kudret padişahı bu suretle ortadan kaldırdıktan sonra 873'de Diyarbekir, Irakeyn, Gürcistan, Kirman, Fars, Kürdistan memâlikinde âvâze-i saltanat ve istiklalini ilan ile dârü'l-mülkünü Diyarbekir'den Tebriz'e tahvil ve padişah ünvanını ihrâz ederek oğlu Yakub'u Diyarbekir valiliğine tayin eyledi.

Bunun üzerine Hasan Padişah Karaman ümerâsını tahrik ile Memâlik-i Osmaniye'ye taarruz etmeye başlamış ve ümerâ-yı mûmâ-ileyhim Sultan Mehmed hazretlerinin satvet-i askeriyelerine karşı münhezim olmuş olduğundan Sultan-ı müşârun-ileyh Hasan Padişah üzerine bizzat atf-ı inan-ı azîmetle Tercan'da karşısına çıkan padişah-ı müşârun-ileyhi 878 senesi Rebiulevvelî'nin on altıncı günü askeriyeye beraber münhezimen dağlara firar ettirdi.

Hasan Padişah; Uğurlu Mehmed, Maksud Bey, Zeynel Bey, Sultan Halil, Yakub Bey, Yusuf Mirza, Mesih Mirza namlarında yedi oğlunu terk ile 882 senesi Şevvalinin guresinde âzim-i dâr-ı bekâ oldu.

Büyük oğlu Sultan Halil Fars vilayeti valisi iken pederinin vefatını haber almasıyla Tebriz'e gelerek 883'de yerine cülûs eyledi. Ahlâksızlığı hasebiyle biraderi Maksud Bey'i idam ettirdiği gibi ahaliyi de tenfir eylediğinden ammîzâdesi Murad Bey'le harb ederken biraderi Yakub Bey çarçabuk Tebriz'e azîmetle ilan-ı saltanat eyledi. Beynlerinde vuku bulan muharebede Halil Bey maktul olmuştur. Müddeti altı aydır.

Saltanat-ı İran'ı ihrâz eden Sultan Yakub Diyarbekir valiliğine ümerâdan Süleyman Bey'i tayin eyledi.

Sultan Yakub'un biraderzâdesi Elvend Bey Şiraz'da, ümerâdan Köse Hacı İsfahan'da, Emir Peşteğ Davdar Şam'da ızhâr-ı muhalefet ve bu aralık Şeyh Haydar-ı Safevî'de hurûca cüret eylediklerinden Sultan Yakub hepsini de perişan ve Şeyh Haydar-ı Safevî'yi hî-nişân ederek kendisi de 892 Saferinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eyledi.

Sultan-ı müşârun-ileyhin vefatında Akkoyunluların bir fırkası Hasan Padişah'ın mahdûmu Mesih Mirza'yı yerine geçirmek sevdasında bulunmuşlarsa da Atabey Sûfi Halil ile tarafdarları mani olarak yeni fırka beyninde açılan muhalefet kapısı Mirza Mesih'in katli ve Sultan Yakub Beyoğlu Baysungur'un cülûsuyla kapandı.

Sûfi Halil'in bu vakadan bi't-tab' tahassul eden nüfuz ve istiklalini Diyarbekir Valisi Süleyman Bey çekemeyerek topladığı askerle Tebriz'e doğru hücum eylediği sırada Baysungur'la Sûfi Halil askerle karşısına çıktılar. Vuku bulan mukâtelede Sûfi Halil maktûl olduysa da Süleyman Bey Baysungur'a itaate mecbur oldu.

Şu aralık Akkoyunlular Sultan Halil zamanından beri Alancak Hisar'ında mahbus bulunan Hasan Padişah'ın hafidi Rüstem Mirza'yı çıkarıp zimâm-ı saltanatı kendisine teslim eylediklerinden 898 tarihinde Baysungur kayınpederi Şirvan Şah'ın yanına Süleyman Bey de Diyarbekir'e kaçtı.

Ol vakit Diyarbekir'in eşrafından olup Süleyman Bey'in katli eylediği Halil Bey'in kardeşi oğlunun intikamını almak için Halil Bey'in oğlu Ali Bey Süleyman Bey'i Hüseyin Bey Hamam'ında katli eylemekle yerine Tebrizce Kasım Padişah'ın kardeşi Kasım Bey gönderildi.

Sultan Yakub'un zaman-ı saltanatta başındaki sûfilerle beraber hürûc ederek Süleyman Bey vasıtasıyla vücudu mahv ve izâle edildiği beyan olunan Şeyh Haydar-ı Safevî'nin İstahar kalesindeki mahbese atılan Sultan Ali ve Seyyid İbrahim ve İsmail namlarında üç oğlu itlâk edilerek Baysungur aleyhine sevk için tertib edilmiş olan Ordu Kumandanı Ebih Sultan'a terfîk edildiler. Egerçi bunların itlâkından evvel bir takım sûfiler Baysungur'un yanına toplanmış idiyse de mûmâ-ileyhimin itlâk edildiklerini işitmeleriyle derhal gelerek Ebih Sultan ordusuna iltihak eylediler.

Beynlerinde vuku bulan muharebede hiçbir taraf galib gelmedi. Bundan sonra Rüstem Mirzada Şeyh Haydarzâdelerin başına kendisine mukâvemet edebilecek bir derecede kalabalık toplandığını görmesiyle üzerlerine Ebih Sultan kumandasıyla bir ordu sevk ederek Sultan Ali'yi katli ettirmiş ve Seyyid İbrahim ile İsmail dahi Geylan'a kaçmışlar idi.

Bu sırada Hanedân-ı Celîlî'shân-ı Osmaniye dehâlet ve ihrâz-ı şeref-i sıhriyyet eyledikten sonra vefat eden Hasan Padişah'ın oğlu Uğurlu Mehmed Beyzâde Ahmed Bey ki, Ebulfeth Sultan Mehmed Han hazretlerinin hafididir. Akkoyunlu Hükümetini zabt etmek üzere taraf-ı Devlet-i Aliyye'den müretteb bir ordu ile Tebriz üzerine yürüyüp harben Rüstem Mirza'yı katli ve Tebriz'e duhûl ile ilan-ı saltanat eyledi.

Saltanatı altı ay devam ettikten sonra vilayât valileri birleşerek Ahmed Bey'i katli eylediler.

Bundan sonra hükümet-i Bayındriye üç şehzâde yedinde kalarak Elvend Bey Irak'da, Mehmed Mirza İsfahan'da, Sultan Murad da Azerbaycan'da bulduklarından yekdiğeriyle mütemâdiyen muharebe ve nihayet üçü de emellerini icraya muvaffak olamayarak vefat eylemeleriyle Akkoyunlu Hükümeti 913'de münkanz oldu.

Akkoyunlu Hükümeti'nin satvetini mahva sebebiyet vermekte olduğunu gören nifak ve inşikâkdan istifade emeliyle Geylan'da bulunan Şeyh Haydarzâde Şah İsmail henüz on iki yaşında iken hurûc etmiş ve hitta-i Irakıyeyi yed-i iğtisâbına geçirecek mezheb-i İmamıyeyi ilan ile Azerbaycan'da bulunan Sultan Murad'ı Diyarbekir'e kadar kaçırmış idi.

Sultan Murad Diyarbekir'de vefat ve Diyarbekir valisi tayin ettiği Emir Bey de hükümeti 913'de Diyarbekir'e gelen Şah İsmail'e bi'z-zarûre teslim eyledi. Şah İsmail de Diyarbekir'e Han Mehmed nam emirini vali tayin etti.

Şah İsmail'in şu suretle yerleştiği mahallerde ecdâdı hûnî bahanesi ve mezheb-i nâ-hak davasıyla yüz binlerce nüfus-ı İslâmiyeyi itlâf eylemesi ve daha birçok fenalıklara mütesaddî olması cihangir-i zaman Yavuz Sultan Selim Han hazretleriyle beynlerinde 920 senesi Recebinin ikinci Çarşamba günü Çaldıran muhârebe-i meşhuresini davet eylemiş ve muharebe-i mezkûrede asâkir-i mansûre-i padişâhî kızılbaş cemiyetini dağıtarak Şah İsmail'i mecbur-ı firar ve Diyarbakır Valisi Mehmed Han'ı da katl ve idam etmiştir.

Şah İsmail bundan sonra Diyarbakır'e Mehmed Han'ın kardeşi Kara Han'ı vali tayin ve beş bin süvari ile i'zâm eylemişse de Sultan Selim Han hazretleri Diyarbakır şehrini Şah İsmail yedinden nez'a memur buyurdukları Bıyıklı Mehmed Paşa asâkir-i kâfiye ile gelerek şehri muhâsara ve 921 senesi Şaban evâilinde zabt buyurmalanıyla Kara Han Mardin'e kaçtı.

Ahali-i memleket Saltanat-ı Seniyye'nin tâbiyyeti şerefini kazanmakla çektikleri mesâib-i muhâsarayı unutup şenlikler ettiler.

Mehmed Paşa İranlıların oralardan bütün bütün ayağını kesmek için hemen orduyu Kara Han'ın arkası sıra Mardin'e yürüttü.

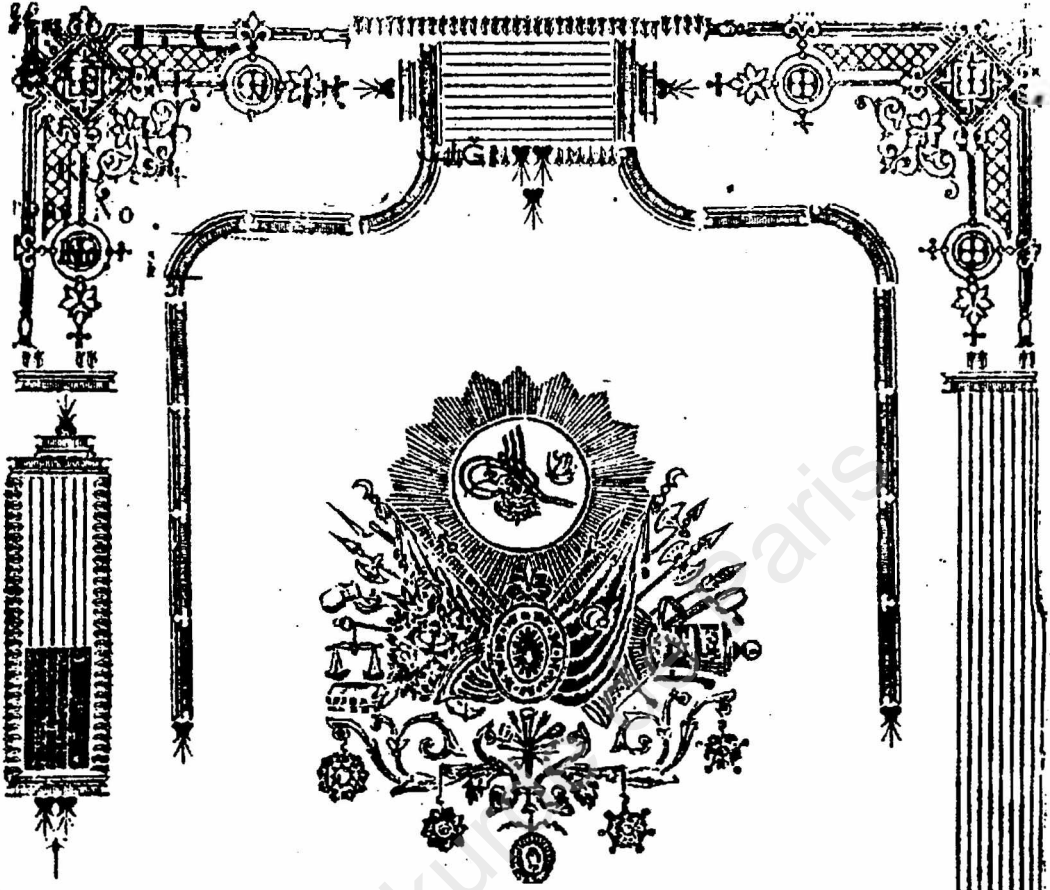
Bu sırada zuhur eden bazı esbâb ordunun yine Diyarbakır'e ric'atini iktizâ eylemiş ve ol vechile ordu hemen geriye gelmişse de muahharan asâkir-i şahane bir derece daha kesb-i intizam ederek Kara köprüden kalkıp yine İran ordusu üzerine yürüdü.

İran ordusunun süvarisi mükemmel idiyse de yine süvarinin, piyade yeniçerinin tüfenkleri ateşine karşı dayanamayacaklarını Kara Han bilmiş ve ma'a-zâlik süvarisini ikiye bölüp bir hücum eylemiş olduğu halde Kara Han hulkumundan kurşun ile vurulmuş ve meydan-ı harbde on binden ziyade İranlılardan maktul görülmesiyle Ordu-yı Hümayûn derhal şitâb ederek Mardin'i dahi zabt ve Mehmed Paşa, Kara Han'ın ol vakitki usule tevfikân ser-i maktû'unu bir zafername ile pâyitahta irsâl eylemiştir.

İşte Diyarbakır vilayeti o tarihte zamîme-i kalem-rev-i saltanat-ı seniyye buyuruldu.

Institut kurde de Paris

دیار بکر و لاتی مطبعه سنده طبع او الخند ر -

سالتامه ولایت

دغه
۱۴

(سنه هجره ۱۳۱۲)

Institut kurde de Paris

Defa
14

SALNÂME-İ DİYARBEKİR

Sene
Sene-i Hicriye 1312
[1894-1895]

Diyarbakir Matbaa-i Vilayette Tab' Olunmuştur

Institut kurde de Paris

Mukaddime

Devr-i dilârâ-yı hümâyûnu envâ'-ı kemalât-ı insaniye ve sunûf-ı terakkiyât-ı medeniyenin cilvegâh-ı zuhuru olan hüdâvendigâr-ı uluvvü'l-iktidar, şehriyâr-ı celîlî'l-âsâr, imamü'l-hedy, zill-i akdes-i hüda, velî-nimet-i bî-minnet-i a'zam, şehinşah-ı muazzam şevketlü kudretlü es-Sultan İbnü's-Sultan el-Gazi Abdülhamid Han-ı Sâni efendimiz hazretlerinin saye-i maarif-sermaye-i cenab-ı mülûkânelerinde Diyarbakir Vilayeti Matbaası'nın hurûf ve edevâtça olan noksanı sene-i sâbika hilâlinde ikmâl olunarak vilayetin resmî gazetesi be-tekrar tıbâ'at-pezîr-i intişâr olduğu gibi meymenet-efzâ-yı hulûl olan bin üç yüz on iki sene-i Hicriyesi sâlnâmesi dahi on dördüncü defa olmak ve sinîn-i sâbıkada neşrolunan nüshalardan ziyâde malumat-ı müfideyi hâvi bulunmak üzere bi't-tertib tab' ve neşrolundu.

Matbaanın hurûf ve edevâtça olan noksanı ber-vech-i meşrûh ikmâl edilmiş olmakla bi-mennihi-teâlâ gelecek sene sâlnâmesinin bir kat daha tezyîd-i intizâmına çalışılacağı erbâb-ı mütâlaaya va'd olunur.

Hemen Cenâb-ı Mâlikî'l-Mülk zill-i akdesi Rasûl-i Ekrem'inin halife-i mukaddesi, dürdâne-i sadef-i saltanat, ümid-i yegâne-i felâh-ı devlet, velî-nimet-i a'zam, hüdâvendigâr-ı muazzam, padişah-ı adalet-penâhımız efendimiz hazretlerini seneler teceddüd ettikçe revnak-efzâ-yı tac ve taht-ı Osmanî, serîr-ârâ-yı şevket ve iclâl-i cihan-bâni buyursun. Amin, bi-câhi'n-Nebiyi'l-emin.

Diyarbakir Havalisi Arzına Mahsus Takvimdir

Mebâdî-i Fusûl-i Erba'a

Rebî 8 Mart	Zevalden 5 saat sonra
Sayf 9 Haziran	Zevalden 4 buçuk saat sonra
Harîf 11 Eylül	Zevalden 3 saat evvel
Şitâ 9 Kânûn-ı Evvel	Nisfu'l-leylden 3 saat evvel

İmtidâd-ı Fusûl-i Erba'a

Bahar 92 gün 20 saat 59 dakika
Yaz 93 gün 14 saat 13 dakika
Güz 89 gün 15 saat 35 dakika
Kış 89 gün 3 saat 3 dakika

363 52 110

Yani: 365 gün 5 saat 48 dakika

1312 Sene-i Kameriyye 1310 Sene-i Maliye

Üsbûl'	Muharemü'l-	Haziran-ı	Temmuz-ı	Rûz-ı	Saat/Dakika	Saat/Dakika	Saat/Dakika	Saat/Dakika	Mevâsim	
	haram	Rumî	Efencî	Hızır	Tulû'-ı Âfitâh	Zuhr	Asr-ı Evvel	İmsak		
Çarşamba	1	22	4	61	9 7	4 38	8 34	6 25	Re's-i Sene-i Hicriye-i Kameriye	
Perşembe	2	23	5	62	7	38	34	56		
Cuma	3	24	6	63	8	38	35	57		
Cumartesi	4	25	7	64	9	39	35	58		
Pazar	5	26	8	65	10	39	36	6 59		
Pazartesi	6	27	9	66	11	40	36	7 00		
Salı	7	28	10	67	12	40	36	1		
Çarşamba	8	29	11	68	13	41	37	2		
Perşembe	9	30	12	69	14	41	37	3		
Cuma	10	1	13	70	15	42	37	4	Temmuz-ı Rumî 31 ve yevni-i Aşure	
Cumartesi	11	2	14	71	16	42	38	5		
Pazar	12	3	15	72	17	43	38	7		
Pazartesi	13	4	16	73	18	43	38	6		
Salı	14	5	17	74	19	44	38	9		
Çarşamba	15	6	18	75	20	44	39	11		
Perşembe	16	7	19	76	21	45	39	12		
Cuma	17	8	20	77	22	45	40	14		
Cumartesi	18	9	21	78	23	46	41	16		
Pazar	19	10	22	79	25	47	42	18		
Pazartesi	20	11	23	80	27	48	42	20		
Salı	21	12	24	81	29	49	43	22		
Çarşamba	22	13	25	82	33	50	44	24		
Perşembe	23	14	26	83	33	51	45	26		
Cuma	24	15	27	84	35	52	46	29	Hamratü'l-ineh	
Cumartesi	25	16	28	85	37	52	47	31		
Pazar	26	17	29	86	39	53	47	34		
Pazartesi	27	8	30	7	41	53	48	37		
Salı	28	19	31	88	43	54	49	39	Evvel-i eyyâm-ı bâhür	
Çarşamba	29	20	1	89	44	55	49	41		
Perşembe	30	21	2	90	9 45	4 56	8 50	7 44	Ağustos-ı Efencî	

Usbû'	Safer	Haziran-ı Rumî	Temmuz-ı Efrençî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı âfitâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Cuma	1	22	3	91	9 46	4 57	8 51	7 47	
Cumartesi	2	23	4	92	47	58	52	49	
Pazar	3	24	5	93	49	59	52	51	
Pazartesi	4	25	6	94	52	5	53	54	Âhir-i eyyâm-ı bâhûr
Salı	5	26	7	95	53	1	54	57	
Çarşamba	6	27	8	96	55	2	55	7 59	
Perşembe	7	28	9	97	57	3	55	8 1	
Cuma	8	29	10	98	9 59	4	56	3	Gayet-i kuvvet-i germâ
Cumartesi	9	30	11	99	1 10	5	57	5	
Pazar	10	31	12	100	3	6	58	8	
Pazartesi	11	1	13	101	5	7	58	10	Ağustos Rumî 31
Salı	12	2	14	102	7	8	8 59	13	
Çarşamba	13	3	15	103	9	9	9 00	16	
Perşembe	14	4	16	104	11	10	1	19	
Cuma	15	5	17	105	13	11	2	21	Fırtına
Cumartesi	16	6	18	106	15	12	2	24	
Pazar	17	7	19	107	18	14	3	27	
Pazartesi	18	8	20	108	20	15	5	29	
Salı	19	9	21	109	23	16	5	31	
Çarşamba	20	10	22	110	26	17	6	34	
Perşembe	21	11	23	111	28	18	7	36	
Cuma	22	12	24	112	30	19	8	38	
Cumartesi	23	13	25	113	32	21	8	40	
Pazar	24	14	26	114	35	22	9	43	
Pazartesi	25	15	27	115	37	23	10	46	Refien-i lakkak
Salı	26	16	28	116	39	24	11	49	
Çarşamba	27	17	29	117	41	25	11	51	
Perşembe	28	18	30	118	43	26	11	54	Colûs-ı hümâyûn-ı hazret-i
Cuma	29	19	31	119	10 45	5 27	9 11	8 57	pedişahi sene 1293

Usbû'	Rebiulevvel	Ağustos-ı Rumî	Eylül Efrenci	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı Âstâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Cumartesi	1	20	1	120	10 47	5 28	9 12	9	Eylül-i Efrenci
Pazar	2	21	2	121	50	29	12	3	Kemâl-i esmâr
Pazartesi	3	22	3	122	52	30	13	6	Bâd-ı semûm
Salı	4	23	4	123	55	32	14	8	
Çarşamba	5	24	5	124	10 57	33	14	11	
Perşembe	6	25	6	125	11	34	15	13	İmtizâc
Cuma	7	26	7	126	2	35	16	16	
Cumartesi	8	27	8	127	5	37	16	19	
Pazar	9	28	9	128	7	38	17	22	
Pazartesi	10	29	10	129	9	39	18	25	Hareket-i ahlât
Salı	11	30	11	130	11	40	18	27	Vilâdet-i bâhiri's-saadet-i Nebeviye
Çarşamba	12	31	12	131	13	41	19	30	
Perşembe	13	1	13	132	15	42	20	32	Eylül-i Rumî 30
Cuma	14	2	14	133	18	43	20	34	
Cumartesi	15	3	15	134	21	45	21	36	
Pazar	16	4	16	135	23	46	21	38	
Pazartesi	17	5	17	136	26	47	22	41	
Salı	18	6	18	137	29	49	23	44	
Çarşamba	19	7	19	138	31	50	24	47	Şikesten-i germâ
Perşembe	20	8	20	139	34	51	25	50	
Cuma	21	9	21	140	37	53	25	53	
Cumartesi	22	10	22	141	39	54	26	56	
Pazar	23	11	23	142	42	56	26	9 58	
Pazartesi	24	12	24	143	45	57	26	10 00	Evvel-i fasl-ı harîf
Salı	25	13	25	144	47	5 58	27	2	
Çarşamba	26	14	26	145	50	6 00	27	5	İdû's-Salib
Perşembe	27	15	27	146	52 1	27	8		
Cuma	28	16	28	147	55 2	28	11		Fırtına
Cumartesi	29	17	29	148	11 58	4 28	14		
Pazar	30	18	30	149	12 00	5 9	29	10 17	

Usbû'	Rebiulahir	Eyhül-ü Rumî	Teşrinî Evvel-i Efrencî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı âfitâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsım
Pazartesi	1	19	1	150	12 3	6 6	9 29	20 10	Teşrin-i Evvel-i Efrencî
Salı	2	20	2	151	5	7	30	22	
Çarşamba	3	21	3	152	7	8	30	25	Rucû'-ı mâh-ı eşcâr
Perşembe	4	22	4	153	9	9	31	27	
Cuma	5	23	5	154	11	10	31	30	
Cumartesi	6	24	6	155	14	12	31	32	
Pazar	7	25	7	156	16	13	32	35	
Pazartesi	8	26	8	157	19	14	32	37	
Salı	9	27	9	158	22	16	33	40	
Çarşamba	10	28	10	159	24	17	33	42	Bed'-i sükût-ı evrak
Perşembe	11	29	11	160	27	18	33	45	
Cuma	12	30	12	101	30	20	34	47	
Cumartesi	13	1	13	162	32	21	34	50	Teşrin-i Evvel-i Rumî 31
Pazar	14	2	14	163	35	22	34	52	
Pazartesi	15	3	15	164	37	23	35	54	İbtidâ-i Sene-i Rumîye
Salı	16	4	16	165	39	24	35	10 57	
Çarşamba	17	5	17	166	42	26	36	11 00	Evvel-i eyyâm-ı matar
Perşembe	18	6	18	167	44	27	36	3	
Cuma	19	7	19	168	47	28	37	5	
Cumartesi	20	8	20	169	49	30	37	7	
Pazar	21	9	21	170	52	31	37	9	
Pazartesi	22	10	22	171	55	32	38	11	
Salı	23	11	23	172	57	33	38	12	
Çarşamba	24	12	24	173	12 59	34	38	13	Bağ Fırınası
Perşembe	25	13	25	174	1 2	36	39	15	
Cuma	28	14	26	175	5	37	39	17	
Cumartesi	27	15	27	176	7	38	39	19	
Pazar	28	16	28	177	9	39	40	21	
Pazartesi	29	17	29	178	1 11	6 40	9 40	11 23	

Usbû'	CumâdelÜlâ	Haziran-ı Rumî	Teşrinî Evvel-i Efrencî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı Âfitâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Salı	1	18	30	179	1 13	6 41	9 40	11 25	
Çarşamba	2	19	31	180	15	42	40	27	Teşrin-i Sâni-i Efrencî
Perşembe	3	20	1	181	17	43	41	29	
Cuma	4	21	2	182	19	44	41	31	
Cumartesi	5	22	3	183	21	45	41	33	
Pazar	6	23	4	184	23	46	41	35	
Pazartesi	7	24	5	185	25	47	41	37	
Salı	8	25	6	186	27	48	42	39	
Çarşamba	9	26	7	1	29	49	42	41	
Perşembe	10	27	8	2	31	50	43	43	Rûz-ı Kasım Fırına
Cuma	11	28	9	3	33	51	43	45	
Cumartesi	12	29	10	4	35	52	43	47	
Pazar	13	30	11	5	37	53	43	49	
Pazartesi	14	31	12	6	39	54	43	51	Teşrin-i Sâni-i Rumî 31,
Salı	15	1	13	7	41	55	43	53	
Çarşamba	16	2	14	8	43	56	43	55	İbudâ-i eyyâm-ı matar
Perşembe	17	3	15	9	45	57	44	57	
Cuma	18	4	16	10	47	58	44	11 59	Veziden bâd-ı cenûbî
Cumartesi	19	5	17	11	49	6 59	44	12 1	
Pazar	20	6	18	12	51	6 59	44	3	
Pazartesi	21	7	19	13	53	7 00	44	5	İnûfâ-yı haşerat
Salı	22	8	20	14	55	1	44	7	
Çarşamba	23	9	21	15	57	2	45	9	
Perşembe	24	10	22	16	58	3	45	11	
Cuma	25	11	23	17	1 59	4	45	12	Ülker Fırınası
Cumartesi	26	12	24	18	2 1	5	45	13	
Pazar	27	13	25	19	2	5	46	14	
Pazartesi	28	14	26	20	3	6	46	15	
Salı	29	15	27	21	5	7	46	16	İbudâ-i berd
Çarşamba	30	16	28	22	6 7 7	9 46	12 17		

Usbû'	Cumâdelâhire	Teşrinî Sâni Rumi	Teşrinî Sâni Efrencî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı Âfîâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Perşembe	1	17	29	23	2 7	7 8	9 46	12 18	
Cuma	2	18	30	24	8	8	46	19	Kânûn-ı Evvel-i Efrencî
Cumartesi	3	19	1	25	9	9	47	19	
Pazar	4	20	2	26	10	9	47	20	
Pazartesi	5	21	3	27	11	10	47	21	
Salı	6	22	4	28	12	10	47	22	
Çarşamba	7	23	5	29	13	11	47	22	
Perşembe	8	24	6	30	14	11	47	23	
Cuma	9	25	7	31	15	12	47	24	İmzâc-ı fasleyn
Cumartesi	10	26	8	32	16	12	47	24	
Pazar	11	27	9	33	17	12	47	25	İbidâ-i rih-i şimâli
Pazartesi	12	28	10	34	18	13	47	25	
Salı	13	29	11	35	19	13	47	26	
Çarşamba	14	30	12	36	20	13	47	26	
Perşembe	15	1	13	37	21	13	47	27	Kânûn-ı Evvel-i Rumi 31
Cuma	16	2	14	38	22	14	47	27	
Cumartesi	17	3	15	39	23	14	48	28	
Pazar	18	4	16	40	24	14	48	28	
Pazartesi	19	5	17	41	25	14	48	29	
Salı	20	6	18	42	26	15	48	29	
Çarşamba	21	7	19	43	27	15	48	30	
Perşembe	22	8	20	44	28	15	48	30	
Cuma	23	9	21	45	29	15	48	30	Evvel-i şeb-i yeldâ
Cumartesi	24	10	22	46	30	15	48	30	
Pazar	25	11	23	47	31	15	48	30	Evvel-i Erba'ın
Pazartesi	26	12	24	48	1	15	48	30	Âhir-i şeb-i yeldâ
Salı	27	13	25	49	2	15	48	29	
Çarşamba	28	14	26	50	3	14	48	29	
Perşembe	29	15	27	51	4	14	9 48	12 28	

Usbû'	Recebû'l-ferd	Kânûn-ı Evvel-i Rumî	Kânûn-ı Evvel-i Efrencî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı âftâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Cuma	1	16	28	52	2 18	7 14	9 48	12 28	Leyle-i Regaib
Cumartesi	2	17	29	53	18	14	48	27	
Pazar	3	18	30	54	17	13	48	27	
Pazartesi	4	19	31	55	17	13	47	26	Mebde-i Sâi-i milad sene-i 895
Salı	5	20	1	56	16	13	47	26	
Çarşamba	6	21	2	57	16	13	47	25	Kânûn-ı Sâni-i Efrencî 31
Perşembe	7	22	3	58	15	12	47	25	
Cuma	8	23	4	59	15	12	47	24	
Cumartesi	9	24	5	60	14	12	47	24	
Pazar	10	25	6	61	13	11	47	23	Milad-i İsa a.s.
Pazartesi	11	26	7	62	13	11	47	23	
Salı	12	27	8	63	12	10	47	22	
Çarşamba	13	28	9	64	11	10	47	21	
Perşembe	14	29	10	65	10	9	47	20	
Cuma	15	30	11	66	9	9	47	19	
Cumartesi	16	31	12	67	8	8	47	19	Kânûn-ı Sâni-i Rumî 31
Pazar	17	1	13	68	7	8	46	18	
Pazartesi	18	2	14	69	6	7	46	17	
Salı	19	3	15	70	5	7	46	16	
Çarşamba	20	4	16	71	3	6	46	15	
Perşembe	21	5	17	72	2	5	46	14	
Cuma	22	6	18	73	1	5	46	13	
Cumartesi	23	7	19	74	1 59	4	46	12	
Pazar	24	8	20	75	1 57	3	45	11	
Pazartesi	25	9	21	76	55	3	45	9	
Salı	26	10	22	77	53 7 1	45	7		
Çarşamba	27	11	23	78	51 6	44	5	Leyle-i Miraci'n-Nebi a.s.	
Perşembe	28	12	24	79	50 59	44	3		
Cuma	29	13	25	80	48 59	44 12 1		Şiddet-i berd	
Cumartesi	30	14	26	81	1 47 6 57 9 44 11 59				

Üsbû'	Şabanü'l- muazzam	Kânûn-ı Sâni Rumî	Kânûn-ı Sâni Efrencî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'ı âfitâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Pazar	1	15	27	82	1 45	6 57	9 44	11 57	
Pazartesi	2	16	28	83	43	56	44	55	
Salı	3	17	29	84	41	55	44	53	
Çarşamba	4	18	30	85	39	54	44	51	
Perşembe	5	19	3	86	37	53	43	49	Şubat-ı Efrencî
Cuma	6	20	1	87	35	52	43	47	Âhır-ı Erba'ın
Cumartesi	7	21	2	88	33	51	43	45	Evvel-i Hamsin
Pazar	8	22	3	89	31	50	42	43	
Pazartesi	9	23	4	90	29	49	42	41	
Salı	10	24	5	91	27	48	42	39	
Çarşamba	11	25	6	92	25	47	42	37	
Perşembe	12	26	7	93	23	46	42	35	
Cuma	13	27	8	94	21	45	41	33	
Cumartesi	14	28	9	95	19	44	41	31	Leyle-i Berat
Pazar	15	29	10	96	17	43	41	29	Vilâdet-i hümâyûn-ı hazret-i padişahî
Pazartesi	16	30	11	97	15	42	40	27	sene 1258
Salı	17	31	12	98	13	41	40	25	
Çarşamba	18	1	13	99	11	40	40	23	Şubat-ı Rumî 31
Perşembe	19	2	14	100	9	39	40	21	
Cuma	20	3	15	101	7	38	39	19	
Cumartesi	21	4	16	102	5	37	39	17	
Pazar	22	5	17	103	1 2	36	39	15	
Pazartesi	23	6	18	104	12 59	34	38	13	
Salı	24	7	19	105	57	33	38	12	Cemre-i Ülä
Çarşamba	25	8	20	106	55	32	37	11	
Perşembe	26	9	21	107	52	31	37	9	
Cuma	27	10	22	108	49	29	37	7	
Cumartesi	28	11	23	109	47	28	36	5	
Pazar	29	12	24	110	12 44	6 27	9 36	11 3	

Usbû'	Ramazanü'l mühârek	Şubat-ı Rumî	Şubat-ı Efrencî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı âfitâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asc-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Pazartesi	1	13	25	111	12 42	6 26	9 36	11	
Salı	2	14	26	112	39	24	36	10 57	Cemre-i Sâniye
Çarşamba	3	15	27	113	37	23	35	54	
Perşembe	4	16	28	114	35	22	35	52	
Cuma	5	17	1	115	33	21	34	50	Mart-ı Efrencî
Cumartesi	6	18	2	116	30	20	34	47	
Pazar	7	19	3	117	27	18	34	45	
Pazartesi	8	20	4	118	24	17	33	42	
Salı	9	21	5	119	22	16	33	40	Cemre-i Sâlise
Çarşamba	10	22	6	120	19	15	33	37	
Perşembe	11	23	7	121	16	13	32	35	
Cuma	12	24	8	122	14	12	32	32	
Cumartesi	13	25	9	123	12	10	31	30	Evvel-i berdi'l-acûz
Pazar	14	26	10	124	10	9	31	28	
Pazartesi	15	27	11	125	8	8	30	26	
Salı	16	28	12	126	6	7	30	24	Re's-i Sene-i Maliye 1311
Çarşamba	17	19	13	127	3	6	29	20	
Perşembe	18	2	14	128	12 00	5	29	17	Mart-ı Rumî 31
Cuma	19	3	15	129	11 58	4	28	14	
Cumartesi	20	4	16	130	55	2	28	11	Âhir-i berdi'l-acûz
Pazar	21	5	17	131	52	1	27	8	
Pazartesi	22	6	18	132	50	6 00	27	5	
Salı	23	7	19	133	47	5 58	26	2	
Çarşamba	24	8	20	134	45	57	26	10 00	
Perşembe	25	9	21	135	42	56	25	9 58	Nevruz-ı Sultani
Cuma	26	10	22	136	40	54	25	56	gece 1 saat 11 dakika 17 saniye
Cumartesi	27	11	23	137	37	53	24	53	
Pazar	28	12	24	138	34	51	24	50	
Pazartesi	29	13	25	139	31	50	23	47	Evvel-i fasl-ı bahar
Salı	30	14	26	140	11 29	5 49	9 23	9 44	Tesâvi-i leyl ü nehâr

Usbû'	Şevvalü'l mükerrerem	Mart-ı Rumî	Mart-ı Efrencî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı âfitâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Çarşamba	1	15	27	141	11 26	5 47	9 22	9 41	Salât-ı İd-i Fitr 12 S / 1 d
Perşembe	2	16	28	142	23	46	21	38	
Cuma	3	17	29	143	21	45	21	36	
Cumartesi	4	18	30	144	18	43	20	34	
Pazar	5	19	31	145	15	42	19	32	
Pazartesi	6	20	1	146	13	41	19	30	Nisan-ı Efrencî
Salı	7	21	2	147	11	40	18	27	
Çarşamba	8	22	3	148	9	39	17	25	
Perşembe	9	23	4	149	7	38	17	22	
Cuma	10	24	5	150	5	37	16	19	
Cumartesi	11	25	6	151	2	35	15	16	İnkışâf-ı ezhâr
Pazar	12	26	7	152	11	00	34	15 13	Şeref-i şems
Pazartesi	13	27	8	153	10 57	33	14	11	
Salı	14	28	9	154	55	32	13	8	Feryad-ı andelîb
Çarşamba	15	29	10	155	52	30	13	6	
Perşembe	16	30	11	156	50	29	12	3	
Cuma	17	31	12	157	47	28	11	9 00	
Cumartesi	18	1	13	158	45	27	11	8 57	Nisan-ı Rumî 30
Pazar	19	2	14	159	43	26	10	54	
Pazartesi	20	3	15	160	41	25	9	51	Evvel-i mevsim-i Lale
Salı	21	4	16	161	39	24	8	49	
Çarşamba	22	5	17	162	37	23	8	46	
Perşembe	23	6	18	163	35	21	7	43	
Cuma	24	7	19	164	32	20	6	40	
Cumartesi	25	8	20	165	29	18	6	37	
Pazar	26	9	21	166	26	17	5	34	Evvel-i sene-i sevr
Pazartesi	27	10	22	167	24	16	4	31	
Salı	28	11	23	168	21	15	3	29	
Çarşamba	29	12	24	169	10 18	5 14	9 3	8 27	

Usbû'	Zilkâde	Nisan-ı Rumî	Nisan-ı Efrencî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı âfitâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Perşembe	1	13	25	170	10 16	5 12	9 2	8 24	
Cuma	2	14	26	171	13	11	1	21	Âhir-i sene-i sevr
Cumartesi	3	15	27	172	11	10	9 00	19	
Pazar	4	16	8	173	9	9	9 00	16	
Pazartesi	5	17	29	174	7	8	8 59	13	
Salı	6	18	30	175	5	7	58	10	
Çarşamba	7	19	1	176	3	6	57	8	Mayıs-ı Efrencî
Perşembe	8	20	2	177	10 1	5	57	5	Ülker gâib olur.
Cuma	9	21	3	178	9 59	4	56	3	
Cumartesi	10	22	4	179	57	3	55	8 1	
Pazar	11	3	5	180	55	2	54	7 59	İbtidâ-ı Rûz-ı Hızır
Pazartesi	12	24	6	1	53	1	54	57	
Salı	13	25	7	2	51	5 00	53	54	Fırına
Çarşamba	14	26	8	3	49	4 59	52	51	
Perşembe	15	27	9	4	47	58	52	49	
Cuma	16	28	10	5	46	57	51	47	Âhir-i eyyâm-ı matar
Cumartesi	17	29	11	6	45	55	50	44	
Pazar	18	30	12	7	43	56	49	41	
Pazartesi	19	1	13	8	41	54	49	39	Mayıs-ı Rumî 31
Salı	20	2	14	9	39	54	48	37	Mevsim-i gül
Çarşamba	21	3	15	10	37	53	47	34	
Perşembe	22	4	16	11	36	52	47	32	
Cuma	23	5	17	12	35	52	46	29	
Cumartesi	24	6	18	13	33	51	46	26	Gül Bayramı
Pazar	25	7	19	14	31	50	45	24	
Pazartesi	26	8	20	15	29	49	45	22	
Salı	27	9	21	16	27	48	44	20	
Çarşamba	28	10	22	17	25	47	43	19	
Perşembe	29	11	23	18	23	46	42	16	
Cuma	30	12	24	19	22	4 45	8 41	7 14	

Usbû'	Zilhijce	Mayıs-ı Rumî	Mayıs-ı Efrencî	Rûz-ı Hızır	Saat/Dakika Tulû'-ı Âfâtâb	Saat/Dakika Zuhr	Saat/Dakika Asr-ı Evvel	Saat/Dakika İmsak	Mevâsim
Cumartesi	1	13	25	20	9 21	4 45	8 41	7 12	
Pazar	2	14	26	21	20	44	40	10	
Pazartesi	3	15	27	22	19	44	39	9	
Salı	4	16	28	23	18	43	39	7	
Çarşamba	5	17	29	24	17	43	38	6	
Perşembe	6	18	30	25	16	42	38	5	İmtizâc-ı fasleyn
Cuma	7	19	31	26	15	42	38	4	
Cumartesi	8	20	1	27	14	41	37	3	Haziran-ı Efrencî
Pazar	9	21	2	28	13	41	37	2	
Pazartesi	10	22	3	29	12	40	36	1	Salât-ı İd-i Edhâ Saat Dakika 9 47
Salı	11	23	4	30	11	40	36	7 00	
Çarşamba	12	24	5	31	10	39	36	6 59	
Perşembe	13	25	6	32	9	39	35	58	
Cuma	14	26	7	33	8	38	35	57	
Cumartesi	15	27	8	34	7	38	35	56	
Pazar	16	28	9	35	7	38	34	55	
Pazartesi	17	29	10	36	6	37	34	54	
Salı	18	30	11	37	6	37	34	53	
Çarşamba	19	31	12	38	5	37	33	53	
Perşembe	20	1	13	39	5	37	33	52	Haziran-ı Rumî
Cuma	21	2	14	40	4	36	33	52	
Cumartesi	22	3	15	41	4	36	33	51	
Pazar	23	4	16	42	3	36	33	51	
Pazartesi	24	5	17	43	3	36	33	50	
Salı	25	6	18	44	2	35	33	50	
Çarşamba	26	7	19	45	2	35	32	49	
Perşembe	27	8	20	46	1	35	32	49	
Cuma	28	9	21	47	1	35	32	49	
Cumartesi	29	10	22	48	9 1	4 35	8 32	8 49	

Bazı Eyyâm-ı Meşhure

Eyyâm	Şuhûr	
10	Muharrem	Yevm-i Aşura
24	Safer	Nebiy-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) efendimizin gâr-ı şeriften hurûcları
1	Rebiulevvel	Hicret-i Nebeviye alâ sahibihâ ekmelü't-tahiyye
4	Rebiulevvel	Hilâfet-i Sıddik radiyallahu anh
8	Rebiulevvel	Rasûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) efendimizin Medine-i Münevvere'ye kudûm-i şerifleri
10	Rebiulevvel	Hazret-i Haticetü'l-Kübrâ (radiyallahu anhâ)'nın harem-saray-ı izdivâc-ı Nebevî'ye kabulleri
12	Rebiulevvel	Leyle-i celîle-i vilâdet-i saadet
1	Rebiulâhir	Haccac'ın Kâbe'yi muhâsarası
10	Rebiulâhir	Vefat-ı Hazret-i Âmine
10	Rebiulâhir	Takrîr-i farziyyet-i salât
28	Cumâdelûlâ	Vefat-ı Fatmatü'z-Zehra (radiyallahu anhâ)
8	Cumadelâhire	Vefat-ı Ebi Bekr-i Sıddik (radiyallahu anh)
9	Cumadelâhire	Hilâfet-i Faruk (radiyallahu anh)
15	Cumadelâhire	İbnü'z-Zübeyr'in Kâbe-i Muazzama'yı tecdidi
20	Cumadelâhire	Vilâdet-i Cenâb-ı Fatmatü'z-Zehra (radiyallahu anhâ)
6	Receb	Leyle-i Şerife-i Regâib
21	Receb	Mevlid-i İmam Ali (radiyallahu anh)
27	Receb	Meb'as ve Miracü'n-Nebî aleyhisselâm
15	Şaban	Mevlidü'l-Hüseyin (radiyallahu anh)
15	Şaban	Leyle-i Berat-ı Saadet-gâyât
17	Ramazân	Gazve-i Bedir
21	Ramazân	Mekke-i Mükerrreme'nin Fethi
21	Ramazân	Şehadet-i İmam Ali (radiyallahu anh)
26	Ramazân	Nüzül-i Furkân "Levh-i Mahfuz'dan sema-i dünyaya"
27	Ramazân	Leyle-i Mübareke-i Kadir
1	Şevval	İd-i Fitr
3	Şevval	Yevmü'l-Mübâhle
12	Şevval	Gazve-i Taif
12	Şevval	Vaka-i Uhud
1	Zilhicce	Mevlid-i İbrahim (aleyhisselâm)
7	Zilhicce	el-Müzdelife
8	Zilhicce	Yevmü't-Terviye
9	Zilhicce	Yevm-i Arefe ve'l-vukûf ale'l-cebel
10	Zilhicce	İd-i Edhâ
14	Zilhicce	Âhir-i eyyâm-ı teşrik
16	Zilhicce	Şehadet-i Osman (radiyallahu anh)
27	Zilhicce	Şehadet-i Ömerü'l-Faruk (radiyallahu anh)
28	Zilhicce	Hilâfet-i Osman (radiyallahu anh)

Elkâb-ı Resmîye ⁽¹⁾

Makam-ı Sadaret-i Uzmâya

Ulema cânibinden Ma'rûz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki
Sairleri cânibinden Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki
İbâre arasında isimleri zikr olundukta
Devletlü Fehâmetlü... Paşa hazretleri

Makam-ı Sadareti ibraz etmiş zevâta

Ulema cânibinden Ma'rûz-ı dâ'îleridir ki
Sairleri cânibinden Ma'rûz-ı çâkerleridir ki
İbâre arasında isimleri zikr olundukta
Devletlü, Übbehetlü... Paşa hazretleri

Emir-i Mekke-i Mükerrema ile ma'zûllerine

Devletlü Siyâdetlü efendim hazretleri

Dârü's-saadeti's-şerife ağasına

Devletlü İnâyetlü efendim hazretleri

Makam-ı Seraskeri'ye ve şeref-i sıbrıyyet-i seniyyeye nâil olmuş vüzerâya

Devletlü Atûfetlü efendim hazretleri

Makam-ı Serdar-ı Ekremîye

Devletlü Re'fetlü efendim hazretleri

Müşirlerle Vüzerâ-yı izama

Devletlü efendim hazretleri

Rütbe-i Bâlâya ve Serkurenâ-yı Hazret-i Şebriyârî'ye

Atûfetlü efendim hazretleri

Feriklere ve Rütbe-i Ülâ Sınıf-ı Evveli ile Rumeli Beylerbeyliği Pâyelilerine

Saadetlü efendim hazretleri

Mirlivâlara ve Mirimirân ile Rütbe-i Ülâ Sınıf-ı Sânişi Ashâbına

Saadetlü efendim

Miralaylarla Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Mütemâyizi Ashâbına

İzzetlü efendim

Rütbe-i Sâniye Ashâbıyla Mirülümerâyâ ve Askerî Kaymakamlarıyla İstabl-ı Âmire Müdürü Pâyelilerine

İzzetlü Efendi, Paşa, Bey, Ağa

Binbaşılara ve Rütbe-i Sâltise Ashâbıyla Kapıcıbaşılara ve Alay Eminlerine

Rifâtlü Bey, Efendi, Ağa

Rütbe-i Râbi'aya ve Kolağalarıyla Hâcegâna ve Yüzbaşılara

Fütüvvetlü Bey, Efendi, Ağa

(1) el-yeum müsta'mel olan elkâb-ı resmîye vâlid-i mâcîd-i şebriyârî cennet-mekân Sultan Abdülmecîd Han hazretlerinin abd-i saltanatlarında vaz' ve ikmâl buyurulmuştur.

Elkâb-ı İlmiye

Mesned-i Meşihat-i İslâmiyeye

Ulema cânibinden Ma'rûz-ı dâ'î-i dîrineleridir ki
Sairleri cânibinden Ma'rûz-ı bende-i dîrineleridir ki
İbâre arasında Devletlü Semâhatlü... efendi hazretleri

Meşihat-ı İslâmiye Ma'zûllerine

Ulema cânibinden Ma'rûz-ı dâ'îleridir ki
Sairleri cânibinden Ma'rûz-ı bendeleridir ki
İbâre arasında Devletlü Faziletlü... efendi hazretleri
Sudûr-ı izâma Semâhatlü efendim hazretleri
İstanbul pâyelilerine Faziletlü efendim hazretleri
Haremeyn-i Muhteremeyn Faziletlü efendim
pâyelilerine
Bilâd-ı Hamse ve Faziletlü efendi
Mahrec Mevleviyetlerine
Müderisîne Mekremetlü efendi
Kuzâta Meveddetlü efendi
Çelebi Efendiye Reşâdetlü efendim hazretleri

Rütbe-i İlmiye ve Seyfiye ve Kalemîyenin Usul-i Teşrifat-ı Devlet-i Aliyye Üzere Yekdiğerine Tekaddümleri

Rütbe-i Müşirî ve Vezaret, Sudûr-ı Rumeli ve Anadolu Pâyesi, Rütbe-i Bâlâdan olup bilfiil vükelâlık hizmetinde bulunan ricâl - Dâr-ı Şura-yı Askerî Reisi - Rütbe-i Bâlâdan Sair Ricâl - İstanbul Pâyesi - Feriklik - Rütbe-i Ûla Sınıf-ı Evveli - Rumeli Beylerbeyliği - Haremeyn-i Şerifeyn - Mirivâlık, Mirimirânlık - Rütbe-i Ûla Sınıf-ı Sânisî - Bilâd-ı Hamse Mevleviyeti, Miralaylık, Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Mütemâyizi, Mahrec Mevleviyeti, Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Sânisî, Mirülümerâlık - Askerî Kaymakamlığı - İstabl-ı Âmire Müdürlüğü - Kibâr-ı Müderrisîn - Binbaşılık - Rütbe-i Sâlise - Kapıcıbaşılık - Mûsıla-i Süleymaniye mâ-dûnunda bulunan müderrisîn - Alay Eminliği - Rütbe-i Râbi'aKolağalık - Hâcelik - Yüzbaşılık

Rütbe-i İlmiyenin Tarifâtı

Rumeli Kadıaskerliği: İbtidâ pâyesini, sonra sırasıyla mansıbını zabt eder, tekrar dahi eyler.

Anadolu Kadıaskerliği: İbtidâ pâyesini, sonra mansıbını zabt eder, sırasıyla Rumeli payesine nakil eyler.

İstanbul Kadılığı: Kezâlık ibtidâ pâyesini ihrâz, sonra mansıbını zabt eyler veyahud Anadolu pâyesine nakil eder.

Haremeyn Mevleviyetleri: Bizzat mansıbını zabt eder veyahud pâyesini alır.

Bilâd-ı Hamse Mevleviyetleri: Edirne, Bursa, Şam, Mısır, Filibe mevleviyetleridir.

Mahrec Mevleviyetleri: Kudüs, Haleb, Eyüb, Selanik, Yenişehir-i Fener, Galata, İzmir, Sofya, Trabzon, Girid mevleviyetleridir.

Pâye-i Müccerred Ashâbı: Yalnız pâyesine nâil olabilir. Terakkî kesb ve mansıb zabt edemez.

Müttekâid: Dersiâm hoca efendilerden bazıının arzulanı üzerine tekâüdü icra olunur.

Dârülhadis: Süleymaniye Cami-i Şerifi'nin kible tarafında bir medrese olup buraya vâsıl olan müderris Mahrec mevleviyetlerinin en muteberine nâil olur.

Süleymaniye: Süleymaniye Cami-i Şerifi civarında dört medresedir. Dârülhadis medresesinden münhal olan Mahrec mevleviyetlerine tâlib olmadığı halde bu rütbeden birine mevleviyetle sual olunur.

Saltanat-ı Seniyye-i Osmaniye'nin Nişan-ı zî-şânlarının Esâmisi ve Derecâtı

Hanedan-ı Âl-i Osman

Nişan-ı Hanedan-ı Âl-i Osman, Üsve-i Sülale-i Osmanî, Nuhbe-i Hanedan-ı Nebîle-i Hakani, şevket-meâb-ı kudret-nisâb efendimiz hazretlerinin âsâr-ı âtiye-i hümayûnlarındandır.

İşbu nişan-ı âlî ve mümtâz rütüb-i müte'addideye münkasım olmayıp halkaları beyaz mineli ve her birinin üzeri beyaz mine ile musavver ay, yıldız alametini ve ortasında bir ikil-i şeref-delil resmini hâvi altın bir kılâde ve bundan daha küçük kıt'ada tesis buyurulan diğeri iki renkli kurdela ile gerdene talik olunur.

İmtiyaz

<i>Nişanı</i>	<i>Madalyası</i>
Murassa'	Altın, Gümüş

Nişan-ı âlî-i imtiyaz şeref-bahş-ı erike-i hilâfet ve saltanat velî-nimet-i bî-minnet efendimiz hazretlerinin cümle-i me'ser-i celîle-i hümayûnlarındandır.

İşbu nişan-ı zî-şân rütüb-i müte'addideye münkasem olmayıp yalnız kıt'a-i murassa'asıyla bir murassa' plaki ve bir de gerdene talik olunur murassa' bir kıt'ası vardır. Kordonunun bir kenarı nısf-ı tûlânisi yeşil ve nısf-ı diğeri kırmızıdır. Kordonun ucuna gerdene talik olunan nişandan küçük ve murassa' bir nişan mu'allaktır. İşbu nişan-ı imtiyazın altın ve gümüş madalyaları da vardır.

Osmanî

Murassa' Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü

Nişan-ı Âlî-i Osmanî firdevs-âşiyân Abdülaziz Han hazretlerinin muhterî'ât-ı âlîlerindedir.

İşbu nişan-ı âlîşânın birinci rütbesinden murassa' ve sîm kıt'alarının kenarı kırmızı zihli, yeşil renkli kordonu vardır.

Mecidî

Murassa' Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci

Nişan-ı Âlî-i Mecidî vâlid-i kesîri'l-mehâmid-i cenâb-ı hilâfet-penâhî şehriyâr-ı mekârim-kirdâr cennet-mekân Abdülmecid Han hazretlerinin me'ser-i celîlelerindedir.

İşbu nişan-ı Mecidî'nin birinci rütbesinden murassa' ve sîm kıt'alarının kenarları yeşil zihli, kırmızı renkli kordonu vardır.

Şefkat

Birinci, İkinci, Üçüncü

Şefkat nişan-ı zî-şânı dahi zât-ı şevket-simât-ı cenâb-ı cihandârînin cümle-i âsâr-ı âliye-i tâcdârîlerindedir.

İşbu nişan-ı zî-şân tâife-yi nisâya mahsus olup birincisiyle ikincisi murassa'dır ve kordonu kenarı yeşil züheli beyaz renktedir.

Madalyalar

Liyakat Madalyası

Tarih-i İhdâsı

1308

İşbu madalya cümle-i me'ser-i hazret-i padişahiden olarak fevkalade ibrâz-ı liyakat edenlere itâ ve ihsan buyurulmaktadır. İki nevi olup biri altın ve diğeri gümüştür.

Gird Madalyası

Tarih-i İhdâsı

1308

İşbu madalya dahi zat-ı şevket-simât-ı hazret-i padişahînin cümle-i âsâr-ı şehinşâhîlerindedir. İki nevi olup biri altın ve diğeri gümüştür.

Sanayi Madalyası

Tarih-i İhdâsı

1308

İşbu madalya dahi cümle-i me'ser-i seniyye-i tâcdâriden olup terakkî-i sanayie hâdim olanlara ihsan buyurulmaktadır. İki nevi olup biri altın ve diğeri gümüştür.

Plevne Madalyası

Tarih-i İhdâsı

1294

İşbu madalya dahi zat-ı şevket-simât-ı cenâb-ı hilâfet-penâhînin cümle-i âsâr-ı celîle-i mülûkâneierindedir.

Rusya Mubarebesine Mabsus Madalya

Tarih-i İhdâsı

1294

İşbu madalya dahi asr-ı celîl-i cenâb-ı cihanbânînin cümle-i me'ser-i celîlesindedir.

Karadağ Mubarebesine

Mabsus Madalya

Tarih-i İhdâsı

1279

Girid Mubarebesi Madalyası

Tarih-i İhdâsı

1285

İşbu madalyalar firdevs-âşiyân Sultan Abdülaziz Han hazretlerinin zaman-ı saltanatlarında ihdâs buyurulmuştur.

Kars

Tarih-i İhdâsı

1272

Kırım

Tarih-i İhdâsı

1271

Silistre Madalyaları

Tarih-i İhdâsı

1271

İşbu madalyalar firdevs-âşiyân Sultan Abdülmecid Han hazretlerinin zaman-ı saltanatlarında ihdâs buyurulmuştur.

Beriyetti 'ş-Şam ve Kale-i Akka Madalyası

Tarih-i İhdâsı

1256

Kürdistan Mubarebesine Mabsus Madalya

Tarih-i İhdâsı

1263

Hıta-i Yemaniye Mubarebesine Mabsus Madalya

Tarih-i İhdâsı

1263

Bosna Mubarebesine Mabsus Madalya

Tarih-i İhdâsı

1266

Sivastopol Mubarebesine Mabsus Madalya

Tarih-i İhdâsı

1270

İşbu madalyalar dahi vâlid-i mâcid-i şehriyârî hakan-ı huld-âşiyân Sultan Abdülmecid Han hazretlerinin me'ser-i şahanelerindedir.

İşkodra Mubarebesine Mabsus Madalya

Tarih-i İhdâsı

1247

İşbu madalya firdevs-âşiyân Sultan Gazi Mahmud Han-ı Sâni hazretlerinin zaman-ı saltanatlarında ihdâs buyurulmuştur.

[Hulefâ ve Selâtîn]

Hulefâ-yı Raşidîn Hazerâtı

	Tarih	Senec	Ay	Müddet-i Hayat
Hazret-i Ebî Bekir es-Siddîk (radiyallâhu anh)	11	2	3	63
Hazret-i Ömerü'l-Faruk (radiyallâhu anh)	13	10	6	65
Hazret-i Osman-ı Zinnûreyn (radiyallâhu anh)	24	12		88
Hazret-i Ali el-Murtaza (radiyallâhu anh)	35	5		63
Hazret-i Hasan el-Müctebâ (radiyallâhu anh)	40		6	41

Hulefâ-yı Emeviye

	Tarih-i Cülûs	Tarih-i Vefat	Müddet-i Hükümet		Müddet-i Hayat
			Senec	Ay	
Süfyâniye					
1. Muaviye bin Ebî Süfyan	41	60	19	-	78
2. Yezid-i Evvel bin Muaviye	60	64	4	-	39
3. Muaviye-i Sâni bin Yezid-i Evvel	64	64		3	21
Mervaniye					
4. Mervan bin Hakem	64	65	1	-	62
5. Abdülmelik bin Mervan	65	86	21	-	60
6. Velid bin Abdülmelik	86	96	10	-	46
7. Süleyman bin Abdülmelik	96	99	3	-	46
8. Ömer bin Abdülaziz	99	101	2	-	39
9. Yezid-i Sâni bin Abdülmelik	101	105	4	-	40
10. Hişam bin Abdülmelik	105	125	20	-	53
11. Velid-i Sâni bin Yezid	125	126	1	-	40
12. Yezid-i Sâlis bin Velid bin Abdülmelik	126	127	-	5	40
13. İbrahim bin Velid bin Abdülmelik	127	127	-	2	38
14. Âhir-i Benî Ümeyye Mervan-ı Sâni bin Muhammed	127	132	5	-	62

Hulefâ-yı Abbasiye

	Tarih-i Cülûs	Tarih-i Vefat	Müddet-i Hükümet		Müddet-i Hayat
			Senec	Ay	
1- Ebu'l-Abbas Abdullah es-Seffah bin Muhammed bin Ali bin Abdullah bin Abbas	132	136	4	8	32
2- Ebû Cafer el-Mansur bin Muhammed	136	158	22		63
3- Muhammed el-Mehdi bin Mansur	158	169	10	2	42
4- Musa el-Hadi bin Mehdi	169	170	1	1	25
5- Harun er-Reşid bin Mehdi	170	193	23	3	45
6- Muhammed el-Emin bin Harun	193	198	4	8	29
7- Abdullah el-Me'mun bin Abdullah	198	218	20	6	48
8- Muhammed el-Mu'tasım Billah bin Harun	218	227	8	8	48
9- Vâsık Billah bin Mu'tasım	227	232	5	9	36
10- Mütevekkil Alallah bin Mu'tasım	232	247	14	9	42

	Tarih-i	Tarih-i	Müddet-i Hükümet		Müddeti
	Cülûs	Vefat	Sene	Ay	Hayat
11- Muntasır Billah bin Mütevekkil	247	248		6	24
12- Müsta'ın Billah bin Mu'tasım	248	252	3	9	31
13- Mu'tez Billah bin Mütevekkil	252	255	3	7	23
14- Muhtedî Billah bin Vâsık	255	256	1		39
15- Mu'temid Alallah bin Mütevekkil	256	279	23		50
16- Mu'tezid Billah bin Muvaffak bin Mütevekkil	279	289	9	10	46
17- Muktefi Billah bin Mu'tezid	289	295	6	7	31
18- Muktedir Billah bin Mu'tezid	295	320	25		38
19- Kâhir Billah bin Mu'tezid	320	322	1	10	52
20- Razi Billah bin Muktedir	322	329	6	10	32
21- Muktefi Billah bin Muktedir	329	333	3	11	60
22- Müstekfi Billah bin Muktefi	333	334	1	4	46
23- Mu'î'ullah bin Muktedir	334	363	29	5	63
24- Tayî' Billah bin Mu'î'	363	381	17	9	69
25- Kadir Billah bin İshak bin Muktedir	381	422	41	3	86
26- Kâim bi-Emrillah bin Kadir	422	467	44	8	76
27- Muhtedi Billah bin Muhammed bin Kâim	467	487	19	5	39
28- Mustazhir Billah bin Muktedî	487	512	26		44
29- Müstersid Billah bin Mustazhir	512	529	17	6	43
30- Raşid Billah bin Müstersid	529	530	1		43
31- Muktefi Li-Emrillah bin Mustazhir	530	555	24	3	66
32- Müstencid Billah bin Muktefi	555	566	11	1	48
33- Mustazî bi-Nurillah bin Müstencid	566	575	9	7	39
34- Nâsir li-Dinillah bin Mustazî	575	622	47		69
35- Zâhir bi-Emrillah bin Nâsir	622	623		9	52
36- Mustansır Billah bin Zâhir	623	640	17		51
37- Musta'sım Billah bin Mustansır	640	656	16	11	47

Selâtin-i Osmaniye Hazerâtı

	Tarih-i	Tarih-i	Müddet-i Hükümet		Müddet-i
	Cülûs	Vefat	Sene	Ay	Hayat
1- Gazi Sultan Osman Han-ı Evvel bin Ertuğrul bin Süleyman Şah	699	726	26	1	70
2- Sultan Orhan Han-ı Gazi bin Sultan Osman	726	761	35		75
3- Yıldırım Sultan Bayezid Han-ı Evvel bin Murad Hüdâvendigâr	791	805	14	3	44
4- Hüdâvendigâr Sultan Murad Han-ı Evvel bin Sultan Orhan	761	791	30	1	65
5- Çelebi Sultan Mehmed Han-ı Evvel bin Yıldırım Bayezid	816	824	8		43
6- Sultan Murad Han-ı Sâni bin Çelebi Sultan Mehmed	824	855	30	6	49
7- Fatih Sultan Mehmed Han-ı Sâni bin Sultan Murad-ı Sâni	855	886	31		53
8- Sultan Bayezid Han-ı Sâni bin Fatih Sultan Mehmed	886	918	32		67
9- Yavuz Sultan Selim Han-ı Evvel bin Sultan Bayezid-i Sâni	918	926	8	8	51
10- Kanuni Sultan Süleyman Han-ı Evvel bin Yavuz Sultan Selim	926	974	48		74
11- Sultan Selim Han-ı Sâni bin Sultan Süleyman-ı Kanuni	974	982	8	6	53
12- Sultan Murad Han-ı Sâlis bin Sultan Selim-i Sâni	982	1003	20	8	50
13- Sultan Mehmed Han-ı Sâlis bin Sultan Murad-ı Sâlis	1003	1012	9	2	38
14- Sultan Ahmed Han-ı Evvel bin Sultan Mehmed-i Sâlis	1012	1026	14		28
15- Sultan Mustafa Han-ı Evvel bin Sultan Mehmed-i Salis	1026	1027		3	

	Tarih-i	Tarih-i	Müddet-i Hükümet		Müddeti
	Cülûs	Vefat	Sene	Ay	Hayat
16- Sultan Osman Han-ı Sâni bin Sultan Ahmed-i Evvel	1027	1031	4	4	18
İkinci defa Sultan Mustafa bin Sultan Mehmed-i Sâlis	1031	1032	1	4	47
17- Sultan Murad Han-ı Râbi' bin Sultan Ahmed	1032	1049	26	1	31
18- Sultan İbrahim Han-ı Evvel bin Sultan Ahmed	1049	1058	8	9	34
19- Avcı Sultan Mehmed Han-ı Râbi' bin Sultan İbrahim	1058	1099	40	5	53
20- Sultan Süleyman Han-ı Sâni bin Sultan İbrahim	1099	1102	3	9	50
21- Sultan Ahmed Han-ı Sâni bin Sultan İbrahim	1102	1106	3	9	54
22- Sultan Mustafa Han-ı Sâni bin Avcı Sultan Mehmed	1106	1115	8	10	41
23- Sultan Ahmed Han-ı Sâlis bin Avcı Sultan Mehmed	1115	1143	27	11	65
24- Sultan Mahmud Han-ı Evvel bin Sultan Mustafa-yı Sâni	1143	1168	24	11	60
25- Sultan Osman Han-ı Sâlis bin Sultan Mustafa-yı Sâni	1168	1171	3		68
26- Sultan Mustafa Han-ı Sâlis bin Sultan Ahmed Sâlis	1171	1187	16	9	58
27- Sultan Abdülhamid Han-ı Evvel bin Sultan Ahmed-i Sâlis	1187	1203	15	8	66
28- Sultan Selim Han-ı Sâlis bin Sultan Mustafa-yı Sâlis	1203	1222	18	9	48
29- Sultan Mustafa Han-ı Râbi' bin Sultan Hamid-i Evvel	1222	1223	1	3	30
30- Adli Sultan Mahmud Han-ı Sâni bin Sultan Hamid-i Evvel	1223	1255	32	10	55
31- Sultan Abdülmecid Han-ı Evvel bin Sultan Mahmud-ı Adli	1255	1277	22	8	40
32- Sultan Abdülaziz Han-ı Evvel bin Sultan Mahmud-ı Adli	1277	1293	15	5	48
33- Sultan Murad Han-ı Hâmis bin Sultan Abdülmecid	1293	1293		3	

Otuzdördüncü Padişah-ı Me'âli-câh

Revnağ-bağ-ı makam-ı hilafet-i kübrâ, şeref-efzâ-yı erike-i saltanat-ı uzmâ, a'del-i mülûk ve selâtin, sultan-ı adl-âyin, hâmil-i livâ-yı din, hâdim-i şer-i mübîn, tâcdâr-ı uluvviyet-şîâr ve hikmet-karîn es-Sultan İbnü's-Sultan es-Sultan el-Gazi Abdülhamid Han-ı Sâni İbnü's-Sultan el-Gazi Abdülmecid Han hazretleri ki vücud-ı behbûd-ı mülûkâneleri devlet ve millete mahz-ı rahmet-i hüddâ ve zaman-ı sa'd-iktirân-ı tâcdârîleri ne nümâ-yı behişt-i a'lâdır. Bin iki yüz elli sekiz senesi şehr-i Şabanî'l-muazzaminin on altıncı Çarşamba günü gehvâre-zîb-i şühûd ve meymenet ve bin iki yüz doksan üç senesi Ağustosunun on dokuzuncu Perşembe günü bi'l-izze ve'l-ikbâl câlis-i evreng-i şevket ve hilâfet olmuştur.

Padişah-ı ma'delet-penâh ve me'âli-iktinâh efendimiz hazretlerinin rûz-ı firûz-ı cülûs-ı hümayûnları Devlet-i Muazzama-i Osmaniye'nin mebd-i terakkiyâtı ve matla'-ı şeref ve mübâhâtı olup zaman-ı adalet-ünvan-ı şehriyârîlerinde vücuda gelen âsâr-ı adide-i umrân-perverî uluvv-i himmet-i şahanelerinin burhân-ı münevver ve muteberidir. Hemen Cenâb-ı Rabb-i Mennân zat-ı akdes-i hükumrânîlerini mâ-dâme'l-ekvân erike-pirâ-yı şevket ve şân buyursun. Amin.

Institut kurde de Paris

[ERKÂN VE ME'MURÎN-İ VİLÂYET]

Institut kurde de Paris

[ERKÂN VE ME'MURÎN-İ VİLÂYET]

Vali-i Vilayet

Sırrı Paşa

Rütbe	Osmanî	Mecidi
Vezir	1	1

Erkân-ı Vilayet

Nâib İsmail Ramiz Efendi İstanbul Pâyesi M 2
Defterdar Mehmed Sabit Efendi Ülä Sânisî M 3
Mektûbî Remzi Bey Ülä Evveli O 4 M 2

Meclis-i İdare-i Vilayet

Reis Vali-i Vilayet

Azâ-i Tabiiyye

Nâib Efendi

Defterdar Efendi

Mektûbî Bey

Müftü Ahmed Hilmi Efendi Edirne Pâye-i Mücerredî M 3

Nakibüleşraf Kaymakamı

Hacı Mesud Efendi M 3

Milel-i Muhtelifе Rüesâ-yı Ruhâniyesi bi'l-münâvebe devam etmektedirler.

Azâ-i Müntehave

Hacı Abdülkadir Paşa Mirimirân O 3 M 3

Arif Efendi Mütemâyiz

Oseb Efendi Mütemâyiz M 3

Başkâtib Ohannes Efendi Mütemâyiz O 4 M 3

Feyzi Efendi Sâniye

Meclis-i İdare Nezdinde Müteşekkil Heyet-i İthâmiye

Reis Mektubî Remzi Bey Ülä Evveli O 4 M 2

Azâ

İdare Azâsından Abdülkadir Paşa Mirimirân O 3 M 3

İdare Azâsından Oseb Efendi Mütemâyiz M 3

Kâtib Mektûbî Kalemî Hulefâsından Said Efendi Hâmise

Meclis-i İdare Müde'î-i Umumîsi Evrak Müdürü Zülfikar Efendi Mütemâyiz M 5

Mustantıkı İdare Başkâtibi Feyzi Efendi Sâniye

Meclis-i İdare-i Vilayet Kalemî

Başkâtib Feyzi Efendi Sâniye

Süleyman Nazif Bey Sâniye

Mehmed Rıza Efendi Sâlise

el-Hac Ahmed Besim Efendi

Mehmed Cevdet Efendi

Mehmed Mihri Efendi

Muhasebe Kalemî

Mümeyyiz Mustafa Asım Efendi Mütemâyiz
Mesâlih-i Cârîye Kâtibi Vahid Efendi Sâniye
Vâridât Kâtibi Şakir Efendi
Refiki Mustafa Sıdkı Efendi
Masârîfât Kâtibi Hacı Tayfur Efendi
Refiki Hacı Abuş Bey
Vilayet Cedveli Memuru Mustafa Şevket Efendi
Refiki Hacı Abdülkadir Efendi
Livâ Cedveli Memuru Mustafa Şevki Efendi
Refiki Şevki Efendi
Kaza Cedveli Memuru ve Yevmiye Kâtibi Hakkı Efendi
Refiki Abdülaziz Efendi
Mesâlihi Cârîye Kitâbeti Rûfekâsı
Mustafa Vasfi Efendi
Mehmed Şevket Efendi
Yahya Efendi
Cemil Efendi
Kemal Efendi

Mektubi Kalemî

Mümeyyiz Abdülkadir Efendi Mütemâyiz M 3
Müsevvid
Osman Sakıb Efendi Sâniye
Hafız Mehmed Hamdi Efendi Sâniye M 4
Ragıb Efendi Sâlise
Hafız Necib Efendi Sâlise
Hüseyn Sıdkı Efendi Sâlise M 5
Saïd Efendi Hâmise
İzzet Efendi Hâmise
Mübeyyiz
Fazlı Efendi
Abdüsselam Efendi
İbrahim Vehbi Efendi
Şevket Efendi
Muhtar Efendi
Refi Bey
Hasan Efendi
Hikmet Efendi
Sabri Bey

Evrak Kalemî

Müdür Zülfikar Hakkı Efendi Mütemâyiz M 5
Mukayyid
Hasan Efendi Mütemâyiz
Abdülhamid Efendi
Sabri Efendi
Ahmed Efendi
Nedim Efendi
Bâki Efendi

Vilayet Sicilli Ahvâl-i Memurîn Komisyonu

Reis Mektûbî Remzi Bey Úlâ Evvelî O 4 M 2

Azâ

Mektûbî Mümeyyizi Abdülkadir Efendi Mütêmâyiz M 3

Beledî Reisi Talat Efendi Mütêmâyiz

Evrak Müdürü Zülfikar Efendi Mütêmâyiz M 5

Mektûbî Müsevvidi Osman Sakıb Efendi Sâniye

Meclisi İdare Kalemî Başkâtibi Feyzi Efendi Sâniye

Muhasebe-i Vilayet KetebesindenVahid Efendi Sâniye

Mektûbî Müsevvidlerinden Ragıb Efendi Sâlise

Kâtib Mektûbî Hulefâsından Şevket Efendi

Vilayet Nâfi'a Komisyonu

Reis Vali-i Vilayet

Reis-i Sâni Hacı Abdülkadir Paşa Mirimirân O 3 M 3

Azâ Şube Memuru Niyazi Efendi Sâniye

Azâ

Nüfus NâzınHalet Efendi

Beledî AzâsındanHacı Cübeyr Efendi

Sermühendis [...] Efendi

Komision Kâtibi Sabri Efendi

Mahkeme-i Şer'-i Şerif

Başkâtib Abdülkadir Hakkı Efendi Edirne Müderrisi

Mukayyid Ömer Lemi Efendi

Zabıt Kâtibi Zülfikar Efendi

Müsevvid Mehmed Şükrü Efendi

Müsevvid Necib Efendi

Mübeyyiz Halil Sırrı Efendi

İstînâf Hukuk Mahkemesi

Reis İsmail Ramiz Efendi İstanbul Pâyesi M 2

Azâ

Subhî Efendi İzmir Pâye-i Mücerredi

Hacı Hasib Efendi Müderris

Karabet Efendi Sâlise

[...] Efendi

İstînâf Ceza Dairesi

Reis Şakir Efendi Mütêmâyiz

Azâ

Hacı Sadık Efendi Müderris

Mustafa Bey Sâlise

Zihni Efendi

Karabet Efendi

İstînâf Müdde'-î Umumi Mahmur Efendi

Müdde'-î Umumi Kâtibi Mehmed Ali Efendi

İstînâf Kalemî

Başkâtib Abdülkadir Efendi Sâniye

Hukuk Dairesi Azâ Mülâzımı Muhlis Efendi

Ceza Dairesi Azâ Mülâzımı Abdülğani Bey
Hukuk Dairesi Zabıt Kâtibi Necmeddin Efendi
Zabıt Kâtibi Said Efendi
Ceza Dairesi Mesud Efendi Müderris
Zabıt Kâtibi Sabit Efendi

Bidâyet Hukuk Mahkemesi

Reis Rasim Efendi Müderris
Azâ
Hafız Ömer Efendi
Stepan Efendi

Bidâyet Ceza Dairesi ve Heyet-i İthâmiye

Reis Sıdkı Efendi
Azâ
Hacı İbrahim Efendi
Hanna Efendi Sâlise
Müdde'î-i Umumî Muavini Adülfettah Efendi
Kâtibi Abdülkadir Efendi

Ticaret Mahkemesi

Reis Bidâyet Hukuk Reisi Rasim Efendi
Azâ
Hukuk Dairesi Azâsından Hafız Ömer Efendi
Hukuk Dairesi Azâsından Stepan Efendi
Tüccardan Hacı Ganizâde
Tüccardan Mehmed Efendi
Tüccardan Hazık Efendi
Tüccardan Dikranyan Tomas Efendi
Tüccardan Faroşyan Tatyos Efendi

Bidâyet Kalemî

Başkâtib Tefik Bey
Hukuk Dairesi Azâ Mülâzımı Ömer Efendi
Ceza Dairesi Azâ Mülâzımı Hacı Zülfikar Efendi
Zabıt Kâtibi Said Efendi
Zabıt Kâtibi Ziya Efendi
Zabıt Kâtibi Tohman Efendi
Zabıt Kâtibi Haçador Efendi

İstintâk Dairesi

Mustantık Ahmed Hamdi Efendi Müderris
Muavini Hilmi Efendi
Mukayyidi Ahmed Efendi

İcra Dairesi

İcra Memuru Said Efendi
Mübaşiri İbrahim Halil Efendi
Mukavelât Muharriri İsmail Hakkı Efendi

Maarif İdaresi

Müdür Mehmed Ali Bey Sâniye M 3
Muhasebe Memuru Emin Efendi
Kâtib İbrahim Edhem Efendi
Muhasebe Refiki Mustafa Efendi
Sandık Emîni Mehmed Nureddin By Râbi'a

Meclis-i Maarif

Reis Maarif Müdürü Mehmed Ali Bey Sâniye M 3
Azâ
Beledî Reisi Talat Efendi Mütemâyiz
Mektûbî Kalemi Müsevvidlerinden Osman Sakıb Efendi Sâniye
Muhasebe-i Vilayet Ketebesinden Vahid Efendi Sâniye
Mukavelât Muharriri Kadızâde İsmail
Mahkeme-i Bidâyet Azâsından Kazzazyan Hanna Efendi Sâlise
Keldani Milleti Muteberânından Rahib Stepan Efendi
Muhasebe Memuru Emin Efendi

Diyarbakır İdadi-i Mülkî Mektebi Heyet-i İdaresi

Müdür Hüseyin Celâleddin Efendi Hâmise
Muavin-i Evvel İsmail Hakkı Efendi
Muavin-i Sâni Osman Efendi
Muavin-i Sâlis Ali Efendi
Kâtib Mehmed Efendi
İmam Mahmud Efendi Müderris
Tabib Yorgi Efendi Kolağası
Anbar Memuru Arif Efendi
Mübâyaa Memuru Hasan Efendi

Heyet-i Talimiyesi

Arabî ve Ulûm-ı Diniye Muallimi Mahmud Efendi Müderris
Tarih Muallimi Mehmed Ali Bey Sâniye
Fransızca Muallimi Hüseyin Efendi Hâmise
Arabî ve Farişî Muallimi Mehmed Efendi
Coğrafya ve Lisân-ı Osmanî Muallimi Osman Efendi
Hesab ve Hendese ve Usul Defteri Muallimi İsmail Hakkı Efendi
Lisân-ı Osmanî Muallimi Hüseyin Sıdkı Efendi Sâlise M 5
Hat Muallimi Abdüsselam Efendi
Resim Muallimi Abdülkadir Efendi Mülâzım-ı Evvel

Mevcud-ı Şâkirdân	Leylî	Nehârî	Hademe
135	35	100	7

Dârülmualimîn

Muallimi Abdullah Efendi M 4
Mevcud-ı Şâkirdân
17

İnâs Rüşdiye Mektebi

Muallime-i Ūla Servet Hanım
Muallime-i Sâniye Hatice Hanım

Nakiş Muallimesi Fatıma Hanım
Mubassıra Esmâ Hanım
Bevvâb Hafız Ahmed Efendi
Tâlibât-ı Mevcude
95

Vergi İdaresi

Müdür Hasan Tahsin Efendi Sâlise
Mizan Başkâtibi Hacı Abdülcebbar Efendi-
Merkez Vergi Kâtibi Kasım Edib Efendi
Refiki Ömer Rüşdü Efendi
Diğer Refiki Osman Nafiz Efendi
Defterci Behram Efendi
Şark Nahiyesi Vergi Kâtibi Hacı Mustafa Kâmil Efendi
Garb Kâtibi Mehmed Mihri Efendi
Behramki Kâtibi Mustafa Nazmi Efendi
Beşiri Kâtibi Ahmed Zeki Efendi
Kikâ Türkmen Kâtibi Hüseyin Rauf Efendi

Nüfus Nezâreti

Nâzır Salih Halef Efendi
Başkâtib Hacı Ali Bey Mûsıla-i Süleymaniye
Kâtib-i Sâni Mehmed Nureddin Bey Râbi'a

Matbaa-i Vilayet

Nâzır Mektûbî Remzi Bey Ülä Evveli O 4 M 2
Müdür ve Muharrir Süleyman Nazif Bey Sâniye
Litoğrafa Memuru Muhlis Efendi Hâmise
Muhasib Vehbi Efendi
Sermürettib Mehmed Said Efendi
Mürettib Mehmed Ali Efendi
Mürettib Artin Efendi
Makineci Serkis Efendi
Refiki Rüstem Ağa
Müvezzi' Şükrü Efendi
Müvezzi' Hasan Efendi
Litoğrafya Refiki Evveli Veli Efendi
Refik-i Sâni Mehmed Ali Efendi

Lüzum görüldükçe litoğrafya için muvakkat şâkird dahi istihdam olunmaktadır.

Defter-i Hakanî Kalemî

Memur Mustafa Hulusi Efendi
Başkâtib Mehmed Mesud Efendi
Kâtib-i Sâni Abdurrahman Hayri Efendi
Merkez Tapu Kâtibi Abdurrahman Efendi
Yoklama Kâtibi Abdülvahhab Efendi

Ziraat Bank Şubesi

Memur Abdülhamid Niyazi Efendi Sâniye
Başkâtib Mehmed Raif Efendi

Kâtib-i Sâni Mehmed Nuri Efendi
Tahsildar Süleyman Sabri Ağa
Bedelât-ı Nakdiye Tahsildarı Halil Hayati Efendi

Ziraat Bank Şubesi Meclis-i İdaresi

Reis İdare Azâsından Hacı Abdülkadir Paşa Mirimirân O 3 M 3

Azâ

İstînâf Azâsından Mustafa Bey Sâlise
Hacı Ahmed Efendi
Mukavelât Muharriri İsmail Efendi
Beledî Azâsından Hacı Cübeyr Efendi

Evkaf İdaresi

Muhasebeci Rüşdü Efendi Sâlise
Kâtib Raif Efendi

Daire-i Belediye

Reis Talat Efendi Mütemâyiz

Azâ

Emin Efendi Mütemâyiz
Rifat Efendi Râbi'a
Hacı Cübeyr Efendi
Hüseyin Efendi
Hacı Hafız Mehmed Efendi
Sabri Efendi
Rumiyan Andon Efendi
Cenaziyan Aleksandr Efendi
Hacıyan Artin Efendi
Kâtib Mustafa Efendi
Memleket Tabibi Bedros Efendi Sâlise M 4
Eczacı Agop Efendi Râbi'a M 5
Cerrah Ali Efendi
Aşı Memuru Osman Efendi
Sandık Emiri Rızkullah Efendi
Müfettiş Mehmed Efendi

Gurebâ Hastahanesi

Reis İdare Azâsından Ohannes Efendi Sâniye O 4 M 3

Azâ

Evrak Müdürü Zülfikar Efendi Mütemâyiz M 5
Beledî Reisi Talat Efendi Mütemâyiz
Mektûbî Hulefâsından Hüseyin Sıdkı Efendi Sâlise
Kazzazyan Cebur Efendi

Tedkik-i İkrâzât Komisyonu

Reis Müftü el-Hac Ahmed Hilmi Efendi Edirne Pâye-i Mücerredî M 3

Azâ Polis Komiseri Tefik Efendi
Mavliyan Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye İstatistik Komisyonu

Reis Beledî Reisi Talat Efendi Mütemâyiz

Azâ

Meclis İdare Azâsından Arif Efendi Mütemâyiz

Redîf Binbaşısı Mustafa Efendi

Abdurrahman Ağa

Beledî Azâsından Cübeyr Efendi

Kâtib Mektûbî Kalemi Hulefâsından İzzet Efendi Hâmise

Telgraf ve Posta İdaresi

Başmüdür Asaf Bey Ūlâ Sânisî

Müfettiş Âgah Efendi Sâniye

Merkez Müdürü Sabri Efendi Sâlise

Posta Memuru Abdullah Efendi Sâlise

Başmüdür Serkâtibi Talat Efendi

Muhasebe Kâtibi David Efendi

Tahrirât Kâtibi Şükrü Efendi

Mukayyidi Faik Efendi

Muhâberât-ı Türkiyye Memurları

Sermemur Rüşdü Efendi

Sermemur İlhamî Efendi

Sermemur Nail Efendi

Memur Cemal Efendi

Memur Vahhab Efendi

Memur Tahir Efendi

Memur Şevket Efendi M 5

Memur Faik Efendi

Memur Zeki Efendi

Memur Feyzi Efendi

Memur Zihni Efendi

Muhâberât-ı Ecnebiye Memurları

Müdür Amasyan Efendi

Sermemur Altunyan Efendi

Sermemur Kazimir Efendi

Memur Stefan Efendi

Memur Dikran Efendi

Memur Aram Efendi

Memur Aristidi Efendi

Memur Zoryan Efendi

Memur Kostî Efendi

Makineci Efendi

[Zabîtan ve Asakîr]

Jandarma Dairesi

Alay Kumandanı Azimet Hayri Bey Miralay O 4 M 3

İdare Emîni Şakir Efendi

Birinci Merkez Taburu

Binbaşısı Selim Ağa M 4

Tabur Kâtibi Ahmed Hamdi Efendi O 4 M 4

Piyade Zabîtanı

Yüzbaşı Bakir Ağa

Yüzbaşı Hacı İsmail Efendi

Yüzbaşı Hasan Rıza Efendi M 5

Yüzbaşı Halil Ağa M 5

Mülâzım-ı Evvel Hacı İsmail Ağa

Mülâzım-ı Evvel Hüseyin Ağa

Mülâzım-ı Evvel Hasan Bey

Mülâzım-ı Evvel Ahmed Ağa

Mülâzım-ı Sâni Mahmud Ağa

Mülâzım-ı Sâni Süleyman Efendi

Mülâzım-ı Sâni Hacı Reşid Efendi

Mülâzım-ı Sâni Dursun Ağa

Süvari Zabitanı

Yüzbaşı Ahmed Hamdi Efendi

Yüzbaşı Şaban Ağa M 5

Yüzbaşı Ahmed Tevfik Efendi

Mülâzım-ı Evvel Faris Efendi M 5

Mülâzım-ı Evvel Mustafa Ağa

Mülâzım-ı Sâni Şükrü Efendi

Mülâzım-ı Sâni Nuri Ağa

Fırka-i Tahlisiye

Yüzbaşı Arif Efendi

Esterli Seyyare Taburu

Binbaşısı Derviş Efendi

Tabur Kâtibi Mahmud Necib Efendi

Yüzbaşı münhal

Yüzbaşı Reşid Bey

Yüzbaşı münhal

Yüzbaşı Mehmed Ali Ağa

Mülâzım-ı Evvel münhal

Mülâzım-ı Evvel Abdurrahman Efendi M 5

Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa

Mülâzım-ı Evvel Abdülfettah Ağa

Mülâzım-ı Sâni Abdülkadir Efendi

Mülâzım-ı Sâni Süleyman Ağa

Mülâzım-ı Sâni Cafer Efendi

Mülâzım-ı Sâni Mustafa Ağa

Hapishane İdaresi

Müdür Nasrullah Bey
Müfettiş Halil Tahsin Efendi
Kâtib İbrahim Rifat Efendi

Diyarbakır Redif Taburu Zabitanı

Mustafa Efendi Binbaşı
Hacı Mehmed Hulusi Efendi Kolağası
Mustafa Hilmi Efendi Alay Kâtibi
Şahab Bey Yüzbaşı
Ali Efendi Yüzbaşı
Mustafa Efendi Yüzbaşı Girid Madalyası
Ahmed Ağa Yüzbaşı
Hacı Abdurrahman Efendi Mülâzım-ı Evvel
Ali Ağa Mülâzım-ı Evvel Girid Madalyası
Receb Ağa Mülâzım-ı Evvel
Tüfenkçi Abdi Usta
Depo Memuru Mustafa Efendi
Ahmed Ağa Mülâzım-ı Sâni
Ömer Efendi Mülâzım-ı Sâni
Mehmed Ağa Mülâzım-ı Sâni
Ahmed Efendi Mülâzım-ı Sâni

Piyade Otuz İkinci Nizamiye Alayının Diyarbakır'de Ârâmsâz Üçüncü Taburu

Mustafa Efendi Binbaşı Girid Madalyası
Süleyman Ağa Kolağası M 5 Kars ve Girid Madalyası
Ali Rıza Efendi Tabur Kâtibi
Mehmed Tayfur Efendi Tabur İmamı
Yorgi Efendi Tabib Kolağası
Yorgi Efendi Eczacı
Osman Efendi Cerrah
Tüfenkçi Haşim Usta
İsmail Ağa Yüzbaşı
Osman Ağa Yüzbaşı Girid Madalyası
Salih Ağa Yüzbaşı
İbrahim Ağa Yüzbaşı
Akif Efendi Mülâzım-ı Evvel
Abdullah Efendi Mülâzım-ı Evvel
Ömer Efendi Mülâzım-ı Evvel
Mustafa Ağa Mülâzım-ı Evvel
Maşuk Efendi Mülâzım-ı Sâni
Ahmed Efendi Mülâzım-ı Sâni
Tahir Efendi Mülâzım-ı Sâni
Sadullah Ağa Mülâzım-ı Sâni
Hasan Efendi Mülâzım-ı Sâni
Salih Efendi Mülâzım-ı Sâni
Abdülhamid Efendi Mülâzım-ı Sâni

Mekteb-i Rüşdiye-i Askerî Heyet-i İdaresi

Müdür Hacı Vehbi Efendi Kolağası Plevne
Dahiliye Yüzbaşısı Halil Efendi Yüzbaşı

Dahiliye Zâbitleri Ali İlmî Efendi Mülâzım-ı Evvel
Mehmed Fuad Efendi Mülâzım-ı Sâni
Şemseddin Efendi Mülâzım-ı Sâni

Heyet-i Ta'limiyesi

Arabî Muallimi Subhi Efendi İzmir Mevleviyeti
Mantık Muallimi Abdülkadir Efendi
Hüsn-i hat Muallimi Vahid Efendi Sâniye
Farisî Muallimi Hasan Efendi
İmla-yı Osmanî Muallimi Abdülbaki Efendi
Lisân-ı Osmanî Muallimi Abdülkadir Efendi
Coğrafya Muallimi Kasım Efendi Yüzbaşı
Lisân-ı Fransevî Muallimi Ahmed Efendi Yüzbaşı
Resim Muallimi Kadri Efendi Mülâzım-ı Sâni
Ulûm-ı Riyâziye Muallimi Sabri Efendi Mülâzım-ı Sâni

Mevcud-ı Şakirdân

Birinci sene	52	
İkinci sene	82	
Üçüncü sene	46	Hademe
Dördüncü sene	26	6
Yekûn	206	

Merkez-i Vilayette Müstahdem Polis Memurları

İkinci Komiser Ahmed Tevfik Efendi
Neferât
İbrahim Efendi
Abdurrahman Efendi
Kirkor Efendi
Salim Efendi
Said Efendi
Mihri Efendi
Mehmed Sırm Efendi Tahlisiye
Ahmed Cemil Efendi Tahlisiye
Mehmed Tevfik Efendi Tahlisiye
Mehmed Nuri Efendi

Memurîn-i Fenniye

Sermühendis [...] Efendi
Mühendis Markar Efendi
Mühendis [...] Efendi
Serkondüktör Rauf Efendi
Kondüktör Yakub Efendi

Bazı Memurîn-i Vilayet

Baytar Müfettişi Tevfik Efendi
Mal Sandık Emîni Tomaracı Efendi
Beytülmal Memuru Hafız Ali Efendi

Duyûn-ı Umumiye

Müdür Mehmed Raşid Efendi
Başkâtib Hacı Osman Nuri Efendi
Kâtib-i Sâni Mehmed Ali Saib Efendi
Tezkire Kâtibi Mehmed Sabri Efendi
Sandık Emini Vasilaki Fehmi Efendi
Kantar Kâtibi Ahmed Rifat Efendi

Reji İdaresi

Müdür Emrullah Bey
Muhasebeci Rızkullah Efendi
Tahrirât Kâtibi ve De'âvî Vekili Rafael Efendi

Tonbakü Memuru Habib Efendi
Muhafaza Kâtibi Rızkullah Efendi

Rüesâ-yı Ruhâniye

Rum Ortodoks Metropolidi Bünyamin Efendi
Keldani Serpiskoposu Matran Abd-i Yesû' Efendi M 2
Süryani Katoliği Murahhası Matran Batros Efendi M 2
Süryani Murahhası Matran Abdullah Efendi
Ermeni Murahhas Vekili Artin Efendi
Ermeni Katolik Murahhas Vekili Vartabit Andreyas Efendi
Rum Katoliği Patrik Vekili Hori İdehem Efendi
Protestan Milleti Reis-i Ruhâniyesi Haygak Efendi
Yahudi Milleti Hahambaşı Vekili Abdullah Yıldız Efendi

Memurîn-i Ecnebiye

İngiltere Konsolos Vekili Tomas Boyacıyan Efendi M 3
İran Şebbenderi Mirza İsa Bey
Fransa Viskonsolosu Mösyö Meriye

Merkez-i Vilayete Merbût Nevâhî

Şark Nahiyesi

Müdürü Abdurrahman Âsaf Efendi
Kâtibi İzzet Efendi

Garb Nahiyesi

Müdürü İbrahim Edhem Efendi
Kâtibi Ali Şefik Efendi

Behramki Nahiyesi

Müdürü Abdülaziz Efendi
Kâtibi Sadık Efendi

Beşiri Nahiyesi

Müdürü İsmail Efendi
Kâtibi Şaban Efendi

[Merkez Sancığı]

Institut kurde de Paris

Merkez Sancağı

Siverek Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Mehmed Rifat Bey Sâlise
Nâib Mehmed Arif Efendi Müftü Zülfikar Zühdü Efendi
Mal Müdürü Mehmed Kamil Bey Tahrirât Kâtibi Mehmed Sadık Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey
Azâ-i Tabiiyye Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi Mahmud Nedim Efendi
Müftü Efendi Zülfikar Ağa
Mal Müdürü Bey Allahverdi Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi Kasbar Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi
Azâ Hacı Mustafa Efendi Azâ Bedros Efendi
Başkâtib Mehmed Tevfik Efendi Mustantık Muavini Bedros Efendi
Mukavelât Muharriri Hafız Eyüb Efendi

Mal Kalemi

Müdür Muavini Ahmed Cemil Efendi Refiki Süleyman Efendi
Hoşin ve Bucak Vergi Kâtibi Abdülkadir Efendi
Karakeçi ve Karacadağ Vergi Kâtibi Bekir Efendi
Sandık Emni Murtaza Fehmi Efendi

Beledî Meclisi

Reis Osman Sakıb Efendi
Azâ Azâ
Hacı Hüseyin Ağa Sarraf Abdülgafur Efendi
Ali Efendi Ohannes Efendi
Erveş Efendi Tabib Moşih Efendi
Kâtib Ahmed Efendi Sandık Emni Halid Rıza Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askerî Komisyonu

Azâ Azâ
İdare Azâsından Mahmud Efendi Hacı Ali Efendizâde Osman Sâniye
Beledî Azâsından Ohannes Ağa Redif Mülâzım-ı Evveli Mustafa Ağa
Kâtib Beledî Kâtibi Ahmed İzzet Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Bekir Sıdkı Efendi Kâtib Mustafa Safvet Efendi

Maarif İdaresi

Reis Müftü Zülfikar Zühdü Efendi
Odabaşızâde Mahmud Nedim Efendi
Osman Efendi
Şevket Efendi

Ziraat Bankası Şube İdaresi

Reis Elyesa Ağa

Muhasebe Kâtibi Şevket Efendi

Azâ Mehmed Efendi

Azâ Agop Efendi

Azâ Erveş Efendi

Tapu İdaresi

Kâtib Ahmed Cemil Efendi

Yoklama Kâtibi Hüseyin Efendi

Düyûn-ı Umûmiye İdaresi

Memur Abdülkadir Efendi

Kâtib Ali Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Memur Abdülğafur Efendi

Mekteb-i Rüşdî-i Mülki

Muallim-i Evvel Efendi

Muallim-i Sâni Yusuf Sami Efendi

Bevvâb Mehmed Efendi

Mevcud-ı Şâkirdân

55

Tahsilat Komisyonu

Reis Müftü Zülfikar Zühdü Efendi

Azâ Mal Müdürü Kâmil Bey

Azâ Zabıta Memuru Hamdi Efendi

Reji İdaresi

Memur Mehmed Efendi

Redif Taburu

Binbaşı Hacı Ali Ziver Efendi Beşinci Mecidi ve Kürdistan Madalyası

Kolağası Arif Ağa

Tabur Kâtibi İbrahim Efendi

Yüzbaşı Süleyman Efendi

Mülazım-ı Evvel Mustafa Ağa

Mülazım-ı Sâni İzzet Efendi

Yüzbaşı Hasan Ağa

Mülazım-ı Evvel Şahin Ağa

Mülazım-ı Sâni İbrahim Ağa

Yüzbaşı Hasan Efendi

Mülazım-ı Evvel Bilal Ağa

Mülazım-ı Sâni Hüseyin Efendi

Yüzbaşı Ahmed Ağa

Karakeçi Nahiyesi

Müdür İhsan Efendi

Kâtib Eyüb Sabri Efendi

Bucak Nahiyesi

Müdür Vekili Ahmed Şefik Efendi

Kâtib Cuma Cezmi Efendi

Yenişehir Nahiyesi

Müdür Osman Bey

Kâtib İbrahim Zühdü Efendi

Kabzımal Memuru Mustafa Efendi

Lice Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam İbrahim Edhem Efendi Râbi'a

Nâib Fethullah Efendi Müderris

Müftü Hacı Ahmed Rüşdü Efendi

Mal Müdürü Vekili Receb Hilmi Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed Reşid Efendi Hâmise

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye	Azâ-i Muntehabe
Nâib Efendi	Ahmed Bey
Müftü Efendi	Mahmud Bey
Mal Müdürü Vekili Efendi	Agop Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi	Merküs Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Mehmed Bey	Başkâtib Hasib Efendi
Aleksandr Efendi	Mustantik Muavini Tevfik Efendi
Kâtib-i Sâni Ömer Efendi	

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Abdullah Remzi Efendi	Sandık Emni Abdülaziz
Fevzi Efendi	

Nüfus İdaresi

Memur Abdülaziz Bey	Kâtib Mehmed Efendi
---------------------	---------------------

Maarif Komisyonu

Reis Hacı Ahmed Rüşdü Efendi	Azâ Mehmed Efendi
Azâ Hayrullah Efendi	Azâ Mekteb-i Rüşdi Muallimi Efendi

Tapu Kalemi

Kâtib Cemaleddin Efendi

Daire-i Belediye

Reis Kâmil Bey	Azâ Agop Ağa
Azâ Mehmed Ağa	Kâtib Hamparsum Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ Ali Bey	Azâ Mehmed Ağa
Azâ Mahmud Bey	Azâ Mülâzım Esad Efendi
Zabita Memuru Mülâzım Hasan Bey	

Lice Redif Taburu Zâbitânı

Binbaşı Ali Rıza Efendi Girid Madalyası

Kolağası Hacı Hüseyin Efendi	Tabur Kâtibi İbrahim Efendi
Tüfenkçi Ahmed Niyazi Ağa	Yüzbaşı İbrahim Efendi
Yüzbaşı Mehmed Ata Efendi	Yüzbaşı İbrahim Ağa
Yüzbaşı İbrahim Efendi	Yüzbaşı Mehmed Efendi
[82] Mülâzım-ı Evvel Mustafa Efendi	Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Rifat Bey	Depo Memuru Kasım Haki Efendi
Mülâzım-ı Sâni Esad Hulusi Efendi	Mülâzım-ı Sâni Selim Ağa
Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa	

Hani Nahiyesi

Müdür Şefik Efendi	Nâib Vekili İsmail Efendi
Nahiye Kâtibi İbrahim Efendi	Vergi Kâtibi Mehmed Efendi

Silvan Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Halil Rasih Efendi Sâlise
Nâib Mehmed Cevad Efendi Devriye Mûderrisi Mal Mûdürü Mehmed Derviş Efendi
Tahrirât Kâtibi Vasif Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye	Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi	Bedri Bey
Mal Mûdürü Efendi	Sadun Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi	Arakil Efendi
	Manuk Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ İbrahim Ağa Sadakat Madalyası	Azâ Melek Efendi
Başkâtib Ömer Efendi	Mustantik Muavini Mehmed Efendi
Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi Mehmed Efendi	

Mal Kalemi

Vergi Kâtibi Mahmud Efendi Hazro Vergi Kâtibi Şeyh Ahmed Efendi
Sandık Emni Agop Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Abdülkadir Efendi Kâtib Said Efendi

Tapu İdaresi

Kâtib Cercis Efendi Tahsildar Ahmed Efendi

Ziraat Bankası Şube İdaresi

Reis Abdülaziz Ağa	Kâtib Abdülaziz Efendi
Azâ Süleyman Ağa	Azâ Gerbin Ağa
Azâ Agop Ağa	Azâ Hibo Ağa

Maarif Komisyonu

Reis Abdülaziz Efendi
Mekteb-i İbtidâi Muallimi Hacı Abdurrahman Efendi
Azâ Hoca Ahmed Efendi Azâ İbrahim Bey
Zabıta Memuru Yüzbaşı Hacı Tefvik Efendi

Telgraf Posta İdaresi

Memur Fethi Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askerî Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ	Azâ
Jandarma Yüzbaşı Hacı	Meclis-i idare Azâsundan
Tefvik Efendi	Bedreddin Bey
Beledî Reisi Mehmed Nuri Ağa	Agop Efendi
Hibo Ağa	

Daire-i Belediye

Reis Vekili Mehmed Nuri Ağa
Azâ Süleyman Ağa Azâ Hoca Ağa

Popo Ağa
Kâtib Vasıf Efendi

Hibo Ağa
Sandık Emîni Said Efendi

Hazro Nahiyesi

Müdür Vekili Ali Bey   Kâtibi Said Efendi

Derik Kazası

Kaymakam Mehmed Nazif Bey Sâlise
Nâib İsmail Hakkı Efendi   Müftü Efendi
Mal Müdürü Abdullah İlmi Efendi   Tahrirât Kâtibi Ahmed İzzet Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey
Azâ-i Tabiiyye   Azâ-i Muntehabe
Nâib Efendi   Mehmed Ağa
Müftü Efendi   Hacı Osman Nebi Ağa
Mal Müdürü Efendi   Yahya Meri Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi   Bogos Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Azâ Molla Halil Efendi   Azâ Kino Efendi
Başkâtib Arif Efendi   Mustantık Muavini Osman Efendi

Mal Kalemi

Müdür Muavini ve Kaza Vergi Kâtibi Ahmed Luzumi Efendi   Mahal Metinan Nahiyesi Vergi Kâtibi Hamid Efendi
Mal Sandık Emîni Abdülahad Efendi   Tapu Kâtibi İsmail Bey

Nüfus İdaresi

Memur Abdülbaki Efendi   Kâtib Abdülkadir Kadri Efendi

Maarif Komisyonu

Reis Efendi   Azâ Hasan Efendi
Azâ Aziz Davud Ağa   Mustafa Ağa

Mekteb-i İbtidâî

Muallim Bekir Efendi
Mevcud-ı Şâkirdân

30

Zabıta Memuru Mülâzım Mahmud Ağa

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistiği Komisyonu

Reis Kaymakam Bey
Azâ Redif Yüzbaşı Ahmed Ağa   Azâ Mehmed Ağa
Azâ Halil Efendi   Azâ Keno Efendi

Daire-i Belediye

Reis Mahmud Ağa   Azâ Hüseyin Ağa
Azâ Ahmed Efendi   Azâ Cercis Ağa
Azâ Kobo Ağa   Azâ Kâtib Efendi

Mahal Metinan Nahiyesi

Müdür Hacı Ali Efendi   Kâtibi Efendi

Institut kurde de Paris

[Mardin Sancağı]

Institut kurde de Paris

Mardin Sancağı

Mutasarrıf Mehmed Enis Paşa

Rütbe	Osmanî	Mecidî
Rumeli Beylerbeyliği	2	2

Memurîn-i Livâ

Nâib Halid Efendi Müderris
Muhasebeci Necib Bey Mütemâyiz
Müftü Ahmed Hilmi Efendi İzmir Pâye-i Mücerredî M 3
Tahrirât Müdürü Cemil Efendi Sâniye

Meclis-i İdare-i Livâ

Reis Mutasarrıf Paşa
Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Muhasebeci Efendi
Müftü Efendi
Tahrirât Müdürü Efendi
Nakibüleşraf Kaymakamı Hindi Efendi Müderris
Aza-i Müntehabe
İsmail Efendi Sâlise M 3
Hacı Abdullah Çelebi Efendi M 4
İlyas Efendi
İlya Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ Kalemi

Başkâtib Şeyhmus Efendi
Refiki Kâmil Efendi Refiki Midhat Bey

Muhasebe-i Livâ Kalemi

Muhasebe Başkâtibi ve Hazine Dava Vekili Maruf Efendi Merkez Kâtibi İsmail Efendi
Refiki Necib Efendi Yevmiye Kâtibi Mustafa Rüşdü Efendi
Refiki Hoca Abdülgani Efendi Refiki Sadık Efendi
Sandık Emîni Ali Şevki Efendi

Tahrirât Kalemi

Müsevid Derviş Efendi Arabî ve İstatistik Kâtibi İzzet Efendi Hâmise
Evrak Mukayyidi Mustafa Efendi Mübeyyiz Kemal Bey
Mübeyyiz Abdüllatif Efendi Mübeyyiz Esad Bey

Mahkeme-i Şer'iyye

Reis Nâib Efendi
Şer'iyye Kâtibi Kasım Efendi Diğerî Mahmud Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Dairesi

Hukuk Mahkemesi Reisi Hakim Efendi Ceza Mahkemesi Reisi Fehmi Efendi
Azâ Hızır Efendi Azâ Yahya Çelebi Efendi
Azâ Hanna Efendi Azâ Nikola Efendi
Azâ Mülâzımı Şevki Efendi Azâ Mülâzımı Cemal Bey
Müdde'i-i Umumî Muavini Mercan Efendi Mustantık Yusuf Efendi
İcra Memuru Avni Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Salim Efendi Râbi'a   Zabıt Kâtibi Azmi Efendi
Zabıt Kâtibi Mehmed Efendi   Zabıt Kâtibi Hasan Efendi
Zabıt Kâtibi Niyazi Efendi   Mukavelât Muharriri Natık Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Abdurrahman Bey   Kâtib Sadık Efendi

Defter-i Hakani

Memur Vekili el-Hac Abdülğafur Efendi
Başkâtib Yusuf Efendi   Refiki Abdülaziz Efendi
Merkez Tapu Kâtibi Abdülkadir Efendi   Merkez Yoklama Kâtibi Hasan Efendi

Vergi Kalemi

Merkez Kâtibi Davud Efendi Hâmise   Refiki Abdurrahman Efendi
Etraf Şehir Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi   Defterci Halil Efendi

Şube Kalemi

Şube Memuru Ali Rıza Efendi Râbi'a
Muavini Ferecullah Efendi   Kâtibi Hamid Efendi

Şube Meclis-i İdaresi

Reis Hacı Hüseyin Çelebi Efendi Sâlise, Beşinci Mecidi
Azâ Abdi Çelebi   Azâ Melkon Efendi
Azâ İlyas Efendi

Nâfi'a Meclis-i İdaresi

Reis Mutasarrıf Paşa
Azâ Meclis-i İdare Azâsından İsmail Efendi   Azâ Şube Memuru Ali Rıza Efendi
Azâ Nüfus Memuru Abdurrahman Bey   Azâ Beledî Azâsından Hanna Efendi
Kâtib-i Nâfi'a ve Tarık Kâtibi Ragıb Efendi

Meclis-i Maarif

Reis Müftü Efendi
Azâ Tahrirât Müdürü Cemil Efendi   Azâ Şube Memuru Ali Rıza Efendi
Azâ Rüşdiye Muallimi Ahmed Hamdi Efendi   Azâ Nüfus Memuru
Abdurrahman Bey
Mütevelli Hasan Efendi

Evkaf İdaresi

Müdür Bekir Sıdkı Efendi
Reis Namık Efendi   Azâ Mehmed Reşid Efendi
Azâ Hafız Hüseyin Efendi

Daire-i Belediye

Reis Abdullah Sırrı Efendi Müderris
Azâ   Azâ
Hacı Hüseyin Çelebi Efendi Sâlise M 5   Abdi Çelebi
Yahya Çelebi Efendi   İlyas Efendi
Hanna Efendi   Amuş Şehristan Efendi

Tabib Abdülahad Efendi Râbi'a
Sandık Emîni Diğer Şeyhmus Efendi
Abdülfettah Efendi
Dava Vekili Nikola Efendi

Kâtib Şeyhmus Efendi
Gurebâ Hastahane Memuru
Abdülfettah Efendi
Dava Vekili Nikola Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistik Komisyonu

Reis Beledî Reisi Sırrı Efendi Müderris
Azâ

Meclis-i İdare Azâsından İsmail Sâlise M 3
Hakkı Efendi

Mardin Redif Kolağası Abdullah Ağa Girid Madalyası M 4
Hacı Kermozâde Hacı Mustafa Çelebi
Mütevellizâde Hasan Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Müdür İsmet Efendi Râbi'a

Muhabere Memuru Fehmi Efendi

Diğeri Rasim Efendi

Mardin Jandarma Taburu

Binbaşı Mahmud Efendi M 4
Süvari Zabitânı

Tabur Kâtibi Hacı Zülfikar Efendi M 5
Piyade Zabitânı

Birinci Bölük Yüzbaşı Mustafa Ağa M 4

Birinci Bölük Yüzbaşı Sultan Ağa M 4

İkinci Bölük Yüzbaşı Mehmed Ağa M 4

İkinci Bölük Yüzbaşı Salih Efendi M 5

Birinci Bölük Mülâzım-ı Evveli Sami Bey M 5

Birinci Bölük Mülâzım-ı Evveli Hacı Ağa

Birinci Bölük Mülâzım-ı Sânisî Hasan Ağa

Birinci Bölük Mülâzım-ı Sânisî

İkinci Bölük Mülâzım-ı Evveli Numan Efendi

Hurşid Ağa Madalya

İkinci Bölük Mülâzım-ı Sânisî Abdi Efendi

İkinci Bölük Mülâzım-ı Evveli münhal

İkinci Bölük Mülâzım-ı Sânisî Abdülkadir Ağa M 5

Hapishane Memuru Galib Bey

Kâtib Süleyman Efendi M 5

Polis Dairesi

Komiser Mevlud Efendi Hâmise Beşinci Mecidi

Polis Abdülkadir Efendi

Polis Peşe Efendi

Polis Abdülkadir Efendi

Polis Cercis Efendi

Polis Yusuf Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Muallim-i Evvel Ahmed Hamdi Efendi

Muallim-i Sâni Abdullah Efendi

Hüsn-i Hat Muallimi Kemal Bey

Mekteb-i İbtidâiye

Muallim-i Evvel Mehmed Reşid Efendi

Muallim-i Evvel Hafız Hasan Efendi

Muallim-i Sâni Ahmed Efendi

Muallim-i Sâni Abdülgani Efendi

Mardin Redif Taburu

Binbaşı Derviş Efendi Girid ve Kars Madalyaları

Kolağası Abdullah Ağa Dördüncü Mecidi ve Kars Madalyası

Tabur Kâtibi Fehmi Efendi Beşinci Mecidi

Yüzbaşı-i Evvel Ali Efendi

Yüzbaşı-i Sâni Hacı Mehmed Efendi

Yüzbaşı-i Evvel Ahmed Ağa

Yüzbaşı-i Evvel Ahmed Efendi

Yüzbaşı-i Sâni Hacı Ahmed Ağa

Yüzbaşı-i Evvel Mustafa Efendi

Yüzbaşı-i Sâni Hacı Ali Ağa

Tüfenkçi Nuri Efendi
Mülâzım-ı Evvel Osman Ağa
Mülâzım-ı Sâni Abdullah Ağa Beşinci Mecidi

Depo Memuru Mülâzım Mehmed Efendi
Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa
Mülâzım-ı Sâni İsmail Ağa

Düyûn-ı Umumiye İdaresi

Müdür Fuad Efendi Sâlise Beşinci Mecidi
Kâtib Agop Efendi Muhafız Abdullah Ağa

Reji İdaresi

Müdür Andon Efendi Müfettiş Said Efendi

Cizre Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Mehmed Ramiz Bey Sâlise
Nâib Hüseyin Efendi Müderris Müftü Hacı Ahmed Efendi
Mal Müdürü Şeyhmus Ziya Efendi Tahrirât Kâtibi Ali Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey
Azâ-i Tabiiyye Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi Hüseyin Efendi
Müftü Efendi Hacı Abdurrahman Efendi
Mal Müdürü Efendi Abdülahad Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi Fethullah Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi
Aza Hacı Hasan Efendi Azâ Abdülahad Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Abdülgani Efendi Mustantık Muavini İsmail Efendi
Zabıt Kâtibi Mehmed Cemil Efendi Mukavelât Muharriri Emin Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Refiki Ali Efendi Sandık Emimi Fethullah Efendi

Vergi Dairesi

Merkez Başkâtib Ahmed Efendi
Hasenan Vergi Kâtibi Mustafa Efendi Beşhabur Vergi Kâtibi Müştak Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Yahya Efendi Kâtib Faik Efendi

Tapu Kalemi

Kâtib Ahmed Efendi

Şube Kalemi

Reis Hürmüz Efendi
Azâ Abdülhamid Efendi Kâtib İbrahim Efendi
Zabıta Memuru Mülâzım Numan Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistik Komisyonu

Reis Kaymakam Bey

Azâ Meclis-i İdare Azasından
Hacı Abdurrahman Efendi
Redif Yüzbaşısı Hacı Ahmed
Efendi

Azâ Hacı Abdülaziz Efendi
Havarizizâde Hacı Abdülaziz Efendi

Baytar Hayyu Efendi

Daire-i Belediye

Reis Hacı Abdülaziz Efendi
Azâ Mehmed Efendi
Kâtib Sadık Efendi

Azâ es-Seyyid Ali Efendi
Abdülkadir Efendi
Sandık Emîni Abdülkerim Efendi

Cizre Redif Taburu

Binbaşı Mehmed Rıza Efendi

Kolağası Hacı Mehmed Efendi Beşinci Mecidi, Kars Madalyası

Birinci Bölük Yüzbaşısı Mehmed Ağa

Tabur Kâtibi Ömer Efendi

İkinci Bölük Yüzbaşısı Mehmed Ağa Beşinci Mecidi, Plevne Madalyası

Depo Memuru Mülâzım-ı Evvel Mehmed Arif Efendi

İkinci Bölük Mülâzım-ı Evveli Abdullah Hilmi Efendi Beşinci Mecidi

Birinci Bölük Mülâzım-ı Evveli Mehmed Emin Ağa

Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Evveli Mustafa Ağa

Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Evvel-i Mehmed Efendi

Üçüncü Bölük Mülâzım-ı Sânisî Osman Ağa

Birinci Bölük Mülâzım-ı Sânisî Ali Ağa

İkinci Bölük Mülâzım-ı Sânilîği münhaldir.

Dördüncü Bölük Mülâzım-ı Sânisî Ali Ağa

Tüfenkçi Mehmed Ali Usta

Nusaybin Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Şevki Bey

Nâib Efendi

Müftü Mehmed Lütfi Efendi

Mal Müdürü Said Efendi

Tahrirât Kâtibi Şakir Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey

Azâ-i Tabiiyye

Azâ-i Müntehabe

Nâib Efendi

Cuma Ağa

Müftü Efendi

Ömeri Ağa

Mal Müdürü Efendi

Huristan Yakub Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

Yehud Muallimi Yehuza Efendi

Mahkeme-i Şer'iyye

Nâib Efendi münhal

Müftü Mehmed Lütfi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Hüseyin Ağa

Azâ Herno Ağa

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib İsmail Efendi

Kâtib-i Sâni Rifat Efendi

Mustantuk Muavini Şakir Efendi

Mal Kalemi

Müdür Muavini Tennur Efendi

Sandık Emni Kâzım Efendi

Vergi Kalemi

Kâtib Hüseyin Vehbi Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Hamid Efendi

Kâtib Şerif Efendi

Şube Meclis-i İdaresi

Reis Hacı Arif Efendi

Azâ Abdi Ağa

Azâ Abdi Ağa

Azâ Mehmed Ağa

Muhasebe Kâtibi Ömer Efendi

Zabita Memur Vekili Beşşar Çavuş

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistik Komisyonu

Reis Kaymakam Bey

Azâ Beledî Reisi Ömer Ağa

Azâ Süleyman el-Faris Ağa Sâlise

Redif Mülâzımı Şakir Ağa

Şemmas Şemun Efendi

Azâ Haham Yehuda Ağa

Daire-i Belediye

Reis Ömer Ağa

Azâ Mahmud Derbo Ağa

Azâ Cercis Ağa

Istayfo Ağa

Merdah Hani Ağa

Azâ Ahmed İsa Ağa Kâtib ve Sandık Emni Şeyhmus Efendi

Habbab Nahiyesi

Müdür Abdülvahhab Efendi

Kâtibi Mustafa Efendi

İlyan Nahiyesi

Müdürü Abdurrahman Bey

Kâtibi Âbid Efendi

Midyat Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Hasan Halis Efendi Hâmise

Nâib Hacı Ahmed Nazif Efendi

Müftü İbrahim Fehmi Efendi

Mal Müdürü Hamdi Efendi

Tahrirât Kâtibi İbrahim Talat Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye

Azâ-i Müntehabe

Nâib Efendi

Şeyh Hüseyin Efendi

Müftü Efendi

Seyyid Mehmed Efendi

Mal Müdürü Efendi

Şükro Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Şemun Haso Ağa

Müdde'î-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi

Mustantuk Nüfus Kâtibi Derviş Hilmi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Aza ve Mustantik Abdülaziz Efendi

Azâ Bersum Sabri Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemî

Başkâtib Mehmed Said Efendi

Mustantik Muavini Nasri Efendi

Mukavelât Muharriri Necib Bey

Mal Kalemî

Mal Müdürü Muavini Ahmed Hulusi Efendi

Mal Müdürü Refiki Sadık Efendi

Hazine Dava Vekili Tahrirât Kâtibi Efendi

Hasankeyf Vergi Kâtibi İbrahim Efendi

Tapu Yoklama Kâtibi Ahmed Efendi

Nüfus Kalemî

Memur Hamid Efendi Kâtib

Derviş Ali Efendi

Tapu Komisyonu

Reis Nâib Efendi

Azâ Mal Müdürü Efendi

Azâ Vergi Kâtibi Efendi

Tapu Kâtibi Efendi

Azâ Şükro Ağa

Tapu Kalemî

Kâtib Ahmed Efendi Sandık Emîni

Abdüsselam Efendi

Ziraat Bankası Meclis-i İdaresi

Reis Molla İbrahim Efendi

Muhâsebe Kâtibi Emin Efendi

Azâ Süleyman Ağa

Azâ Circo Ağa

Azâ Şükro Ağa

Azâ Hanna Gülyağı Efendi

Telgraf Muhabere Memuru Ali Rıza Efendi

Tanzimat Komisyonu

Reis Kolağası Abdurrahman Efendi

Azâ Telgraf Memuru Ali Rıza Efendi

Azâ Bank Muhasebe Kâtibi Emin Efendi

Azâ Nüfus Memuru Hamid Efendi

Azâ Mülâzım Abdülkadir Efendi

Zabıta Memuru Yüzbaşı Mehmed Ağa Dördüncü Mecidi

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistik Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ Mülâzım Nuri Efendi

Azâ İsmail Selimo Ağa

Azâ İsmail Şemo Ağa

Azâ Hanna Safer Efendi

Daire-i Belediye

Reis Güllü Hürmüz Efendi

Azâ Mahmud Hacı Hüseyin Ağa

Azâ İsa Körpe Ağa

Azâ Melekî Şemmas Cercis Ağa

Azâ Cercis Kıs Ağa

Azâ Körpe Şemun Ağa

Azâ Kâtib ve Sandık

Emîni Vekili Necib Efendi

Midyat Redif Taburu

Binbaşı Rasih Efendi

Kolağası Abdurrahman Efendi

Tabur Kâtibi Hüseyin Efendi

Yüzbaşı Hacı Ahmed Efendi   Yüzbaşı Hacı İbrahim Efendi
Yüzbaşı Ali Rıza Efendi   Yüzbaşı Hafız Osman Efendi
Mülâzım-ı Evvel Yusuf Ağa   Mülâzım-ı Evvel Ömer Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ahmed Şakir Ağa   Mülâzım-ı Sâni Abdülkadir Efendi
Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa   Mülâzım-ı Sâni Mustafa Nuri Ağa

Kerboran Nahiyesi

Müdürü Murad Efendi   Kâtibi Hasan Efendi

Basabrin Nahiyesi

Müdürü Murad Efendi   Kâtibi İlyas Efendi

Hasankeyf Nahiyesi

Müdürü Rifat Efendi   Kâtibi Ahmed Efendi

Daire-i Belediye

Reis Şeyh Salih Efendi

Azâ Süleyman Hacı Mahmud Ağa   Azâ Mahmud Molla İsmail Ağa
Azâ Maruf Ağa   Azâ Kalo Ağa
Kâtib ve Sandık Emni Abdülaziz Efendi
Tapu Kâtibi Abdüsselam Efendi

Kasır Nahiyesi

Müdür Vekili Vehbi Efendi   Kâtib Necib Efendi
Tapu Tahsildarı Ali Efendi

Avine Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Ali Ulvi Efendi Sâlise
Nâib Abdülaziz Efendi Devriye Mevleviyeti   Mal Müdürü Ahmed Hamdi Efendi
Tahrirât Kâtibi Ali Sırrı Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey

Azâ-i Tabiiye   Azâ-i Muntehabe
Nâib Efendi   Ahmed Ağa
Mal Müdürü Efendi   Mehmed Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi   Cercis Ağa
Sandık Emni Mustafa Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Abdülaziz Ağa   Azâ Safer Ağa

Mahkeme-i Bidâyet Kalemî

Başkâtib Şakir Efendi

Kâtib-i Sâni Abdülkadir Cevdet Efendi   Mukavelât Muharriri Derviş Efendi

Vergi Kalemî

Kâtib Lütfi Efendi   Kâtib-i Sâni Mehmed Emin Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Süleyman Faik Efendi

Kâtib İbrahim Hakkı Efendi

Ziraat Banka Dairesi

Muhasebe Kâtibi Mustafa Münir Efendi

Azâ Sadullah Bey

Azâ Mehmed Ali Bey

Azâ Mehmed Selim Bey

Azâ Abdülhamid Bey

Azâ Abdülgafur Ağa

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistik Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ Mal Müdürü Hamdi Efendi

Azâ Redif Yüzbaşı Hacı Ali Ağa

Azâ Beledî Reisi Hamdullah Bey

Azâ Mahkeme Azâsından Aziz Ağa

Azâ Vergi Kâtibi Lütfi Efendi

Daire-i Belediye

Reis Hamdullah Bey Hâmise

Azâ Mehmed Ali Bey

Azâ Sadullah Bey

Azâ Hacı Mehmed Said Bey

Azâ Ali Bey

Kâtib ve Sandık Emîni Abdülhamid Efendi

Institut kurde de Paris

[Maden Sancağı]

Institut kurde de Paris

Maden Sancağı

Mutasarrıf Abdurrahman Şükrü Paşa

Rütbe	Mecidi	İftihar
Mirimîran	3	Madalyası

Memurîn-i Livâ

Nâib Mustafa Şükrü Efendi
Muhasebeci Tahir Bey
Tahrirât Müdürü Yusuf Vehbi Efendi Sâniye

Meclis-i İdare-i Livâ

Reis Mutasarrıf Paşa
Aza-i Tabiiye
Nâib Efendi
Muhasebeci Efendi
Tahrirât Müdürü Efendi
Aza-i Müntehabe
Ahmed Yünni Efendi Hâmise
Mustafa Nami Efendi
Mardros Efendi
Kostantin Efendi
Kâtib İbrahim Efendi

Meclis-i İdare Müdde'î-i Umumîsi Meclis-i İdare

Kâtibi İbrahim Efendi
Mustanlık Evkaf Müdürü Nusret Efendi
Zabit Kâtibi Mübeyyiz İshak Efendi

Muhasebe-i Livâ Kalemi

Başkâtib Artin Efendi	Refik-i Evvel Fikri Efendi
Refik-i Sâni Mehmed Efendi	Masârifât Kâtibi Aleksan Efendi
Yevmiye Mukayyidi Ahmed Efendi	Mukayyid Ali Kaya Efendi
Sandık Emîni Mumluyan Bedros Efendi	

Tahrirât Kalemi

Müsevvid İbrahim Efendi	Mübeyyiz İshak Efendi
Mübeyyiz İdris Efendi	Mübeyyiz Zülfü Efendi
Mukayyid Abdullah Efendi	Muavin Muharrem Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Dairesi

Hukuk Mahkemesi Reisi Hakim Efendi	Ceza Mahkemesi Reisi Salih Sami Efendi
Müdde'î-i Umumî Muavini Osman Efendi	Azâ Hafız Mehmed Efendi
Azâ Zülfü Efendi	Azâ Yor Efendi
Azâ Bedros Efendi	Azâ Mülâzımı Faik Efendi
Azâ Mülâzımı Agop Efendi	

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Abdullah Efendi Zabit	Kâtibi Şevket Efendi
Zabit Kâtibi Şakir Efendi	Diğeri Zülfikar Efendi
Diğeri Vasilaki Efendi	

İcra Dairesi

Memur Ali Efendi

Mahkeme-i Şer'iyye Kalemî

Kâtib Ahmed Efendi

Nüfus Kalemî

Memur Hafız Abdülhamid Efendi

Kâtib Rıza Efendi

Defter-i Hakanî İdaresi

Memur Bekir Sıdkı Efendi İftihar Madalyası

Başkâtib Hasan Efendi

Maden Tapu Kâtibi Yusuf Efendi

Ergani Yoklama Kâtibi

Sergis Efendi

Eğil Tapu Kâtibi Abdülkadir Efendi

Tahsildar Osman Efendi

Vergi Dairesi

Memur Fuad Efendi

Merkez Kâtibi İbrahim Efendi

Merkez Kâtibi Muavini Musa Efendi

Defterci Ali Bey

Ziraat Bankası Meclis-i İdaresi

Reis Hacı Ahmed Efendi

Memur Münir Bey

Muavin Halil Efendi

Kâtib münhal

Azâ Mehmed Ağa

Azâ Gorgor Ağa

Azâ Murad Ağa

Azâ Agop Efendi

Maden İdaresi

Müdür Hacı Mehmed Hilmi Efendi

Muhasebeci münhal

Mühendis Aram Efendi

Başkâtib Kenan Efendi

Refiki Şerif Efendi

Sandık Emîni Mustafa Efendi

Kâlhane Memuru Reşid Ağa

Kâl Memuru Ömer Ağa

Kâtib Mehmed Efendi

Nâfi'a Komisyonu Heyeti

Reis Mutasarrıf Paşa

Azâ Meclis-i İdare Azâsından Ahmed Yünni Efendi

Azâ Beledî Reisi Hacı Güllü Ağa

Azâ Defter-i Hakanî Memuru Bekir Efendi

Azâ Şube Memuru Münir Bey

Azâ Nüfus Memuru Hafız Abdülhamid Efendi

Kâtib Mustafa Efendi

Meclis-i Maarif

Reis Müftü Efendi

Azâ

Azâ

Defter-i Hakanî Memuru Bekir Efendi

Mahkeme Azâsından Hafız Hafız Mehmed Efendi

Beledî Reisi Hacı Güllü Ağa

Cami-i Kebir İmamı Mehmed Efendi

İcra Memuru Ali Efendi

Kâtib Tahrîr Kalemî Mübeyyiz-i Evveli İshak Efendi

Evkaf Kalemî

Müdür Hafız Nusret Efendi

Kâtib Hafız Hüsnü Efendi

Daire-i Belediye

Reis Güllü Ağa

Azâ

Hacı Osman Ağa
Vanlı Mehmed Ağa
Doktor Artin Efendi
Murad Ağa

Azâ

Mehmed Ağa
Kaya Ağa
Garib Ağa
Kâtib Dimestoklu Ağa

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistik Komisyonu

Reis Mutasarrıf Paşa

Azâ

Meclis-i İdare Azâsından
Ahmed Yümni Efendi
Redif Yüzbaşı Yusuf Efendi
Kâtib Tahrirât Kalemî Mübeyyiz-i Evveli İshak Efendi

Azâ

Mütehayyizândan Hacı Osman Ağa
Muteberândan Kostantin Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Muallim-i Evvel Ahmed Efendi   Muallim-i Sâni Yusuf Efendi
Rik'a Muallimi Fikri Efendi

Polis Dairesi

Komiser Mustafa Efendi   Polis Ali Efendi
Polis Karabet Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Müdür Ahmed Daim Efendi   Muavini Osman Şükrü Efendi

Hapishane Dairesi

Memur Said Efendi

Düyun-ı Umumiye İdaresi

Memur Salih Efendi Kolcu Salih Ağa

Reji İdaresi

Memur Nuzret Efendi

Daire-i Askeriye

Binbaşı münhal

Kolağası İsmail Ağa Girid, Kars
Birinci Bölük Yüzbaşı Yusuf Efendi
Dördüncü Bölük Yüzbaşı Abdullah Efendi
Tüfenkçi İsmail Efendi
Mülâzım-ı Evvel Musa Bey
Mülâzım-ı Sâni Hacı Kasım Efendi
Mülâzım-ı Sâni Emrullah Ağa

Tabur Kâtibi Nuh Efendi
İkinci Bölük Yüzbaşı Mehmed Ağa
Dördüncü Bölük Yüzbaşı Timur Ağa
Depo Memuru Mülâzım-ı Evvel
Mehmed Efendi
Mülâzım-ı Evvel Mustafa Efendi
Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa
Mülâzım-ı Sâni Arif Ağa

Zabita Dairesi

Tabur Ağası Ali Efendi M 4 Tabur   Kâtibi Hasan Efendi

Birinci Süvari Bölüğü

Yüzbaşı münhal Mülâzım-ı Evvel Abdurrahman Efendi
Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa

Piyade Bölüğü

Yüzbaşı İsmail Efendi
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Emin Efendi

Yüzbaşı Hasan Ağa
Mülâzım-ı Evvel Yusuf Efendi
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa

Ergani Nahiyesi

Müdür Mehmed Sadık Efendi
Vergi Kâtibi Mustafa Efendi

Kâtibi Süleyman Efendi

Eğil Nahiyesi

Müdür Vasıf Efendi
Vergi Kâtibi İbrahim Efendi

Kâtib Mustafa Efendi

Palu Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam İbrahim Halil Bey

Nâib Mehmed Şükrü Efendi Taşra Ruusu
Mal Müdürü Mustafa Nami Efendi

Müftü Ahmed Rifat Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey

Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi

Azâ-i Müntehabe
Abdullah Rüşdü Bey M 5
Mehmed Ağa
Mıgırdıç Ağa Râbi'a
Bağdasar Ağa

Müdde-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi
Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi Yehmet Efendi

Mustantık Tapu Kâtibi Mehmed Raif Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Yusuf Efendi
Azâ Karabet Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib İbrahim Rıfki Efendi
Mustantık Muavini Veysi Efendi

Kâtib-i Sâni Hamdi Efendi

Mal Kalemi

Muavin Osman Efendi

Vergi Kâtibi Mehmed Ali Efendi
Refiki Daniş Efendi

Refiki Ömer Efendi
Sandık Emmini Gazaros Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Fazıl Efendi
Kâtib Ahmed Efendi

Tapu Komisyonu

Kâtib Mehmed Raif Efendi
Emlâk Kâtibi Ahmed Efendi

Yoklama Kâtibi Derviş Efendi
Yoklama Kâtibi Memiş Efendi
Diğeri Rıza Efendi

Diğeri Ahmed Efendi
Tahsildar Mustafa Efendi
Diğeri Bedri Efendi

Ziraat Bankası Dairesi

Reis Mehmed Raif Efendi

Kâtib Abdülkadir Şükrü Efendi

Azâ Ahmed Efendi

Azâ Ahmed Ağa

Bedros Ağa

Azâ Nehak Ağa

Tahsildar Mehmed Efendi

Tanzifat Komisyonu

Reis Kaymakam Bey

Reis-i Sâni Müftü Efendi

Azâ Tevfik Bey

Azâ Hacı Selim Ağa

Azâ Tahir Efendi

[119] Azâ Hacı İbrahim Ağa

Azâ Beledî Reisi Efendi

Azâ Bedros Ağa

Azâ Polis Komiseri Said Efendi

Azâ Manuk Ağa

Maarif İdaresi

Reis Müftü Efendi

Azâ Rüşdiye Muallimi Hüseyin Efendi

Azâ Ulemadan İbrahim Efendi

Banka Kâtibi Abdülkadir Efendi

Rik'a Muallimi İsmail Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistiği Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ

Azâ

Meclis-i İdare Azâsından

Ahmed Hamdi Efendi

Hacı Abdullah Ağa

Bogos Edib Efendi

Redif Yüzbaşı Timur Ağa

Nalband Kırkor Efendi

Kâtib İbrahim Efendi

Daire-i Belediye

Reis Yusuf Efendi

Azâ

Azâ

Ahmed Efendi

Abuş Efendi

Bedros Ağa

Sehak Ağa

Tabib Mustafa Efendi

Kâtib ve Sandık Emni Ali Efendi

Zabıta Memuru Mülâzım Yusuf Efendi

Polis Dairesi

Komiser Said Efendi M 5 Polis Muhiddin Efendi

Duyûn-ı Umumiye İdaresi

Memur İbrahim Efendi

Reji İdaresi

Memur Latif Efendi

Karabekân Nahiyesi

Müdür Abdülvekil Bey

Kâtib İbrahim Efendi

Çermik Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Hüseyin Şükrü Bey Râbi'a

Nâib Seyfullah Feyzi Efendi Müftü İbrahim Efendi
Mal Müdürü Ömer Lütfi Efendi Tahrirât Kâtibi İbrahim Nevai Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey

Azâ-i Tabiiyye Azâ-i Müntahabe
Nâib Efendi Tevfik Ağa
Müftü Efendi İsmail Bey
Mal Müdürü Efendi Topo Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi Kespar Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Mustafa Efendi Azâ Mardros Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemî

Mustanık Muavini Abid Efendi İcra Mübaşiri Melek Efendi

Mal Kalemî

Müdür Ömer Lütfi Efendi Muavini Vergi Kâtibi Ali Bey
Refiki Zülfikar Efendi Sandık Emîni Derviş Efendi

Nüfus Kalemî

Memur Emin Efendi Kâtib Zülkifl Efendi

Ziraat Banka Dairesi

Reis Hacı Hasan Ağa Kâtib Mustafa Efendi

Maarif Komisyonu

Reis Müftü Efendi

Azâ Hacı Hasan Ağa Azâ Hacı Mehmed Ağa
Azâ Reşid Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistiği Komisyonu

Reis Kaymakam Bey

Azâ Tevfik Ağa Azâ Redif Yüzbaşısı Hasan Efendi
Azâ Ümerâdan İsmail Bey Azâ Lükzâde Hacı Hüseyin Efendi
Azâ Ahmed Efendi Baytar Nalbant Nikogos Ağa

Daire-i Belediye

Reis Derviş Ağa

Azâ Hacı Hasan Efendi Azâ Hacı Mehmed Ağa
Azâ Mardiros Ağa Azâ münhal
Kâtib ve Sandık Emîni Hızır Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Muallim-i Evveli Mustafa Efendi Bevvâb Hafız Bekir Efendi
Zabıta Memuru Mülâzım-ı Evvel Mehmed Şerif Efendi

Çüngüş Nahiyesi

Müdür Mesud Efendi

Nâib Vekili Hafız Ali Efendi

Kâtib Mehmed Enveri Efendi

Daire-i Belediye

Reis Hüseyin Ağa

Azâ Alemdar Hüseyin Efendi

Azâ Timur Ağazâde Molla

Azâ Çonto Serkis Ağa

Azâ Ahmed Efendi

Azâ Değirmenciyan Ohannes Ağa

Kâtib ve Sandık Emîni Mehmed Efendi

Zabıta Memuru Mülâzım-ı Sâni Abdurrahman Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Muallim Mustafa Efendi

Bevvâb Ali Efendi

Düvân-ı Umumiye İdaresi

Memur Said Efendi

Institut kurde de Paris

Vilayetimiz Ahalisinden Olan Ashâb-ı Merâtib

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
Osman Bey	Ulâ Evveli	Diyarbakir	Erzurum Mektupçusu
Fehmi Efendi	Ulâ Evveli	Diyarbakir	Cezayir-i Bahr-ı Sefid Mektupçusu
Arif Bey	Ulâ Evveli	Mardin	Ankara İstînâf Müdde'-i Umumîsi
Mustafa Vasfi Efendi	Ulâ Evveli	Diyarbakir	Sivas Vilayeti Defterdarı
Filip Efendi	"	"	Tarîk Gazetesi Sahib-i İmtiyazı
Abdülğani Paşa	Rumeli	Mardin	Maden Sancağı Mutasarrıflığı'ndan munfasıl
Behram Paşa	Mirimirân	Diyarbakir	Mardin Mutasarrıflığı'ndan munfasıl
Abdülkadir Paşa	"	"	Meclis-i İdare-i Vilayet azâsından
İbrahim Paşa	"	Mardin	Genç Sancağı Mutasarrıfı
Vehbi Efendi	"	Savur	Dersaadet Postahane Müdürü
Emin Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Meclis-i Beledî azâsından
Abdülkadir Efendi	"	"	Mektûbî Kalemi Mümeyyizi
Zülfikar Efendi	"	"	Evrak Müdürü
Talat Efendi	"	"	Beledî Reisi
Arif Efendi	"	"	Meclis-i İdare-i Vilayet azâsından
Said Efendi	"	"	Midyat Kaymakamlığı'ndan munfasıl
Fethullah Efendi	"	"	Van Vilayeti Vergi Müdürü
Levis Sabuncu Efendi	"	"	Ceyb-i Hümâyûn-ı Mülûkâne mütercimlerinden
Oseb Efendi	"	Mardin	Meclis-i İdare-i Vilayet azâsından
Abdülaziz Sabri Efendi	Lice	"	Divaniye Kaymakamı
Minasyan Ohannes Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Meclis-i İdare-i Vilayet azâsından
Osman Sakıb Efendi	Sâniye	"	Mektûbî Kalemi Sermüevvidi
Abdi Efendi	"	"	Van Rüsûmat Müdürü
Niyazi Efendi	"	"	Ziraat Bankası Şube Memuru
Feyzi Efendi	"	"	Meclis-i İdare-i Vilayet Başkâtibi
Yusuf Vehbi Efendi	"	Maden	Maden Tahrirât Müdürü
Hafız Mehmed Hamdi Efendi	"	Diyarbakir	Mektûbî Kalemi Müsevvidi
Cemil Efendi	"	"	Mardin Tahrirât Müdürü
Vahid Efendi	"	"	Muhasebe-i Vilayet ketebesinden
Süleyman Nazif Bey	"	"	Meclis-i İdare-i Vilayet ketebesinden ve matbaamız müdür ve muharriri
Emiri Efendi	"	"	Trablusşam Muhasebecisi
Abdülkadir Efendi	"	"	Mahkeme-i İstînâf Başkâtibi
Rumiyan İlyas Efendi	"	"	Diyarbakir muteberânından
Abdülkerim Efendi	"	"	Zabtiye Nezâreti Tercümanı
Osman Efendi	"	Siverek	Siverek Kazası eşrafından
Cemil Paşa	Mirülümerâ	Diyarbakir	Hudeyde Mutasarrıf-ı Esbaki
İbrahim Paşa	"	Yenişehir	Hamidiye Süvari Kaymakamı
Mustafa Paşa	"	Cizre	Hamidiye Süvari Kaymakamı
Salih Hulusi Paşa	"	Diyarbakir	Malazgird Kaymakam-ı Sâbıkı
Sıdki Paşa	"	Ergani	Ergani hanedanından
Hacı Mehmed Tevfik Efendi	Istabil-ı Amire	Diyarbakir	Nusaybin Kaymakam-ı Sâbıkı
İsmail Hakkı Bey	Sâlise	"	Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
İbrahim Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mülûkâne ketebesinden
Abdurrahman Bey	"	"	Nusaybin Kazası Mal Müdüriyeti'nden munfasıl
Mustafa Bey	"	"	Yemen Vilayeti Mektûbî Kalemî
Rıza Efendi	"	"	Müsevvidliği'nden mustafi
Ragıp Efendi	"	"	İstînâf Azâsından
Hüseyin Sıdkı Eendi	"	"	Meclis-i İdare-i Vilayet ketebesinden
Hafız Necib Efendi	"	"	Mektûbî-i Vilayet Kalemî müsevvidlerinden
Ali Rıza Efendi	"	"	Mektûbî-i Vilayet Kalemî müsevvidlerinden
Ali Ulvi Efendi	"	"	Mektûbî-i Vilayet Kalemî müsevvidlerinden
Bolas Efendi	"	"	Nusaybin Kaymakamlığı Vekâleti'nden munfasıl
Fuad Eendi	"	Mardin	Avine Kaymakamı
Hacı Hüseyin Efendi	"	"	Vilayet Sandık Emin-i Esbakı
Ali Rıza Efendi	"	"	Mardin Düyûn-ı Umumiye Müdürü
Süleyman Faris Efendi	"	Nusaybin	Mardin hanedanından
Handanyan Karabet Efendi	"	Diyarbakir	Vilayet Hapishane memur-ı esbakı
Kazzazyan Ohannes Efendi	"	"	Nusaybin hanedanından
Agop Kırbaçıyan Efendi	"	"	Mahkeme-i İstînâf azâsından
Taşcıyan Tomas Efendi	"	"	Mahkeme-i İstînâf Azâ-i Sâbıkasından
Hanna Efendi	"	"	Mekteb-i Mülkiye-i Şahane Sermubassır Muavin-i Sâbıkı
Zülfikar Ağa	Kapıcıbaşı	"	Diyarbakir Bidayet Mahkemesi azâsından
Mirza Ağa	"	Beşiri	Beledî Reis-i Sâbıkı
Rifat Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Beşiri hanedanından
Arif Bey	Râbi'a	Diyarbakir	Şark Müdür-i Esbakı
Hacı Galib Efendi	"	"	Mektûbî-i Vilayet hulefâ-yı sâbıkasından
Ali Rıza Efendi	"	Mardin	Maarif Nezâreti Mektûbî Kalemî ketebesinden
Mehmed Nureddin Bey	"	Diyarbakir	Mardin Ziraat Bank Memuru
Salim Efendi	"	Mardin	Nüfus Nezâret-i Kâtib-i Sânisî
Hafız Şerif Efendi	"	Diyarbakir	Mardin Bidâyet Mahkemesi Başkâtibi
Abdülahad Efendi	"	Diyarbakir	Bitlis İstînâf Mahkemesi Başkâtibi
İzzet Efendi	Hâmise	"	Mardin Sancağı Beledî Tabibi
Said Efendi	"	"	Mektûbî Kalemî ketebesinden
Muhlis Efendi	"	"	Mektûbî Kalemî ketebesinden
İzzet Efendi	"	"	Matbaa-i Vilayet Litoğrafya Memuru
Sabri Efendi	"	"	Süleymaniye Sancağı Mekteb-i Rüşdî-i
Davud Efendi	"	Mardin	Askerî İmla Muallimi
Hüseyin Bey	"	"	Vilayet Evrak Kalemî ketebesinden
İzzet Efendi	"	"	Mardin Vergi Kalemî ketebesinden
Hamdullah Bey	"	Savur	Mardin Beledî azâsından
Melkon Said Efendi	"	Mardin	Mardin Tahrirât Kalemî Arabî ve
			İstatistik Kâtibi
			Avine Beledî Reisi
			Mardin Süryani Katoligi Murahhashanesi Kâtibi

Rütbe-i İlmiye Ashâbı

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
Yusuf Sıdkı Efendi	Haremeyn	Mardin	Musul Merkez Nâib-i Sâbıkı
el-Hac Ahmed	Edirne	Diyarbakır	Diyarbakır Müftüsü
Hilmi Efendi	Pâye-i Mücerredî		
el-Hac Mesud Efendi	Edirne Pâye-i Mücerredî	Diyarbakır	Diyarbakır Nakibüleşraf Kaymakamı
Hilmi Efendi	İzmir Pâye-i Mücerredî	Mardin	Mardin Müftüsü
Subhi Efendi	"	Diyarbakır	İstınâf azâsından ve Askerî Rüşdiye muallimlerinden
Abdülaziz Halis Efendi	Van Mevleviyeti	"	Avine Kazası Nâibi
Rafet Efendi	İstanbul Müderrişi	Lice	Bâbîâli Buhari-i Şerif Müderrişi
Sırrı Efendi	Müderriş	Mardin	Mardin Beledî Reisi
Abdülkadir Efendi	"	Diyarbakır	Diyarbakır Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi
Mesud Efendi	"	"	İstınâf zabıt kerebesinden
Hacı Ali Bey	"	"	Nüfus Nezâreti Başkâtibi
Hindi Efendi	"	Mardin	Mardin Nakibüleşraf Kaymakamı
Derviş Efendi	"	"	
Mehmed Sıbgatullah Bey	"	Diyarbakır	
Ragıp Bey	"	"	

Vilayete Ait Malumat-ı Coğrafiye ve İstatistik

Diyarbakir Vilayetinin Coğrafiyesi

Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki daire-i cesime ve mütetâvileye Eski Yunanîler Mezopotamya, Araplar el-Cezîre ıtlâk ederlerdi. Tarih ve Coğrafya kitaplarımızda ise bu iki ünvan ile beraber Cezîre-i mâ-beyne'n-nehreyn terkibi de müsta'meldir.

Cezîre-i mâ-beyne'n-nehreyn kıtası medeniyet-i beşeriyenin ilk tecelligâhı olmakla büyük bir ehemmiyet-i tarihiye muhafaza ettiği gibi iklim ve havasındaki itidal, toprağındaki feyz ve bereket, dağlarındaki ma'âdin-i mütenevvi'â cihetiyle de her türlü umrân ve terakkîye müste'iddir.

Diyarbakir vilayeti bu dairenin şimalindedir.

Teşkil-i vilayete kadar Diyarbakir vilayeti Kürdistan eyaleti namıyla yâd olunurdu. Teşkilat-ı ahîre sırasında eyaletin ünvanı -bidâyet-i fetihten beri merkezi olan Diyarbakir şehrine nisbetle- Diyarbakir vilayeti namıyla tahvîl olundu.

Diyarbakir şehri Cezîre-i mâ-beyne'n-nehreyn'in müntehâ-yı şimalinde ve 37 derece, 25 dakika, 20 saniye arz-ı şimalî ile 38 derece, 2 dakika tûl-i şarkîde vâki olup sath-ı bahırdan irtifâ'ı 626 metredir.

Diyarbakir şehrinin nam-ı kadîm ve eşeri Âmid olup bânîsiyle zaman-ı inşasını suret-i kat'iyyede tayin edecek bir rivayet-i mevsûka-i tarihiye mefkûd, yalnız Medyen bin İbrahim aleyhisselâm evladından Âmid bin el-Bülendî nam zata nisbetle Âmid tesmiye olduğuna dair Yakut-ı Hamevî'nin *Mu'cemü'l-Büldân*'ında zayıf bir rivayet mevcuttur.

Âmid şehrinin -Asurîlerin zaman-ı hükümetine müsâdîf olan kable'l-Milad 705 senesinde yine bu nam ile mevcudiyetini Horsaabad harabelerinden ihrac ve muhteviyâtı Fransızcaya tercüme ile *Köneyi Forem Tarihi*'ne derc olunan âsâr-ı atîka gösteriyor. Binâenaleyh Diyarbakir'e kadîm bir Asur beldesi veya daha eski bir şehir nazarıyla bakılmak icab eder.

Başka surette telakkiye tarihçe imkan yoktur.

Âmid şehriyle havalisi kable'l-Hicre 780 tarihlerinde Benî Reb'â kabilesi reisi bulunan Bekir bin Vail idaresine intikal ettiğinden Diyarbakir namı o tarihten beri zebân-zed-i enâm olmağa başladı.

Vilayetin Hududu

Diyarbakir vilayeti şimalen Erzurum şimal-i şarkî cihetinden Bitlis ve Van, şimal-ı garbî tarafından Mamuretülaziz, garb-ı cenubî cihetinden Haleb, şark-ı cenubî tarafından Musul vilayetleriyle ve cenuben Zor sancağıyla muhât ve mahdûd olup mesâha-i sathiyesi takriben 46800 murabba'ı kilometredir.

1309 sene-i Maliyesinde vilayet Sicill-i Nüfus Nezâreti Dairesince malum ve mukayyed olan mikdar-ı nüfus 396534'den ibaret olup bunun 314446 neferi müslim ve 82078 neferi gayr-i müslimdir.

Enhâr

Dicle

Asya-yı Osmanî'nin Fırat'dan sonra en büyük nehri ve tarihçe

en ziyade şöhrat kazanan enhârın biridir. Bir kısmı merkez-i vilayete merbûd olan Lice kasabasına üç saat mesafede vâki Tuzla (memleha) kurbundan, diğer kısmı Ergani Madeni'ne on saat mesafede bulunan Geydan karyesinden nebe'ân eder. Bu iki şube Eğil nahiyesi dahilinde birleşerek Diyarbakir şehrinin cânib-i yesârından geçtikten sonra şarka meyl ile şimalden Anbar, Batman, Razvan, Bühtan nehirleriyle birçok enhâr-ı sağîrenin miyâhını alarak Musul önünde haylice kesb-i cesâmet eder. Ba'dehû soldan Zab-ı A'lâ ve Zab-ı Eşfel nehirleriyle Decil nam-ı diğerle Edhem Çayı dahi bu nehre munsab olarak Bağdad'a varıncaya kadar cesâmî bir kat daha artar. Bağdad'ın alt tarafında soldan Diyale nehri ve sağdan, soldan diğer birçok enhâr dahi buna katıldığı gibi Basra vilayeti dahilinde kâin Kurna nam mevkiide de Fırat nehriyle birleşip Şattü'l-arab namını alır. İşte dehşet-bahş-ı uyûn-ı temâşû-girân olan şu cesâmet-i fevkalâde ile -Bahr-ı Fâris namıyla da yâd olunan- Basra Körfezi'ne munsab olur. Tûl-i cereyânîsi takriben 1200 kilometredir.

Dicle nehri birçok arazi-i münbite dahilinden cereyân etmekle beraber mezzû'âtça bundan edilen istifade Fırat'a nisbetle hemen hiç gibidir.

Dicle nehrinin mecrası gayet dolaşıklı ve umku muhtelifdir. Dahil-i vilayetten akan kısmı hep dağlar arasından geçer. Kelekten başka vesâit-i nakliyesi yoktur. Bu kısmın seyr-i sefâine kâbil olup olmadığı meselesi ihtilâfıdır.

Diyarbakir şehri önünde Dicle nehri üzerine mevzû' kârgir köprü -ki binası mülûk-ı Emeviye'den Hişam'a isnâd olunur (80)- o tarihlerde fen mimarînin vâsil olduğu derece-i âliyyeye bir nümune olabilir.

Fırat

Fırat nehrinin bir şubesi Erzurum vilayeti merbûtâtından Bayezid sancağı dahilinde ve Diyadin civarındaki cebelden, diğer şubesi Bingöl'den nebe'ân ve Palu kazası dahilinde hudud-ı vilayete girerek Palu'nun önünden cereyân ile Mamuretülaziz vilayeti merbûtâtından Keban Madeni civarında diğer şubesine ilhâk eder. İşte Fırat namını bu mahalden itibaren alır. Ba'dehû yine hudud-ı vilayete dühûl ile Çüngüş, Gerger, Bucak nahiyelerinden geçtikten

sonra hudud-ı vilayetten çıkarak ve Birecik, Meskene, Raka, Deyrizor kasabaları önünden geçerek Bağdad vilayetine girer. Vilayet-i mezkûre dahilinde şu'ûbât-ı müte'addideye inkisâm ile hayli yerleri irvâ ve ihyâ eyledikten sonra bâlâda beyân olduğu vechile Kurna'da Dicle'ye karışır. Tûl-i cereyânîsi takriben 1850 kilometre olup tathîr-i yesîr ile ekser mahallerinde seyr-i sefâin kâbildir.

Gerek Kürdistan gerek el-Cezîre kıtalarında Fırat nehrine birçok büyük küçük enhâr dökülür ki bunların en büyüğü Habur nehridir.

Batman nehri

Nam-ı kadîmi Niseforyos'dur.⁽¹⁾ Bu nehri Bitlis vilayeti dahilinde kâin Sason ve Kulb kazalarından nebe'ân ve cereyân eden

İki su teşkil eder. Diyarbekir sancağında kâin Silvan kazasıyla Beşiri nahiyesi dahilinden geçerek Midyat kazasına merbût Hasankeyf nahiyesinde Dicle nehrine munsab olur. Tûl-i cereyânîsi takriben 100 kilometre olup vesâit-i nakliyesi kelektir. Üzerinde gayet rasîn ve âsâr-ı atıkadan ma'dûd ve sanatlı bir köprü vardır. Bu nehrin sularından mevrû'ât pek ziyade müstefîd olur.

Anbar Nehri

Diyarbekir sancağı muzâfâtından Lice kazasına merbût Hani kasabası derûnunda Ayn-ı Kebir namıyla çıkan su olup Şark nahiyesini kat' ettikten sonra Türkmen nahiyesi dahilinde ve Kikâ nahiyesine muzâf Köseli karyesi karşısında Dicle nehrine munsab olur.

Tûl-i cereyânîsi takriben 45 kilometredir. Üzerinde el-yevm harab bir köprü vardır. Kış ve bahar mevsimlerinde kelek işleyebilir. Bu nehrin mevrû'âtça fâide-i külliyesi vardır.

Çağcağ Nehri

Nusaybin kasabasının cihet-i şimâliyesinde ve kasabaya dört saat mesafede vaki Dalin karyesinde Aksu ve Karasu namlarıyla iki menba'dan nebe'ân ve Nusaybin kasabası önünden cereyân ile Habur nehrine munsab olur. Bunun da kezâlik mevrû'âtça fâide-i azîmesi vardır.

Sinan Nehri

Çermik kasabasının arka tarafındaki dağlardan nebe'ân ve aşağıya doğru cereyân ile Fırat nehrine munsab olur.

Dağlar

Vilayetin Arazisi -Çöl cihetine düşen Mardin sancağının kısm-ı cenubîsinden başka- umumiyetle dağlık ve ânzalıdır. Bu dağlar başlıca iki silsileye inkisâm eder: Birincisi Asya-yı Osmanî'nin en büyük dağlarından olan Toros cibâli silsilesine tabi ve vilayetin kısm-ı şimalisinde vaki olup Fırat vadisini Dicle nehri havzasından tefrîk eden Akdağ silsilesidir.

Akdağ silsilesi vilayeti garb, şimal ve şimâl-i şarkî cihetlerinden ihâta eder.

Şimâl-i garbî cihetinde bulunan Akdağ silsile-i cibâli

- 1- Mihrab dağı *Maden hududunda*
- 2- Karadağ *Çermik ve Siverek kazaları arasında*
- 3- Bosma
- 4- Kervan Çeşme dağları *Çermik kazası dahilinde*
- 5- Şeyhler
- 6- Çüngüş

Silsile-i mezkûrenin şimâl cihetinde bulunan kısmı

- 1- Ebu Tahir dağları *Çermik kazasına tâbi Çüngüş nahiyesi dahilinde*
- 2- Komayek dağları *Maden sancağına merbût Ergani nahiyesinde*
- 3- Ergani
- 4- Sivan dağı *Palu kazası dahilinde*

(1) Fransa meşâbir-i ulemasından Bouillé esâmî-i hâssa ve istilâhât-ı ulûmu câmi' olan lûgat-ı meşhurunda Niseforyos'u Habur nehrinin ism-i atîki olmak üzere kayd ve irâe ediyor.

5- Demirkapı dağı	<i>Kaza-yı mezkûrun cihet-i cenubiyesinde</i>
6- Piran dağları	<i>Maden sancağına merbût Eğil nahiyesi dahilinde</i>
7- Nerib	
8- Eğil	
9- Havileyn	
10- Lice dağları	<i>Lice kazası dahilinde</i>
11- İtak	
12- Şemşem dağları	<i>Silvan kazasına muzâf Hazro</i>
13- Hazro nahiyesi dahilindedir.	

Yine Silsile-i mezkûrenin şimal cihetinde bulunan kısımları

- 1- Mehrani
- 2- Tercil *dağlarıdır ki ber üçü de Silvan kazası dahilindedir.*
- 3- Mefarikin

İkinci silsile Cudi dağı silsilesidir ki vilayetin cenub, garb ve cenub-ı şarkî cihetlerinde bulunur.

Cudi dağı silsilesinin cenub cihetinde bulunan kısmı

- 1- Savur dağları *Avine kazasında*
- 2- Ömeryan
- 3- Mardin
- 4- Kabale
- 5- Deyr-i Zaferan dağları *Mardin dahilinde*
- 6- Ömer Ağa Pınarı
- 7- Şeyhan
- 8- Sürgücü
- 9- Hurs
- 10- Mazı dağları *Derik kazasında*
- 11- Metinan

Silsile-i mezkûrenin Diyarbekir'in cihet-i şarkiyesindeki kısmı

- 1- Midyat
- 2- Kercevs dağları *Midyat kazası dahilinde*
- 3- Çelik
- 4- Hasankeyf
- 5- Ahmedi

Bu dağlarda gayet soğuk ve latif sular, güzel havalı yerler bulunur. Yazın Diyarbekir'de hissolunan hararet-i müz'iceden dağlarda eser yoktur. Hayat-efzâ serinlikler, afiyet-bahşâ havalar mevsim-i sayfta o cibâl ve sengistâna behiştî bir şekil ve letâfet verir.

Vilayet dahilindeki Cudi dağının sefine-i Nuh aleyhisselâmın müstakarrı olduğuna dair şâyi olan akvâli kabulde ihtiyat ederiz. Çünkü müstakarr-ı sefinenin cebel-i Cudi olduğu nass-ı sarîh delâletiyle sabit ise de bu dağın Kur'ân-ı Azimüşşan'da mebhûsün anı olan cebel-i Cudi olduğu müsbet değildir.

Ormanlar

Dahil-i vilayette kereste ihracına sâlih ormanların fikdânı hakikaten şâyân-ı teessüftür. Vaktiyle bu havaliye zînet-bahş olan vâsi' ormanlar ma'muriyet-i mahalliye tezyîde hâdim bulunmuş iken memleketin kurûn-ı ûlâ ve vüstâda uğradığı mücadelât-ı mütevâliye ve müsteselsile ile ormanların emr-i muhafazasına ahali tarafından itina edilmesinden dolayı o menâbî-i servet ve umrân mahv ve nâ-yâb olup gitmiştir.

Şimdi Havileyn Nerib, Derik dağlarından çıkarılan meşe ağaçlarıyla ancak levâzım-ı ihrâkiye tedârik olunabilir. Kerestelerin kısm-ı a'zamı suret-i mahsusada yetiştirilmekte olan kavak ağaçlarından, bir kısm-ı kalîli de cevizden istihsâl edilmektedir.

Devr-i hâzırın âsâr-ı nâfi'a ve meşkûresinden olmak üzere beş altı ay mukaddem Orman ve Ma'âdin Nezâret-i Celilesi'nden vilayet-i celîleye bir hayli okaliptüs tohumları irsâl olunmuş ve şu tohumların zürre'a tevzi'iyle suret-i

gars ve timarına nezâret etmek ve netâyic-i hâsılayı hükümet-i seniyyeye arz eylemek üzere azası erbâb-ı vukûf ve ziraatten mürekkeb bir komisyon teşkil olunmuştur.

Ümid ederiz ki, sarf olunacak himmetler sayesinde şu güzel ve nâfi ağaçlardan müteşekkil cesîm ormanlar vilayetimizin havasını teccid ve umrân ve servetini ikmâl ve tezyid eder.

Madenler

Dahil-i vilayette mevcut ma'adin, Ergani Madeni'yle Hoşin, Eğil, Hacı Behram, Hazro, Cas (Alçı) kireç madenlerinden ve Lice memlehasından ibarettir.

Bu madenlerin bir kısmı işletilmekte ise de bir kısmı mu'attal duruyor.

Ergani Madeni

Hicretin 512 tarihinde keşf olunmuştur. Kibritit-i nühâsdan ibaret olan cevheri yüzde yirmiden otuza kadar bakır, yüzde otuz kükürtle yüzde kırk mikdar demiri muhtevîdir.

Bu cevher eb'âd-ı selâseyi hâvi ve murabba'î yahud müsemmeniyyü's-şekl olup mütebellir "kristalize" olarak bulunur. Cevherin reng-i tabiisi tunca müşâbih ve ekseriyâ siyaha mâil sarıdır. Habbeleri miknatıslı demir olmak üzere görünür. Kömür üzerinde dumânı zuhur ederek bundan tenkâr ile halis bakır husule gelir. Zikrolunan kibritit-i nühâs tabiaten altın ile kibritit-i hadîde müşâbih ise de çakı ile kesilirken parça parça kopmayıp dağıldığından altın olmadığı anlaşılır.

Kibritit-i nühâsın cevheri granit olup akab tabir olunan tabaka derûnunda kibritit-i hadîd ve ekseriyâ kibritit-i rasâs, tutyâ ve fahmit-i nühâs ile birlikte bulunur. Mezkûr kibritit-i nühâsın reng-i tabiisi, sarılığının ziyade olmaması, çekice gelmemesi pek de nemâlî olmadığını gösteriyor. Şu cevher antılıp bakır haline konulduktan her işte isti'mâl olduğu gibi bundan göztaşı dahi istihsâl olunur.

Ecza-yı kimyeviyeden çelik tabir olunan kibritit-i hadîd dahi bu cevherden hâsıl olur. Ergani Madeni cevheri Cindere tabir olunan mahalde ve yığın halinde bulunarak yirmi bin metre murabba'î kadar mahalli isti'âb eder. Sath-ı arzda amûdî olarak otuz metrede cevhere yetişilir. Tabakaları birbirine mülâsık ve meyilleri muhtelif olduğundan âlât-ı hendesiye ile tayin olamaz.

Maden kasabasını teşkil eden mahallâtın Arpameydanı denilen mahalde de cevher tabakaları mevcut bulunduğunu bazı emârât-ı fenniye gösteriyor. Altındüzü tabir olunan mahalde ve sath-ı zeminde dahi cevher var ise de Cindere cevheri gibi nemâlî olmadığından işletilmemektedir.

Ergani Madeni bir su yolu ile dokuz aded mağaradan ibaret olup bunların altısı imal olunmakta ve üçü su yoluna menfez itihâz edilmektedir. Zikrolunan su yolu ile mağaralardan senevi on iki milyon kıyye-i a'sârî râddelerinde cevher alınır. Su yolu tabir olunan bakırlı sudan keyfiyet-i istifade şu oluyor ki: Kibritit-i nühâs tabakalarının bulunduğu mahal üzerine kar ve yağmur yağdııkça sular tabakalardan içeri geçerek suyun terkininde bulunan müvellidü'l-humûza ile nühâs arasında bir imtizâc-ı kimyevî hasil olduğundan suyun içine konulan demir birkaç gün zarfında ham bakıra tahvîl eder. Şu ham bakır kâl edildikte yüzde yetmiş kadar sâfi nühâs alınır. Maden-i mezkûrda eski Macar usulü üzere dört tane izâbe fırını ve iki yüz otuz dört aded falaka ocakları mevcuttur. Madenin cevherine had ve nihayet yoktur. Yalnız ihrâk ve izâbe için muktezî kırma ve karartma kömürünün mahalli -ahali ile madencilerin ormanı hüsn-i isti'mâl edememeleri sebebiyle- uzaklaşmıştır.

Hoşin Madeni

Maden sancağı merbûtâtından Palu kazasına muzâf Hoşin nahiyesinde bir nühâs madeni damar halinde mevcut olup bir mağara ve bir su yolundan ve cevheri kibritit-i nühâsdan ibarettir. Bu cevher yüzde beşden ona kadar sâfi bakır verir. Burada iki aded izâbe fırınıyla bir kâl ocağı ve sekiz aded falaka mevcuttur. İltizâmen hafr ve imal olunur. Hasılâtının yüzde beşi cânib-i mîrîye aiddir. Cevheri her ne kadar Ergani Madeni cevheri gibi nemâlî değilse de cevânib-i erba'ası orman ve meşe ve ardıç ağaçlarıyla muhât olduğundan mahrûkâtça sühûlet-i azime mevcuttur. Ergani Madeni'ne nisbetle ikinci derecede bir madendir.

Eğil Madeni

Yine Ergani Madeni sancağı dahilinde ve Eğil nahiyesinin Perçeman karyesinde bir kurşun madeni mevcuttur. Bu kurşunun beher kıyyesinde bir buğday kadar halis gümüş bulunduğundan gümüş için imalinden istifade olunmazsa da kurşun için imali faydalıdır. Şu madenin cevheri iki nevi olup biri fahmiyet-i rasâsdan diğeri kibritit-i rasâsdan ibarettir. Elli sene mukaddem mültezim ma'rifetiyle imal olunurdu, muahharan düçar-ı tatil olmuş idi. On-onbeş sene mukaddem bazı zevât yine iltizâm ile imal etmeğe başlamışlardır.

Hacı Behram Kömür Madeni

Mardin sancağı dahilinde ve Hacı Behram nahiyesinde vapur kömürü madeni evvelce keşf olunup bir mikdar kömürü Bağdad vilayetine irsâl ve vapurlarda isti'mâl olunmuş idi ise de bu madenin bulunduğu yerle Dicle nehri

arasındaki mesafenin on beş saati mütecâviz ve şu mesafenin sa'bû'l-mürûr, dağlık araziden ibaret bulunması madenin işletilmesine mani olmuştur. İhrac olunacak kömürleri Dicle nehrine isâl edebilecek bir vasıta-i serf'a-i nakliye mevcut olsaydı, şu madenden pek çok temettu' husûlü me'mûl idi.

Hazro Madeni

On sene mukaddem Diyarbakir sancağına tabi Silvan kazası merbûtâtından Handuf karyesi civarında kökürdlü bir demir madeni keşf olunmuştur. Şu maden zaç yağı imali için kökürd madeni yerinde ve bir nevi kırmızı boya imaliyle cam ve bazı madeniyâtın tathîrinde isti'mâl olunur. Bu madenden buraca başka suretle istifade imkanı bulunmadığından şimdilik imalinden sarf-ı nazar olunmuştur.

Lice Memlehası

Diyarbakir sancağı merbûtâtından Lice kazasının kaymakam makarı olan ve kadîmen İtak veya İtak namıyla mu'anven bulunan kasabaya iki buçuk, Diyarbakir'e on sekiz saat mesafede vaki Malik karyesinde ve sengistân bir mahalledir. Dicle nehrinin Lice kazasından gelen şubesi bu memleha civarında nebe'ân eder. Herbiri on iki metre umkunda iki kuyu ve iki havuz ile altmış beş tâbe mevcut olup senevî doksan beş bin kilo tuz ihrac ve çıkarılan tuzlar senesi içinde sarf olunur.

Lice memlehasından çıkarılan tuz mahall-i mütecâvirede sarf olunarak vilayetin tuzca olan ihtiyacâtını kâmilen izâleye kâfi değildir. Bu bâbdaki noksan ve ihtiyaç Siird sancağı dahilinde bulunan memlehalardan ikmâl ve istifâ olunur.

Cas Madeni

Cas alçı demektir. Buraca badana işlerinde kullanılır bir nevi beyaz topraktır. Bu toprak Lice kazasından merkeblerle mütemâdiyen Diyarbakir'a nakl olunmaktadır. Vilayetin sair mahallerinde dahi beyaz toprak var ise de badana işinde bu cas gibi yararlı değildir.

Kireç

Bir nevi beyaz taş olup bu taşlar mahsus ocaklarda yandırılarak kireç istihsâl olunur. Birçok kurâ halkı bununla işigâl ettiği gibi Diyarbakir'in demirci esnafı dahi ocaklarında kireç taşı yakmakla ateşinden iki kat istifade ederler. Diyarbakir ebniyesinin taştan olması ve su yollarının kesret ve ta'addüdü cihetiyle pek çok kireç sarf olunmaktadır.

Ziraat

Diyarbakir vilayetini teşkil eden arazinin fıtrattan aldığı hisse-i feyz ve bereket fevkalâdedir. Bu topraklarda limon, portakal, hurmadan başka her türlü zehâir ve fevâkih yetiştirilebilir.

Arazinin kuvve-i inbâtiyesi bir derecededir ki toprağı gübrelemek ve suver-i saire ile terbiye ve istihzâr etmek gibi tekellûf ve ihtimam ihtiyar edilmemekle beraber yine ziraatten oldukça istifade olunuyor. Burada ziraatçe takib olunan usul, tarz-ı kadîminden ibaret olup şimdiye kadar hiç bir eser-i teceddüd gösterilmemiştir. Ne âlât ve edevât-ı cedîdeye meyl ve râğbet ne de fenn-i zirâatin mukteziyâtına tatbik-i hareket olunuyor.

Vilayetin başlıca ziraati buğday, arpa, darı, mercimek, pirinç, susam, keten tohumu, pamuk, meyan kökü, mazi, soğan, sarımsak ve her türlü sebze ile badem, üzüm, kavun, karpuz, zeytin, nar, vişne, kiraz, elma ve sair envâ'-ı esmâr ve fevâkihten ibarettir.

Ticaret

Vesâit-i nakliyenin fikdânı cihetiyle vilayetin muamelat-ı ticariyesi istidâdı nisbetinde terakkî edememektedir. Ziraatin mahdûd bir daire dahilinde kalmasına da bu fikdân-ı vesâit sebep olmakta bulunduğu gibi.

Maamafih vilayetin ticaret-i umumiyesi eyalât-ı mütecâvireye nisbetle müterakkî sayılabilir. 1309 sene-i Maliyesi zarfında vuku bulan idhalat ve ihracatın en ziyade mukârin-i sıhhat ve şâyân-ı itimad olan istatistiği ber-vech-i zîr ilan olunur:

İhracat

Osmanlı Lirası	Memâlik-i Ecnebiyeye
62000	Yapağı
6600	Filek
12750	Maza
2900	Zamk
2875	Keçi ve oğlak derisi
850	İpek kozası ve kamçı başı
3650	Kürk imaline sâlih hayvan postu
1670	Badem
660	Eşya-yı mütenevvi'a
93955	Memâlik-i Ecnebiyeye vuku bulan ihracat yekûnu

Osmanlı Lirası	Vilayât-ı Saireye
38800	Koyun ve keçi
18750	Yağ
330	İnek ve öküz
10240	Bakır
14300	Pirinç
14300	Keçi derisi
2210	Akmişe-i harîriye ve kutniye
1100	Kereste
22000	Buğday
7700	Eşya-yı mütenevvi'a
119730	Vilayât-ı saireye vuku bulan ihracat yekûnu
212685	Mecmû'-ı İhracat

İthalat

Osmanlı Lirası	Memâlik-i Ecnebiyeden
50000	İplik
13970	Bez
5000	Basma
2475	Kalay ve nişadır
4400	Çivid
3100	Camus derisi
9900	Petrol gazı

Osmanlı Lirası

9000	Kahve
8000	Şeker
8800	Çuha ve saire
2200	Kibrit
2200	Kağıt
2400	Kundura kerestesi
2100	Fes
2200	Demir çivi
1650	Boya
2200	Demir
2750	Bakır
700	Yazma
500	Fanila
1100	Mücevherat
2420	Emti'a-i İraniye
15400	Eşya-yı mütenevvi'a
152515	Memâlik-ı ecnebiyeden vuku bulan idhalat yekûnu

Osmanlı Lirası

Vilayât-ı Saireden

006000	Sabun-Haleb vilayetinden
004400	Manisa-Haleb ve Mamuretülaziz vilayetlerinden
007700	Ağnâm- Erzurum ve Bitlis vilayetlerinden
010000	Tuz- Bitlis vilayetinden
006600	Eşya-yı mütenevvi'a
034700	Vilayât-ı saireden vuku bulan
187215	Mecmû'-ı idhalat

Sanayi

Bir zaman vilayetimiz sanayice şöhret-i azîmeyi haiz idi ⁽¹⁾. Ezmîne-i kadîme mamulâtı olarak hâlâ antika makamında hifz olunan eşya memleketin vaktiyle ihrac etmiş olduğu terakkîyâtın derecesini irâe eder.

Avrupa emtiasına rağbet, yani görenek-i seyyiesine teba'iyet edilmeden evvel -şal gibi, halı gibi İran'dan tedârik edilen bazı emtia müstesna olmak üzere- bilumum havâic-i zaruriye ve müzeyyenât yerli sanatkârânın mahsul-i çire-i destî-i maharetleri olduğu gibi dahil-i vilayette imal olunan eşya-yı nefiseye haricden de rağbet edilmekte idi.

İhtilâtn tekessürü eşya ve emtia-i hariciyeye olan rağbetin de tezâyüdünü icab ettiğinden mamulât-ı dahiliyeye evvelki gibi itibar edilmemeğe ve binâenaleyh sanayi yavaş yavaş tedennî eylemeğe başladı.

Bundan kırk sene evvel koca bir çarşı halkı Mardin'de şişe ve cam imali ile müştegil imiş. Bugün mamulât-ı züccaciyeye ta'alluk eden ihtiyac-ı mübrem haric-i vilayetten istîfâ olunur.

(1) *Naîma Tarîhi'nin üçüncü cildinden aynen menkûl olan şu fıkra müdde'âmızı te'yîd eder:*

"... padişah hazretleri beşgâm-ı şîâ olmakla yetmiş bir gün Diyarbakır'da ikâmet buyurdular. Hazret-i İmam-ı Azam Türbesi'ne sîm-i hamdan bâb ve şebeke ve bazı avizeler ve musanna' kundiller tertih olunup ol diyârın meşhur üstad ve kuyumcularına yaptırıp maballine vaz' olunmak için Bağdad'a ırsâl eylediler."

Maamafih vilayetimiz sanayice hâiz olduğu ehemmiyet-i mahsusayı hâlâ muhafaza etmekte ve her türlü mensucat-ı harîriye ve kutniye ile kuyumculuk, sarraclık, şurubculuk, bakırcılık, demircilik, debbâğlık, marangozluk, yemencilik müterakkî bulunduğu gibi hiref ve sanayi-i saire de suret-i mükemmelede icra edilmektedir.

Devr-i münevver-i Hazret-i Abdülhamid Han'ın cümle-i terakkiyât-ı meşkûresinden olmak üzere merkez-i vilayette bir sanayi mektebi tesis olunmak mukarrer bulunduğundan saye-i kemâlât-vâye-i hilafet-penâhûde şû'ûbât-ı idarenin umumunda meşhûd olan me'ser-i terakkiden sanayi-i dahiliyemizin de hisseyâb olacağı akvâ-yı me'mûldür.

Vilayetin 309 Senesi Vâridâtı

Nev'-i Vâridât	Kuruş Para
Emlâk vergisi	2846750
Temettu'	2921529
Bedel-i askerî	1702988
Ağnâm rûsûmu	4571932
Deve	8840
Maktû'an ihale olunan a'sâr	7073319
Emaneten idare olunan a'sâr	314941
Emlâk-ı mîriye hasılatı	231586
Rûsûm-ı mütenevvi'a	231311
Emlâk ve tapu harçları	243982
Mehâkim harçları	189984
Ma'âdin	111361
Hasılat-ı müteferrika	282
Yekûn	20448805

309 Senesi Masârifâtı

Şer'iyye	261620
Dahiliye	1308087
Adliye	761876
Nâfi'a	7800
Maliye	881619
Maaşât-ı zâtiye	200267
Orman ve Ma'âdin	1765000
Eshâm-ı mütenevvi'a	437453
Jandarma alayı	2779448
Polis	114391
Yekûn	8.517.616

Dahil-i Vilayette Mevcud Umumi Kütüphaneler

Müessisi ve Kütüphanenin Bulunduğu Mahal	Tarih-i Tesis	Kütüb-i Mevcude		Yekûn
		Nâmatbu	Matbu	
Trabzon Vali-i Esbakı Sarı Abdurrahman Paşa merhum Diyarbakir'de kâin Cami-i Kebir'in cihet-i garbiyesindeki daire-i mahsusa	1178	507	57	564
el-Merhum Ömer Efendi el-Âmidîş-Şehir bi-Camidî Cami-i şerif-i mezkûrun cihet-i şarkiyesindeki daire-i mahsusa	1200	1042	206	1248
el-Hac Ragıb Bey merhum Müessis-i kütüphanenin bina-kerdesi olan Ragıbiye Medresesi dahilinde	1249	335	9	344
Resmi Diyarbakir Mekteb-i İdadi-i Mülkîsi dahilinde meçhul	1311		167	167
Mardin'de kâin Cami-i Kebir dahilinde	Nâ-malum	39	-	39

Vilayetin Ahvâl-i Umumiyesi Hakkında birkaç Söz

Mesrûdât-ı vâkı'adan anlaşılır ki Diyarbakir vilayetinin bulunduğu kıta dünyanın en güzel, servet-i tabiiyesi en mebzûl bir parçasıdır. Tarih-i kadîmin ekser sahâifi bu kıta ile iştigâl eder. İklim ve havasının itidâli ve manâzır-ı tabiiyesindeki güzelliğin kemâli cihetiyle bu daire dahilinde yaşayan insanların hüsn-i terbiye görenleri pek zeki ve zariftirler. Kadîminden beri Âmidî ünvanıyla şöhretyâb-ı kemâl olan ulema ve şu'arâ hep Diyarbakir'de yetişmiştir.

Diyarbakir'de esbâb-ı umrân tamamen mevcuttur.

Arazi-i münbite ve enhâr-ı nâfi'a ile birçok dereler vilayetin her tarafını tezyîn ediyor. Dağları ma'âdin-i mütenevvi'a, harabeleri âsâr-ı atıka ile memlû bulunduğundan diyebiliriz ki, Diyarbakir vilayetini terkib eden her taşın ya maddi ya manevi bir kıymeti vardır.

Diyarbakir bir İslâm, bir Osmanlı memleketidir.

Diyarbakir bir İslâm memleketidir. Çünkü zaman-ı İslâm'dan evvelki vekâyî' külliyyen meçhul ve bugün faydası olmak şöyle dursun, belki cereyân-ı havaya mani ve nezâfet ve sıhate mugâyir olmakla mazarratı mütehakkık bulunan Diyarbakir suru ile buna mümâsil birkaç harabeden başka âsâr-ı kadîme mefkûddur.

Halbuki en metin, en cesîm köprüler, en güzel cevâmî' ve medâris ile su yolları ve sair me'ser-i umrâniye hep İslâm yadigândır.

Diyarbakir bir Osmanlı memleketidir. Çünkü ahalişi umumen Saltanat-ı Seniyye'nin te'âlî ve temâdi-i şân ve şevketi arzu-yı ciddîsiyle mütehasıs bulunuyorlar. Dahil-i vilayette Türk, Arap, Ermeni, Süryani, Zaza lisanları müsta'mel olmakla beraber en ziyade şâyi olan lisan, lisan-ı letâfet-resân-ı Osmanîdir. Hemen her karyede, her evde bu lisan ile söylenilir veya bununla mütekellim adama tesadûf olunabilir. Gerek merkez-i vilayette gerek mülhakâta en ziyade nazar-rubâ-yı takdir ve temâşâ olan mebânî-i âliye himmet-i Osmaniyân ile vücud-pezîr olmuştur.

Diyarbakir'in mâ-bihî'l-hayatı olan Hamravat suyu bir Osmanlı hükümdar-ı celîlî'l-kadrinin ⁽¹⁾ yadigâr-ı kıymetdân ve Behram Paşa, Fatih Paşa, İskender Paşa, Hüsrev Paşa camileri birer Osmanlı valisinin bergüzâr-ı bâhirî'l-itibarındır.

Diyarbakirce maarifin terakkîsi emrinde ahîren ve bilhassa cülûs-ı meyâmin-me'nûs-ı hazret-i padişahîden beri masrûf olan himemât-ı müciddânenin semerâtı iktitâf edilmeğe başladı.

Merkez-i vilayette birer idadi-i mülkî ve rüşdiye-i askerî mektepleri ile milî-i muhtelifeye mensub birçok mekâtib-i ibtidâiye bulunduğu gibi her livâ ve kaza merkezlerinde birer rüşdiye ve müte'addid mekâtib-i ibtidâiye de mevcuttur. Binlerce etfâl bu mekteplerde tahsil-i kemal ile iştigâl ediyor. Saye-i âlem-ârâ-yı hazret-i hilafet-penâhîde karîben neyyir-i ma'rifetin her sınıf ahali meyânına neşr-i envâr ve füyûzât edeceğine ta'alluk eden ümidler vâsıktır.

(1) Cennet-mekân Sultan Süleyman-ı Kanunî hazretleri

Diyarbakir Vilayetinin Nüfus-ı Umumisi

DIYARBEKİR SANCAĞI

Esdmü-i Kazı	İslâm		Ermeni		Rum		Rum Katolığı		Süryani-Kađım		Süryani Katolığı		Protestan		Yahudi		Keldani		Yezidi		Kubı		Yekün			
	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs	Zükür	İnâs				
Mara-Nevdâhi Diyarbakir Kazası	21915	23093	5407	5156	586	549	121	99	49	28	2131	1965	201	172	573	542	175	142	493	325	331	512	5	2	66117	
Siverek Kazası	24307	19862	791	791	25	51					260	325			142	136	51	81			1500			38335		
Silvan Kazası	6197	5374	3738	3173	27	14	86	79			291	211			52	51			59	60					19127	
İcra Kazası	11074	10846	2419	2171							102	382			148	136									26939	
Denik Kazası	5206	4483	185	159	133	108					51	18			79	69									16520	
Diyarbakir Sancağı Yekünü	67729	53858	13540	11750	769	725	208	177	39	28	3198	2961	201	172	1004	904	226	223	552	485	1934	512	5	2	161257	
MARDİN SANCAĞI																										
Mara-Nevdâhi Mardin Kazası	15645	10415			1355	1389					1892	1511	584	597	383	277			191	134	266					34646
Cizre Kazası	6305	3933	26	27	599	511					555	375			19	16	58	68			25	23			12843	
Midyat Kazası	11275	1106			129	113					2131	2163			306	322					279	204			27928	
Avine Kazası	11762	10309			81	58					199	164			144	120										22810
Nusaybin Kazası	3893	3589									1289	1308					179	161			165	82			10657	
Mardin Sancağı Yekünü	49080	39252	26	27	2267	2071					6052	5621	588	597	752	735	237	229	191	134	735	309			108913	
MADEN SANCAĞI																										
Mara-Nevdâhi Maden Kazası	20633	18174	2267	1811	132	165	446	372							23	27							33	39		44155
Palu Kazası	20397	17155	7019	6360											111	117										51159
Çermik Kazası	15016	13426	1794	1620	165	140									448	402	163	156								33320
Maden Sancağı Yekünü	56046	48755	1170	9821	297	305	446	372							582	546	163	156					53	39		129634
Cümle-i Yekün	172855	141865	24636	21601	3333	3304	694	649	39	28	9255	8588	792	769	2337	2185	626	608	741	619	2669	852	38	41		398785

İhtar

Vilayetin malumat-ı coğrafiyesi sırasında mikdar-ı nüfustan dahi bahis olunmuş ise de işbu cedvel üç yüz dokuz senesi zarfında mülhakattan vârid olan defâtir üzerine Nüfus Nezâreti'ne suret-i mahsusada tanzim ettirilecek nüfus-ı umuminin cins ve mikdarı tafsilat-ı lâzimesiyle beraber derc ve irâe kılınmıştır.

İmarât ve İcraat

Teşkil-i vilayetten vali-i lâhik devletlü Sırrı Paşa hazretlerinin defa-i sâniye olarak vilayetimize memur oldukları zamana kadar her vali devrinde vücuda gelen âsar ve müessesât bundan mukaddem neşr olunan sâlnâmelerimizde mündericidir.

Paşa-yı müşârun-ileyh hazretlerinin memuriyet-i ahîrelerinde suret-yâb-ı vücud olan me'ser-i umrân ve terakkî şunlardır:

Mülkiye

1- İdaresi külliye mu'attal kalmış olan matbaamızın yeniden suret-i mükemmelede tesis ve teşkiliyle senelerden beri düçâr-ı tatil olan gazetenin ihrâcı

2- Merkez-i vilayette ve bir suret-i rasine ve müzeyyenede inşa edilen adliye dairesi. Bu bina, rasânet ve letâfetiyle şehrimizde bi-hakkın zinet-bahş olan mebâni-i âliyedendir

(1) Mubarrir-i âciz bu dairenin inşası emrinde meshâk olan himmet-i âliyeyi şu ku'a-i taribiye ile takdire cür-et-yâb olmuş idi.

Şehinşâh-ı cübun Sultanı Hamid-i ma'delet-pîrâ

Ki zat-ı akdesi Osmaniyâna lûf-i Mevlâdır

Demâdem etmede imara himmet mülk-i mevrûsun

Memâlik sayesinde serteser firdaus-i a'lâdır

Bu bünyân-ı rasin kim verdi şebre başka bir zinet

Kemâl-i himmet-i ulÿsına burban-ı garrâdır

Nazif etdi kalem tarib tamen şevk ile tahrir

Bu yer cây-ı adalet, meice-i erbâb-ı davadır

Gureba Hastahanesi

Bu hastahane masârif-ı inşâyesi merkez ve mülhakât-ı vilayet devâir-i belediyesinden îâneten tedârik ve temin olunarak Diyarbekir'in en güzel, en havadar, en ferah-fezâ bir mevkîinde ve fevkalâde metin ve dil-nişîn surette vücuda getirilmiş bir dâr-ı merhamet ve biri ricâle diğeri zükûra mahsus olmak ve her ikisi kırk yatak isti'âb etmek üzere iki daireden ibarettir. Ameliyât-ı inşâyesi rehîn-i hitâm olarak tefrîşâtına başlanıldığından bi-mennihi'l-kerîm karîben her türlü levâzımı suret-i mükemmelede istihzâr edildikten sonra resm-i küşâdı icra olunmak mukarrerdir. Bu hastahane-nin emr-i tesisıyla saye-i kemalât-vâye-i hazret-i cihan-bânide bu gibi bir lâzime-i azîme-i medeniyeden memleketin vâyedâr edilmesi hususunda ibzâl buyurulan mesai-i müşkilât bir endâzâne hakikaten cedîr-i takdir ve şükrandır.

Hastahane-nin temin-i devam ve idâme-i intizamı için her türlü tedâbir evvelden düşünülerek Cizre cisri ile Diyarbekir şehrinde daire-i belediyeye aid olan bazı emlak vâridâtı bu emr-i hayra tahsis olunmuştur.

Mardin kasabası çölün en hakim bir noktasında bulunmak ve binâenaleyh birçok gurebâ ile aşâir halkının merkez-i ticaret ve ictimâ'î olmakla beraber şimdiki kadar orada bir gurebâ hastahanesinin tesisi ve küşâdına himmet ve teşebbüs olunmamış idi. Bu noksan, asr-ı me'âlî-hasr-ı hazret-i padişahının kemalât-ı bâhiresiyle kâbil-i te'lif olamaktan nâsi kasaba-i mezkûre daire-i belediyesi vâridâtından yirmi dört bin kuruş sarfiyla münasib bir hane iştirâ ve her türlü levâzım ve mefruşatı mükemmelen tedârik olunarak o kasabada bulunan fakara ve gurebânın dahi şefkat ve ihtimamât-ı umumiyeden behre-yâb olmaları esbâbı istihsâl ve istikmâl olunmuştur.

Mecârî-i Çirkâb

Diyarbekir şehrini muhît olan hadâik ile şehrin kısm-ı cenubisinde kâin ve Esfel namıyla arîf olan eşcâr-ı müsmire bahçeleri ve sebze tarlaları kadîmen miyâh-ı sâlime ile irvâ ve iskâ ve şehirden çıkan çirkâb ve muzahrafât mecârî-i mestûre ile Dicle nehrine îsâl ve icra olunmuş. el-yevm bu hakikat bazı âsâr-ı mütebâkiye delâletiyle ma'lûm olmakta bulunduğu gibi ihtiyar adamların meshûdât üzerine mübtenî olan rivayetleri de teyyûd etmektedir.

Bundan altmış yetmiş sene mukaddem bazı mütegaliblerce bahçelerin miyâh-ı mülevvese ile sulanmasında bir takım fevâid-i maddiye mülâhaza ve bu bâbdaki mazarrât-ı adide-i maddiye ve maneviye nazar-ı dikkat ve ehemmiyetten iskât olunarak şehirden nehre kadar mümted olan mecârî -bazı taraflarda âsâr ve itlâlî bile görünmeyecek derecede- tahrib ve binâenaleyh Diyarbekir etrafında çirkâb ile memlû göller ve bataklıklar teşkil olunarak hayat-ı umumî menâfi'-i hususiye yolunda tehdid edilmiştir.

Devr-i mesud-ı hazret-i hilafet-penâhîde her türlü esbâb-ı mamuriyetin istihsâl ve istikrarına teşebbüs olunarak bu meyânda şu mahzûrun da izâlesi ciheti birkaç defa derpîş-i nazar-ı teemmül edilmiş idiye de ehemmiyetli bir şey yapılamamış idi. Geçen bin üç yüz dokuz sene-i Rumiyesi evâilinde Basra vilayeti dahilinde kolera illetinin icrayı ahkâm etmekte olmasından dolayı tanzifâta her zamandan ziyade itina olunması makam-ı âli-i Sadaret-i Uzmâ'dan vilayet-i celîleye şeref-tevârüd eden telgrafnâme emir ve iş'âr buyurulması üzerine Diyarbekir'e itti-hâzı iktizâ eden tedâbir-i sıhhiyenin etrafıyla beyan ve yapılması lazım gelen şeylerin tamamıyla ityân edilmesi lüzumu taraf-ı vilayetten Diyarbekir Beledî Tabibi İzzetli Bedros ve Diyarbekir'de mukîm Nizamî Taburu Tabibi Kolağası Aristidi Efendilere emir ve tebliğ buyurulur. Doktor efendilerin birçok tedkikât ve tettebbu'ât-ı fenniye icrasından sonra müştereken tanzim ve hükümet-i seniyyeye takdim ettikleri raporda Diyarbekirce sıhhat-i umumiyeyi en ziyade tehdid eden şey bahçelerin çirkâb ile saky olunması idüğü beyân ve binâenaleyh miyâh-ı mezkûrenin mecârî-i mahsusa ve mestûre ile Dicle'ye îsâlî lüzumu suret-i kat'iyyede dermeyân olunur. Bunun üzerine derûn-ı şehirden çıkan çirkâb ve muzahrafâtın mecârî-i mestûre ile nehre îsâlî esbâbının istikmâline vilayet-i celileden suret-i ciddiyede teşebbüs ve ikdâm ve bu emr-i hayrın husulünü işkâl eden mevânî ve mezâhim iktihâm olunarak bilhassa teşkil olunan komisyon vasıtasıyla ameliyâta devam ve bin altı yüz altmış beş zürrâ-ı mimarîden ibaret olan birinci kısmı kâmilen itmâm olunduğu gibi dört bin yüz elli arşından ibaret bulunan ikinci kısmı da kısmen inşa olunmuştur.

Mecârî-i mezkûrenin masârif-ı inşâyesini te'diyye Diyarbekir daire-i belediyesinin vâridâtı mütehammil olmadığından ahîren vuku bulan müracaat üzerine masârif-ı mezkûrenin dahiliye tahsisatı meyânında mal sandığından tesviyesine irade-i seniyye-i cenâb-ı hilafet-penâhî şeref-sâdır olduğundan inşaat-ı mezkûrenin itmâmı esbâbının istihsâline teşebbüs olunmuştur.

Hamrvat Suyu

Diyarbekir'in mâ-bihî'l-hayâtı olan Hamrvat suyunun kaldırılmış olması ve suyun menbaında kâin Gözlu karyesi civarında bir takım mazrab suları bazı kurânın muzahrafâtı ve Alıpınarı bağlarındaki hâdis sayfiyelerin süprüntüleri Hamrvat suyuna karışarak âb-ı latîfin adeta sem-âlûd bir hale gelmesi sıhhat-i umumiyeyi tehdid edecek ahvâlden olmakla bu halin def-i ref'ine suret-i mahsusada teşebbüs buyurularak mâ-i mezkûrun Diyarbekir'e suret-i mahfazada icrası için teşebbüsât-ı lâzime icra edilmiş ve mecrâ-yı mezkûrun menbandan şehre kadar mâ-hüve'l-matlûb tamiri üç bin lira masrafla husûl-pezir olacağı keşfen tahakkuk ederek fazlasından yüz masura su satılmak suretiyle masârif-ı inşâiye temin edilmiş ve teşekkül eden komisyon-ı mahsus ma'rifetiyle geçen mevsim-i sayfa inşaat-ı lâzimeye mübâşeret olunmuştu. Altı ay zarfında en mühim ve en müşkil kısmının inşaatı pezirâ-yı hitâm olacağı gibi mütebâkî mahallin de şu bir iki ay zarfında itmâm edileceği tabiidir.

Diyarbakırce vehâmet-i havayı icab eden ahvâl yalnız Hamravat suyuna katılmakta olan muzahrafât ile sâlifü'z-zıkr çirkâblardır.

Saye-i kemâlât-vâye-i hazret-i padişahîde imarât ve inşaat-ı vâkıa rehîn-i hitâm olduktan sonra vehâmet-i hâzıra-i hava kat'iyen zâil olmak tabii bulunduğundan bu bâbda masrûf olan himemât-ı âliye ve müciddâne tarih-i memleketin sahâif-i takdirine midâd-ı zerrîn ile yazılmağa şâyestedir.

Silvan kazasının merkez-i idaresi olan Farikin (Meyafarkin) kasabasında suyun killetinden nâşi hissolunan müzâyaka-i şedîde haricтен bir hayli miktar suyun derûn-ı şehre isâlesiyile kasabanın nukât-ı münasibesinde inşa olunan çeşmelere taksim olunması sayesinde zâil olduğu gibi kasaba-i mezkûrede kâin ve âsâr-ı kadîmden olmakla beraber müşrif-i harab olan cami-i şerifin emr-i tamiri icra edilmiştir.

Mardin Beledî Dairesi kurbundaki arsa-i vâsi'a mürûr-ı zaman ile mezbele şeklini almış olduğundan mezkûr arsa tathîr ve üzerinde daire-i belediyeye îrâd olmak üzere üzerine gayet güzel ve cesîm bir konak inşa edilmiştir ki hane-i mezkûr Mardin'e zinet-bahş olan mebânî-i âliye meyânında bir mevki-i mahsus ve mümtâzî hâizdir.

Mardin kasabasında mecârînin fikdânı cihetiyle her hanenin çirkâb ve muzahrafâtı sokaklara dökülürken saye-i imarât-vâye-i hazret-i padişahîde bir sene zarfında on iki bin arşın tûlünde mecârî inşa olunarak o dil-nişîn memleket öyle çirkin bir şekil ve heyetten kurtarılmıştır. Mardin gibi serâpâ sengistân olan bir mahalde böyle cesîm inşaat ve amelîyâtın ehemmiyeti ve bu bâbda sarf olunan himmetlerin derecesi beyân ve tariften müstağnîdir.

Me'kûlâtın hıfz ve fûruhtuna mahsus olmak ve vâridâtı yine Mardin Daire-i Belediyesi'ne aid bulunmak üzere bir meyve arsası inşa olunmuştur.

Maarif

1- Mukaddemâ merkez-i vilayette inşa olunan Mekteb-i İdadi-i Mülkî'nin fî 20 Teşrîn-i Evvel sene 1310 tarihinde nehârî kısmı vilâdet-i pür-meymenet-i cenâb-ı risâlet-penâhî rûz-ı mesuduna müsâdif olan fî 12 Rebiulevvel sene 1312'de de leylî kısmı küşâd ve şu mektebin husûl ve devam-ı intizamı emrinde birçok mesai-i terakkî-perverâne sarf olunarak en muntazam mektepler derecesine îlâ ve is'âd olunmuştur.

2- Mekteb-i mezkûr dahilinde -muallimîn ve talebeye tetebugâh olmak üzere- bir kütübhanе tesis edilmiş ve bu kütübhanе ashâb-ı himmet tarafından ihdâ edilen kitaplarla câ-be-câ tevsî' olunmakta bulunmuştur.

3- Merkez-i vilayette bir darümuallimîn ve inâs rüşdiyesi tesis ve küşâd olunmuştur.

4- Maarif namına mazbût olan evkaf-ı mûnderise vâridâtıyla idare olunmak üzere Mardin kasabasında gayet metin ve muntazam iki bâb mekteb-i ibtidâî inşa olunduğu gibi dersleri de ahîren Maarif Nezaret-i Celîlesi'nce vaz' ve itti-hâz olunan programa tevfiik edilerek muallimîn-i lâzimesi tayin olunmuştur.

5- Yine evkaf-ı mazbûta vâridâtıyla idare olunmak üzere Hani kasabasında bir bâb mekteb-i ibtidâî açılmıştır.

6- Diyarbakır dahilinde mevcut ve vâridât-ı senevîleri dört bin kûsur kuruşa bâliğ olan evkaf-ı mûnderise mekâtib-i ibtidâîye karşılığı olmak üzere ol bâbdaki emr-i mahsus hükmüne zabt olunmuştur.

7- Silvan kazasının merkezi olan Farikin kasabasında bir bâb rüşdî ve Derik kasabasında ibtidâî mektepleri inşa olunmuştur.

8- Eğil mekteb-i rüşdîsi suret-i mükemmelede tamir edilmiştir.

9- Cizre kazası muzâfâtından Babil karyesinde mevcut olduğu istihbâr ve nukûş ve hutût-ı Asuriyeyi muhtevî ve şâyân-ı hıfz ve teşhir âsâr-ı atıkadan bulunduğu tahkik edilen dört bin beş yüz kıyyelik bir taş Müze-i Hümayun'a irsâl olunmuştur.

10- Bazı maarif-perverândan müteşekkil olan encümen-i mahsus ma'rifetiyle ve Hadim-i Terakkî namıyla Diyarbakır Mekteb-i Rüşdî-i Mülkî binası dahilinde gayet muntazam bir mekteb-i ibtidâî teşkil ve bir hayli müddet encümen-i mezkûr vasıtasıyla idare olunduktan sonra maarif dairesine terk edilmiştir. Mekâtib-i ibtidâîyenin en mükemmeli olan Hadim-i Terakkî Mekteb-i İbtidâîsi Diyarbakır İdadi-i Mülkî ve Rüşdî-i Askerî Mektepleriyle mekâtib-i saireye suret-i mükemmele ve ciddiyede talim edilmiş beş yüzü mütecâviz şâkird hediye etmiştir.

11- Merkez ve mülhakât-ı vilayette bulunan mekâtib-i gayr-i müslimedden kırk ikisine ruhsatname ve altmış sekiz muallime şehadetname i'tâ olunmuştur.

12- Birçok kurâ-yı mülhakada mekâtib-i ibtidâîye açılmıştır.

13- Diyarbekir Mekteb-i Rüşdî-i Askerîsi dahilinde mâ-i cârî mevcut olmamaktan dolayı hissolunan müzâyakanın ta'dîli için bir kısmı hayrat ve müberrâta vasiyet edilen mebâliğden bir kısmı iâne akçesinden iki masura Hamravat suyu iştirâ ve mekteb-i mezkûr avlusunda bilhassa inşa olunan cesîm havuza isâle ve icra olunarak o noksanın da ikmâline himmet olunmuştur.

Umûr-ı Nâfi'a

Umûr-ı nâfi'aca gerek tamiren gerek tecdiden birçok âsâr vücuda getirilmiştir. Her sene tamire arz-ı ihtiyaç eden masraf-ı yol ve köprülerinin bu gibi tekellüfâtan müstağnî olabilecek surette ve mükemmelen inşası idare-i hazıra-i vilayet zamanında husul-pezîr olmuştur. Vilayet Nâfi'a Dairesinden verilen cedvel resmî vilayetin turuk ve me'âbir-i umumiyesini mübeyyin olduğu gibi inşaat ve imarât-ı ahîreyi de müşîr bulunduğundan ber-vech-i zîr aynen neşrolunur:

Esâmî-i Turuk	Mecmû'ı Tûlleri		İkmal Olunan		Müceddeden İnşa Olunmakta Bulunan		İkmal Olunmuş Bulunan Köprü ve Menfezler			Derdest İkmal Olanlar		Mulahazât
	Metre	Kilometre	Metre	Kilometre	Metre	Kilometre	Kârgir Aded	Mahlût Aded	Ahşap Aded	Kârgir Aded	Mahlût Aded	
Diyarbekir'den Maden hududuna kadar	245	34	245	34			6					Geçen sene üç kilometresi tamir edilmiştir. Köprülerden biri müceddeden ve biri tamiren yapılmıştır.
Diyarbekir hududundan Maden'e kadar	537	47	537	47	-	-	8	11	-	-	-	Tamirat-ı lâzimesi icra kılınmıştır.
Maden'den Harput vilayeti hududuna kadar	401	32	401	32	-	-	22	20		14		Geçen sene tamirat-ı lâzimesi icra kılınmıştır. Ve geçen ve evvelki senelerde köprülerin 19 adedi müceddeden inşa olunmuştur.
Diyarbekir'den Mardin hududuna kadar	200	55	200	55			11	1	-	-	-	Geçen sene bir köprü müceddeden ve biri tamiren inşa edilmiştir.
Diyarbekir hududundan Mardin'e kadar	800		800		-	-	8		-	-	-	Geçen sene iki buçuk kilometresi tamir edilip diğeri derdest-i tamirdir.
Diyarbekir'den Siverek hududuna kadar		180		180	-	13				3		Köprüler derdest inşadır.
		180		180		13				3		
Diyarbekir hududundan Siverek'e kadar		36		36	-	3			4			29 kilometresi derdest-i tamirdir.
		54		54	-	-	1			6		
	183	474	183	294		13	59	21		27		Yekûn

Evâmir

Teşkil-i vilayetten beri Bâbiâli cânib-i sâmisinden vilayet-i celîleye şeref-vârid olan evâmir-i umumiye hülâsaları

22 numara, fî 27 Ağustos sene 1283

Vilayetlerde bulunan müftü ve nâiblerin istifası vuku bulmadıkça veyahud haklarında mûcib-i azl bir şey tebeyyün etmedikçe yalnız sû-i hallerinden bahisle azillerinin inhâ olunmaması tafsilatına dair

28 numara, fî 21 Kânûn-ı Evvel sene 1283

Yunan Devleti'yle akdolanun muâhede mücebince devleteyn mülkünde tarafeyn teba'asından biri gümrükten mal kaçırırsa işbu kabahatin vuku bulunduğu mülkün kanununa tevfikân ve Yunanlı olup da esnaflık edenler dahi Devlet-i Aliyye esnafının mükellefiyetlerine dahil olarak muhalefet edenlerin konsoloslarına müracaat olunmayarak kavânin-i devlete tatbikan icra-yı mücâzaları hakkında

50 numara, fî 9 Kânûn-ı Sâni sene 1283

Ecnebi tuzunun zabt ve müsâderesi hakkındaki usulün ecnebi tütününü hakkında dahi tamamıyla icrasına dair

2 numara, fî 18 Nisan sene 1248

Vilâyatta bulunan teba'a-i ecnebiye mesâlihinden ve hususât-ı saireden tahaddüs eden ihtilaf için konsolosların sefâretlere ve hükümetlerin Bâbiâli'ye vuku bulmakda olan birbirine mübâyin iş'ârâtına meydan kalmamak üzere ecnebiye müte'allik hususlarda evvel emirde konsoloslarla şifâhen konuşulup karar verilmesi ve bu olmaz ise tahrîren muhabere olunması ve yine olmaz ise maslahatın evrak-ı esasiyesi suretiyle beraber Bâbiâli'ye nakledilmesi hakkında

12 numara, fî 1 Haziran sene 1284

Diyet-i kassâme davalarını rüyete kaza nâiblerinin dahi me'zûn olduklarına dair

14 numara, fî 15 Haziran sene 1284

Memâlik-i Şahanede teba'a-i ecnebiyenin tasarruf-ı emlâk etmeleri hakkındaki kanun ve kararı Fransa ve İsveç-Norveç Devletleri kabul ve imza eylediklerinden karar-ı mezkûrun düvel-i müşârun-ileyhâ teba'ası haklarında her günâ sehv ve hatadan sâlim olarak cereyân ettirilmesine dair

Fî 17 Haziran sene 1284

Yunanilerin tütün ve tuz kaçakçılığına mücâseretleri vukuunda gün ve saat tahsisıyla tercüman gönderilmesi için konsolos vekillerine haber gönderilerek tayin olunan vakitte tercüman gönderirler ise maddenin sübûtuna kadar bulundurulmasına ve vakt-i mu'ayyeninde gönderilmez ise intizâr olunmayarak kaçırılan haklarında lazım gelen muamelenin konsolosları bulundurmaksızın icrasına dair

Fî 15 Temmuz sene 1284

Teba'a-i ecnebiyenin tasarruf-ı emlâk etmeleri hakkındaki kararı Belçika Devleti dahi kabul eylediğine dair

Fî 20 Temmuz sene 1284

Arazi-i emiriye ve Mevkûfe ve musakkafât-ı vakfiye için kıymet vergisi alınıp temettu' vergisi alınmamasına dair

Fî 24 Temmuz sene 1284

Teba'a-i ecnebiyenin tasarruf-ı emlâk etmeleri hakkındaki kararı İngiltere Devleti'nin kabul ve imza eylediğine dair

Fî 28 Temmuz 1284

Emvâl ve eşya-yı mesrûkayı bilerek alanlar hakkında veya kanunnamesinin iki yüz otuz üçüncü maddesine zeylen kaleme alınan fıkra-i kanuniyenin gönderildiğine dair

22 numara, fî 2 Eylül sene 1284

Bir kaza ve karyenin bir vilayetten diğer vilayete rabtı lazım geldikte iki vilayet beyinde muhabere olunarak lüzum-ı irtibatı tahakkuk eder ise Dersaadet'e bildirilmesine dair

26 numara, fî 24 Eylül sene 1284

Teba'a-i ecnebiyeden tasarruf-ı emlak etmeleri hakkındaki kararı Avusturya Devleti'nin dahi kabul ve imza eylediğine dair

41 numara, fî 13 Teşrin-i Evvel sene 1284

Memurîn-i rûsûmiyenin hükümete müracaatları icab eden madde bir nizâma müstenid ise bend-i mahsusuna ve Rûsûmât Emaneti'nin iş'ârına mebnî ise ona tevfikân taleb eyleyecekleri mu'avenâtın mevki-i füle isâline ve fakat mu'avenet taleb olunan maddelerden icrası mülken ve maslahaten mahzurlu görülenlerin Bâbtâli'ye bildirilmesine dair

193 numara, fî 23 Teşrin-i Evvel sene 1284

Ecnebi tuzunun zabt ve müsâderesine itina olunmak üzere ol bâbda icrası lazım gelen muameleyi hâvi olarak gönderilen talimat ahkâmının tamamî-i ifasına dair

27 numara, fî 29 Receb sene 1285

Vilayât nizamnamesi mücebince intihâb olunacak azâ-i mecâlisin nisf-i müslim ve nisf-i diğeri gayr-i müslim olmak icab edip her milletten ayrı ayrı adam bulundurmak uyamayacağına dair

50 numara, fî 28 Teşrin-i Sâni sene 1284

Başçavuştan nefere kadar bizzat hanelerini idareye muktedir olanlara derhal ve muktedir olmayanlara dahi icab eden taahhüd senedi alındıktan sonra tehhüle izin verilmesi ve esnân erbâbının tehhüllerine müdahale olunması hakkında

51 numara, fî 18 Teşrin-i Sâni sene 1284

Ecnebi tuzunu hâmil sefâin haklarında olunacak muameleyi hâvi gönderilen nizamname ahkâmının tamamî-i muhafazası lüzûmuna dair

52 numara, fî 28 Teşrin-i Sâni sene 1284

Haneler derûnunda müsikirât fûruhtunun memnû'iyeti tafsilâtına dair

53 numara, fî 8 Kânûn-ı Evvel sene 1284

Emlak almak isteyen ecnebinin evvel emirde tabi olduğu devletin konsoloshanesinden ol bâbda hükümet-i mahal-liyeye takrir takdim ettirmesi tafsilâtına dair

54 numara, fî 25 Kânûn-ı Evvel sene 1284

Teba'adan biri Memâlik-i Şahane'den kat-ı alaka edip Yunanistan'da üç sene mütemâdiyen tavattun etmiş ve tebdil-i tâbiyyet eylemiş bulunur ise teba'a-i Yunaniye'den addolunacağına ve bin sekiz yüz otuz sene-i Miladiyesinde tanzim olunan Londra Protokolü suretinin gönderildiğine ve teferruat-ı sairesine dair

57 numara, fî 7 Kânûn-ı Sâni sene 1284

İpek tohumlarının gümrük resminden muafiyetine dair

64 numara, fî 18 Kânûn-ı Sâni sene 1284

Memurîn muhâkemâtının suver-i icrasını hâvi kaleme alınan nizamname gönderildiğinden ahkâm-ı müstemilesinin icrasına ve işbu muhâkemâtın taşralarda mecâlis-i idarede rû'yetine dair

62 numara, fî 27 Kânûn-ı Sâni sene 1284

Hariklerin men'-i vukuuna medâr olmak üzere ebniyenin kârgir olarak inşasına ve bunların inşaatını teshil için Memâlik-i Şahane'de imal olunan tuğla ve kerpiç ve taşların rûsûmdan muafiyetine dair

64 numara, fî 2 Şubat sene 1284

Teba'a-i ecnebiyeden müskirât âmilleri emr-i muayenede müşkilât gösterecek olurlar ise konsolos vekil ve memurları tarafından icra ettirilmek ve ticaretle me'lûf olan konsoloslar kifâf-ı nefslerinden fazla müskirât imal edecek olurlar ise resmini te'diyeye mecbur tutulmak üzere kaleme alınan fıkârât-ı nizamiyenin gönderildiğine dair

67 numara, 9 Şubat sene 1284

Vülât-ı izâm hazerâtıyla mutasarrıfın-i kirâmın ma'iyyetlerinde akrabalarını istihdam etmelerinin memnû'iyeti tafsilatına dair

68 numara, fî 11 şubat sene 1284

Memurîni cerh eden kesândan hem ecr-i misl ve hem de masârif-i cerrahiye alınarak mecrûhlara itâsı. Eğer mecrûh mîrî hastahanesinde tedavi ettirilmiş ise ücret-i cerrahiye alınması hakkında

77 numara, 23 Mart sene 1285

Bilumum memurîni-rüsûmiyenin azli icab ettikçe esbâb-ı azilleri bir varakaya tahrîr olunup kendilerine kıraat olunması ve cevapları zîrine tahrîr ettirilerek ve istifa edenlerin varakaları alınarak gönderilmesi ve ondan sonra yerlerine âharının tayini ve bunların mecâlis-i idarede istintâklarının suver-i icraiyesi tafsilatına dair

81 numara, fî 26 Mart 1285

Tâbiyyet-i ecnebiye nizamnamesinin mevâdd-ı mündercesini müfessir ve muvazzıh ve pek çok teşrihât ve vasâyâyı nâfi'ayı hâvi talimat

116 numara, fî 15 Mayıs sene 1285

Cevâmî-i şerife etrafındaki mezarlıklarla kilise ve avlu derûnlarına ve meskûn haneler civarına cenaze defninin men'ine ve fakat türbe ve lahid ashâbiyla meşâyih ve milel-i saire rüesâ-yı ruhâniyesi ve emsâlinin istisnalarına dair

89 numara, 22 Haziran sene 1285

Terkîb-i kimyevî isti'mâliyle balık sayd edenlerin men'iyile hilafında harekette bulunanların Ceza Kanunname-i Hümâyûnu'nun yüz doksan dördüncü maddesi mücebince icra-yı mücâzâtlarına dair

Fî 23 Haziran sene 1285

Teba'a-i ecnebiyenin tasarruf-ı emlak etmeleri hakkındaki kararı Almanya ve Danimarka devletlerinin dahi kabul eylediklerine dair

446 numara, fî 23 Eylül sene 1285

Asâkir-i Şahane için tutulacak mekkârî hayvanatı için rûz-ı Kasım'dan rûz-ı Hızır'a ve rûz-ı Hızır'dan rûz-ı Kasım'a kadar iki mevsim hulûl ettikçe tüccarın verdiği ücrete göre fiyat mazbatalarının tanzimiyle ordulara irsâli ve ücretlerinin ona tevfikân itâsı ve memurînin bu fiyattan istifadeye salâhiyeti bulunmadığı tafsilatına dair

Fî 23 Eylül sene 1285

Kereste çeken ahalinin suret-i maktû'ada kereste nakli mecburiyetinden afvına ve ol bâbda ittihâzı lazım gelen usule dair

16 numara, fî 15 Teşrîn-i Evvel sene 1285

Teba'a-i ecnebiye aleyhinde mehâkim tarafından verilen ceza ilamlarının mensub oldukları devlet memurlarına alenen tefhîminden sarf-ı nazarı hâvi olduğu ahkâmın varaka-i mahsusalar ile tebliğine dair

531 numara, fî 25 Teşrîn-i Evvel sene 1285

Memalik-i Şahane'de müsta'mel olan evzân ve ekyâl ve mekâyısın islah ve ta'dilini hâvi kaleme alınan kanunnamenin gönderildiğine dair

Fî 29 Kânûn-ı Evvel sene 1285

Asâkir-i mustahfaza teşkiline ve bunların defterlerinin suret-i tanzimine dair

668 numara, fî 11 Kânûn-ı Sâni sene 1285

Mîrî madenlerinde angarya ile amele çalıştırmak usulünün lağvıyla ücret itâsına dair

693 numara, fî 17 Kânûn-ı Sâni sene 1285

Gerek diyar-ı ecnebiyeden götürülen ve gerek imalat-ı dahiliyeden olan Küherçilenin gümrüklere geldiğinde hilâ-bedel tevkifine dair

783 numara, 23 Şubat sene 1285

Mahall-i âhara nakledilen yetimlerin evvel bulunduğu mahal eytâm sandığına bulunan paralarının sonraki ikâmet-gâhları olan vilayet eytâm sandığına nakline ve verese-i diğer vilayette bulunan muhallefât esmânının ba'de-sübûti'ş-şer'i kendilerine verilmek üzere verese-i merkûmenin bulunduğu vilayete gönderilmesi tafsilatına dair

3 numara, fî 12 Mart sene 1286

Mirî ormanlarından li-ecli't-ticare kesilecek odunların fey-i muayyen ile satılmasına ve ehl-i kurânın baltalıklardan kesecekleri odunun bu kaideden müstesna tutulmasına dair

25 numara, fî 17 Mart sene 1286

Memâlik-i Şahane'de vefat eden teba'a-i İraniye terekesine müdahale olunmayıp şehbenderlerine teslimine dair

40 numara, fî 18 Mart sene 1286

Esnân-ı askeriyeye erbâbindan olduğu halde asâkir-i zabtiye zâbitliği intihâbnamesini istihsâl edenlerin on sene hizmet etmedikçe istifalarının kabul olunmamasına dair

79 numara, fî 14 Nisan sene 1286

Emvâl-i mîriyeyi ahz ve sarfa memur olanların kefalet-i kaviyye tahtında bulundurulmasına ve seksen altı senesi Martundan itibaren her altı ayda bir kere yoklama usulünün icrasına ve teferruat-ı sairesine dair

80 numara, fî 25 Nisan sene 1286

Silk-i askeride bilfiil bulunanlara hak tapusu teveccüh edecek araziden beşer dönümünü ve zabitan ve neferât-ı nizâmiye mütekâ'idinin ve ale'l-ittlâk neferât-ı redifeye iki buçuk dönümünün meccânen ihalesi ve bedelen silk-i askeriyeye dahil olanların bu imtiyazdan istisnası hakkında

87 numara, fî 4 Mayıs sene 1286

Devâir-i hükümetin kâffesinde mesâlih-i umumiyyenin hilaf-ı kanun tehirinden dolayı devletçe verilmesi icab edecek tazminatın buna sebebiyet veren memurlardan alınacağına dair

Fî 9 Mayıs sene 1286

Ticaret-i Bahriye Kanunnamesi'nin Osmanlı sancağını hâmil olan sefâinin gerek mecmû'una ve gerek hissesine ecânibin men'-i tasarrufunu mutazammun olan birinci bendi makamına kâim olmak üzere kaleme alınan fıkra-i kanuniyyenin gönderildiğine dair

17 numara, fî 10 Mayıs sene 1286

Ahali malı olan kısraklar için cins aygırların suret-i celb ve muhafazası hakkında emirname ve talimat

11 numara, fî 15 Mayıs sene 1286

Tensikât-ı cedide-i askeriyeye mücebince mevâlî-i izâm ve bi'l-imtihan İstanbul ruusuna nâil olanlardan mâ'adâ ashâb-ı rütbeden bulunan esnân erbâbının dahi dahil-i kur'a edilmelerine dair

17 numara, fî 25 Mayıs sene 1286

Asâkir-i redifenin ifa-yı resm-i selam için cem'inden itikâ olunmasına dair

24 numara, fî 31 Mayıs sene 1286

Düvel-i ecnebiye konsoloslarının mahall-i memuriyetlerine ibtidâ-yı vusûllerinde bayrak küşâd edeceği sırada top atılmayıp yalnız kaleden sancak çekilmekle ve eğer kale ve sancak yoksa hükümet memurları cânibinden ber-mutâd bir vizite verilmekle iktifâ olunmasına dair

21 numara, fî 6 Temmuz sene 1286

Saray-ı hümâyûn hademesinden olup bâ-berât-ı âlî tekâüden çerâğ buyurulanlardan erbâbının kur'aya idhâli hakkında

7 numara, fî 12 Temmuz sene 1286

Ecnebler hakkında mehâkimden verilecek ilamât hûlasasının tebliğine dair olan iş'âr-ı sâbık mutlak bir şey olmadığından yalnız bu usulü kabul etmiş olan İtalya Sefareti ile sair kabul edecek sefaretlere şumulü olduğuna dair

24 numara, fî 20 Temmuz sene 1286

Terhîn olunacak emlâkın başkasına merhûn olmak ve sigorta edilmek gibi ilişiği olmadığına dair mahallesi ilmuhaberi alındıktan sonra icra-yı rehiniyeti hakkında

29 numara, fî 9 Ağustos sene 1286

Memâlik-i Şâhane'de bulunan âsâr-ı atıkanın bilâ-ruhsat taharrî ve harice nakil edilememesi hakkında olan memnû'iyet-i nizamiyenin devamına ve hafıyyen kaçırılan eşyanın ahz ve zabtıyla Müzehane-i Osmanî'ye irsâline dair

34 numara, fî 15 Ağustos sene 1286

Alâmât-ı fârikayı taklid edenler hakkında olunacak muamele-i cezaiyeyi hâvi olan nizannamenin gönderildiğine dair

12 numara, fî 1 Eylül sene 1286

Yerli ve ecnebi papasların teferruğ ederek hod be-hod kilise ve manastırlara vakf edecekleri arazi kavânîn-i umumiyye tabi olduğuna ve a'sâr ve tekâlîf-i sairesi alınacağına dair

37 numara, fî 14 Eylül sene 1286

Asâkir-i şahane efrâdından müteehhil bulunanların haremeleri için zevc ve zevce hanelerinde muayyen mahremi kalmadığı halde ihraclarına dair

38 numara, fî 19 Eylül sene 1286

Efrâd-ı redifenin silah altına alınmalarına lüzum görüldüğü halde istihsâl olunacak irade-i seniyye mücebince makam-ı Sadaret'ten vülât- izâm hazerâtına ve makam-ı Seraskerîde ordu-yı hümâyûnlar müşîrâmına vuku bulacak iş'âr üzerine icabının icrasına dair

21 numara, fî 26 Eylül sene 1286

Dişler, el ve ayak ve göz gibi eşref-i azâ olduğundan darben iskât-ı esnân edenler haklarında kanun-ı cezanın yüz yetmiş sekizinci ve yüz yetmiş dokuzuncu maddelerine tevfikân tayin-i ceza olunmasına dair

42 numara, fî 10 Teşrîn-i Evvel sene 1286

Esas-ı ticaret ve ta'ayyüşü çiftçilik olup da mevsim-i ziraatin gayri zamanlarda ufak tefek ticaretlerle meşgul olanlardan temettu' vergisi alınmamasına dair

Fî 11 Teşrîn-i Evvel sene 1286

Teba'a-i ecnebiyenin tasarruf-ı emlâk etmeleri hakkındaki kararı İspanya Devleti dahi kabul ve imza eylediğine dair

44 numara, fî 17 Teşrîn-i Evvel sene 1286

Mekteb-i Tıbbiye-i Şahanece icra kılınacak tahlilât ve keşfiyât-ı kimyeviye ve sairede istifâ olunacak resm ve kalemiye tarifisinin gönderildiğine dair

47 numara, fî Teşrîn-i Sâni sene 1286

Evkaf-ı mazbûtaya merbût musakkafât ve müstagillâtın ferâğ ve intikalinde evkaf müdürlerinin izni kâfi olduğuna ve gayr-i mazbûtada mütevelliler hazır bulundurulmasına ve umûr-ı evkafın muhakemesinde müdür ve mütevellî-i mûmâ-ileyin huzurları lazım idüğüne dair

58 numara, 10 Kânûn-ı Sâni sene 1286

Memuren bir yere gönderilecek asâkir-i zabtiye zabitan ve neferâtının azîmetleri ve davetleri için verilmesi icab eden harcırah hakkında

60 numara, fi 18 Kânûn-Sâni sene 1286

Başçavuşa kadar efrâd-ı askeriye hanelerine ve hanelerinden onlara gönderecekleri mektupların posta ücretinden muafiyetine dair

9 numara, fi 21 Mart sene 1287

Mülâzım mâdûnunda ve silah altında olarak vefat eden efrâd-ı askeriye terekesinden harc-ı kismet alınmadığı gibi verese veya vekillerine verilen ilamdan dahi harc alınmaması hakkında

10 numara, fi 31 Mart 1287

Silah altında bulunan efrâd-ı askeriye nişanlılarının âhara tezvîc olunmaması hakkında

27 numara, fi 20 Haziran sene 1287

Vekalet ve vesâyet suretiyle muhakeme olunanların hitâm-ı muhakemeye kadar azl veya istifalının kabul olunmamasına dair

28 numara, fi 20 Haziran sene 1287

Hizmet-i redifeye bedel verilmek üzere ashâb-ı servetin müddet-i redifesi içinde besleyecekleri hayvanların hîn-i hacette işe yarayacak surette hüsn-i muhafazalarına dair

31 numara, fi 7 Temmuz sene 1287

Esrâr-ı pazarı küşâd edenlerin birinci defasında bir sene hapsi ve takarrür ettikçe cezanın taz'ifi hakkında

38 numara, fi 17 Ağustos sene 1287

Mîriye mûte'allik inşaat ve tamiratta haric ez-keşf bilâ-isizân vuku bulacak masârının âmirlerinden tazmin ettirilmesine dair

41 numara, fi 30 Ağustos sene 1287

Tezkiresiz sayda çıkanlara hem harc ahzıyla tezkire ittâsı hem de iki yüz elli dördüncü madde-i kanuniyede münderic ceza-yı nakdînin kendilerinden istifâsı hakkında

26 numara, fi 2 Eylül sene 1287

Merzifon kazasında konsolos bulunmadığı cihetle orada bulunan Amerika teba'asının işlerine teba'a-i Devlet-i Aliyye gibi hükümet-i mahalliyece bakılmasına dair

64 numara, fi 2 Teşrin-i Sâni sene 1287

Kalb ve kem ayar meskûkât kimde bulunursa fiyat-ı mîrîsi ashâbına verilmek üzere Darbhane'ye gönderilmesi hakkında

Fi 6 Kânûn-ı Evvel sene 1287

Asaleten veya kefaleten mîriye medyûn iken vefat edenlerin emvâl-i metrûkesi kifayet etmediği halde bi'l-i câreteyn uhde-i tasarruflarında bulunan musakkafât ve müstagillât-ı vakfiye ile arazi-i emîriyenin deyn-i mîrî için satılması hakkında kaleme alınan fikarât-ı nizamiyenin gönderildiğine dair

13 numara, fi 25 Kânûn-ı Evvel sene 1286

Arz-ı ihtidâ edenlerin reis-i ruhanî ve peder ve maderi yoksa akrabası muvâcehesinde meclisce istintâk edilip arzu ederler ise daire-i hükümetin bir mahallinde bulunanlar ile yalnız bırakılarak istintâk ettirilmelerine ve sibyanın ihtidâlarının istimâ' olunmamasına ve bülüğlarında ihtilaf olunur ise keyfiyetin bâ-mazbata Bâbîâlî'ye bildirilmesine dair

1 numara, fî 1 Mart sene 1288

Ebniye-i askeriyenin keşf ve inşası zabitan-ı askerîden mürekkebe komisyon tarafından icra olunacağına ve mülkiye memurlarından da iki azâ bulundurulmasına dair

8 numara, fî 13 Mart sene 1288

Ecza-yı tıbbiyenin müfettişler ma'rifetiyle altı ayda bir kere muayene ettirilmesi hakkındaki nizamnamenin gönderildiğine dair

44 numara, fî 24 Mayıs sene 1288

Hayvan sirkatinin men'i tedâbirini hâvî tenbihname gönderildiğine dair

52 numara, fî 17 Haziran sene 1288

Maliye memurlarının esbab-ı infisâllerinin bâ-mazbata beyan olunmasına dair

65 numara, fî 27 Haziran sene 1288

Talak-ı ric'î ve talak-ı bâin ile tatlik olunan zevcenin iddeti içinde zevcin arazisinde hakk-ı veraseti olduğuna dair

75 numara, fî 3 Temmuz sene 1288

Muhaffif-i ceza olan kavânin-i mevzû'anın mâ-kabline şümûlü olduğuna ve bir kanun neşrinden on beş gün sonra düstûru'l-amel tutulması hakkındaki mevâdd-ı umumiye-i kanuniyenin gönderildiğine dair

4 numara, fî 24 Temmuz sene 1288

Memâlik-i Mahruse'de tasarruf-ı emlakı kabul eden devletler teba'asından seksen dokuz senesi Temmuzun nihayetine kadar harc-ı ferağın sülüsü alınmasına dair

90 numara, fî 22 Ağustos sene 1288

Memleketler haricinde salhaneler inşasına ve hasılatı belediyeye aid olmak üzere yirmi para resm alınmasına dair

Fî 27 Ağustos sene 1288

Arazi-i mektûme ihbariyesinin yüzde ona iblâğı ve arazi memurlarına ihbariye verilmesi hakkında kaleme alınan fıkra-i nizamiyenin gönderildiğine dair

99 numara, fî 29 Ağustos sene 1288

Bey'iyye resmini müddet-i muayyenesinde te'diye etmeyenler ile tezkiresiz müskirât mahalli küşâd edenlerin dükkanları sedd olunarak ceza-yı nakdiyesinin suret-i istihsâline dair

103 numara, fî 11 Eylül sene 1288

Müskirât-ı mütenevvi'adan yüzde on resm alınması kaide-i sâbıkasının ibkâsı hakkında

110 numara, fî 13 Eylül sene 1288

İnfisâl eden memurine verilen tebriye-i zimmet mazbatalarına hukuk-ı şahsiyeden dahi beriyyü'z-zimme olduklarının bi't-tahkik derci hakkında

150 numara, fî 14 Teşrin-i Sâni sene 1288

Sinn-i rüşde vâsil olmaksızın tezevvüc edecek eytâmın masârif-ı techiziyesi için mecâlisden verilecek ilamdan maktû'an on kuruş harc alınmasına dair

274 numara, fî 5 Kânûn-ı Evvel sene 1288

Kömürcülük, çerçilik gibi sanayi ile meşgul olduğu halde ta'ayyüne medâr olmak üzere yalnız bir iki tarla alıp daima ziraatle meşgul olmayanlardan vergisi alınmasına dair

277 numara, fî 11 Kânûn-ı Evvel sene 1288

Vaziyeti akar olup da kıymet vergisinden başka îrâd vergisi takdir olunmayan her nevi ebniyede gerek sahibi ve gerek müstecir otursun irad vergisinin dahi alınması hakkında

Fî 8 Mart sene 1289

Teba'a-i ecnebiyenin tasarruf-ı emlak etmeleri hakkındaki karar Yunan Devleti dahi kabul eylediğine dair

30 numara, fî 22 Mart sene 1289

Araziye müte'allik de'âvinin muhâkemesinde arazi memurlarının bulundurulması hakkında

93 numara, fî 21 Mayıs sene 1289

Erbâb-ı masâlih tarafından verilen istid'âlar kaza ve livâlara aid olduğu halde elden buyuruldu yazılıp gönderilmesi hakkında

118 numara, fî 13 Mayıs sene 1289

Tevcih-i cihât hakkındaki mazbata harçlarının suret-i ahzıyla irsâline ve teferruat-ı sairesine dair

Fî 28 Haziran sene 1289

Bilcümle cevâmî' ve mesâcid imamet ve hitabet ve sair cihetlerin suret-i tevcihi hakkında ta'düfen kaleme alınan nizamnamenin gönderildiğine dair

132 numara, fî 2 Temmuz sene 1289

Kaçak tütün kimin ikâmetgâhında tutulur ise ceza-yı nakdîsinin andan alınması hakkında

Fî 18 Temmuz sene 1289

Memurîn küfelâsı derece-i itibarının her altı ayda bir mecâlis-i idarece tahkikâne dair

161 numara, fî 28 Temmuz sene 1289

Rusya teba'asının dahi Memâlik-i Şahane'de tasarruf-ı emlak etmelerine ve fakat teba'adan olup da muahharan tebdil-i tâbi'iyet edenlerin bu müsaadeden müstesna tutulmasına dair

Fî 7 Ağustos sene 1289

Teba'a-i ecnebiyenin tasarruf-ı emlak etmeleri hakkındaki karar Felemenk Devleti dahi kabul eylediğine dair

187 numara, fî 21 Ağustos sene 1289

Teba'a-i ecnebiyenin konsülatolarını tavsi etmeyerek rızalarıyla doğrudan doğruya mehâkime müracaat etmeleri üzerine haklarında lâhik olan ilamât ahkâmı muteber olup ancak bunların konsülotoları vasıtasıyla icrası hakkında

139 numara, fî 30 Ağustos 1289

Makamâtan yazılan muharrerât-ı resmîyede teba'a-i ecnebiyeden oldukları gösterilen eşhâsın mahallerince teba'a-i Devlet-i Aliyye'den oldukları malum [185] olduğu halde ol sıfatla tanınıp keyfiyetin Bâbîâlî'ye iş'ârı hakkında

199 numara, fî 11 Eylül sene-i 1289

Mehâkimde hükm-i gıyabî muamelesinin İranîler hakkında dahi icrasına dair

Fî 12 Eylül sene 1289

Hayrat ve müberrâtın cihât berâtları için alınacak harçların evkaf Hazinesî'ne aid tutulmasına dair

221 numara, fî 20 Teşrîn-i Evvel sene 1289

Mezuniyet haricinde olarak âhar mahalle giden veyahud bilâ-özü devam etmeyen azâ-i meclise bir kere ihtar olunarak adem-i imtisâlleri halinde tebdilleri lüzumuna dair

259 numara, fî 4 Kânûn-ı Evvel sene 1289

Muhacirîn içinde bulunan eşkiyanın kefalet-i müteselsileye rabtına ve kefil irâe edemezler ve bi'l-istintâk şakâvetleri tebeyyün ederse Trablusgarb vilayetine nakl-i hane ettirmek üzere en yakın iskeleye gönderilerek keyfiyetin iş'ârına dair

279 numara, fî 6 Kânûn-ı Evvel sene 1289

Eşkiya ve serserilerden zabtolunan eşya ile sahipsiz bulunan her nevi emvâlin altı ayda bir kere komisyon teşkiliyle ba'de'l-muayene fûruhtuna dair

Fî 19 Kânûn-ı Evvel sene 1289

Barut imaliyle işigâl eden kesânın men' ve tatil-i imalatına ve yedlerinde bulunan barut ve edevâtın zabtına dair

Fî 21 Kânûn-ı Evvel sene 1289

Müslim Kıbtî tâifesinden bedel-i askerî namıyla alınmakta olan verginin terkîn-i kaydıyla bunların şahsen askere alınmasının usul ittihâz kılındığına dair

229 numara, fî 3 Şubat sene 1289

Arazi-i emiriyeye müte'allik mesâil ve de'âvinin rû'yetinde Defter-i Hakanî memur ve tapu kâtiblerinin ve bunların bulunmadığı mahallerde mutasarrıf ve kaymakamların sahib-i arz makamında bulunmalarına dair

331 numara, fî 25 Şubat sene 1289

Tâbiyyet-i Devlet-i Aliyye'ye giren ve kabul olunan ecnebilerin istid'âlarıyla evrak-ı sairesinin mükemmelen kaydı hakkında

1 numara, fî 4 Mart sene 1290

Mücâzât-ı terhîbiye ile mahkum bulunanlardan ifâkatı gayr-ı kâbil olanlarının irade-i seniyye ile tahliye-i sebilleri câiz olup ahvâl-i sairede müddetleri tamamen ikmâl ettirilmedikçe tahliyeleri mücâz olmadığı tafsilatına dair

2 numara, fî 6 Mart sene 1290

Mekâtib-i Rüşdiye'den bâ-şehadetname muhrec olmayanların aklâma kabul olunmamasına dair

3 numara, fî 9 Mart sene 1290

Yoklaması icra olunan mahallerde tapu almayanlardan iki kat resm-i tapu ahzı hakkında

7 numara, fî 23 Mart sene 1290

Kara gümrüklerinin lağvına dair olan nizamnamenin gönderildiği hakkında

9 numara, fî 27 Mart sene 1290

Tonbekünün Rüsûmât memurları nezâretleri altında kıyırılması hakkında

11 numara, fî 30 Mart sene 1290

Bir mahalde hayvan hastalığı haber alındığı anda memurîn-i mahalliye tarafından der-akab telgrafla merciine ve civar-ı hükümete ihbar ve gazete ile de ilan edilmesi lüzumuna dair

14 numara, fî 7 Nisan sene 1290

Mazmûnu isbat olunan hucec-i şer'iyyeden harc-ı tasdik ve imza olmak üzere hazine namına bir çeyrek sim Mecîdiye alınmasına dair

18 numara, fî 7 Mayıs sene 1290

Belediye vâridâtının dahil-i şehirde bulunan yollar ve köprüler ile tanzîfât ve sairesine hasr olunması hakkında

Fî 20 Mayıs sene 1290

Gerek yerli gerek ecnebi kaçak tuzlarını tutan ve haber verenlere itâ kılınacak ihbariye hakkında kaleme alınan nizamnamenin gönderildiğine dair

Fî 23 Haziran sene 1290

Muhacirîn-i Çerâkiseden dahi mecâlis için azâ intihâb edilmesi hakkında

15 numara, fî 25 Haziran sene 1290

Her nevi kütüb ve resâilin Maarif Nezâreti'nden müsaade alınmadıkça tab' ettirilmemesi hakkında

63 numara, fî 11 Temmuz sene 1290

Kıymetinin tayini mümkün olan eşya ve erzak mukavele senedlerinin resm-i nisbîye tabi olduğuna dair

40 numara, fî 23 Temmuz sene 1290

Âsâr-ı atıkanın telef ve ziyâ'dan muhafazası ve harice nakil ettirilmemesi ve bu bâbda takayyüd etmeyen memurların mesul edilmesi hakkında

Fî 7 Ağustos sene 1290

Teba'a-i ecnebiyenin tasarruf-ı emlak etmeleri hakkındaki karar bu kere Amerika Hükümet-i Müctemi'ası dahi kabul eylediğine dair

45 numara, fî 8 Ağustos sene 1290

Efrâd-ı askeriyeden katl ve sair cinayâtı irtikâb edenlerin divan-ı harblerce muhakemeleri icra olunduğunu müteakib tanzim olunacak mazbataların birer nüshasının Bâb-ı Seraskerî'ye ve birer nüshasının mahalleri hükümetine irsâliyle aid olduğu mahkeme-i nizamiyede muhakemesinin icrasına ve mürâfa'a-i şer'iyyesinin dahi müteâkiben ifasına dair

135 numara, fî 21 Ağustos sene 1290

Kur'a bakâyâsı firarîsinin hidemât-ı Mülkiye ve Zabtiyede istihdamı memnû'iyetine dair

51 numara, fî 24 Ağustos sene 1290

Memleketlerine tard olunan eşhâsın kefalet-i kavîyyeye rabtıyla Dersaadet'e avdetlerine meydan verilmemesi hakkında

55 numara, fî 18 Eylül sene 1290

Taşralarda inâs rüşdiye mektepleri küşâdı ve muallimlerinin suret-i tedârik ve tayin ve tavzifi hakkında

57 numara, fî 27 Eylül sene 1290

Muhacirîn-i Çerâkisenin hicretleri tarihinden itibaren yirmi dört sene kur'a-i şer'iyeden muaf olduklarına dair

65 numara, fî 9 Teşrîn-i Sâni sene 1290

Memâlik-i Ecnebiyeye gidecek teba'a-i Osmaniyeye verilecek pasaportların Fransızca olması hakkında

68 numara, fî 20 Teşrîn-i Sâni sene 1290

Vasiyet ve cihâz ve nikah ve zevciyet gibi umûr-ı mezhebiyede mehâkim-i şer'iyeye tarafından rüesâ-yı ruhaniyeye müdahale olunmaması hakkında

69 numara, fî 26 Teşrîn-i Sâni sene 1290

Teba'a-i İraniye'nin teba'a-i Devlet-i Aliyye'den olan nisâ ile izdivâcları memnû'iyetinin devamı zımında kaleme alınan nizamnamenin gönderildiğine dair

75 numara, fî 23 Kânûn-ı Evvel sene 1290

Bilâ-mezuniyet sarf olunan emvâl-i emiriyenin sânlardan tazmin ettirileceğine dair

76 numara, fî 26 Kânûn-ı Evvel sene 1290

Hükümet-i mahalliyeye menzil hayvanlarına kat' olunacak fiyat vechile Rüsûmât memurlarına harcırah verilmesi hakkında

80 numara, fî 1 Kânûn-ı Sâni sene 1290

Mahbusînin hapishanelerde sanayi ile işgaliyle esbâb-ı maişetlerinin tedârik ettirilmesi hakkında

81 numara, fî 19 Kânûn-ı Sâni sene 1290

Bâbiâli'den ruhsat-ı resmiye istihsâl olunmadıkça mile-i gayr-i müslime mekteplerinin küşâdına müsaade olunması ve öyle ruhsatsız mektepler var ise müsaade-i resmiye tahsil eylemeleri ve okunan derslere kesb-i ıtılâ' edilip muzır şeylerin okutturulmaması hakkında

92 numara, fî 11 Şubat sene 1290

Askerde bulunanların maiyyetleri hakkında olunan istilamâta hilâf-ı hakikat cevap verenlerin düçar-ı mücâzât edileceklerine dair

3 numara, fî 1 Mart sene 1291

Bâbiâli'den istizân olunmadıkça hiç bir karye veya nahiyenin irtibatı tebdil edilmemesine dair

12 numara, fî 15 Mart sene 1291

Teba'a-i İraniye'nin Devlet-i Aliyye'den olan nisâ ile izdivâclarının memnû'iyeti hakkında neşrolunan nizamnamede evvel vuku bulan izdivâcât fesh olunmayıp bunlar hakkında nizamname-i mezkûrun üçüncü bendi ahkâmında muamele olunması hakkında

13 numara, fî 10 Nisan sene 1291

Mehâkim ve mecâlis azâsı intihâbâtına her sene Kânûn-ı Evvel'de başlanarak gelecek sene Mart'ı duhûlüne değin sırasıyla arkasının alınmasına dair

15 numara, fî 19 Nisan sene 1291

İskân olunmuş muhacirinden hükümetten ruhsat-ı resmiye istihsâl etmeksizin âhar mahalle nakl-i hane edenlerin mesken-i sâbıklarına iadelerine dair

17 numara, fî 20 Nisan sene 1291

İnfisâl edecek memurlardan memuriyetlerine mahsus olan resmî mühürlerin ahz ve istirdâdına dair

20 numara, fî 26 Nisan sene 1291

Mahbusînin ücretle çalıştırılmasıyla idarelerinden fazla artıracakları akçenin irbâhına dair

36 numara, fî 31 Mayıs sene 1291

Mu'în-i kâtil olanların hakk-ı intikal ve tapudan mahrumiyetine dair Arazi Kanunname-i Hümâyûnu'nun yüz sekizinci maddesine zeyl olunmak üzere kaleme alınan fıkra-i nizamiyenin gönderildiğine dair

51 numara, fî 19 Temmuz sene 1291

Arazi-i emiriye ve mevkûfe mektûmâtını haber verenlere yüzde on ve ferâğ olunan arazi ve emlâkın mübâya'a kıymeti dûn bildirildiğini haber verenlere arazi ve emlâk memurlarından mâ'adâ iseler o noksan üzerinden alınacak olan iki kat resimden bir katının verilmesine dair

77 numara, fî 5 Teşrîn-i Evvel sene 1291

Meclis-i idarelerde riyâset eden vali ve mutasarrif ve kaymakamların re'yleri re'y-i münferid hükmünde olduğuna dair

80 numara, fî 11 Teşrîn-i Sâni sene 1291

Ormanların muhafazası hakkındaki talimatın gönderildiğine ve bunun için memurlar tayiniyle kat' olunacak eşcârın damgalandırılmasına dair

83 numara, fî 30 Teşrîn-i Sâni sene 1291

Ecnebi tuzu ile mahmûl bir sefinenin sevâhilden bir mahalle demir atması lazım gelince yakın bulunan Rüsûmât idaresine ihbar ile ilmuhaber ahz eylemesine ve hilâfında hareket edenlerin sefineleri tevkîf ile ceza-yı nakdî alınmadıkça imrânına ruhsat verilmemesine ve tevfiği icab eden sefine için cânib-i hükümetten karantina memurlarına sened i'tâ olunmasına dair

89 numara, fî 18 Kânûn-ı Evvel sene 1291

Konsolosların takriri pul nizamnamesinden müstesna olduğuna ve melfûfâtı olan teba'a-i ecnebiyenin istid'â ve takrir suret-i vâsılları nizamname-i mezkûra tabi bulunduğuna dair

90 numara, fî 18 Kânûn-ı Evvel sene 1291

Araziye müte'allik davaların rü'yeti için gönderilen tapu kâtiblerine memurîn-i şer'iyyenin almakta oldukları harcın sülüsü mikdarı ücret verilmesi hakkında

94 numara, fî 32 Kânûn-ı Evvel sene 1291

Beledî Kanunnamesine tevfikân ahzı lazım gelen ceza-yı nakdînin mecâlis-i belediye tarafından alınması ve mevrû' tarlalara hayvan salıvermek gibi hususâtın nahiye ve karye mecâlisinde sulhen rü'yeti tafsilatına dair

102 numara, fî 15 Kânûn-ı Sâni sene 1291

Deyn için arazi-i emiriye ve vakfiyenin suret-i furuhtuna dair olan nizamname zeylindeki emvâl-i gayr-i menkule tabirinin emlâk-ı sarrafaya şâmil olamayacağına dair

92 numara, fî 25 Kânûn-ı Sâni sene 1291

Teba'a-i Osmaniye ile İran Devleti teba'ası arasında tahaddüs edecek ihtilafâtın faslı hakkında kaleme alınan mukavelenamenin gönderildiğine dair

113 numara, fî 26 Şubat sene 1291

Beyne'l-kurâ vuku bulan arazi münâza'âtının şer'an ve nizâmen tedkik olunarak iade-i nizâ' olunmayacak surette senedât-ı şer'iyyeye rabtı hakkında

3 numara, fî 3 Mart sene 1292

Gurebâdan olan hastaların askerî hastahanelerine kabulü ve masârifinin asâkir-i zabtiye tahsisatı meyânında bulunan bî-kes ve mahbusîn mu'âcelâtı tahsisatından tesviyesi hakkında

4 numara, fî 10 Mart sene 1292

Şifahane ispitalyalarının suret-i idaresiyle merzânın emr-i muayene ve muhafaza ve tedavileri hakkında kaleme alınan nizamnamenin gönderildiğine dair

6 numara, fî 14 Mart sene 1292

Liman ve demir mahallerine moloz ve süprüntü ilkâ edenlerden alınacak ceza-yı nakdî ile sahihsiz olarak denizden çıkarılan eşya hakkında kaleme alınan fıkra-i nizamiyenin gönderildiğine dair

11 numara, fî 1 Nisan sene 1292

Bir karye ahalisine mahsus baltahğa diğer karye ahalisinin tecavüzü vukuunda olunacak muamele hakkında Arazi Kanunnamesi'ne zeyl olmak üzere kaleme alınan fıkra-i nizamiyenin gönderildiğine dair

21 numara, f 4 Mayıs sene 1292

Vilayetlerce istihdamı lazım gelen tercümanların intihâbı Hariciye Nezâreti'ne aid olduğundan oraya müracaat olunmadıkça tercüman istihdam olunmamasına dair

23 numara, fî Mayıs sene 1292

Memurînden ma'dûd olmayarak devâirde müstahdem hademe ve amele ile hizmetkâr takımından ve esnaf şâkirdinden eşya-yı hasîse sirkat edenler hakkında Ceza Kanunnamesi'nin iki yüz yirmi ikinci maddesini ta'dîfen kaleme alınan fıkra-i nizamiyenin gönderildiğine dair

16 numara, fî 12 Nisan sene 1292

Rusya Devleti'nin Memâlik-i Şahane'de tedavülü memnû' olan kopik sikkesinin müsâderesiyle sikke-i hâlîseye tebdîli tafsilatına dair

22 numara, fî 8 Mayıs sene 1292

Cebren kaldırılıp bikri izâle olunan kızlar muahharan kaldırılara tezvîc olunmuş olsa bile buna mütecâsir olanların cezadan muaf olamayacaklarına ve Ceza Kanunu'nun yüz altıncı maddesinin buna şümûlü olmadığına dair

24 numara, fî 11 Mayıs sene 1292

Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'de hamr ve arak imal eyleyenler hakkındaki istimâre usulünün kemâ-fi's-sâbık icrasına dair

30 numara, 29 Mayıs sene 1292

Cins at yetiştirmek için mürîden celb olunan ağırlara memleket baytarı tarafından nezâret olunarak istifade edilmesi ve ağırlar telef oldukça yeniden celbi hakkında

41 numara, fî 10 Temmuz sene 1292

Mezbahalarda gebe hayvan zebh ettirilmemesine dair

48 numara, fî Ağustos sene 1292

Memleket baytarlarına mecâlis-i belediyeden yedi yüz ellişer kuruş maaş verilmesi ve bunlara demirbaş âlât ve edevât ifası hakkında

55 numara, fî 14 Teşrîn-i Evvel sene 1292

Defter-i Hakanî memurları ba'demâ merbût oldukları nezâretçe tayin [196] olunacaklarından bunlardan azli lazım gelenlerin nezârete bildirilmesine dair

61 numara, fî Teşrîn-i Sâni sene 1292

Taşralardan Dersaadet'e ve mahall-i saireye gidecek talebe-i ulûma vapur ve şimendifer için nısf navul tezkiresi itâsına dair

62 numara, 7 Teşrîn-i Sâni sene 1292

Bilâ-mezuniyet tamirat ve inşaata sarf edilen akçenin amirlerine tazmin edilmesi hakkında

67 numara, fî 18 Teşrîn-i Sâni sene 1292

Gerek İzmir ve gerek sair yerlerde bulunan ve bundan sonra yapılacak olan iplik fabrikaları mamulâtının dahilî ve hariçî gümrük resminden istisnası hakkında

74 numara, fî 5 Kânûn-ı Evvel sene 1292

Şehir ve kasaba ve kurâda bilâ-ruhsat silah taşımaklığın memnû'iyetine dair

77 numara, fî 22 Kânûn-ı Evvel sene 1292

Uhdelerine imamet ve hitâbet tevcih olunacak zevâtın kurâ ve redif bakâyâsından olup olmadıklarına dair redif zabitanı tarafından mazbata istihsâl olunduktan sonra hükümet-i mahalliyece istid'âlarının tedkikâne dair

5 numara, fî 17 Mart sene 1293

Mesâğ-ı kanunîye mebnî tâbiyyet-i Osmaniyeye kabul olunacak kesânın tasdik-i tâbiyyetlerini mani bir ilişkileri olup olmadığının evvel emirde kaçırlarlarından istifâr olunması hakkında

10 numara, fî 21 Nisan sene 1293

Memâlik-i ecnebiyeye giden kesâna verilen pasaportlara hâmillerinin mensub oldukları familya isim ve şöretlerinin dahi derci hakkında

40 numara, fî 14 Temmuz sene 1293

Devâire yazılan muharrerâtta re'sen mi veya cevaben mi ve hangi daire ifadesiyle yazıldığıнын ilk satırda gösterilmesi hakkında

44 numara, fî 28 Temmuz sene 1293

Esrar zer'inin men'i ve tutulan esrarın müsâdere ve imhası hakkında

75 numara, fî 31 Teşrîn-i Evvel sene 1293

Vilayât beledi kanunnamesi gönderildiğinden bahisle ahkâmının icrasına dair

102 numara, fi 21 Şubat sene 1293

Teba'a-i ecnebiyeden yalnız külliyyetli emlak mutasarrıf olanlarının emlak komisyonu azâlığına kabulüne dair

7 numara, fi 25 Mart sene 1294

Vâridât-ı devlet ağnâm ve a'sâr ve vergi ve emvâl-i saire itibarıyla dört kısma taksim olunup beher kısmının tahsiline müddet tayin olunduğuna dair

13 numara, fi 3 Mayıs sene 1294

Her maslahatın aid olduğu makama yazılmasına dair

17 numara, fi 30 Mayıs sene 1294

Tezkiresiz avcılarının men'i hakkında

23 numara, fi 19 Haziran sene 1294

Mu'âlecât-ı baytariyeyi hâvi kaleme alınan lâyihanın gönderildiğine dair

29 numara, fi 26 Temmuz sene 1294

Aşçılar maaş ve harcırahlarının devâir-i belediye sandıklarından verilmesi hakkında

39 numara, fi 18 Teşrîn-i Sâni sene 1294

Umum hapishanelerin tanzim ve inşasına dair

41 numara, fi 27 Teşrîn-i Sâni sene 1294

Memurîn-i belediye maaşâtına vâridâtının humsundan ziyadesi sarf olunamayacağına dair

50 numara, fi 28 Kânûn-ı Sâni sene 1294

Kâffe-i memurîn-i devletin ahvâli mazbût ve malum olmak ve içlerinden açıkta ve memuriyet istid'âsında bulunanları sicill-i ahlâka müracaatla intihâb ve tayin olunmak üzere memurîn-i askeriye ve şer'iyyeden mâ'adâ bilcümle memurinden terceme-i hal varakası ahz ve irsâline ve teferruatına dair

7 numara, fi 7 Mart Sene 1295

Defter-i Hakanî memurlarının arazi davalarının rü'yetinde mehâkimden davet vuku buldukça hazır bulunmalarına ve ahali ve hazinece araziden dolayı memleket menâfi'ini mûcib olacak hususâtı ihtar ve tezekkür eylemek üzere mecâlis-i idare azâ-i dâimesinden addedilmelerine dair

Telgrafname, fi 14 Nisan sene 1295

Sohum muhacirleri ale'l-ıtlâk kâmilin hür olduklarından kimse tarafından kendilerine memlûk muamelesi edilmesi câiz olmadığına dair

27 numara, fi 7 Haziran sene 1295

Alybeyinden mâ'adâ bilcümle zabitanın vülât-ı izâmın intihâb ve iş'arıyla tayin kılınmasına dair

41 numara, fi 30 Temmuz sene 1295

Bilâ-beyyine mazmûnuyla amel ve hüküm olunabilecek senedât ve sicillât-ı şer'iyyenin keyfiyet-i tanzimini mübeyyin kaleme alınan talimatın gönderildiğine dair

42 numara, fi 4 Ağustos sene 1295

Evkaf-ı sahîhadan bulunan musakkafât ve müstagillât hakkında tekevvün eden de'âvinin mehâkim-i şer'iyyede ve bunlardan mâ'adâ hudud ve sınır münâza'âtının ve tapu ile tasarruf olunan arazi-i emiriyye ve metruk ve arazi-i mevât ile tahsisat kabilinden olup arazi-i emiriyye ahkâmı câri olan arazi-i mevkûfe hakkında tekevvün eden de'âvinin mehâkim-i nizamiyyede rü'yetine dair

70 numara, fî 9 Kânûn-ı Evvel sene 1295

Meşrûat-ı lehleri münderis olan evkafın Hazine-i Evkaf'a îrâd kaydından sarf-ı nazarla ta'mîm-i maarif yolunda sarf edilmesi hakkında

77 numara, fî 7 Kânûn-ı Sâni sene 1295

Muhacirinin her hanesine bir çift itibarıyla yetmiş dönümden yüz otuz dönüme kadar arazi verileceğine ve bu araziyi on sene geçmedikçe satamamalarına ve teferruat-ı sairesine dair

97 numara, fî 13 Kânûn-ı Sâni sene 1295

Musakafât ve müstagillât-ı evkafın hises-i ma'lûmesi mahlûl olan hanelerin mahlûliyetinde iki ay müddet tayin ve keyfiyet hissedarlara tebliğ olunup zam veyahud keff-i yed etmedikleri halde keff-i yed etmiş nazarıyla bakılmasına dair olan fıkra-i nizamiyenin gönderildiğine dair

100 numara, 3 Şubat sene 1295

Vâridât-ı öşriye ve emvâl-i saire mektûmâtını zâhire çıkararlara humus verilmesi ve bazı müstesniyâtı hakkında

32 numara, fî 17 Haziran sene 1296

İlamât-ı şer'iyyenin temyizi ve tevcih-i cihât ve tatbik ve teferruatı için alınacak harçların mekâdirine dair

38 numara, fî 22 Temmuz sene 1296

Metropolit ve hahamhanelerden mezuniyetleri dairesinde verilen kararların adliye icra memurları vasıtasıyla icrasına dair

61 numara, fî 24 Teşrin-i Sâni sene 1296

Teba'a-i gayr-i müslime tarafından hibe veya vasiyet tarikiyle terk olunacak emlak hakkında olunacak muamelenin teba'a-i ecnebiyeye dahi şümûlü olduğuna dair

62 numara, fî 28 Teşrin-i Sâni sene 1296

Asâkir-i şahane firarilerinin demir lale ve zencirbend olarak gönderilmemesi hakkında

8 numara, fî 24 Mart sene 1297

Memurün muhâkemesine zeyl olmak üzere kaleme alınan mevâdd-ı nizamiyenin gönderildiğine dair

10 numara, fî 23 Mayıs sene 1297

Konsolosların memurün-i Devlet-i Aliyye'ye vuku bulacak müdahelâtının ısgâ olunmaması ve fakat ilerde mücib-i sudâ' olacak surette cevap verilmemesi hakkında

11 numara, fî 6 Haziran sene 1297

Mecâlis-i idarede icra olunan memurün muhakemâtında usul-i Muhâkemât-ı Cezaiye Kanunu'nun düstûr-ı hareket ittihâzı hakkında

16 numara, fî 28 Temmuz sene 1297

Tekke ve zaviye meşihatine hilye-i kemâlât-ı zâhiriye ve bâtuniye ile tahallî ve temeyyüz etmiş zevâtın intihâbına dair

17 numara, fî 4 Ağustos sene 1297

Nân-ı azizden başka erzak ve eşyaya belediyelerce narh verilmesi memnû'iyetine dair

21 numara, fî 19 Ağustos sene 1297

Yeniden teşkil olunan muhacirin ve aşâir köyleri imam ve muhtarlarına mahsus mühürler gönderilmek üzere isimlerinin beyanı hakkında

28 numara, fî 13 Eylül sene 1297

İcâr ve isticâr mukavelelerinin mahzuru olmadığı belediyelerce tahkik olunduktan sonra mukâvelât muharrirleri tarafından tasdiki hakkında

29 numara, fî 23 Eylül sene 1297

Daire-i belediye hasılat ve masânfât defâtürinin Divan-ı Muhâsebat'da tedkiki zımında her sene Dahiliye Nezâreti'ne gönderilmesine dair

44 numara, fî 17 Kânûn-ı Evvel sene 1297

A'şâr mektûmâtından alınan iki kat öşürden bir katının muhbirlerine itâsı hakkında

15 numara, fî 23 Kânûn-ı Sâni sene 1297

Müddet-i memuriyetleri iki seneyi tecâvüz etmiş eytâm müdürlerinin tebdili ve emvâl-i eytâmın muhafazası hakkında

55 numara, fî 9 Şubat sene 1297

Çoban köpeklerinin muhafazası için bazı vesâyâyâ dair

2 numara, fî 3 Mart sene 1298

Memurîne maaş itâsı beklenmeyerek her ay âhirinde yüzde beşlik tekâüd sandığına gönderilmesinden sarf-ı nazarla ba'demâ maaşât itâ olundukça mezkûr tevkifatın irsâline dair

3 numara, fî 30 Mart sene 1298

Tekâüd sandığı aidatının maaşlar verildikçe bi't-tevkif hiç bir yere sarf ve isti'mâl olunmaksızın irsâli hakkında

4 numara, fî 8 Mart sene 1289

İcra-yı ayine mahsus ebniye ile mektep ve hastahane ve mezarlık misillü mahallerin heyet-i asliyeleri üzere tamirlerine ilişilmeyip böyle mahallerin müceddeden inşası lazım geldikte resm ve suret-i inşası hakkında irade-i seniyye istihsâline dair

Fî 4 Nisan sene 1298

Harameyn ahali-i kiramı ikramiyesinin bin beş yüz ve daha ziyade maaş alanlardan tevkifine dair

16 numara, fî 8 Kânûn-ı Evvel sene 1298

Nehir ve bataklıkları tathîr ile ziraate salih hale getirenlere meydana çıkacak arazinin bilâ-bedel tefvîz olunmasına dair

18 numara, fî 26 Kânûn-ı Sâni sene 1298

Vilayet ve liva ve kaza mal kalemleri kuyûdunun ıslah ve tensiki ve hazine-i celîleye gönderilecek cedvellerin nümunesine tevfikân neski vâhid üzerine tanzimi zımında kaleme alınan talimatın gönderildiğine dair

17 numara, fî 9 Kânûn-ı Sâni sene 1298

Mehâkim-i adliyenin hidemât-ı adiyesinde ve memurîn-i adliye maiyyetlerinde zabtiye istihdamı memnû' olduğuna dair

1 numara, fî 16 Haziran sene 1299

Tarîk ve me'âbir emr-i ehemminin teşrî'yle bu yolda her vilayetin derece-i mesaisi tedkik ve muvâzene ile fihrist-i muamelât ve icraat ittihâz edilmek üzere her ay nihayetinde ameliyâtın derecâtını mübeyyin Dahiliye Nezâreti'ne birer cedvel irsâli hakkında

2 numara, fî 21 Temmuz sene 1299

Taşralarda varidat-ı vakfiyenin muhafazası zımında müftülerin taht-ı riyâsetinde birer komisyon teşkili hakkında

5 numara, fî 7 Ağustos sene 1299

Rû'yet-i hesaba yanaşmayan mütevellilerin vakıflarına aid vezâif ve masânf-ı mukanneneleri çıkuktan sonra üst tarafının vakfı muhasebesi görülünceye kadar taht-ı hacze alınmasına ve saireye dair

7 numara, fî 23 Teşrîn-i Evvel sene 1299

Yedlerinde ruhsatname olmayan teba'a-i ecnebiyenin hiç bir vechile iddialarına itibar olunmayıp haklarında teba'a-i Devlet-i Aliyye gibi muamele icrasına ve iskele ve hudud başlarında gelip geçenlerin pasaportları memurlar tarafından yoklatılmasına dair

10 numara, fî 28 Kânûn-ı Sâni sene 1299

Memurîn-i devletin memuriyetlerince bir cürm ile maznûn buldukları halde icra olunacak tahkikat-ı evveliyenin mensub oldukları devâir erkânından teşekkül edecek heyette icrasına dair

11 numara, fî 31 Kânûn-ı Sâni sene 1299

Memurîn-i mülkiyenin usul-i muhâkemeleri hakkında Şura-yı Devlet'e aid vezâif-i nizamiyenin teşrih ve tefsîriyle suver-i icraiyesine dair izahname

Telgrafname, fî 10 Mart sene 1300

Üç yüz senesinden itibaren masârif-ı mahalliye ve askeriye ve saireden mâ'adâ şahıs ve nam üzerine vilâyâta havale verilmeyeceğinden bunlar çıktıktan sonra vuku bulacak tahsilatın hazineye irsâline dair

6 numara, fî 17 Haziran sene 1300

Vergi ve tekâlif-i saireyi memurîn-i mülkiyenin tahsil etmesi ve bir akde merbût matlûbât için mehâkime müracaat olunması hakkında

8 numara, fî 3 Temmuz sene 1300

Karantina müddetini ikmâl etmeksizin karara tasaddî ile mevzu olan karantina nizamını ihlal edenler hakkında olu-
nacak muameleye dair olan kanunun gönderildiğine dair

10 numara, fî 4 Teşrîn-i Evvel sene 1300

Vakıf olan arazi ve ormanların suret-i idaresiyle maarif sandığına zabtı lazım gelen evkaf-ı münderise hakkında tafsi-
latı hâvi

1 numara, fî 4 Ağustos 1301

Suret-i istisnâiyede idare olunan vakıfların vakit ve zamanıyla hesaplarının görülmesine ve tahsisatın şurût-ı vakfi-
eye tevfikân mahallerine sarfiyla evkafın muhafaza-i umrân ve intizamına ve müteveli ve câbiler zimmetlerine hilaf-
ı şart-ı vâkıf hasılat geçmemesine hükkâm-ı şer'iyye ile evkaf memur ve komisyonları taraflarından bakılmasına ve
şu emr-i ehemme memurîn-i mülkiye câniblerinden de medd-i enzâr-ı itina olunmasına dair

Telgrafname, fî 13 Şubat sene 1301

Tasfiye-i düyûn tahvili birinci senede başa baş alınacağına ve ikinci senede yüzde onu, üçüncü senede yüzde yir-
misi nakden bi'l-istifâ kusurunun tahvil olarak kabul edileceğine dair

Telgrafname, fî 16 Haziran sene 1302

Mevsim-i hasad ve eyyâm-ı siyâmda ahalinin tarîk amelîyatında istihdam olunmalarına dair

5 numara, fî 6 Temmuz sene 1302

İnşa olunan tarîklerin metanetine itina olunmasına ve bir tarafı ikmâl olunmadıkça diğer mahalle başlanmamasına
dair

11 numara, fî 2 Teşrîn-i Sâni sene 1302

Nüfus nizamnamesinin ceza faslı mücebince alınacak ceza-yı nakdilerin nüfus idarelerine ve nüfus muamelâtınca
cezayı müstelzim ahvâlin tedkikâ mecâlis-i idareye aid olduğuna dair

12 numara, fî 18 Kânûn-ı Evvel sene 1302

Ashâb-ı ihtiyaca satılacak av ve taş barutuyla lağım fitili ve güherçilenin fûruhtuna nezâret etmek üzere bazı vilâyâ-
ta gönderilecek zabitanın vezâifini hâvi gönderilen talimatın ifa-yı muktezâsına dair

4 numara, fi 8 Temmuz sene 1303

Mecâlis-i idareden verilen ilamâtın cezaya aid cihetleri mevki-i icraya verileceği sırada tazminata aid cihetlerin de mevki-i icraya vaz'ı zımında birer suretinin aid olduğu devâire itâsına dair

6 numara, fi 13 Ağustos sene 1303

Ormanların harîkden muhafazası hakkında

8 numara, fi 3 Teşrîn-i Evvel sene 1303

Memurîn-i adliyeden sû-i ahvâl ve muamelâtı görülenlerin nezâret-i umumiyeleri hasebiyle vülât-ı izâm taraflarından esbâb ve delâiliyle Adliye Nezâreti'ne inhâsına ve şakâvet-i müstemirre ile me'lûfiyetleri mütevâtir olanlar haklarında mehâkimce bir hüküm terettüb etmemiş olsa bile hükümet-i mahalliye ile müdde'î-i umumîler cânibinden nezâret-i müşarun-ileyhâya iş'âr ile verilecek emre göre muamele olunmasına ve zabtiye zabitanının ahvâl-i mahalliye vâkif erbâb-ı ehliyetten olmak şartıyla memurîn-i mülkiye ma'rifetiyle intihâb edilmesine ve memurîn-i mülkiyeden iktidarsız olanların azl ve tebdilleriyle yerlerine muktedirlerinin tayinine dair

9 numara, fi 13 Teşrîn-i Evvel sene 1303

Memurîn-i müstahdemden tekâüdünü istid'â edenlerin tekâüd maaşı tahsis olunmadıkça memuriyet maaşlarının kat' olunmasına dair

14 numara, fi 2 Kânûn-ı Sâni sene 1303

Tekâüd aidatını tevkif ve irsâle memur olanlardan alınacak kefalet senedâtının sandık aidatını dahi zimmetlerine geçirmeyerek vakt [ü] zamanıyla sandığa irsal edileceklerine dair kuyûd-ı lâzime derci hakkında

15 numara, fi 10 Kânûn-ı Sâni sene 1303

Sicill-i ahvâl tarifname ve numünelerinden birer kütasının gönderildiğine dair

16 numara, fi 17 Kânûn-ı Sâni sene 1303

Bir sene emvâlinden evvelki seneler masârifâtına para verilmesi muvâzeneyi ve bazı mültezim kabzımal ve sair medyûn-ı mirî olan eşhâs namına havale itâsıyla kable'l-vuku tahsilat ve masârifât kayd olunması muamele-i hesabiyeyi muhil olduğundan o yolda muameleye meydan verilmemesine dair

19 numara, fi 14 Şubat sene 1303

Ruhsatsız tütün zer'ine meydan verilmemesine dair

4 numara, fi 23 Mart sene 1304

Devâir-i belediye hesabâtının rü'yetiyle tanzim olunacak cedvellerin suret-i tasdik ve tedkikine dair

5 numara, fi 5 Nisan sene 1304

Tezâkir-i Osmaniye esmâniyle mürûr ve pasaport hasılâtının üç yüz dört senesi Martundan itibaren Dahiliye Nezâreti'ne irsâline dair

6 numara, fi 20 Nisan sene 1304

Bedelât-ı askeriye tevziât defterlerinin vakit ve zamanıyla elde edilerek [209] senesi içinde tahsiline itina olunmasına dair

7 numara, fi 28 Nisan sene 1304

Sevâhil-i şahaneye barut gibi eczâ-yı memnû'a idhâline meydan verilmemesine dair

12 numara, fi 31 Ağustos sene 1304

Zürrâ'nın layikiyle muhafazasına ve reji müstahdemîninin muamelât-ı gayr-i marziyelerine meydan verilmemek üzere takayyüdât-ı mahsusa ittihâz ve ifasına dair

17 numara, fi 23 Şubat sene 1304

Cerâim-i vâkıalarına mebnî kalebendlik cezasıyla mahkum olup müddet-i cezaiyelerini ikmâi edenlerin ihlâ-yı sebîliyle keyfiyetin inhâsına ve fakat politika töhmetiyle mahbus ve menfi olanların mahallerine avdetlerinde mahzur olup olmadığının ikmâl-i müddetlerine iki ay kalarak inhâsına dair

2 numara, fi 4 Mayıs sene 1305

Ba'dehû küşâd olunacak ecnebi mekteplerinin nizamnâme-i mahsusasına tevfiik edildikten sonra cânib-i vilayetten ruhsatname verilip muallimlerin şehadetnâmeleri bi't-tedkik kendilerine iade olunmasına ve eskiden açılmış mekteplerin seddini mücib bir hal vukuunda Maarif Nezareti'ne iş'ârına dair

4 numara, fi 25 Mayıs sene 1305

Eslaha-i emiriyeden ahali ve eşkiya yedlerinden ahz ve zabt olunan her nev'in redif depolarına teslimiyle oradan Tophane'ye irsâline dair

Telgrafname, fi 8 Eylül sene 1307

Memâlik-i Şahane'ye esliha ve cebhane ve sair ecza ve eşya-yı memnû'a idhâl edilememesine itina olunmasına dair

10 numara, fi 19 Eylül sene 1307

Müceddeden rütbe ve nişan teveccühünde en aşağı rütbeden başlanılmasına ve terfi'an tevcühinde silsile-i merâtib-i mevzû'anın gözetilmesine dair

11 numara, fi 21 Teşrîn-i Evvel sene 1307

Asâkir-i redife yoklamasının vakit ve zamanıyla icrası hakkında

18 numara, fi 12 Kânûn-ı Sâni sene 1307

Meclis-i idare azâsının a'sâr-ı iltizâm ve ihale işlerine müdahale ve müşâreket edememeleri hakkındaki memnû'iyetin muhafaza-i ahkâmı hakkında

6 numara, fi 7 Temmuz sene 1308

Sinîn-i sâbıka emvâlinin sene-i cedîde masârufına itâsına ve fakat masârufına sene-i cedîde emvâlden te'diyât vukuunun memnû'iyetine dair

8 numara, fi 22 Temmuz sene 1308

Gerek sene-i hâliye emvâl-i umumiyesinin gerek sinîn-i sâbıka bakâyâsının tahsilatınca iltizâm müsâra'at olunarak nisbet kaidesine ve ehemmin mühimme takdimi kazıyyesine riayet edilerek tahsilata germî-i tam verilmesine ve bu bâbda betâet ve tekâsülü tebeyyün edenlerin azl olunmalarına dair

12 numara, fi 8 Ağustos sene 1308

Şikago sergisinde teşhir olunacak eşyanın Ticaret Odası ma'rifetiyle muayene ve intihâb olunarak gönderilmesine dair

14 numara, fi 12 Ağustos sene 1308

Merkez-i Saltanat-ı Seniyye ile vilayât-ı şahanede bulunan müessesât-ı ilmiyenin mikdar ve enva'ıyla ahvâl-i sairesinin bildirilmesine dair

15 numara, fi 17 Eylül sene 1308

Tulumba tedârik olunamayan şehir ve kasabalarda mevcudu iktizâ eden tulumba ile âlât-ı saire-i itfaiye bedelâtının devâir-i belediyece tedârik ve irsâl olunması hakkında

17 numara, fi 22 Teşrîn-i Evvel sene 1308

Memuründen icra-yı tekaüdü veya vefat edenlerin ailelerine maaş tahsisi için vuku bulan istilamâta vakit ve zamanıyla ecvibe-i lâzimenin itâsı hakkında

21 numara, fî 1 Şubat sene 1308

Mütekâ'idîn-i erâmil ve eytâm-ı askeriye maaşlarının terâkümde bırakılmayıp muntazaman tesviye olunmasına dair

23 numara, fî 13 Mayıs sene 1309

Efrâd-ı zabtiye ve askeriye haricinde ne kadar memurîn ve ketebe var ise birer kit'a vukuat cedvellerinin muntazaman tisyârî tafsilatına dair

24 numara, fî 13 Mayıs sene 1309

Memurîn-i mülkiyenin kemâkân teftiş ve nezâreti tahtında cereyan etmek üzere emvâlin kabz ve sarfı hususunun memurîn-i maliyeye tevdi olunduğuna dair tanzim kılınan talimatın leffen gönderildiği hakkında

25 numara, fî 23 Mayıs sene 1309

Vali ve mutasarrıfların tebdîlileriyle halef ve seleflerin muvâsalat ve davetlerinde top atılmamasına dair

27 numara, fî 23 Mayıs sene 1309

Taltifat hakkındaki inhâların devâirine yazılmasına dair

28 numara, fî 2 Haziran sene 1309

Emâkin-i emiriye senedâtının devlet namına tebdîliyle devâire aid bilcümle emlâk ve arazi defterinin tanzimi ve devâir namına olan senedâtın aynen rabuyla bir kit'a defterinin gönderilmesine dair

31 numara, fî 31 Temmuz sene 1309

Elviye muhasebecilerinin tebdîllerini mücib esbâb-ı makbûle ve mesuliyetini icab ettirecek delâil-i nizamiye irâesiyle izahat-ı mukteziyede bulunulması lüzumuna dair

32 numara, fî 20 Teşrin-i Evvel sene 1309

Bir ay zarfındaki icraat-ı umumiyenin mikdar ve derecâtını mübeyyin olmak üzere şehri istatistik cedvellerinin suret-i muntazamada tertib ve irsâline dair

36 numara, fî 15 Şubat sene 1309

Maarife ait inşaat ve tamirata müte'allik olarak maarif müdürleri tarafından müracaat vukuunda evvel emirde ale'l-usul keşif defteriyle haritasının tanzimi ve belediye meclislerince de münâkasanın icrası tafsilatına dair

Sâlnâmemizin Hîn-i Tab'ında Vuku Bulan Tevcihât ve Tebeddülât

Meclis-i İdare-i Vilayet Başkâtibi Feyzi Efendi'ye Sâniye Mütemâyizi
Meclis-i İdare-i Vilayet azâsından Oseb Efendi'ye Üçüncü Osmanî
Evrak Kalemi mukayyidlerinden Sabri Efendi'ye Hâmise
Beledî Reisi Talat Efendi'ye Üçüncü Mecidî
Ziraat Bankası Şube Memuru Niyazi Efendi'ye Mütemâyiz
İstînâf Mahkemesi azâsından Mustafa Bey'e Sâniye
İstînâf Hukuk Dairesi Azâ Mülâzımı Muhlis Efendi'ye Râbî'a
Maarif Müdürü Mehmed Ali Bey'e Terfî'an Sâniye Mütemâyizi
Mukavelât Muharriri İsmail Efendi'ye Sâniye
Mekteb-i İdadî-i Mülkiye Müdüriyeti'ne Ali İrfan Efendi
Daire-i Bedeliye azâsından Müftüzâde Rifat Efendi uhdesine Terfî'an Rütbe-i Sâniye tevcihiyle Cemiyet-i Rûsûmiye Azâlığına
Beledî Kâtibi Mustafa Efendi'ye Râbî'a
Beledî Tabibi Bedros Efendi'ye Terfî'an Sâniye
Telgraf ve Posta Başmüdürlüğüne Müfettişi Âgah Efendi
Hapishane Kitâbeti'ne İsa Ruhi Efendi
İdadî-i Mülkiye ve Rüşdiye-i Askeriye Mektepleri Resim Muallimi Kadri Efendi'ye Mülâzım-ı Evvelik
Vilayet Sermühendisliğine Salim Efendi
Vilayet Mühendisliğine Sarafim Efendi
Reji Müdürü Emrullah Bey'e Râbî'a
Lice Kazası Kaymakamlığı'na Palu Kaymakamı İbrahim Halil Bey
Lice Kazası Tahrîrât Kâtibliği'ne Mektubi-i Vilayet Kalemi Ketebesinden Hasan Efendi
Silvan Kaymakamlığı'na Midyat Kaymakamı Halis Efendi
Mardin Nüfus Memuru Abdülkerim Bey'e Râbî'a
Cizre Kaymakamlığına Avine Kaymakamı Ali Ulvi Efendi
Cizre Kazası dahilinde Silopi Nahiyesi Müdürlüğü'ne Ergani Müdürü Sadık Efendi
Nusaybin Kaymakamlığına Maarratünnuman Kaymakamlığı'ndan Müst'afi Tahir Efendi
Nusaybin Mal Müdürlüğü'ne Hafız Ahmed Hamdi Efendi
Midyat Kaymakamlığı'na Silvan Kaymakamı Rasih Efendi
Midyat Mal Müdürlüğü'ne Avine Mal Müdürü Hamdi Bey
Avine Kaymakamlığı'na Nusaybin Kaymakamı Şevki Bey
Avine Mal Müdürlüğü'ne Mustafa Şevki Efendi
Maden Muhasebe Başkâtibliği'ne Refik-i Ülä Fikri Efendi tayin olunmuş ve ahîran uhdesine rütbe-i sâlise tevcih buyurulmuştur.
Ergani Müdürlüğü'ne Silopi Müdürü Abdülvahhab Efendi
Palu Kaymakamlığı'na Lice Kaymakamı İbrahim Edhem Efendi
Selanik Jandarma Alayı Kumandanı Diyarbakırlı Saadetli Abdullah Bey'e Rütbe-i Refî'a-i Mirimirânî
Mâbeyn-i Hümayûn Kâtibi İsmail Hakkı Bey'e terfî'an Sâniye
Salih Hulusi Paşa İskenderun Kaymakamlığı'na
Ermeni milletinden Diyarbakir tüccarından Dikranyan Moşeh Efendi'ye Sâniye
Nusaybin Kaymakamı Vekil-i Sâbık Ali Rıza Efendi Merkez A'şâr Memuriyetine ve Hazine Dava Vekaletine
Diyarbakir Ermeni milleti muteberânından Cenaziyan Matos Efendi'ye Sâlise
Maarif Nezâret-i Celîlesi memurından Diyarbakırlı Şevket Bey'e Râbî'a
Mardin tüccarından ve Ermeni Katolığı muteberânından Naum Cenancı Efendi'ye Râbî'a

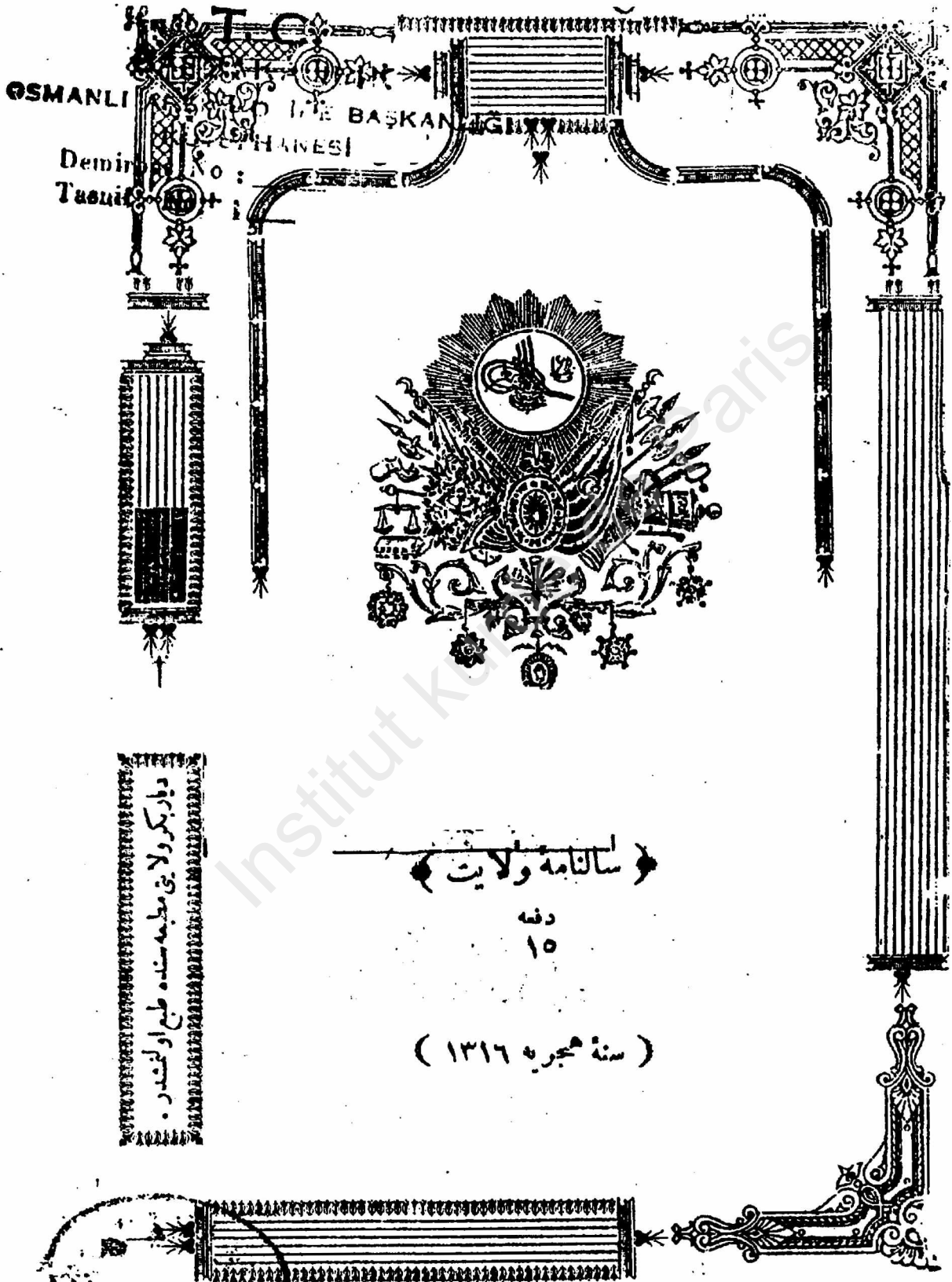
Hâtîme

Arz-î'tizâr

Vilayetin 1312 sene-i Hicriyesine mahsus olup vuku-ı memuriyet-i acizânemden evvelce tertibine başlanılan işbu sâlnâmede saye-i seniyye-i Cenâb-ı Hilafet-penâhîde zînet-ârâ-yı mevki-i intişâr oldu. Ümmet-i muazzama-i Osmanîye'nin kâime-i ikbal ve teebbüdü olan celûl-i bî-adîl-i hazret-i şehriyârîde sâlnâmemizin bir derece daha haiz-i mükemmeliyet olması ehass-ı âmâl idiyşe de matbaamızın bazı nevâkısı vali-i âli-i vilayet Devletlü Sırn Paşa hazretlerinin izâfe-i himem-i celîleleriyle ahd-i karîbde ikmâl olunmasına ve vaktin darlaşmasına binâen tevsi-i malumata imkan kalmadığından bi-mennihi'l-kerîm gelecek sene evâmîr-i umumiye hülasalarının ve diğer istatistiklerin tamamen derci ve malumat-ı sairenin ilavesiyle suret-i mükemmeide bir sâlnâmenin neşrine husûl-i hüsn-i muvaffakiyeti temenni ve istid'â eder ve bu ahvâl ile beraber sâlnâmenin tertib ve tanziminde matbaa müdür ve muharrir-i zî-şerefi İzzetlü Süleyman Nazif Bey Efendi'nin müşâhed olan mesai-i hasenesini pîrâye-i lisan-ı senâ beyan eylerim.

Mektûbî

Remzi

OSMANLI

Demir
Tasvir

T.C. DİVARBAKIR BAŞKANLIĞI

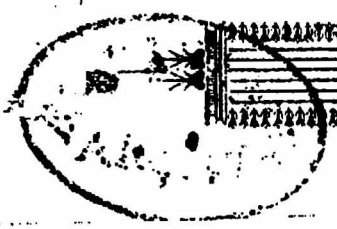

Diyarbakir Vilayeti Matbaesi

Salname ve Devlet

10

(Sene 1316 Hicri)

Institut kurde de Paris

Defa
15

SALNÂME-İ DİYARBEKİR

Sene 1316
[1801-1802]

Vilayet Evrak ve Matbaa Müdürü ve Gazete Muharriri
Rif'atü Tevfik Efendi ma'rifetiyle tertip olunmuştur.

Institut kurde de Paris

Mukaddime

Asr-ı cefil-i mehâsin-defil-i mülûkâneleri terakkiyât-ı maddiye ve maneviyenin cilvegâhı olmakla me'ser-i ulviye-i şehinşahîleri tevârih-i milliyemizin en parlak sahâifini teşkil eden padişah-ı faruk-câh ve şehriyâr-ı âlem-penâh, halife-i Resul-i Ekrem methû-ı mukaddes ve mufahham vefî-nimet-i bî-minnet-i a'zam şevketlü kudretlü es-Sultan İbnü's-Sultan el-Gazi Abdülhamid Han-ı Sâni efendimiz hazretlerinin saye-i maarif-vâye-i cenab-ı zillullahilerinde Diyarbakir Vilayeti'nin resmî gazetesi muntazaman saba-i ârâ-yı intişâr olmakta bulunduğu gibi meymenet-efzâ-yı hulûl olan bin üç yüz on altıncı sene-i Hicriyesi sâlnâmesi dahi on beşinci defa olmak ve sinîn-i sâbıkada neşrolunan nüshalardan daha ziyade malumat-ı müfideyi hâvi bulunmak üzere bâ-tertib tab' ve neşr olundu.

Hemen Cenab-ı Hallâk-ı bî-zevâl-i âferinende-i mâh ve sâl zill-i akdesi ve Resul-i Ekrem'inin halife-i mukaddesi olan padişah-ı hamîdü'l-hisâl ve hüdâvendigâr-ı ferah-fâl efendimiz hazretlerini ilâ-kiyâmi's-sâ'a dîhim-ârâ-yı şevket ve iclâl ve erike-pîrâ-yı ikbâl buyursun. Âmin, bi-hürmet-i seyyid'l-mürselin.

Mebâdî-i Fusûl-i Erba'a

Rebî'	8	Mart	Zevâlden	5	saat sonra
Sayf	9	Haziran	Zevâlden	4	buçuk saat sonra
Harîf	11	Eylül	Zevâlden	3	saat evvel
Şitâ	9	Kânûn-ı Evvel	Nisfu'l-leylden	3	saat evvel

İmtidâd-ı Fusûl-i Erba'a

Bahar	92 gün	20 saat	59 dakika
Yaz	93 gün	14 saat	13 dakika
Güz	89 gün	15 saat	35 dakika
Kış	89 gün	3 saat	3 dakika
	363	25	110

Yani 365 gün 5 saat 48 dakika

Hafta	Muharrem	Mayıs	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Pazar	1	10	7	18	9	25	4	47	8	43	
Pazartesi	2	11		16		24		46		42	
Salı	3	12		14		23		45		41	
Çarşamba	4	13		12		22		45		41	
Perşembe	5	14		10		21		44		40	
Cuma	6	15		9		20		44		39	
Sebt	7	16	7	7		19		43		39	Bostan ve dut zamanı
Pazar	8	17		6		18		43		29	Killet-i miyâh
Pazartesi	9	18		5		17		42		38	
Salı	10	19		4		16		42		38	Yevm-i Aşura
Çarşamba	11	20		3		15		41		38	
Perşembe	12	21		2		14		41		37	
Cuma	13	22		1		13		40		37	İbtidâ-yı bâd-ı şimâli
Sebt	14	23	6	00		12		40		36	
Pazar	15	24		59		11		39		36	Noksanü'l-mâ'i fi'l-eşcâr
Pazartesi	16	25		57		10		39		35	
Salı	17	26		56		9		38		35	
Çarşamba	18	27		55		8		38		35	Boğdan'ın kırkı tamam
Perşembe	19	28		54		7		38		34	
Cuma	20	29		53		6		38		34	Mevsim-i hasad
Sebt	21	30		52		5		38		34	
Pazar	22	31		52		4		38		33	
Pazartesi	23	1		50		3		37		33	Haziran
Salı	24	2		50		2		36		33	
Çarşamba	25	3		50		2		36		32	
Perşembe	26	4		49		1		36		32	Dahli-i Nebî a.s. fi'l-gâr
Cuma	27	5		49		1		36		31	
Sebt	28	6		49		1		35		31	
Pazar	29	7		49		1		35		31	Fırtına yevm 3
Pazartesi	30	8	6	49	9	1	4	35		30	İbtidâ-yı rûz-ı yeldâ

Hafta	Saferu'l-Hayr	Haziran	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Salı	1	9	6	49	9	1	4	35	8	32	
Çarşamba	2	10		49		1		35		32	
Perşembe	3	11		49		1		35		32	Âhir-i rûz-ı yeldâ
Cuma	4	12		49		2		35		33	Şiddet-i hararet
Sebt	5	13		50		2		35		33	
Pazar	6	14		50		3		36		33	Fırtına
Pazartesi	7	15		51		3		36		33	
Salı	8	16		52		4		36		33	Evân-ı vasl-ı varak
Çarşamba	9	17		52		4		36		33	
Perşembe	10	18		53		5		37		33	
Cuma	11	19		53		5		37		33	
Sebt	12	20		54		6		37		33	İbtidâ-yı bâd-ı semûm
Pazar	13	21		55		6		37		33	
Pazartesi	14	22		56		7		38		34	
Salı	15	23		57		7		38		34	
Çarşamba	16	24		58		8		38		34	
Perşembe	17	25		58		9		39		35	Fırtına
Cuma	18	26	6	59		10		39		35	
Sebt	19	27	7	00		11		40		35	
Pazar	20	28		1		12		40		36	
Pazartesi	21	29		2		13		41		36	Âhir-i riyâh-ı bevârih
Salı	22	30		3		14		41		36	
Çarşamba	23	1		4		15		42		37	Temmuz
Perşembe	24	2		5		16		42		37	
Cuma	25	3		6		17		43		38	
Sebt	26	4		7		18		43		38	Helâk-ı Ashâb-ı Fil
Pazar	27	5		9		19		44		39	
Pazartesi	28	6		11		20		44		39	
Salı	29	7	7	12	9	21	4	45	8	40	

Hafta	Rebiu'l-Evvel	Temmuz	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Çarşamba	1	8	7	14	9	22	4	45	8	41	
Perşembe	2	9		16		23		46		42	
Cuma	3	10		18		25		47		43	Katl-i Nemrud
Cumartesi	4	11		20		27		48		43	
Pazar	5	12		21		29		48		43	
Pazartesi	6	13		24		31		50		45	Fırtına
Salı	7	14		26		33		51		46	
Çarşamba	8	15		29		35		52		46	İhmîrâr-ı ineb
Perşembe	9	16		32		36		52		47	
Cuma	10	17		34		37		53		48	
Cumartesi	11	18		37		39		54		49	Leyle-i mevlûd-i risâlet- penâhî ve eyyâm-ı bâhûr
Pazar	12	19		39		41		55		49	
Pazartesi	13	20		41		43		56		50	
Salı	14	21		44		45		57		51	
Çarşamba	15	22		47		46		57		52	
Perşembe	16	23		49		47		58		52	Âhir-i vasl-ı varak
Cuma	17	24		51		49	4	59		53	
Cumartesi	18	25		54		51	5	00		53	
Pazar	19	26		57		53		1		54	
Pazartesi	20	27	7	59		55		2		54	Âhir-i eyyâm-ı bahûr
Salı	21	28	8	1	9	57		3		55	Kuyruk doğan
Çarşamba	22	29		3		59		4		56	
Perşembe	23	30		5	10	1		5		56	
Cuma	24	31		7		3		6		57	
Cumartesi	25	1		10		5		7		57	Ağustos
Pazar	26	2		13		7		8		58	
Pazartesi	27	3		16		9		9	8	59	
Salı	28	4		19		11		10	9	00	
Çarşamba	29	5		21		13		11		1	
Perşembe	30	6	8	24	10	15	5	12		1	

Hafta	Rebiu'l-Ahır	Ağustos	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Cuma	1	7	8	27	10	18	5	14	9	2	
Cumartesi	2	8		29		20		15		3	
Pazar	3	9		31		23		16		4	Âhir-i bâd-ı şimâl
Pazartesi	4	10		34		26		17		5	
Salı	5	11		36		28		18		5	Tagayyür-i evrak
Çarşamba	6	12		38		30		19		6	
Perşembe	7	13		40		32		21		7	Fırtına
Cuma	8	14		43		35		22		8	
Cumartesi	9	15		46		37		23		8	Vefat-ı Hazret-i Meryem
Pazar	10	16		49		39		24		9	Muhaliif yeller eser
Pazartesi	11	17		51		41		25		10	
Salı	12	18		54		43		26		11	Cülûs-ı hümayûn-ı
Çarşamba	13	19	8	57		45		27		11	meymenet
Perşembe	14	20	9	0		47		28		12	makrûn
Cuma	15	21		3		50		29		12	
Cumartesi	16	22		6		52		30		13	Fütûr-ı germâ
Pazar	17	23		7		55		32		14	
Pazartesi	18	24		11	10	57		33		14	
Salı	19	25		13	11	00		34		15	
Çarşamba	20	26		16		2		35		16	
Perşembe	21	27		19		5		37		26	Kemâl-i esmâr
Cuma	22	28		22		7		38		17	
Cumartesi	23	29		25		9		39		18	
Pazar	24	30		27		11		40		18	Bıldırın Fırtınası
Pazartesi	25	31		30		13		41		19	
Salı	26	1		32		15		42		20	Eylül
Çarşamba	27	2		34		18		43		20	İmtizâc-ı fasleyn
Perşembe	28	3		36		21		45		21	
Cuma	29	4	9	38	11	23	5	46	9	21	Hareket-i ahlât-ı demeviye

Hafta	Cemaziye'l- Evvel	Eylül	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Cumartesi	1	5	9	41	11	26	5	47	9	22	
Pazar	2	6		44		29		49		23	
Pazartesi	3	7		47		31		50		24	
Salı	4	8		50		34		51		24	
Çarşamba	5	9		53		37		53		25	Vilâdet-i Meryem a.s.
Perşembe	6	10		56		39		54		26	
Cuma	7	11	9	58		42		56		26	
Sebt	8	12	10	00		45		57		36	
Pazar	9	13		2		47	5	58		27	
Pazartesi	10	14		5		50	6	00		27	İd-i Salıb
Salı	11	15		8		52		1		27	
Çarşamba	12	16		11		55		2		28	
Perşembe	13	17		14	11	58		4		28	
Cuma	14	18		17	12	00		5		29	
Sebt	15	19		20		3		6		29	Evvel-i zer'-i hinta
Pazar	16	20		22		5		7		30	
Pazartesi	17	21		25		7		8		30	
Salı	18	22		27		9		9		31	Noksanü'l-mâ' fi'l-eşcâr
Çarşamba	19	23		30		11		10		31	
Perşembe	20	24		32		14		12		31	
Cuma	21	25		35		16		13		32	Bedende kan zayıf olur.
Sebt	22	26		37		19		14		32	
Pazar	23	27		40		22		16		33	
Pazartesi	24	28		43		24		17		33	
Salı	25	29		45		27		18		34	Bed'-i süküti'l-evrak
Çarşamba	26	30		47		30		20		34	
Perşembe	27	1		50		32		21		34	Teşrin-i Evvel
Cuma	23	2		52		35		22		35	Meryem Ana Fırtınası
Cumartesi	29	3		54		37		23		35	
Pazar	30	4	10	57	12	39	6	24	9	36	

Sene-i Hicriye: 1316						Sene-i Maliye: 1314					
Hafta	Cemaziye'l-		Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
	Ahir	Evvel	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Pazartesi	1	5	11	0	12	41	6	26	9	36	
Salı	2	6		3		43		27		36	
Çarşamba	3	7		5		46		28		37	Fırtına
Perşembe	4	8		7		49		29		37	
Cuma	5	9		9		52		31		37	İbtidâ-yı gars-ı eşcâr
Sebt	6	10		11		55		32		37	
Pazar	7	11		12		57		33		38	
Pazartesi	8	12		13	12	59		34		38	
Salı	9	13		15	1	3		36		38	
Çarşamba	10	14		17		4		37		39	
Perşembe	11	15		19		7		38		39	Balık Fırtınası
Cuma	12	16		21		9		39		39	
Sebt	13	17		23		11		40		40	
Pazar	14	18		25		13		41		40	
Pazartesi	15	19		27		15		42		40	
Salı	16	20		29		17		43		40	
Çarşamba	17	21		31		19		44		41	
Perşembe	18	22		33		21		45		41	
Cuma	19	23		35		23		46		41	
Sebt	20	24		37		25		47		41	
Pazar	21	25		39		27		48		41	
Pazartesi	22	26		41		29		49		42	Rûz-ı Kasım
Salı	23	27		43		31		50		42	
Çarşamba	24	28		45		23		51		42	
Perşembe	25	29		47		35		52		43	
Cuma	26	30		49		37		53		43	
Sebt	27	31		51		39		54		43	Reften-i murgân
Pazar	28	1		53		41		55		43	
Pazartesi	29	2	11	55	1	41	6	56	9	43	

Hafta	Receb	Teşrin-i Sâni	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Salı	1	3	11	57	1	45	5	57	9	44	
Çarşamba	2	4		59		47		58		44	Bâd-ı cenubî eser
Perşembe	3	5	12	1		49		59		44	
Cuma	4	6		3		50	6	59		44	Leyle-i Regaib
Cumartesi	5	7		5		51	7	00		44	İhtifâ-yı haşerât
Pazar	6	8		7		52		1		44	
Pazartesi	7	9		9		53		2		45	
Salı	8	10		11		55		3		45	
Çarşamba	9	11		12		57		4		45	
Perşembe	10	12		13	1	59		5		45	
Cuma	11	13		14	2	1		5		46	Nüzûl-i mâi'l-eşcâr
Cumartesi	12	14		15		2		6		46	
Pazar	13	15		16		3		7		46	
Pazartesi	14	16		17		5		7		46	İbtidâ-yı berd
Salı	15	17		18		6		8		46	
Çarşamba	16	18		19		7		8		46	
Perşembe	17	19		19		8		9		47	Ûlger Fırınası
Cuma	18	20		20		9		9		47	
Cumartesi	19	21		21		10		10		47	
Pazar	20	22		22		11		10		47	İbtidâ-yı rih-i şimal
Pazartesi	21	23		22		12		11		47	
Salı	22	24		23		13		11		47	
Çarşamba	23	25		24		13		12		47	İmtizâc-ı fasleyn
Perşembe	24	26		24		14		12		47	
Cuma	25	27		25		15		12		47	
Cumartesi	26	28		25		15		12		47	
Pazar	27	29		26		16		13		47	Âhir-i sükûti'l-evrak
Pazartesi	28	30		26		17		13		47	
Salı	29	1		27		17		13		47	Kânûn-ı Evvel
Çarşamba	30	2	12	27	2	18	7	14	9	47	İd-i beşâret-i Meryem

Hafta	Şa'ban	Kânûn-ı Evvel	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Perşembe	1	3	12	28	2	18	7	14	9	48	
Cuma	2	4		28		19		14		48	
Cumartesi	3	5		29		19		14		48	Fırtına
Pazar	4	6		29		20		15		48	
Pazartesi	5	7		30		20		15		48	
Salı	6	8		30		21		15		48	İbtidâ-yı şeb-i yeldâ
Çarşamba	7	9		30		21		15		48	
Perşembe	8	10		30		21		15		48	
Cuma	9	11		30		21		15		48	
Cumartesi	10	12		30		20		15		48	Âhir-i şeb-i yeldâ
Pazar	11	13		29		20		15		48	
Pazartesi	12	14		29		19		14		48	
Salı	13	15		28		19		14		48	
Çarşamba	14	16		28		18		14		48	
Perşembe	15	17		27		18		14		48	Leyle-i Berat
Cuma	16	18		27		17		13		48	Vilâdet-i hümâyûn 1258
Cumartesi	17	19		26		17		13		47	
Pazar	18	20		26		16		13		47	
Pazartesi	19	21		25		16		13		47	Hacâmat etmeyeler.
Salı	20	22		25		15		12		47	
Çarşamba	21	23		24		15		12		47	Helak-i haşarât
Perşembe	22	24		24		14		12		47	
Cuma	23	25		23		13		11		47	Vilâdet-i İsa a.s.
Cumartesi	24	26		23		13		11		47	
Pazar	25	27		22		12		10		47	İbtidâ-yı Karakoncolos
Pazartesi	26	28		21		11		10		47	Bu günlerde ağzı açık kalmış ta'âmı yemeyeler
Salı	27	29		20		10		9		47	
Çarşamba	28	30		19		9		9		47	
Perşembe	29	31	12	19	2	8	7	8	9	48	

Hafta	Ramzanü'l Mübarek	Kânûn-ı Sânî	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Cuma	1	1	12	18	2	7	7	8	9	46	
Cumartesi	2	2		17		6		7		46	Tarih-i İsevî 1899
Pazar	3	3		16		5		7		46	
Pazartesi	4	4		15		3		6		46	Hitân-ı İsa a.s.
Salı	5	5		14		2		5		46	
Çarşamba	6	6		13		1		5		46	Âhir-i Karakoncolos
Perşembe	7	7		12	1	59		4		46	Vaz'-ı ism-i İsa a.s.
Cuma	8	8		11		57		3		46	
Cumartesi	9	9		9		55		2		45	
Pazar	10	10		7		53		1		45	
Pazartesi	11	11		5		51	7	00		45	Fırtına
Salı	12	12		3		50	6	59		45	
Çarşamba	13	13		1		48		57		44	
Perşembe	14	14	11	59		47		56		44	Şiddet-i sermâ
Cuma	15	15		57		45		55		44	
Cumartesi	16	16		55		43		54		44	
Pazar	17	17		53		41		53		44	
Pazartesi	18	18		51		39		52		43	
Salı	19	19		49		37		51		43	Âhir-i Erba'în
Çarşamba	20	20		47		35		51		43	
Perşembe	21	21		45		33		50		42	
Cuma	22	22		43		31		50		42	Nüzûl-i Tevrat
Cumartesi	23	23		41		29		49		42	
Pazar	24	24		39		27		48		42	
Pazartesi	25	25		37		25		47		41	Feryad-ı tuyûr
Salı	26	26		35		23		46		41	
Çarşamba	27	27		33		21		45		41	Leyle-i Kadir
Perşembe	28	28		31		19		44		41	
Cuma	29	29		29		17		43		40	
Cumartesi	30	30	11	27	1	15	6	42	9	40	

Hafta	Şevval	Şubat	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Pazar	1	31	11	25	1	13	6	41	9	40	Salât-ı İd-i Fıtır 1 S / 43 d
Pazartesi	2	1		23		11		40		40	Şubat
Salı	3	2		21		9		39		40	
Çarşamba	4	3		19		7		38		39	Koyun doğar
Perşembe	5	4		17		5		37		39	
Cuma	6	5		15		2		36		39	
Cumartesi	7	6		13	12	59		34		38	Ağaç dikmek zamanı
Pazar	8	7		12		57		33		38	Cemre-i Ūlâ be-hava
Pazartesi	9	8		11		55		32		38	
Salı	10	9		9		52		31		37	Fırtına ve âmeden-i laklak
Çarşamba	11	10		7		49		29		37	
Perşembe	12	11		5		47		28		37	
Cuma	13	12		3		44		27		36	Ağaçlara su yürür
Cumartesi	14	13	11	0		42		26		26	
Pazar	15	14	10	57		39		24		36	Cemre-i Sâniye be-âb
Pazartesi	16	15		54		37		23		35	
Salı	17	16		52		35		22		35	
Çarşamba	18	17		50		33		21		34	
Perşembe	19	18		47		30		20		34	Feryâd-ı kurbağa
Cuma	20	19		45		27		18		34	
Cumartesi	21	20		42		24		17		33	
Pazar	22	21		40		22		16		33	Cemre-i Sâlise be-hâk
Pazartesi	23	22		37		19		15		33	
Salı	24	23		35		16		13		32	Şikesten-i sermâ
Çarşamba	25	24		32		14		12		32	
Perşembe	26	25		30		12		11		31	Evvel-i berdi'l-acûz
Cuma	27	26		28		10		10		31	
Cumartesi	28	27		26		8		9		30	
Pazar	29	28	10	24	12	6	6	9	9	30	

Hafta	Zilka'de	Mart	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Pazartesi	1	1	10	20	12	3	6	6	9	29	
Salı	2	2		17	12	00		5		29	
Çarşamba	3	3		14	11	58		4		28	Âhir-i berdi'l-acûz
Perşembe	4	4		11		55		2		28	
Cuma	5	5		8		52		1		27	Fırtına
Cumartesi	6	6		5		50	6	00		26	
Pazar	7	7		2		47	5	58		26	
Pazartesi	8	8	10	00		45		57		25	
Salı	9	9	9	58		42		56		25	
Çarşamba	10	10		56		40		54		24	Nevruz-ı Sultanî
Perşembe	11	11		53		37		53		24	
Cuma	12	12		50		34		51		23	
Cumartesi	13	13		47		31		50		23	Ağaçlar açar
Pazar	14	14		44		29		49		22	
Pazartesi	15	15		41		26		47		22	
Salı	16	16		38		23		46		21	Hareket-i haşerât
Çarşamba	17	17		36		21		45		21	
Perşembe	18	18		34		18		43		20	
Cuma	19	19		32		15		42		19	Fırtına
Cumartesi	20	20		30		13		41		19	
Pazar	21	21		27		11		40		18	
Pazartesi	22	22		25		9		39		18	
Salı	23	23		22		7		38		17	
Çarşamba	24	24		19		5		37		16	Feryad-ı andelib
Perşembe	25	25		16		2		35		15	
Cuma	26	26		13	11	00		34		15	Beşâret-i haml-i Meryem
Cumartesi	27	27		11	10	57		33		14	
Pazar	28	28		8		55		32		13	
Pazartesi	29	29		6		52		30		12	Şeref-i şems
Salı	30	30	9	3	10	50	5	29	9	12	

Hafta	Zilhicce	Nisan	Fecr		Şems		Zuhr		Asr-ı Evvel		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Çarşamba	1	31	9	00	10	47	5	28	9	11	Hilkat-i Âdem a.s.
Perşembe	2	1	8	58		45		27		11	Nisan
Cuma	3	2		54		43		26		10	
Sebt	4	3		51		41		25		9	Mevsim-i lale
Pazar	5	4		49		39		24		8	
Pazartesi	6	5		46		37		23		8	
Salı	7	6		43		35		21		7	Fırtına
Çarşamba	8	7		40		32		20		6	
Perşembe	9	8		37		29		18		6	Salât-ı İd-i Adhâ
Cuma	10	9		34		26		17		5	saat 10 dakika 56
Cumartesi	11	10		31		24		16		4	
Pazar	12	11		29		21		15		3	
Pazartesi	13	12		27		18		14		3	
Salı	14	13		24		14		12		2	Tufan-ı Nuh a.s.
Çarşamba	15	14		21		13		11	1		
Perşembe	16	15		19		11		10	9	00	
Cuma	17	16		16		9		9	9	00	Eyyâm-ı garka
Cumartesi	18	17		13		7		8	8	59	
Pazar	19	18		10		5		7		58	
Pazartesi	20	19		8		3		6		57	
Salı	21	20		5		1		5		56	
Çarşamba	22	21		3	9	59		4		56	Bugün yağmur a'lâdır.
Perşembe	23	22	8	1		57		3		55	
Cuma	24	23	7	59		55		2		54	
Sebt	25	24		57		53		1		54	
Pazar	26	25		54		51	5	00		53	
Pazartesi	27	26		51		49	4	59		53	Bâd-ı şark eser.
Salı	28	27		49		47		58		52	
Çarşamba	29	28		47	9	46	4	57	8	52	Âhir-i eyyâm-ı matar

Dahil-i vilayette defin-i hâk-i itirâk olan ve kuvve-i kudsiye ve füyûzât-ı maneviyeleriyle vilayetimiz ahali-si-ni müstefid eden enbiyâ-i izâm ve sahâbe-i kirâm ve e'izze-i zevîl-ihdirâm efendimiz hazretâtının türbe ve makam-ı saadetleriyle merâkud-i şerifelerinin buldukları mahallerin ve müşârun-ılayhime merbût evkâf-ı şerifinin cedvelidir.

Esâmî-i Şerifeleri	Vâridât-ı Senevyesi	Türbe ve Merâkud-i Şerifeleri Mevkil	Malumat-ı Saire ve mülâhazât
Eyüb en-Nebî Aleyhisselâm efendimiz hazretleri	15500	Siverek'de Viranşehir'in Husrevdik karyesinde medfûndurlar.	Karye-i mezbûrun nam-ı diğeri Eyyüb Peygamber olduğu gibi vâridâtı da birkaç aded a'şârandan ibâretidir.
Zülkifl en-Nebî Aleyhisselâm efendimiz hazretleri	5400	Ergani kasabesindeki makam-ı saadetlerinde medfûndur.	Nebî-i müşârun-ıleyhin diğeri vilayette makâm-ı saâdetleri varsa da alâ-rivâyetin asıl merkad-i şerifeleri Erganidedir.
Elyesa' Aleyhisselâm efendimiz hazretleri		Eğil kasabesinde	Nebî-i müşârun-ıleyhin kabri saâdetleri on beş metre tûlünde idüğü ve bir güne vakfi olmadığı.
Nebî Harun-ı Âsafî Aleyhisselâm hazretleri		Bu dahi	Nebî-i müşârun-ıleyhin bir güne evkâf-ı şerifesi yoktur.
Nebî Hallak Aleyhisselâm hazretleri		Bu dahi	Nebî-i müşârun-ıleyhin bir güne evkâf-ı şerifesi yoktur.
Nebî Harut Aleyhisselâm hazretleri		Eğil kasabesinde Hacıyan mahallesinde nehir kenarında medfûndur.	Nebî-i müşârun-ıleyhin bir güne evkâf-ı şerifesi yoktur.
Enûş Peygamber İbn-i Şit Aleyhisselâm efendimiz hazretleri		Ergani nahiyesinde Kızılca karyesinde medfûndur.	Nebî-i müşârun-ıleyhin ebnâ-yı benî-beğerden.
İbn-i amm-ı Resul-i Kibriyâ Cafer-i Tayyar radiye anhü'l-gaffâr hazretleri	4000	Lice kazasının Hani kasabesinde medfûndur.	Türbe-i şerifeleri ma'mûr ve mefrûş ve müzeyyen idüğü.
İmam Zeynelabidin efendimiz hazretleri ve hemşire-i saâdetleri Zeyneh	3500	Nusaybin kasabesinde medfûndur.	
İmam Akil radiyâllahu anh efendimiz hazretleri	900	Diyarbakır'ın Garb nahiyesinde İmam Akil karyesinde medfûndur.	200 kuruş kurâ-yı mevkûfe bedeli 700 kuruşu müsakkafât icân olduğu.
Sahâbe-i kirâmdan Süleyman İbn-i Halid radiyâllahu anh efendimiz hazretleri		Diyarbakır'de İçkale'de Nasriye Cami-i Şerifi'nde medfûndur.	İsimleri zirdeki ebyâtda muharrer yirmi yedi nefer diğeri sahabe-i kirâm ile beraber el ân mescid oldukları halde medfûndurlar.

Esâmî-i Şerîfeleri	Vâridât-ı Sencviyesi	Türbe ve Merrâkud-ı Şerîfeleri Mevkil	Malumat-ı Salre ve müâhazât
Sahabe-i kirâmdan Sultan Sa'sa'a radiyallahü anh efendimiz hazretleri	2400	Diyarbakir'de Sultan Sa'sa'a Camii-Şerifi derûnunda medfûndur.	(1) Reis-i cümledir Sultan Süleyman Rûdân kardeş Mes : 1 Aycan
Sahabe-i kirâmdan Mir Seyyaf hazretleri		Diyarbakir'de Karadeniz nam mevkide medfûndur.	Bir güne vakfi yoktur, türbesi ma'mûrdur. Beşir ve Hamza Ömer ve Şu'be Sabit İki Zeyd iki Halid biri Numan
Sahabe-i kirâmdan Malik-i Ejder hazretleri		Defterdar Camii-Şerifi civarında medfûndur.	Bir güne vakfi yoktur, türbesi ma'mûrdur. Muhammed iki Abdullah üçdür Hasan nam iki biri Karb-ı zî-şân
Sahabe-i kirâmdan Salim el-Ensar hazretleri		Midyat kazasında medfûndur.	Fudayî ve Malik ve Kahr ve Ebu'l-Hamd Ebu Nasr ve Müğre eyle iz'ân
Sahabe-i kirâmdan Sultan Şecaaddin hazretleri	2400	Diyarbakir'de Hazret-i Ömer Camii-Şerifi civarında medfûndur.	Türbe-i şerifesi ma'mûr, iki değirmen mevkûftur.
Sahabe-i kirâmdan Dınar İbn-i Ezder hazretleri ve hemşireleri Havle		Mardin kasabasında cami-i şerifi derûnunda medfûndur.	Vâridât ve vakfiyesi yoktur
Şühedâ-yı kirâmdan Bâb-ı Kâl hazretleri		Diyarbakir'de Hindihaba civarında medfûndur.	
E'izze-i kirâmdan Seyyid Bedreddin kudûse sirahû hazretleri	680	Hani kasabasında medfûndur.	Kurâ-yı mevkûfe a'şâr bedelidir
Hazret-i Ömer efendimiz evladından Şeyh Pir Musa hazretleri	4800	Eğil nahiyesinin Pürçeman karyesinde medfûndur	Kurâ-yı mevkûfe a'şâr bedelidir
E'izze-i kirâmdan Pir Mansur hazretleri		Eğil nahiyesinin Kalbeyn karyesinde medfûndur	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Yusuf Hemedani hazretleri	500	Diyarbakir kasabasında cami-i şerifi ittisâlinde medfûndur.	Musakkafât-ı vakfiyedir
E'izze-i kirâmdan Sultan Şeyhmus-ı Gazeli hazretleri	4480	Mardin sancağının Avine kazasında Sincar nahiyesinde medfûndur	Kurâ-yı mevkûfe bedelidir
E'izze-i kirâmdan biraderleri Şeyh Davud-ı Bolgüli hazretleri		Bu dahi	
Ebâ Eyyüb Ensari ahfâdından Şeyh Musa hazretleri		Eğil nahiyesinde Malan karyesinde medfûndur	

Esâmî-i Şerifeleri	Vâridât-ı Seneviyesi	Türbe ve Merâkud-i Şerifeleri Mevki	Mahumat-ı Saire ve mülâhazât
E'izze-i kirâmdan Zünnun hazretleri		Eğil kasabasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan San Saltuk-ı Gülşeni hazretleri		Diyarbakır'da Rumkapısı civarında zaviye-i şerifelerinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Halil-i Gülşeni hazretleri			
E'izze-i kirâmdan Şeyh Ahmed-i Gülşeni hazretleri		Diyarbakır'da Cami'ü's-Safa derûnunda medfündür	
E'izze-i kirâmdan Muslihuddin-i Lari hazretleri		Diyarbakır kahristanında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Muhammedî Âmidî hazretleri		Diyarbakır Mardin Kapısı haricinde türbe-i şerifelerinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Aziz Mahmud-ı Ermevi hazretleri öşür	5000	Diyarbakır Rumkapısı haricindeki merkad-i şerifelerinde medfündür	Kâbe karyesi rakabe ve arazi ve bedel-i hâtemliknâme-i hümâyûn mevkûdur
E'izze-i kirâmdan Arukçin-ı Mazenderânî hazretleri		Diyarbakır Dağ Kapısı itisâlinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Bilal hazretleri		Diyarbakır Rum Kapısı haricinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Tahir-i Halvetî hazretleri		Diyarbakır İçkale derûnunda medfündür	
E'izze-i kirâmdan Çifte Evliya hazretleri		Diyarbakır hükümet konağı pişgâhında medfündür	Müânen-ileyhimden isimleri gayri mahfûf olup plâ-rivâyetin havariyundan oldukları meşhurdur
E'izze-i kirâmdan Hasan Dede hazretleri	5000	Çüngüş kasabasında medfündür	Kurâ-yı mevkûfe bedelidir
E'izze-i kirâmdan Koç Ali Baba hazretleri		Siverek kasabasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Şapur hazretleri	2000	Hazro nahiyesinde Şeyhan karyesinde medfündür	Bu dahi
E'izze-i kirâmdan Şeyh Pir Hattah hazretleri	3300	Denik kazasında Şeyhan karyesinde medfündür	Bu dahi
E'izze-i kirâmdan Şeyh Muhammed el-Farîsî	3500	Mardin kasabasında hükümet konağı pişgâhında medfündür	Bu dahi
E'izze-i kirâmdan Şeyh Lehan hazretleri		Mardin kasabasında mescid-i şeriflerinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şirin Dede hazretleri		Mardin haricindeki medfen-i mahsûsasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Hamid hazretleri		Mardin Bâbu's-sur haricinde merkad-i şeriflerinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Mutahhar hazretleri	9000	Diyarbakır'ın Şeyhmar Cami'inde medfündür	Mûsakiât-ı vakfiye içindir
E'izze-i kirâmdan Şeyh Bilal hazretleri		Lice kasabasında yarım saat mesafede merkad-i şeriflerinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Abdurrahman İbn-i Kasım bin Muhammed bin Ebubekir es-Siddik radiyallahu anh hazretleri		Lice kasabasında Sünni karyesinde medfündür	

Esâmî-i Şerîfeleri	Vâridât-ı Seneviyesi	Türbe ve Merâkud-ı Şerîfeleri Mevkil	Malumat-ı Saire ve mülahazât
E'izze-i kirâmdan Şeyh Halid-i Cezerî hazretleri		Cizre kazasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Sinan Seydoş hazretleri		Metinan nahiyesinde Sinan karyesinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Çoban hazretleri	1100	Beşiri Şeyh Çoban karyesinde medfündür	Kurâ-yı mevkûte bedelidir
E'izze-i kirâmdan Urve İbn-i Zübeyr (radhyallahu anh)		Midyat kazasında medfündür	İsm-i şerîflerinin galat-ı meşhûru (Nevî)
E'izze-i kirâmdan Hîndî Baba hazretleri		Diyarbakir'in Aynuzûlâ nam mevkiide medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Bûbî hazretleri		Karacadağ nahiyesinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Hançer Güzâr hazretleri		Diyarbakir'in Hüsameddin mahallesinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Saadeddin-i Cibavî ahfîdından Şeyh Abdurrahman hazretleri		Diyarbakir'in Saadeddin Cibavî Zaviyesi derûnunda medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Mahmud-ı Nakşî hazretleri		Rum Kapısı haricinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Kurmaşlı Şeyh Mehmed Efendi		Dağ Kapısı haricinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Hasan Efendi hazretleri		Şark nahiyesinde Ak karyesinde medfündür	
E'izze-i kirâmdan Kârızlı Şeyh Ahmed Efendi hazretleri		Hani kasabasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Kasım Efendi hazretleri Abdülkadir-i Geylanî kuddise sıruhu'l-âli hazretlerinin ahfîdından Şeyh Abdülâziz hazretleri		Şark nahiyesinde Altınahr karyesinde medfündür Mardin'de bir buçuk saat mesafede medfündür	Zamamen harap olan türbe-i şerîfeleri suret-i mükemmelde tamir ettirilmişdir
E'izze-i kirâmdan Cemşid Bey		Palu kasabasında medfündür	Kurâ-yı mevkûfesi vardır
E'izze-i kirâmdan Şeyh Ali		Palu kasabasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Mustafa Kurub		Palu kasabasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Şeyh Alebdik		Palu kasabasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Seyyid Sâbir		Palu kasabasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Sultan Kubeyş		Palu kasabasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Abdullah bin Cafer-i Tayyar		Mardin kasabasında medfündür	
E'izze-i kirâmdan Abdullah İbn-i Enis el-Cüheyri Mardin'de			E'izze-i kirâmdan Deynî Dede Avine'de
E'izze-i kirâmdan Salim İbn-i Cemil el-Beyazî Mardin'de			E'izze-i kirâmdan Sîrî Galiye Avine'de
E'izze-i kirâmdan Abdullah bin Ömer Faruk Mardin'de			E'izze-i kirâmdan Sîrî Legliye Avine'de
E'izze-i kirâmdan Ebu'n İbn-i Osman İbn-i Affan Mardin'de			E'izze-i kirâmdan Sîrî Meryem Avine'de
E'izze-i kirâmdan Şeyh Kasım-ı Halvetî Mardin'de			E'izze-i kirâmdan Şeyh İsa Avine'de
E'izze-i kirâmdan Şeyh Muhammed Gazi bin Cafer-i Sadık Mardin'de			E'izze-i kirâmdan Şeyh İbrahim Avine'de
E'izze-i kirâmdan Şeyh İsmail Lice kazasında			E'izze-i kirâmdan Cerrah Baba Siverek kazasında
E'izze-i kirâmdan Hazret-i Ebubekir ahfîdından Şeyh Muhammed Lice kazasında			E'izze-i kirâmdan Arslan Baba Siverek kazasında
E'izze-i kirâmdan Hazret-i Ebubekir ahfîdından Şeyh Hasan-ı Zirikî Lice kazasında			
E'izze-i kirâmdan Hazret-i Ebubekir ahfîdından Şeyh Pir Hâşan Lice kazasında			
E'izze-i kirâmdan Derviş Ali Lice kazasında			
E'izze-i kirâmdan Pir İzzeddin Lice kazasında			
E'izze-i kirâmdan Muhammed el-Askerî Lice kazasında			

Mühr-ü Hümâyûn

Mihr-i münîr-i burc-ı saltanat şems-i tâbân-ı makam-ı hilafet tâcdar-ı me'âlî-menkabet şehinşâh-ı mekârim-haslet velî-nimet-i bî-minnetimiz padişah-ı muazzam ve mufahham es-Sultan İbnü's-Sultan es-Sultan el-Gazi Abdülhamid Han-ı Sâni efendimiz hazretleri bin iki yüz elli sekiz senesi şehri Şabanî'l-muazzamın on altıncı günü gehvâre-zîb-i vücud olup bin iki yüz doksan üç senesi 23 Ağustos'unun on dokuzuncu günü bil'irs ve'l-istihkâk câlis-i serîr-i şevket ve hilafet ve millet-i necîbe-i Osmanîyyeye bâ'is-i yümn ü saadet olmuşlardır.

Padişah-ı merâhim-penâh efendimiz hazretlerinin cülûs-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı hazret-i hilafet-penâhîleri rûz-ı meyâmin-bürûzu ümmet-i muazzama-i Osmanîyyenin âyet-i nûr-ı teceddüdü ve ahd-i celîl-i bî-adîl-i mülûkânelerinin fâtiha-i ikbâl ve tecbûdü olmakla hemen Cenâb-ı Rabb-i Mennân-ı zât-ı kerûbî sıfat-ı şehriyâr-i a'zamîlerini kemâl-i muvaffakiyet ve tevâfûr-i iclâl ve muzafferiyet ile ilâ-âhiri'd-deverân erke-pîrâ-yı şevket ü şân buyursun. Âmin. Bî-hürmet-i seyyidî'l-mürselin.

Vilâdet-i hümâyûn-ı meymenet-makrûn-ı hazret-i padişahiye dair vâlid-i kesîrî'l-mehâmid-i cihan-bânî cennet-mekân Sultan Abdülmecid Han-ı Gazi hazretleri cânib-i eşrefinden Sadrazam Mehmed Rauf Paşa'ya hitaben Bâbüâlî'ye şeref-vârid olan hatt-ı hümâyûn-ı meserret-nümûnun suret-i münîfesidir.

Suret-i Hatt-ı Hümâyûn

"Benim vezir-i sadâkat-semîrim

Cenâb-ı hallâk-ı cihânın lûtf u inâyet-i alîyesine hamdolsun. İşbu mâh-ı hâlin on altıncı dünkü Çarşamba günü saat on bir kararlarında sulb-i pâk-i şahanemizden bir şehzade kadem-nihâde-i âlem-i şuhûd ve meserret-cfzâ-yı gehvâre-i vücud olarak ismini Sultan Abdülhamid tesmiye eyleyüp seni ve cümle bendegân-ı Saltanat-ı Seniyyemizi tebşîr için işbu hatt-ı hümâyûn-ı meserret nümûn-ı mülûkânemizi tastîr ve Darüssaâdeti's-şerifem ağası ile tarafına tesyîr eyledim. Cenâb-ı vâcibü'l-vücud ömrünü memdûd ve kudûmunu zât-ı şahanemize ve kâffe-i ibâdullaha müteyemmin ve mesud buyursun. Âmin. Bu meserret-i cemîleden cümle-i âlemiyân mübeşşer ve hissemend olmak üzere yedi gün beşer nevbet top endahtı ve bil'-cümle vükelâ-yı fihâm ve bendegân-ı sıdk-ittisâmımız ve sair istekli olanlar dahi eyyâm-ı mezkûre gecelerinde ikâd-ı kanâdîl ile icra-yı merasim-i sürûr ve şâdî olunmasını lâzım gelenlere tenbih eylesin. Hemen Cenâb-ı Rabbî'l-âlemîn sülâle-i tâhîremizi ile'l-ebed bâki ve dâim ve her halde ibâdullaha kemâl-i refah ve âsâyiş ihsân buyursun. Âmin. Bî-hürmet-i Resûlî's-sakaleyn."

İşbu hatt-ı hümâyûn-ı vilâdet-i mülûkânenin ferdâsı Perşembe günü suret-i mutantanada Bâbüâlî'ye şeref-vârid olup mükemmel muzıka ile istikhâl olunarak Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye Dairesi'nde vükelâ-yı fihâm ve vüzerâ-yı izâm ve ricâl ve ümerâ-yı benâm muvâcehesinde kirâat ve yedi gün beşer nevbet top endahtıyla her tarafca icra-yı meserret olunmuştur.

Cenâb-ı Hak ömr ü afiyet ve şân ü şevket-i hümâyûnlarını müzdâd buyursun, âmin.

Rütbe-i Mülkiye ve İlimiye ve Askeriyenin

Tertibât-ı Teşrifâtiyesi

Rütbe-i Vezâret-ve-Müşiriyet-Sadr-ı Rumeli ve Anadolu

Rütbe-i Bâlâ İstanbul Kadılığı-Feriklik-Rütbe-i Ülâ Sınıf-ı Evveli-Rumeli Beylerbeyliği

Haremeyn-i Şerifeyn Mevleviyeti-Mirlivâlık-Mirimirânlık Rütbe-i Ülâ Sınıf-ı Sâni

Bilâd-ı Hamse Mevleviyeti-Miralaylık-Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Mütemâyizi

Mahrec Mevleviyeti-Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Sâni-Mîr-i Mir-i Ümerâlık-Askerî Kaymakamlığı-Istabl-ı Âmire Müdürlüğü Pâyesi

Kibâr-ı Müderrisîn-Binbaşılık-Rütbe-i Sâlise-Rikâb-ı Hümâyûn-Kapıcıbaşılığı

Müderislik Pâyesi-Alay Eminliği Rütbesi

Rütbe-i Râbi'a-Kolağalık Rütbesi

Hâcegân Rütbesi-Rütbe-i Hâmise-Yüzbaşılık Rütbesi

Elkâb-ı Resmîye

Zât-ı fehâmet-simât-ı sadrazamiye hitâben:

Ulema-yı kirâm cânibinden: Ma'rûz-ı dâ'i-i kemîneleridir ki

Sair zevât taraflarından: Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

İbâre arasında isimleri zikrolundukta gıyaben: Fehâmetlü devletlü hazretleri

Mesned-i celîl-i sadâret-i uzmâyı ihrâz etmiş olan vüzerâ-yı izâm hazerâtına hitâben:

Ulema-yı kirâm cânibinden: Ma'rûz-ı dâ'ileridir ki

Sair zevât taraflarından: Ma'rûz-ı çâkerleridir ki
İbare arasında isimleri zikrolundukta gıyaben: Übbehetlü devletlü hazretleri

Emir-i Mekke-i Mükerrreme

hazretleriyle ma'zûlleri hazerâtına: Devletlü siyâdetlü efendim hazretleri

Dârüssaadeti'ş-Şerife Ağası hazretlerine: Devletlü inâyetlü efendim hazretleri

Makam-ı Celîl-i Seraskerî'ye ve şeref-i sıhriyet-i seniyyeye nâil olan vüzerâ-yı İzâm hazerâtına:

Devletlü atûfetlü efendim hazretleri

Zât-ı serdâr-ı ekremîye: Devletlü re'fetlü efendim hazretleri

Vüzerâ-yı izâm ve müşîrân-ı kirâm hazerâtına: Devletlü efendim hazretleri

Rütbe-i bâlâ ricâl-i kirâmına: Atûfetlü efendim hazretleri

Ferikân-ı kirâma, rütbe-i ûlâ sınıf-ı evveli ricâl-i kirâmına,

Rumeli Beylerbeyiliği pâyeli ümerâ-yı kirâma

Saadetlü efendim hazretleri

Mirlivâlara, mirimirân-ı kirâma, rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisî ricâline:

Saadetlü efendim

Miralaya, rütbe-i sâniye sınıf-ı mütemâyizi ashâbına: İzzetlü efendim

Rütbe-i sâniye sınıf-ı sânisine, mir-i ümerâya, askerî kaymakamlarına, İstabl-ı Âmire Müdürlüğü pâyelilerine: İzzetlü Efendi, Paşa, Bey, Ağa

Binbaşılara, rütbe-i sâliseye, Rikâb-ı Hümâyûn kapıcıbaşılığı pâyelilerine, alay ümenâsına: Rifatlü Bey, Efendi, Ağa

Rütbe-i râbîaya, kolağalarına, hâcegâna, rütbe-i hâmiseye, yüzbaşılara: Fütüvvetlü Bey, Efendi, Ağa

Rütbe-i mezkûre mâddesinde bulunanlar ile sair memuriyette olanlara: Hamiyyetlü Bey, Efendi, Ağa

Mesned-i Celîl-i Meşihat-i İslâmiye'ye Hitaben

Cânib-i ulema-yı kirâmdan : Ma'rûz-ı dâ'î-i dîrîneleridir ki

Sair zevât taraflarından : Ma'rûz-ı bende-i dîrîneleridir ki

İbare arasında gıyaben : Devletlü semâhatlü hazretleri

Meşihat-i Celîle-i İslâmiye'den munfasıl zevât-ı fihâma hitaben

Cânib-i ulema-yı kirâmdan : Ma'rûz-ı dâ'îleridir ki

Sair zevât taraflarından : Ma'rûz-ı bendeleridir ki

İbare arasında gıyaben : Devletlü faziletlü hazretleri

Sudûr-ı izâma : Semâhatlü efendim hazretleri

Çelebi efendi hazretlerine : Reşâdetlü efendim hazretleri

İstanbul kadılığı pâyeli

zevât-ı kirâma : Faziletlü efendim hazretleri

Haremeyn-i muhteremeyn

mevleviyeti pâyeli zevât-ı kirâma : Faziletlü efendim

Bilâd-ı hamse ve mahrec

ve devriye mevâlî-i kirâmına : Faziletlü efendi

Müderrişin-i kirâma : Mekremetlü efendi

Kudâtdan bulunan zevâta : Meveddetlü efendi

Saltanat-ı Seniyyenin Nişan-ı Zî-şanları
Hanedan-ı Âl-i Osman
Murassa'

Hanedan-ı Âl-i Osman'ın nişan-ı zî-şanı velî-nimet-i bî-minnetimiz şevketlü padişahımız Gazi Sultan Abdülhamid Han-ı Sâni efendimiz hazretlerinin me'ser-i celîle-i hümayûnlarındandır. Ortasındaki kıt'a-i zerrine menkûş tuğrâ-yı garrâ-yı hümayûnunun zirinde beyaz minadan mamul bir defne dalı ve nişanın kilâdeye rabtedileceği mahallinde kezâlik beyaz minadan masnû bir kordon bağı vardır.

Nişan-ı İmtiyaz	Osmanî	Mecidî	Şefkat
Murassa'	Murassa'	Murassa'	Murassa'
Madalyası	Birinci	Birinci	Birinci
	İkinci	İkinci	İkinci
Altın Gümüş	Üçüncü	Üçüncü	Üçüncü
	Dördüncü	Dördüncü	
		Beşinci	
Nişan-ı imtiyaz velî-nimet-i bî-minnetimiz şevketlü padişahımız Gazi Sultan Abdülhamid Hân-ı Sâni efendimiz hazretlerinin cümle-i me'ser-i celîle-i hümayûnlarındandır. Rütbe-i müt'e'addideye münkasem olmayıp altın ve gümüş madalyaları vardır. Kordonunun nisf-i tûlânisi yeşil nisf-i diğeri kırmızı rengindedir.	Nişan-ı Osmanî cennet-mekân Sultan Abdülaziz Han hazretlerinin icad-kerde-i âlileridir. Birinci rütbesinin murassa' ve sîm kıt'alarının ortası yeşil kenarı kırmızı renkli kordonu vardır.	Nişan-ı Mecidî vâlid-i kesîri'l-mehâmid-i şehriyârî cennet-mekân Sultan Abdülmecid Hân-ı Gazi hazretlerinin me'ser-i âliyelerindedir. Birinci rütbesinin murassa' ve sîm kıt'alarının ortası kırmızı kenarı yeşil renkli kordonu vardır.	Şefkat nişanı velîni'met-i bî-minnetimiz şevketlü padişahımız Gâzi Sultan Abdülhamid Hân-ı Sâni efendimiz hazretlerinin me'ser-i celîle-i hümayûnlarındandır. Taife-i nisâya mahsûs olup birincisiyle ikincisi murassa'dır ve kordonunun ortası beyaz kenar, yeşil ve kırmızı rengindedir.

Vilayât-ı Şahanede Vülât-ı İzâm Hazerâtı

Esâmî-i Vilayet	Esâmî-i Vülât	Rütbe
Hicaz Vali ve Kumandanı	Ahmed Ratıb Paşa	Müşir
Yemen Vali ve Yedinci Ordu-yı Hümayûn Umum Kumandanı	Ahmed Feyzi Paşa	Müşir
Basra	Enis Paşa	Rumeli
Bağdad	Ataullah Paşa	Vezir
Musul	Abdülvahhab Paşa	Rumeli
Haleb	Raif Paşa	Vezir
Suriye	Nazım Paşa	Vezir
Beyrut	Reşid Bey	Bâlâ
Trablusgarb	Namık Paşa	Vezir
Hüdavendigâr Vali Vekili	Halil Bey	Bâlâ
Konya	Ferid Bey	Bâlâ
Ankara	Tevfik Paşa	Müşir
Aydın	Kâmil Paşa	Vezir
Adana	Vekil	Ferik
Kastamonu	Enis Paşa	Rumeli
Sivas	Hasan Hilmi Paşa	Vezir
Bitlis	Ömer Sabri Bey	Bâlâ

Erzurum	Şerif Mehmed Rauf Paşa	Vezir
Mamuretülaziz	Rauf Bey	Ûlâ
Van	Tahir Paşa	Rumeli
Girid Vali Vekili	İsmail Bey	Bâlâ
Trabzon	Mehmed Kadri Bey	Bâlâ
Cezâir-i Bahr-ı Sefid	Abidin Paşa	Vezir
Edirne Vali Vekili	Arif Paşa	Müşir
Selanik	Hüseyin Rıza Paşa	Vezir
Kosova	Hafız Mehmed Paşa	Rumeli
Yanya	Ahmed Hıfzı Paşa	Ferik
İşkodra	Hasan Edib Paşa	Ferik
Manastır	Abdülkerim Paşa	Ferik

Müstakil Mutasarrıflıklarda Bulunan Mutasarrıfın-i Kirâm

Kudüs-i Şerif	İbrahim Hakkı Paşa	Rumeli
Bingazi Mutasarrıf ve Kumandanı	Ahmed Tahir Paşa	Ferik
Zor	Zühdü Bey	Bâlâ
İzmit	Kâzım Bey	Ûlâ Sânisî
Kale-i Sultaniye	Cemil Paşa	Rumeli
Çatalca	Mustafa Cevad Bey	Bâlâ
Cebel-i Lübnan	Naum Paşa	Vezir

Eyalât-ı Mümtâze

Hidiv-i Mısır	Abbas Hilmi Paşa	Sadâret-i Uzmâ Pâyesi
Bulgaristan Prensi ve Rumeli-i Şarkî Valisi	Prens Ferdinand	Müşir
Sisam Beyi	Fotyadis Bey	Bâlâ

Institut kurde de Paris

[ERKÂN VE ME'MURÎN-İ VİLAYET]

Institut kurde de Paris

ERKÂN VE ME'MURÎN-İ VİLAYET

Vali-i Vilayet

Mehmed Halid Beyefendi

Rütbe
Bâlâ 20 Z 311

Murassa' Osmanî
4 Ra 315

Mecidi
128 S 314

Gümüş Liyakat Madalyası 9 Za 309

Altın Girid İftihâr Nişan-ı Hümâyûnu
9 R 310

Hamiyet-i Vataniye Madalyası
9 Z 314

Erkân-ı Vilayet

Memurîn ve Esâmî	Rütbe	Tarih	O	Tarih	M	Tarih
Nâib Mehmed Tevfik Efendi	Mahrec	27 Ş 314	4	315	4	12 Ş 12
Defterdar Emin Ali Efendi	Ûla Evveli	2 N 312			2	7 Ş 315
Mektubî Rifat Efendi	Ûla Sânisî	6 M 303	4	28 R 310		
Vali Muavini Vagleri Efendi	Mütemâyiz	20 Ş 311			2	4 L 313

Meclis-i İdare-i Vilayet

Reis Vali-i Vilayet

Azâ-yı Tabiiyye						
Nâib Efendi						
Defterdar Efendi						
Mektubî Efendi						
Müftü Ahmed Hilmi Efendi	Edirne		6 Ra 310		3	5 Ş 306
	Pâyesi					
Nakübü'l-Eşraf Kaymakamı	Edirne		10 Z 307		3	8 M 308
Hacı Mesud Bey	Pâyesi					
Süryani Katolik						
Murahhasası Batris Efendi					2	
Vali Muavini Vagleri Efendi	Mütemâyiz	20 Ş 313			2	4 L 313
Azâ-yı Müntehabe						
Osman Zeki Bey	Ûlâ	6 Ra 308			2	8 2 312
Hacı Abdülkadir						
Paşa	Rumeli	3 B 304	3	28 R 306	3	5 Ş 306
Agop Efendi	Mütemâyiz				3	
münhal						
Başkâtib Feyzi Efendi	Mütemâyiz	23 B 312				

Vilayet Nâfi'a Komisyonu

Reis Vali-i Vilayet

Aza Meclis-i İdare Azâsından Hacı Abdülkadir Paşa

Aza Nüfus Nâzırı Ali Nihad Efendi

Aza Şube Memuru Necmeddin Efendi

Aza Beledî Azâsından Hacı Tevfik Efendi

Aza Sermühendis Salim Efendi

Aza Komisyon Kâtibi Sabri Efendi

Melis-i İdare Nezdinde Müteşekkil Heyet-i İthâmiye

Reis Mektubî-i Vilayet

Aza Meclis-i İdare Azasından Abdülkadir Paşa

Aza Meclis-i İdare Azasından Agop Efendi

Kâtib Mektubî Kalemî Hulefâsından Said Efendi Hâmise 21 Z 310

Meclis-i İdare Mustantıkı

Meclis-i İdare Başkâtibi Feyzi Efendi

Meclis-i İdare Müdde'î-i Umumisi

Vilayet Maiyyetine Memur Ziya Bey

Meclis-i İdare-i Vilayet Kalemî

Başkâtib Feyzi Efendi Mütemâyiz 23 B 312

İkinci Kâtib Mehmed Rıza Efendi Sâlise

el-Hac Besim Efendi Râbi'a 20 Ş 313

Mehmed Cevdet Efendi

Mümtaz Efendi

Mehmed Zülfü Bey

Samuel Efendi

Muhasebe Kalemî

Mümeyyiz Vahid Efendi Sâniye 6 Ş 311

Masârîfât Kâtibi Hacı Tayfur Efendi

Vâridât Kâtibi Hafız Zülfikar Efendi

İlamât Memuru Mustafa Vasfi Efendi

Havalât Kâtibi Mustafa Şevket Efendi

Mesâlih-i Cârîye Kâtibi Kâmil Bey

Yevmiye Kâtibi İbrahim Hakkı Efendi

Tekaüd Hesab Mukayyidi Mehmed Mîhri Efendi

Livâ Cedveli Memuru Mehmed Refik Efendi

Merkez Cedvel Mukayyidi Abdülaziz Efendi

İlamât Kâtibi Refiki Mehmed Şevket Efendi

Masraf Kâtibi Refiki Mustafa Şevki Efendi

Vilayet Cedvel Mukayyidi Hacı Abdülkadir Efendi

Mesâlih-i Cârîye Kâtibi Refiki Yahya Efendi

Evrak Mukayyidi Kemal Efendi

Merkez Cedvel Mukayyidi Refiki Şeyh Mehmed Efendi

Livâ Cedvel Memur Refiki Muhyiddin Efendi

Adliye Hesab Kâtibi Mustafa Efendi

Refiki Kemal Bey

Merkez Sandık Emîni

Mehmed Nureddin Bey Râbi'a

Mektubî Kalemî

Mümeyyiz Zülfikar Hakkı Efendi Mütemâyiz 6 C 310 Beşinci Mecidi 5 C 309

Müsevvid Hafız Mehmed Hamdi Efendi Sâniye 28 Ca 309 Dördüncü Mecidi 7 S 310

Müsevvid Hüseyin Sıdkı Efendi Sâlise 24 Za 308 Beşinci Mecidi 26 Za 311

Müsevvid Ragıb Efendi Sâlise

Müsevvid Hafız Necib Efendi Sâlise 11 N 312

Müsevvid Said Efendi Hâmise 16 Za 309

Müsevvid İzzet Efendi Hâmise 16 Za 309

Mübeyyiz Fazlı Efendi

Mübeyyiz İbrahim Vehbi Efendi

Mübeyyiz Abdüsselam Efendi

Mübeyyiz Şevket Efendi

Mübeyyiz Refi' Bey

Evrak Kalemi

Müdür Osman Sakıb Efendi Sâniye 10 Za 306

Mukayyid Hasan Efendi

Mukayyid Arif Bey

Mukayyid Ahmed Efendi

Mukayyid Hikmet Efendi

Mukayyid Sabri Efendi Hâmise 4 Ra 312

Mukayyid Abdülmesih Efendi

Mukayyid Baki Efendi

Mukayyid Mehmed Efendi

Sicill-i Ahvâl-i Memurîn Komisyonu

Reis Mektubî-i Vilayet

Aza Mektubî Mümeyyizi Zülfikar Efendi

Aza Meclis Başkâtibi Feyzi Efendi

Aza Evrak Müdürü Osman Sakıb Efendi

Aza Muhasebe Mümeyyizi Vahid Efendi

Aza Mektubî Müsevvidi Hüseyin Sıdkı Efendi

Aza Mektubî Müsevvidlerinden Ragıb Efendi

Kâtib Mektubî Hulefâsından Şevket Efendi

Mahkeme-i Şer'î Şerif

Başkâtib Abdülkadir Hakkı Efendi Edirne Müderrisi 13 Ra 309

Mukayyid Yusuf Necib Efendi

Müsevvid Ahmed Efendi

Zabıt Kâtibi Zülfikar Efendi

Mübeyyiz Halîl Sırrı Efendi

Müsevvid Mehmed Şükrü Efendi

Mübeyyiz Sıdkı Efendi

Vilayet Devâir-i Adliyesi

Vilayet Adliye Müfettişleri

Yaver Efendi Mütemâyiz

Selim Hindi Efendi Mütemâyiz

Encümen-i Adliye

Reis İstinaf Mahkemesi Reis-i Evveli Mehmed Tevfik Efendi

Aza İstinaf Mahkemesi Ceza Reisi Hüseyin Yahya Efendi

Aza İstinaf Müdde'î-i Umumis Sıdkı Efendi

Aza Bidâyet Mahkemesi Reis-i Evveli Ali Nailî Efendi

Aza Bidâyet Mahkemesi Ceza Reisi Mucib Efendi

Aza Merkez Müdde'î-i Umumi Muavini Necati Efendi

Encümen Kâtibi Mehmed Tevfik Bey

İstinaf Hukuk Mahkemesi

Reis Mehmed Tevfik Efendi

Aza Subhi Efendi İzmir Pâye-i Mücerredî 25 Za 310

Aza Abdülğani Bey

Aza Fethullah Efendi

Aza Çelebioğlu Rızkullah Efendi

Aza Mülâzımı Hacı Remzi Efendi

İstinaf Ceza Dairesi

Reis Hüseyin Yahya Efendi Mütemâyiz 12 Ra 312

Aza Arif Bey Sâlise

Aza Ahmed Efendi

Aza Naum Efendi

Aza Çıracıyan Stepan Efendi

Aza Mülâzımı Ziya Efendi
Müdde'î-i Umumi Sıdkı Efendi
Müdde'î-i Umumi Kâtibi Mehmed Ali Efendi

İstinâf Kalemi

Başkâtib Tevfik Bey
Hukuk Dairesi Zabıt Kâtibi Abdülkadir Kemalî Efendi
Hukuk Dairesi Zabıt Kâtibi Mehmed Kemal Efendi
Ceza Dairesi Zabıt Kâtibi Abdülhamid Nailî Efendi
Ceza Dairesi Zabıt Kâtibi Abdurrahman Fazlı Efendi

Bidâyet Hukuk Mahkemesi

Reis Ali Nailî Efendi Sâlise
Aza Mahmud Efendi
Aza Papasyan Yosef Efendi
Aza Mülâzımı Abdülcelil Efendi

Bidâyet Ceza Dairesi

Reis Mucib Efendi
Aza Hacı Şerif Efendi
Aza Kürkçüyan Yosef Efendi
Aza Mülâzımı Hanna Efendi
Müdde'î-i Umumi Muavini Necati Efendi

Bidâyet Kalemi

Başkâtib Osman Nuri Efendi
Hukuk Zabıt Kâtibi Karabet Efendi
Hukuk Zabıt Kâtibi Cemil Efendi
Ceza Zabıt Kâtibi Zünnun Bey
Ceza Zabıt Kâtibi Hasib Efendi

İstintâk Dairesi

Sermustantık Münir Bey
İkinci Mustantık Nazif Efendi
Mustantık Mukayyidi Mehmed Ali Efendi

İcra Dairesi

İcra Memuru Said Efendi
İcra Mübaşiri İbrahim Halil Efendi

Mukavelât Dairesi

Mukavelât Muharriri Ömer Ali Bey
Refik İbrahim Efendi
De'âvi Vekilleri
Natık Efendi, Kirakos Efendi, Bogos Efendi

Maarif İdaresi

Müdür Hüseyin Celal Bey Hâmise
Muhasebe Memuru Emin Efendi
Muhasebe Refiki Mustafa Efendi
Kâtibi İbrahim Edhem Efendi
Sandık Emmini Nazım Efendi

Meclis-i Maarif

Reis Maarif Müdürü Hüseyin Celal Bey
Aza Bidâyet Azasından Mahmud Efendi
Aza İstinaf Azasından Subhi Efendi
Aza Niyazi Efendi
Muhasebe Memuru Emin Efendi

Diyarbakır İdâdî-i Mülkî Mektebi Heyet-i İdaresi

Müdür Musa Efendi
Muavin-i Evvel İbrahim Efendi
Muavin-i Sâni Osman Efendi
Mubassır Halil Efendi

Heyet-i Talimiyesi

Ulûm-i Diniye MuallimiHacı İbrahim Efendi Bursa Müderrisi
Kısm-ı Evvel Fransızca MuallimiHüseyin Celal Bey
Tarih ve İkinci Kısım Fransızca MuallimiMusa Efendi
Farisî MuallimiMehmed Faik Efendi
Arabî MuallimiAli Rıza Efendi Edirne Müderrisi
Hendese, Malumat-ı Fenniye Muallimi Osman Efendi
Lisan MuallimiAli Efendi
Coğrafya, Hesab, Usul Defteri Muallimiİbrahim Efendi
Resim MuallimiHakkı Efendi Yüzbaşı
Hüsn-i Hat MuallimiAbdüsselâm Efendi
Mevcud-ı Şâkirdân53
Hademe2

Dâru'l-Muallimîn

Muallim Yunus Efendi

İnâs Rüşdiyyesi

Muallime-i ÜlâNaciye Hanım
Muallime-i SâniyeHatice Hanım
Nakış Muallimesimünhal
MubassıraEsmâ Hanım
BevvâbHacı Abdullah
Tâlibât-ı Mevcude121

Vergi İdaresi

Müdür Hasan Tahsin Efendi Sâlise 6 Ca 302
Mizân BaşkâtibiHacı Abdülcabbar Efendi
Merkez Vergi KâtibiKasım Edib Efendi
RefikiOsman Nafiz Efendi
DiğeriAbuş Bey
Şark Nahiyesi Vergi KâtibiHacı Mustafa Kemal Efendi
Garb Nahiyesi Vergi KâtibiRüşdü Efendi
Kikâ Tırkân Nahiyesi Vergi KâtibiMehmed Rauf Efendi
DefterciBehram Efendi

Nüfus Nezâretî

Nâzır Ali Nihad Efendi Sâlise

Kâtib-i Sâni Azmi Efendi
Başkâtib Hacı Ali Bey Mûsıla-i Süleymaniye Müderrisi

Heyet-i Tefrik

Reis Niyazi Efendi Mütemâyiz 29 Ca 312Üçüncü Mecidi 6 Za 311
Aza Evrak Müdürü Osman Efendi
Aza Çıracıyan Stepan Efendi

Matbaa-i Vilayet

Nâzır Mektubî-i Vilayet
Muharrir Heyet-i Tefrik Reisi Niyazi Efendi
Müdür ve Litoğrafya Memuru Muhlis Efendi Râbi'a 12 R 314
Muhasebe Kâtibi Abdülvahhab Efendi
Sermürettib Mehmed Said Efendi Mürettib Mehmed Ali Efendi
Mürettib Refiki Mehmed Nuri Efendi Makineci Serkiz Efendi
Müvezzi' Aziz Efendi Makineci Refiki Rüstem Efendi
Litoğrafya Refik-i Evveli Mehmed Ali Efendi Refik-i Sâni Ahmed Efendi
Diğeri Hakkı Efendi

Defter-i Hakanî Dairesi

Memur Mustafa Hulusi Efendi Sâlise4 Ra 312
Başkâtib Mehmed Mesud Efendi
Kâtib-i Sâni Abdurrahman Hayri Efendi
Merkez Tapu Kâtibi Abdurrahman Efendi

Tedkik-i Senedât Komisyonu

Reis Defter-i Hakanî Memuru Mustafa Hulusi Efendi
Aza Zülkifl Bey Aza Ömer Ali Bey
Aza Hanna Necmi Efendi Aza Dikranyan Hoçador Efendi
Kâtib Mektubî Kalemî Müsevvidlerinden Hafız Hamdi Efendi

Ziraat Bank Şubesi

Memur Necmeddin Efendi Muavin İnyetullah Efendi
Başkâtib Mehmed Efendi Tahrirât Kâtibi İhsan Efendi
Tahsildar Aziz Efendi Bedelât-ı Nakdiye Tahsildarı Arif Efendi

Ziraat Bank Şube Meclis-i İdaresi

Reis Meclis-i İdare Azâsından Hacı Abdülkadir Paşa
Aza Ticaret Odası Azâsından Mehmed Faik Efendi
Aza Hacı Cübeyr Efendi
Aza Beledî Azâsından Ahmed Efendi

Memurîn-i Fenniye

Sermühendis Salim Efendi Sâniye 14 Ra 315
Mühendis Muavini Cemal Efendi Râbi'a 27 N 313
Kondüktör Yakub Efendi Râbi'a27 L 313
Ali Efendi

Evkaf İdaresi

Muhasebeci Vekili Mehmed Münir Efendi Kâtib Raif Efendi

Daire-i Belediye

Reis Mehmed Emin Efendi Mütemâyiz 23 R 307
Azâ Bekir Efendi Azâ Ahmed Efendi
Azâ Hacı Hafız Mehmed Efendi Azâ Mehmed Yüsri Efendi
Azâ Abdurrahman Efendi Azâ Sabri Efendi
Azâ Aleksandr Efendi Azâ Bogos Efendi
Kâtib Mustafa Nuri Efendi Sâlise 14 B 312
Tabib Eyüb Sabri Efendi Sâlise
Eczacı Agop Efendi Râbi'a Beşinci Mecidi
Cerrah Ali Efendi Kâtib-i Sâni Mehmed Said Efendi
Sandık Emîni İsmail Efendi Müfettiş Mehmed Efendi
Merkez Sancağı Aşı Memuru Osman Efendi Çavuş nefer 8

Gurebâ Hastanesi

Tabib ve Müdür İsmail Bey Kâtibi Kasım Efendi
Serhademe Abdurrahman Efendi

Tedârik-i Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Belediye Reisi Mehmed Emin Efendi Azâ Ahmed Efendi
Azâ Hacı Mesud Efendi Azâ Yüzbaşı Ali Efendi
Kâtib Beledî Kâtibi Mustafa Efendi Kâtib Redif Başçavuşu Ahmed Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Diyarbakir ve Mamuretülaziz Vilayetleri Nişane-i Hamiyet-i Vatanîye
Telgraf ve Posta Başmüdüri Âgah Efendi Mütemâyiz Madalyası 2 M 315
Diyarbakir Ciheti Müfettiş Muavini İsmet Efendi Sâlise 1 Z 292
Diyarbakir Telgraf ve Posta Hacı Hilmi Efendi Sâlise Beşinci Mecidi
Merkezi Müdüri 2 M 315 8 S 295
Başmüdüriyet Serkâtibi Talat Efendi Baş Müdüriyet Muhasebe Kâtibi David Efendi
Başmüdüriyet Mukayyidi Şefik Efendi
Muharebe Sermemuru İlhami Efendi Muharebe Sermemuru Vahab Efendi
Muharebe Sermemuru Tahir Efendi
Muhabere Memuru Zülfü Efendi Muhabere Memuru Feyzi Efendi
Muhabere Memuru Zihni Efendi Muhabere Memuru Rüşdü Efendi
Muhabere Memuru Zeki Efendi Muhabere Memuru Şükrü Efendi
Muhabere Memuru Raif Efendi Muhabere Memuru Rıza Efendi
Muhabere Memuru Nazif Efendi
Muhaberât-ı Ecnebiye Şefdistasyonu Amasyan Efendi

Muhaberât-ı Ecnebiye Sermemurları

Altınyan Efendi, Stepan Efendi, Nureddin Bey
Muhaberât-ı Ecnebiye Memuru Aram Efendi Muhaberât-ı Ecnebiye Memuru Said Efendi
Muhaberât-ı Ecnebiye Memuru Baruh Efendi Muhaberât-ı Ecnebiye Memuru Şevki Efendi
Muhaberât-ı Ecnebiye Memuru Galib Efendi Muhaberât-ı Ecnebiye Memuru Sakin Efendi
Diyarbakir Posta Müdüri Hacı Abdullah Efendi Sâlise 7 Ş 309
Mukayyidi Abdullah Efendi Makineci Mehmed Ali Efendi

Jandarma Alayı

Alay Kumandanı Azimet Hayri Paşa Mirimirân Üçüncü Osmanî, Üçüncü Mecidi
İdare Emni Abdülcélil Efendi Rusya Madalyası

Birinci Merkez Taburu

Binbaşı Mahmud Efendi Üçüncü Mecidi, İftihar Madalyası
Tabur Kâtibi Ahmed Efendi Dördüncü Osmanî, Dördüncü Mecidi
Yüzbaşı Bekir Ağa Beşinci Mecidi, İftihar Madalyası
Yüzbaşı Hacı İsmail Efendi
Yüzbaşı münhal
Yüzbaşı Ahmed Hamdi Efendi İftihar Madalyası
Yüzbaşı Şaban Ağa İftihar Madalyası
Yüzbaşı Hacı Yusuf Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hacı İsmail Ağa
Mülâzım-ı Evvel Süleyman Efendi
Mülâzım-ı Evvel Hasan Bey
Mülâzım-ı Evvel münhal
Mülâzım-ı Evvel Mustafa Ağa Beşinci Mecidi
Mülâzım-ı Evvel münhal
Mülâzım-ı Sâni Mahmud Ağa Beşinci Mecidi
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa Beşinci Mecidi, İftihar Madalyası
Mülâzım-ı Sâni Şeyhmus Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Nuri Ağa
Mülâzım-ı Sâni münhal
Mülâzım-ı Sâni Ahmed Efendi Misafir, İftihar ve Tahlisiye Madalyaları
Mülâzım-ı Sâni Hacı Mehmed Efendi Misafir
Mülâzım-ı Evvel Emin Efendi Misafir Beşinci Mecidi
Mülâzım-ı Sâni Dursun Ağa Misafir

İkinci Mardin Taburu

Binbaşı Sabit Efendi Dördüncü Mecidi
Tabur Kâtibi Hacı Zülfikar Efendi Beşinci Mecidi
Yüzbaşı münhal
Yüzbaşı Salih Efendi Beşinci Mecidi
Yüzbaşı Mustafa Ağa Dördüncü Osmanî, Dördüncü Mecidi
Yüzbaşı Mehmed Ağa Dördüncü Mecidi
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Derviş Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mustafa Ağa
Mülâzım-ı Evvel münhal
Mülâzım-ı Evvel Numan Efendi
Mülâzım-ı Sâni Hurşid Ağa
Mülâzım-ı Sâni Abdülkadir Ağa Beşinci Mecidi
Mülâzım-ı Sâni Hasan Ağa
Mülâzım-ı Sâni Abdi Efendi Beşinci Mecidi

Üçüncü Maden Taburu

Binbaşı Ali Efendi Dördüncü Mecidi
Tabur Kâtibi Hasan Efendi
Yüzbaşı Hasan Ağa Kars ve İftihar Madalyası
Yüzbaşı İsmail Efendi

Yüzbaşı Zeynel Ağa
Yüzbaşı münhal
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Evvel Yusuf Efendi Beşinci Mecidi
Mülâzım-ı Evvel Osman Efendi Beşinci Mecidi
Mülâzım-ı Evvel münhal
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ramazan Ağa
Mülâzım-ı Sâni münhal

Dördüncü Ester Süvari Taburu

Binbaşı Hacı Osman Ağa Dördüncü Osmanî, Dördüncü Mecidi
Tabur Kâtibi Mahmud Necib Efendi
Yüzbaşı Ahmed Efendi Beşinci Mecidi
Yüzbaşı Hacı Ali Efendi
Yüzbaşı Abdurrahman Efendi Beşinci Mecidi
Yüzbaşı Mehmed Ali Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hacı Reşid Ağa
Mülâzım-ı Evvel Şükrü Efendi
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Evvel Fettah Ağa Beşinci Mecidi
Mülâzım-ı Sâni Hacı Yusuf Ağa
Mülâzım-ı Sâni Süleyman Ağa
Mülâzım-ı Sâni Cafer Efendi
Mülâzım-ı Sâni Mustafa Ağa

Hapishane Heyeti

Müdür Osman Bey Müfettiş Halil Efendi
Kâtib İsa Ruhi Efendi

Merkez-i Vilayette Müstahdem Polis Memurları

Serkomiser Ahmed Tevfik Efendi İkinci Sınıf Komiser Mustafa Asım Bey
İkinci Sınıf Komiser Mehmed Said Efendi Beşinci Mecidi 4 M 309
Üçüncü Sınıf Komiser Yusuf Raci Efendi Sâlise 29 Za 311
Üçüncü Sınıf Komiser Abdurrahman İzzet Efendi
Üçüncü Sınıf Komiser Abdülkadir Hicabi Efendi
Üçüncü Sınıf Komiser Mehmed Nuri Efendi

Polis Memurları

Hüseyin Hüsnü Efendi Mahmud Galib Efendi
Halil Hayalî Efendi Mehmed Sabri Efendi
Abdülkerim Efendi Süleyman Salim Efendi
Mehmed Sadık Efendi Bahaüddin Efendi
Abdülkerim Şevki Efendi Mıgırdıç Efendi

Tahsildar Heyeti

Sertahsildar Abdülhamid Efendi Sâlise 6 Za 312
Süvari Tahsildarı Mehmed Efendi
Süvari Tahsildarı Lütfi Efendi
Süvari Tahsildarı Agop Efendi

Süvari Tahsildarı Abdülkadir Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülaziz Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülğafur Efendi
Süvari Tahsildarı İbrahim Efendi
Merkez Piyade Tahsildarı Şükrü Efendi Merkez Piyade Tahsildarı Avadis Efendi
Merkez Piyade Tahsildarı Todor Efendi

Mekteb-i Rüşdî-i Askerî Heyet-i İdaresi

Müdür münhal Dahiliye Yüzbaşısı ve Müdür Vekili Hakkı Efendi
Dahiliye Mülâzımları münhal

Heyet-i Tadrîsiye

Arabî Muallimi Subhi Efendi Arabî Muallimi Abdülkadir Efendi
Farisî Muallimi Hasan Fehmi Efendi Kavâid-i Osmanî Muallimi Abdülkadir Efendi
Hüsni Hat Muallimi Vahid Efendi İmla Muallimi Abdülbaki Efendi
Riyazî Muallimi münhal Coğrafya Muallimi münhal
Fransızca Muallimi münhal Resim Muallimi münhal

Mevcut-ı Şâkirdân

75 Birinci Sene 170 İkinci Sene
65 Üçüncü Sene 31 Dördüncü Sene
372 Yekûn-i Şâkirdân
Hademe Nefer 6

Bazı Memurîn-i Vilayet

Hükümet Dava Vekili Dirkaprıyan Bogos Efendi
Baytar Müfettişi Tevfik Efendi Beytülmal Memuru Hafız Ali Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi

Müdür İbrahim Efendi Başkâtib Hacı Osman Efendi
İkinci Kâtib Mehmed Ali Saib Efendi Tezkire Kâtibi Ahmed Rifat Efendi
Sandık Emni Mehmed Ali Efendi Kantar Kâtibi Keyork Efendi
Süvari Kolcusu Şeyh Mehmed Ağa Süvari Kolcusu Mustafa Ağa
Piyade Kolcusu Şeyh Mustafa Ağa Piyade Kolcusu Şeyh Mehmed Ağa
Piyade Kolcusu Mustafa Efendi Piyade Kolcusu Mehmed Efendi
Piyade Kolcusu Cercis Ağa Kantarcı Kirakos Ağa

Reji İdaresi

Müdür Pol Attar Efendi
Muhasebeci ve Sandık Emni Naimi Efendi De'âvî Vekili Kirakos Efendi
Muhafaza Kâtibi Rızkullah Efendi Maden Reji Memuru Ali İlmî Efendi

Rüesâ-yı Ruhâniye

Süryani-i Kadîm Patriği Abdülmesih Efendi Birinci Mecidî
Rum Metropolidi Soferonyos Efendi
Keldani Patrik Vekili Matran Hori Biton Efendi
Süryani Katoliği Murahhasası Matran Patros Efendi İkinci Mecidî
Ermeni Murahhasa Vekili Hazakil Efendi
Ermeni Katolik Murahhasa Vekili Antreyas Efendi
Rum Katoliği Patrik Vekili Abraham Efendi
Protestan Milleti Reis Vekili Karabet Kapançıyan Efendi
Yahudi Milleti Hahambaşı Vekili Abdullah Yıldız Efendi

Memurîn-i Ecnebiye

İngiltere Viskonsolosu Mister Aleksandr Telforvug
Fransa Viskonsolosu Mösyö A. la Fon
İran Şehbenderi

Merkez-i Vilayete Merbût Nevâhî

Baharlı Nahiyesi

Mustafa Ağa Muavin Hacı Reşid Ağa
Azâ
Ahmed Ağa Veyis Ağa Abdülkadir Ağa
Kâtib İzzet Efendi

Altınakar Nahiyesi

Müdür Mahmud Ağa Muavin Beşir Ağa
Azâ
Hacı Davud Ağa Mehmed Galib Ağa Mehmed Ağa
Kâtib

Kargalı Nahiyesi

Müdür İbrahim Ağa Muavin Ali Ağa
Azâ
Abdülgani Ağa Ali Ağa Ali Ağa
Kâtib

Sepyak Nahiyesi

Müdür Abdülkerim Ağa Muavin Mehmed Şerif Ağa
Azâ
Ferho Ağa Sinan Ağa Mehmed Ağa
Kâtib Ali Efendi

Onbeşinci Fırka-i Hümâyûn Kumandanlığı ve Erkân-ı Harbiye Dairesi

Fırka Kumandan Vekili ve Yirmi Dokuzuncu Livâ Kumandanı
Cemal Paşa

Mecidî	Osmanî	Rütbe
4	3	Mirlivâ

İmtiyaz, Rusya ve İftihar Madalyaları

Erkân-ı Harp Reisi Binbaşı Mehmed Ali Nüzhet Bey O 4, M 3

Fırka Erkân-ı Harbine Mülhak Mülâzım-ı Evvel Abdülhamid Efendi M 5

Yirmi Dokuzuncu Livâ Erkân-ı Harbine Mülhak Mülâzım-ı Sâni Hakkı Efendi M 5

Yirmi Dokuzuncu Livâ Ahz-ı Asker Alayı Kâtibi Ali Aynî Efendi M 5

Redif Elli Yedinci Alayın İkinci Cizre Taburu Zâbitânı

Binbaşı Hacı Hüseyin Efendi
Tabur Kâtibi Ahmed Remzi Efendi

Kolağası Hacı Mehmed Efendi Kars Madalyası
Yüzbaşı Ali Efendi

Yüzbaşı Mehmed Nazmi Efendi M 5 Plevne ve Girid Madalyası

Yüzbaşı Eyüb Efendi

Mülâzım-ı Evvel Abdülkerim Efendi

Depo Memuru Mülâzım-ı Sâni Mehmed Arif Efendi

Yüzbaşı Hacı Mehmed Efendi

Mülâzım-ı Evvel Hilmi Efendi M 5

Mülâzım-ı Sâni Ahmed Fahri Efendi

Elli Yedinci Alayın Üçüncü Midyat Taburu Zâbitânı

Binbaşı Mehmed Rasih Efendi

Tabur Kâtibi Hüseyin Efendi

Yüzbaşı Ali Rıza Efendi

Mülâzım-ı Evvel Şevket Efendi

Mülâzım-ı Sâni Memiş Efendi

Mülâzım-ı Sâni Mehmed Salih Efendi

Kolağası Abdurrahman Efendi

Yüzbaşı Hacı Ahmed Efendi

Yüzbaşı Hacı Osman Efendi

Mülâzım-ı Evvel Abdülkadir Efendi

Mülâzım-ı Sâni Ahmed Efendi

Nizamiye Elli Yedinci Alayın Dördüncü Mardin Taburu Zâbitânı

Binbaşı Zühdü Efendi

Tabur Kâtibi Mehmed Tevfik Efendi

Yüzbaşı Ahmed Ağa

Yüzbaşı Mustafa Efendi

Mülâzım-ı Evvel Osman Ağa

Mülâzım-ı Sâni Mehmed Besim Efendi

Depo Memuru Mülâzım-ı Evvel Mehmed Efendi

Kolağası Fehmi Efendi

Yüzbaşı Mehmed Efendi

Yüzbaşı Ahmed Hasib Efendi

Mülâzım-ı Evvel Rifat Efendi

Mülâzım-ı Sâni Hacı Nuri Efendi

Mülâzım-ı Sâni Abdülbaki Efendi

Redif Elli Sekizinci Alayın Birinci Diyarbakir Taburu Zâbitânı

Kaymakam Abdülhalim Bey

Tabur Kâtibi Mehmed Şakir Efendi

Yüzbaşı Ali Efendi

Mülâzım-ı Evvel Şevki Efendi

Mülâzım-ı Evvel Ömer Efendi

Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Efendi

Depo Memuru Mülâzım-ı Sâni Mustafa Efendi

Kolağası Mustafa Efendi

Yüzbaşı Şehabeddin Efendi

Yüzbaşı Ahmed Ağa

Mülâzım-ı Evvel Hüsameddin Efendi

Mülâzım-ı Sâni Hasan Efendi

Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Naim Efendi

Çakmakçı Abdi Usta

Redif Elli Sekizinci Alayın İkinci Lice Taburu Zâbitânı

Binbaşı Ali Rıza Efendi

Yüzbaşı İbrahim Efendi

Yüzbaşı İbrahim Efendi

Yüzbaşı Mehmed Efendi

Mülâzım-ı Evvel İshak Efendi

Mülâzım-ı Sâni Esad Efendi

Mülâzım-ı Sâni İbrahim Efendi

Tabur Kâtibi İbrahim Efendi

Yüzbaşı Mehmed Ata Efendi

Mülâzım-ı Evvel Mustafa Efendi

Mülâzım-ı Evvel Hasan Efendi

Mülâzım-ı Sâni Ali Rıza Efendi

Mülâzım-ı Sâni Yunus Efendi

Çakmakçı Ahmed Niyazi Usta

Redif Elli Sekizinci Alayın Üçüncü Ergani Taburu Zâbitânı

Binbaşı Mustafa Cavid Efendi

Tabur Kâtibi Nuh Naci Efendi

Yüzbaşı Mehmed Efendi

Yüzbaşı Abdullah Efendi

Mülâzım-ı Evvel Mustafa Efendi

Mülâzım-ı Evvel İbrahim Efendi

Mülâzım-ı Evvel Mehmed Efendi

Çakmakçı Ustası İsmail Usta

Kolağası Ahmed Behçet Efendi

Yüzbaşı Yusuf Ziya Efendi

Yüzbaşı Osman Efendi

Mülâzım-ı Evvel Musa Efendi

Mülâzım-ı Sâni Yusuf Sıdkı Efendi

Mülâzım-ı Sâni İbrahim Efendi

Depo Memuru Mehmed Efendi

Redif Elli Sekizinci Alayın Dördüncü Siverek Taburu Zâbitânı

Binbaşı Abdurrahman Efendi	Kolağası Abdurrahman Ağa
Tabur Kâtibi İbrahim Hulusi Efendi	Yüzbaşı Süleyman Efendi
Yüzbaşı Hüseyin Ağa	Yüzbaşı Hasan Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdülhamid Efendi	Mülâzım-ı Evvel Cemil Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdüsselam Efendi	Mülâzım-ı Sâni Ahmed Turan Efendi
Mülâzım-ı Sâni İsmail Hakkı Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hasan Fevzi Efendi
Mülâzım-ı Sâni Ali Rıza Efendi	

Nizamiye Yetmiş Üçüncü Alayın Üçüncü Taburu Zâbitânı

Mirlivâ Tevfik Bey O 4

Kaymakam Eyüb Sabri Bey M 4 Girid Madalyası ve Madalya-yı Umumî-i Atık

Binbaşı Mehmed Emin Efendi O 4 Girid Madalyası

Kolağası Şevket Efendi	Tabur Kâtibi Salih Efendi
Tabib Yüzbaşı Yanko Efendi	Eczacı Natali Efendi M 5
Cerrah Mustafa Efendi M 5	Tüfenkçi Ahmed Usta
Yüzbaşı Feyzi Efendi	Yüzbaşı Ali Ağa
Yüzbaşı Ali Ağa M 5	Mülâzım-ı Evvel Ahmed Ağa
Yüzbaşı Ahmed Efendi	Mülâzım-ı Evvel Said Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hüseyin Ağa M 5	Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa M 5
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Tevfik Efendi	Mülâzım-ı Sâni Fevzi Efendi
Mülâzım-ı Sâni İbrahim Ağa M 5	Mülâzım-ı Sâni Rıza Efendi
Mülâzım-ı Sâni Tevfik Efendi	

Nizamiye Yetmiş Üçüncü Alayın Dördüncü Taburu Zâbitânı

Binbaşı Mehmed Sabri Efendi	Kolağası Osman Efendi M 4 İmtiyaz Gümüş
Tabur Kâtibi Abdülkadir Efendi	Tabib Yüzbaşı Tahsin Efendi
Eczacı Nikolaki Efendi	Cerrah Ali Fehmi Efendi
Tüfenkçi Rıza Usta	Yüzbaşı Hasan Ağa
Yüzbaşı İbrahim Efendi	Yüzbaşı Emin Efendi
Mülâzım-ı Evvel Nedim Efendi	Mülâzım-ı Evvel Hasan Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa M 5	Mülâzım-ı Evvel Derviş Efendi M 5
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa	Mülâzım-ı Sâni Hasan Ağa
Mülâzım-ı Sâni Sabri Efendi	Mülâzım-ı Sâni İshak Efendi
Mülâzım-ı Sâni Rüşdü Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hüsnü Efendi
Mülâzım-ı Sâni İsmail Ağa	Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Birinci Alayın Üçüncü Ümerâ ve Zâbitânı

Kumandan Kaymakam Hacı Kadir Bey

Kaymakam İbrahim Paşa M 1, A 1 Altın ve Gümüş İmtiyaz ve İane Madalyası

Binbaşı-i Evvel Mehmed Ağa

Binbaşı-i Sâni İbrahim Ağa

Kolağası Hüseyin Efendi

Alay Kâtibi Mustafa Hakkı Efendi M 4

Kâtib-i Sâni Bekir Efendi M 5, A 4

İmam Mehmed Efendi

İmtiyaz Gümüş Madalyası

Mülâzım-ı Sâni Sancakdar Ömer Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı İbrahim Efendi M 4, A 4 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası

Yüzbaşı Vekili Halef Ağa M 4, A 4 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası

Mülâzım-ı Evvel Ali Ağa M 5

Mülâzım-ı Sâni İbrahim Ağa M 5, A 5 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası

Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası

İkinci Bölük

Yüzbaşı Mehmed Emin Ağa   Yüzbaşı Vekili Şahir Ağa
Mülâzım-ı Evvel Abdi Ağa   Yüzbaşı Vekili Sino Ağa
Mülâzım-ı Sâni Seydo Ağa   Mülâzım-ı Sâni Bekir Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Hasan Tahsin Efendi M 5 Plevne İâne Madalyası
Yüzbaşı Vekili Salim Ağa
Mülâzım-ı Evvel Şeyh Ali Ağa M 5, O 5 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası
Mülâzım-ı Sâni Şeyh Fazlı Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa M 5, O 5 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası
Mülâzım-ı Sâni Abdo Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Hasan Ağa   Vekil-i Yüzbaşı Mehmed Sadık Efendi
Mülâzım-ı evvel Eyüb Ağa   Vekil-i Yüzbaşı Osman Ağa
Mülâzım-ı Sâni Senciyar Ağa   Misafir Tabib Bahaddin Efendi
Gümüş İmtiyaz Kolağası Madalyası

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Üçüncü Alayın Ümerâ ve Zâbitânı

Kumandan Kaymakam Server Bey M 5 Plevne Madalyası
Kaymakam Mahmud Bey O 3   Binbaşı-i Evvel Ömer Ağa
Kaymakam-ı Sâni Sinan Ağa   Kolağası Mehmed Ağa
Alay Kâtibi Zülfikar Efendi   İmam Hacı Osman Efendi
Sancakdar Zülfikar Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Yusuf Ağa M 5
Yüzbaşı Vekili İbrahim Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa Altın İmtiyaz Madalyası ile Plevne Madalyası
Mülâzım-ı Evvel Mahmud Ağa Altın İmtiyaz Madalyasıyla Plevne Madalyası
Mülâzım-ı Sâni Sino Ağa   Mülâzım-ı Sâni Eyüb Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı Dursun Ağa M 4   Yüzbaşı Vekili Hasan Ağa
Mülâzım-ı Evvel Heno Ağa   Mülâzım-ı Evvel Abdülhadi Ağa
Mülâzım-ı Sâni Sinan Ağa   Mülâzım-ı Sâni Eyüb Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Mustafa Ağa   Yüzbaşı Vekili Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Evvel Yahya Ağa   Mülâzım-ı Evvel Seydo Ağa
Mülâzım-ı Sâni Sinan Ağa   Mülâzım-ı Sâni Bozan Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı İbrahim Efendi   Yüzbaşı Vekili Derviş Bey
Mülâzım-ı Evvel Rumi Bey   Mülâzım-ı Evvel Osman Ağa
Mülâzım-ı Sâni Temo Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Dördüncü Alayın Ümerâ ve Zâbitânı

Kumandan Kaymakam Hurşid Bey M 5   Kaymakam Halil Bey A 4
Binbaşı-i Evvel Mehmed Ağa   Binbaşı-i Sâni İbrahim Ağa
Kâtib-i Sâni Hacı Mehmed Efendi   Sancakdar Yuko Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı Kadir Ağa
Mülâzım-ı Evvel Derviş Ağa
Mülâzım-ı Sâni Süleyman Ağa

Yüzbaşı-i Sâni Mehmed Veysi Bey
Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı Mehmed Efendi M 4
Mülâzım-ı Evvel Mamo Ağa
Mülâzım-ı Sâni Derviş Ağa

Yüzbaşı-i Sâni Halil Ağa
Mülâzım-ı Evvel İbrahim Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı İshak Bey M 5, O 4
Mülâzım-ı Evvel Kaço Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa

Yüzbaşı-i Sâni Şeyh Eyüb Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ali Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Ali Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Eyüb Ağa

Yüzbaşı-i Sâni Şeyhmus Ağa
Mülâzım-ı Evvel Feyyaz Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Beşinci Alayın Ümerâ ve Zâbitânı

Kumandan Kaymakam Enis Bey M 5
Binbaşı-i Evvel Timur Ağa
Kolağası İbrahim Ağa
Kâtib-i Sâni Mustafa Reşad Efendi
Mülâzım-ı Sâni Sancakdar Musa Ağa

Aşâyir Kaymakamı Reşid Bey A 4
Binbaşı-i Sâni Osman Ağa
Alay Kâtibi Mehmed Tayyib Efendi
İmam Musa Namık Efendi

Birinci Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Şaban Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Abdi Ağa

Yüzbaşı Vekili Yusuf Ağa
Mülâzım-ı Evvel İbrahim Ağa
Mülâzım-ı Sâni Derviş Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Hüseyin Ağa
Mülâzım-ı Evvel İsa Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa

Yüzbaşı Vekili Naif Ağa
Mülâzım-ı Evvel Maiş Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Mehmed Efendi
Mülâzım-ı Evvel Yanya Ağa
Mülâzım-ı Sâni İbrahim Ağa

Yüzbaşı Vekili Ali Ağa
Mülâzım-ı Evvel Halef Ağa
Mülâzım-ı Sâni Şeyhmus Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Yusuf Ziya Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdurrahman Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mahmud Ağa

Yüzbaşı Vekili Osman Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hasan Ağa
Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa

Beşinci Bölük

Yüzbaşı Mehmed Ali Ağa M 4
Mülâzım-ı Evvel Beğendi Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa

Mülâzım-ı Evvel Abdi Ağa
Mülâzım-ı Sâni Seydo Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Altıncı Alayın Ümerâ ve Zâbitânı

Kumandan İsa Bey
Kolağası İbrahim Ağa A 4

Binbaşı Yusuf Ağa O 4
Alay Kâtibi Abdülhalim Efendi

Birinci Bölük

Yüzbaşı Salih Ağa
Mülâzım-ı Evvel Şeyho Ağa
Mülâzım-ı Sâni İsa Ağa

Mülâzım-ı Evvel İsa Ağa
Mülâzım-ı Sâni Sefuk Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı İbrahim Efendi
Mülâzım-ı Evvel Hasan Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa

Yüzbaşı Vekili Şih Mehmed Ali Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdülkerim Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Mirza Ağa
Mülâzım-ı Evvel Şih Halef Ağa
Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa

Yüzbaşı Vekili Emin Ağa
Mülâzım-ı Evvel Beşşar Ağa
Mülâzım-ı Sâni Haso Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Seyyid Ağa
Mülâzım-ı Sâni Halef Ağa

Yüzbaşı Vekili İsa Ağa

Beşinci Bölük

Yüzbaşı Muhiddin Efendi
Mülâzım-ı Evvel Yusuf Ağa
Mülâzım-ı Sâni Yusuf Ağa

Yüzbaşı Vekili Yunus Ağa
Mülâzım-ı Sâni Sadun Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Yedinci Alayın Ümerâ ve Zâbitânı

Kumandan Kaymakam İsmail Bey M 4
Kaymakam Abdurrahman Bey M 4 , O 3 Bir Kıt'a Liyakat Madalyası
Binbaşı-i Evvel Ali Ağa
Alay Kâtibi Sadullah Efendi M 5
İmam Abdurrahman Efendi

Kolağası Salih Ağa
Kâtib-i Sâni İbrahim Efendi
Mülâzım-ı Sâni Sancakdar Hüseyin Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı Ali Efendi
Mülâzım-ı Sâni Yusuf Ağa

Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Hasan Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı Hüseyin Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdullah Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa

Yüzbaşı Vekili Abdurrahman Ağa
Mülâzım-ı Evvel Metra Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı İhsan Efendi
Mülâzım-ı Evvel Tahir Ağa
Mülâzım-ı Sâni Süleyman Ağa

Mülâzım-ı Evvel Ali Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mustafa Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Ali Efendi
Mülâzım-ı Evvel Ahmed Ağa

Yüzbaşı Vekili Dendah Ağa
Mülâzım-ı Sâni Hamuye Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Sekizinci Alayın Ümerâ ve Zabitanı

Kumandan Kaymakam Hasan Tahsin Bey

Kaymakam Mustafa Paşa M 4 , O 3 Gümüş İmtiyaz Madalyası

Binbaşı-i Evvel İbrahim Ağa
Alay Kâtibi Hasan Efendi M 5
İmam Reşid Efendi

Binbaşı-i Sâni Behram Ağa
Kâtib-i Sâni Abdurrahman Efendi
Mülâzım-ı Sâni Sancakdar Hacı Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı Reşid Ağa
Mülâzım-ı Evvel Taceddin Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Yüzbaşı Vekili İbrahim Ağa
Mülâzım-ı Evvel Keleş Ağa
Mülâzım-ı Sâni Kasım Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı Ali Efendi
Mülâzım-ı Evvel Kasım Ağa
Mülâzım-ı Sâni Hacı Ağa

Yüzbaşı Vekili Kasım Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hüsam Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Vekili Haso Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hasan Ağa
Mülâzım-ı Sâni İbrahim Ağa

Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Abdi Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Abbas Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hacı Ağa
Mülâzım-ı Sâni Bilo Ağa

Yüzbaşı Vekili Derviş Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hacı Ağa
Mülâzım-ı Sâni Arab Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Dokuzuncu Alayın Ümerâ ve Zabitanı

Kaymakam Abdülkerim Bey
Binbaşı-i Sâni Mehmed Efendi
Alay Kâtibi Sadık Efendi
Mülâzım-ı Sâni Sancakdar Hançer Ağa

Binbaşı-i Evvel Fettah Ağa M 4
Kolağası Yusuf Ağa
Kâtib-i Sâni İsmail Efendi

Birinci Bölük

Yüzbaşı Mustafa Efendi
Mülâzım-ı Evvel Şeyho Ağa
Mülâzım-ı Sâni Abdullah Ağa

Yüzbaşı Vekili Mustafa Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ahmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Bahadır Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı Hacı Mehmed Efendi
Mülâzım-ı Evvel Ömer Ağa
Mülâzım-ı Sâni Haso Ağa

Yüzbaşı Vekili Abid Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ali Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mustafa Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ömer Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa

Yüzbaşı Vekili Gervaned Ağa
Mülâzım-ı Evvel Kasım Ağa
Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Derviş Ağa
Mülâzım-ı Evvel Âsaf Ağa
Mülâzım-ı Sâni Suro Ağa

Yüzbaşı Vekili İbrahim Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hacı Ağa
Mülâzım-ı Sâni Abdurrahman Bey

Institut kurde de Paris

[Merkez Sancağı]

Institut Kurde de Paris

Institut Kurde de Paris

Merkez Sancağı

Siverek Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Ali Haydar Efendi Râbi'a

Nâib Müftü Zülfikar Zühdü Efendi

Mal Müdürü Mehmed Said Efendi

Tahrirât Kâtibi Mehmed Sadık Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye

Nâib Efendi

Müftü Efendi

Mal Müdürü Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

Azâ-i Müntehabe

Mahmud Nedim Efendi

münhal

Ohannes Ağa

Serkis Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Hafız Eyüb Efendi

Azâ Mıgırdıç Efendi

Başkâtib Mehmed Tefvik Efendi

Mustantik Muavini Mehmed Münir Efendi

Mukavelât Muharriri münhal

Mal Kalemi

Mal Müdürü Muavini Şeyhmus Şekib Efendi

Refiki Süleyman Saib Efendi

Hoşin ve Bucak Vergi Kâtibi Hamid Efendi

Karakeçi ve Karacadağ Vergi Kâtibi Mustafa Faik Efendi

Sandık Emmini Mustafa Şevket Efendi

Beledî Meclisi

Reis Osman Sakıb Efendi Sâliise

Azâ Hacı Hüseyin Ağa

Azâ Çerkeszâde Mehmed Ağa

Azâ Kaderzâde Eyüb Efendi

Sandık Emmini Abdi Efendi

Kâtib Ahmed Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ Hacı Ali Efendizâde Osman Paşa Mirimirân

Azâ İdare Azâsından Mahmud Efendi Sâliise

Azâ Hacı Hasan Efendi

Azâ Redif Mülâzımı Ali Rıza Efendi

Nalbant Kirkor

Azâ Beledî Kâtibi Ahmed İzzet Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Abdülaziz Efendi

Kâtib Mahmud Efendi

Maarif İdaresi

Reis Müftü Zülfikar Zühdü Efendi

Azâ Odabaşzâde Mahmud Nedim Efendi

Azâ Osman Efendi

Azâ Şevket Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Hamza Ağa

Azâ Hacı Hüseyin Ağa

Azâ Minas Efendi

Azâ Stepan Efendi

Muhasebe Kâtibi Şevket Efendi

Kâtib Refiki Mehmed Nuri Efendi

Zabıta Memuru Hacı İsmail Efendi Yüzbaşı

Tapu Dairesi

Kâtib Sıdkı Efendi

Yoklama Kâtibi Şih Efendi

Düyûn-ı Umumiye Dairesi

Memur Abdülğafur Efendi

Kâtib Mehmed Sabri Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Memur Ali Efendi

Mekteb-i Rüşdi

Muallim-i Evvel Vekili Ali Rıza Efendi Beşinci Mecidi

Muallim-i Sâni Yusuf Sami Efendi

Hüsn-i Hat Muallimi Mehmed Nuri Efendi

Bevvâb Mehmed Efendi

Mevcut-ı Şâkirdân 60

Tahsilat Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ Mal Müdürü Efendi

Azâ Zabıta Memuru Efendi

Azâ Vergi Kâtibi Efendi

Azâ Tapu Kâtibi Efendi

Polis Dairesi

Komiser Ahmed Salim Efendi

Polis Cuma Efendi

Polis Halid Huldî Efendi

Tahsilat Dairesi

Tahsildarbaşı Mehmed Efendi

Süvari Tahsildarı Hüseyin Efendi

Süvari Tahsildarı Hüseyin Efendi

Süvari Tahsildarı Mehmed Efendi

Süvari Tahsildarı İsmail Efendi

Piyade Tahsildarı Abdülğafur Efendi

Karakeçi Nahiyesi

Müdür Abdurrahman Bey

Kâtib Süleyman Efendi

Bucak Nahiyesi

Müdür Ebuzer Ağa

Azâ Mehmed bin Beşirân Ağa

Müdür Muavini Maksî Şeker Efendi

Azâ Kuyumcuzâde Kirkor Ağa

Azâ Hasan bin Ramazan Ağa

Kâtib Hafız Cemil Efendi

Hoşin Nahiyesi

Müdür Ömer Ağa

Müdür Muavini Şemun veled-i Keşiş Saliba

Azâ Molla Ali Ağa

Azâ Keyork veled-i Serkis Ağa

Azâ Molla İsa Ağa

Kâtib

Karacadağ Nahiyesi

Müdür Mehmed bin İbrahim Ağa

Müdür Muavini Ahmed Ammi Mao Ağa

Azâ Boz Ahmed Ağa

Azâ Ömer Fevzi Ağa

Azâ Sinan Ağa

Kâtib

Yenişehir Nahiyesi

Müdür Âsaf Efendi

Kâtib İbrahim Zühdü Efendi

Silvan Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Vekili İbrahim Edhem Efendi Sâlise

Nâib Mesud Efendi Devriye Müderrisi

Mal Müdürü Mahmud Derviş Efendi

Kaymakam Muavini Nâtuk Efendi

Tahrirât Kâtibi Vâsif Efendi Hâmise

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye

Nâib Efendi

Mal Müdürü

Kaymakam Muavini Efendi

Tahrirât Kâtibi Efendi

Azâ-i Müntehabe

Bedreddin Bey Sâlise

Hacı Sadun Ağa

Ado Ağa

Hebo Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Hacı İbrahim Efendi Sadakat Madalyası

Azâ Agop Efendi

Başkâtib Ömer Vehbi Efendi

Mustantık Muavini Zülfikar Zihni Efendi

Mahkeme-i Şer'-i Şerif

Kâtib Re'fet Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini ve Vergi Kâtibi Şeyhmus Efendi

Hazro Vergi Kâtibi Şeyh Ahmed Efendi

Sandık Emni Abdülkerim Efendi

Nüfus Dairesi

Memur Abdülkadir Efendi

Kâtib Mustafa Re'fet Efendi

Polis Dairesi

Komiser Said Efendi

Polis Hafız Salih Efendi

Polis Şaban Efendi

Tahsilat Dairesi

Tahsildarbaşı Ali Rıza Efendi

Süvari Tahsildarı Tevfik Efendi

Süvari Tahsildarı Hafız Haydar Efendi

Süvari Tahsildarı Nuri Efendi

Piyade Tahsildarı Reşid Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Abdülaziz Ağa

Kâtib Abdülaziz Efendi

Azâ Karabet Ağa

Azâ Süleyman Ağa

Azâ Hibo Ağa

Azâ Agop Ağa

Maarif Komisyonu

Reis Nâib Efendi

Azâ Mekteb-i Rüşdî Muallimi Mustafa Efendi

Azâ İbtidâî Muallimi Hacı Abdurrahman Efendi

Azâ Hoca Seyyid Ahmed Efendi
Azâ İbrahim Bey

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ Redif Yüzbaşı Mehmed Efendi

Azâ Hacı Sadun Ağa

Azâ Belediye Reisi Abdülaziz Efendi

Azâ Nüfus Memuru Abdülkadir Efendi

Beledî Dairesi

Reis Abdülaziz Efendi

Azâ Süleyman Bey

Azâ Nurso Ağa

Azâ Ömer Bey

Azâ Evo Ağa

Azâ Halil Ağa

Azâ Kalo Ağa

Kâtib Vâsif Efendi

Sandık Emni Abdülkerim Efendi

Tapu Dairesi

Kâtib Cercis Efendi

Yoklama Kâtibi

Zabıta Dairesi

Mülâzım-ı Evvel Hacı İsmail Ağa

Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Hazro Nahiyesi

Müdür Abdullah Efendi

Kâtib Mehmed Said Efendi

Mekteb-i İbtidâi Muallimi Hüseyin Efendi

Şeyh Davudan Nahiyesi

Müdür Mehmed Ağa

Kâtib Hayrullah Efendi

Hendif Nahiyesi

Müdür Abdülkadir Ağa

Kâtib Seyfi Efendi

Miraliyan Nahiyesi

Müdür

Kâtib İbrahim Efendi

Şeyh Dodan Nahiyesi

Müdür Eyüb Efendi

Kâtib İbrahim Efendi

Lice Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Vekili Abdülaziz Efendi

Nâib Şakir Efendi Devriye Müderrisi

Müftü Hacı Ahmed Efendi Müderrisi

Mal Müdürü Nazmi Efendi Sâlise

Tahrirât Kâtibi Hasan Bey

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiye

Azâ-i Muntehabe

Nâib Efendi

Ahmed Bey

Müftü Efendi

Hacı İbrahim Ağa

Mal Müdürü Efendi

Markos Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Agop Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Abdülhamid Efendi   Başkâtib Hasib Efendi
Azâ Arakil Efendi   Mustantik Muavini Osman Efendi
Mukavelât Muharriri Hacı Efendi   Kâtib-i Sâni Abdülhamid Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Abdullah Remzi Efendi
Hani Vergi Kâtibi Mehmed Efendi   Sandık Emni Hafız Abdülkadir Efendi
Şube Tahsildarı Ahmed Şevki Efendi

Nüfus Dairesi

Memur Abdülaziz Efendi   Kâtib Mehmed Efendi

Tahsilat Dairesi

Tahsildarbaşı Mehmed Raşid Efendi Hâmise   Süvari Tahsildarı Hamdi Efendi
Süvari Tahsildarı Ahmed Şükrü Efendi   Piyade Tahsildarı İbrahim Efendi
Süvari Tahsildarı İnanos Efendi

Beledî Dairesi

Reis Hasan Bey

Azâ Kasım Ağa   Azâ Mahmud Ağa
Azâ Bogos Ağa   Azâ İnanos Efendi
Kâtib Ahmed Efendi

Polis Dairesi

Komiser Şaban Şevki Efendi   Polis Hasan Efendi
Polis Arif Efendi

Memleha İdaresi

Memur Süleyman Efendi   Kâtib Osib Efendi
Kantarıcı Hasan Ağa
Zabıta Memuru Mülâzım-ı Sâni Mahmud Ağa Beşinci Mecidi

Hani Nahiyesi

Müdür Abdülvahhab Efendi   Nâib İsmail Efendi
Kâtib İbrahim Halil Efendi   Zabıta Memuru Dursun Ağa

Belediye Dairesi

Reis Mehmed Bey   Azâ Şibli Efendi
Azâ Yensur Efendi

Karaz Nahiyesi

Müdür Mehmed Efendi   Müdür Muavini Fatinli Arakili Ağa
Azâ Zuğberimli Hacı Mehmed Ağa   Azâ Firecikli Halil Ağa
Azâ Makaryanlı Gafur Ağa   Kâtib Salih Bey
Mektep Muallimi Said Efendi

Derik Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Hacı Mehmed Efendi Sâniye

Nâib Feyzullah Efendi Müftü münhal
Mal Müdüdü Abdullah İlmî Efendi Tahrirât Kâtibi Mehmed Asım Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye	Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi	Hacı Osman Nebi Ağa
Müftü Efendi	Hacı Osman Reşid Ağa
Mal Müdüdü Efendi	Bogos Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi	Keno Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Mahmud Efendi	Azâ Melkon Efendi
Başkâtib Arif Efendi	Mustantık Muavini Tevfik Efendi

Mal Kalemî

Mal Müdür Muavini ve kezâ Vergi Kâtibi Ahmed Lüzumi Efendi
Mahal-Metinan Vergi Kâtibi Mehmed Asım Efendi
Mal Sandık Emni Mustafa Şevket Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Abdülbaki Efendi Kâtib Abdülkadir Kadri Efendi

Tapu Kalemî

Kâtib İsmail Hakkı Bey Hıaslat Memuru Hüseyin Hüsnü Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ Redif Yüzbaşısı Ahmed Ağa	Azâ Mehmed Ağa
Azâ Halil Efendi	Azâ Keno Ağa
Azâ Baytar Emsih Ağa	Kâtib Ahmed Tevfik Efendi

Beledî Meclisi

Reis Hacı Ahmed Efendi

Azâ Hüseyin Ağa	Azâ Cercis Ağa
Azâ Gupo Ağa	Kâtib Ahmed Tevfik Efendi

Polis Dairesi

Üçüncü Komiser Cemil Efendi	Tahliye Madalyası
Polis Mustafa Efendi	Polis Hayati Efendi

Tahsilat Dairesi

Tahsildarbaşı Süleyman Efendi	Süvari Tahsildarı Ahmed Refik Efendi
Süvaribaşı Mustafa Efendi	Piyade Tahsildarı Kırkor Efendi
Zabıta Memuru Mülâzım Şeyhmus Ağa	

Mekteb-i İbtidâî

Muallim Bekir Sıdkı Efendi Mevcud-ı Şâkirdân 32

Beşiri Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Vekili Muhlis Efendi Râbi'a
Nâib Mehmed Uşşakî Efendi Müftü Abdülkerim Efendi
Mal Müdürü Bekir Sıdkı Efendi Tahrirât Kâtibi Ali Galib Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Vekili Efendi
Azâ-i Tahiiyye Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi Ali Ağa
Müftü Efendi Mustafa Ağa
Mal Müdürü Efendi Reis Bero Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi Somi Ağa

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Vergi Kâtibi Ahmed Zeki Efendi
Behramki Vergi Kâtibi Abdurrahman Efendi Sandık Emni münhal

Nüfus Kalemi

Memur Abdülkadir Ulvi Efendi Kâtib Zülfikar Zihni Efendi

Tapu Dairesi

Kâtib Abdülvahhab Vehbi Efendi Yoklama Kâtibi münhal

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Vekili Efendi Azâ İdare Azasından Ali Ağa
Azâ Tepeli Şeyhmus Ağa Azâ Zabita Memuru Efendi
Azâ Bazbutlu İsmail Ağa Kâtib Mustafa Efendi
Zabita Memuru Süleyman Efendi

Tahsildar Heyeti

Tahsildarbaşı Mustafa Efendi
Süvari Tahsildarı Yusuf Efendi Süvari Tahsildarı Mehmed Nuri Efendi
Süvari Mütevelliyân Said Efendi Piyade Tahsildarı İsmail Efendi

Tepe Nahiyesi

Müdür Derikli Mehmed Said Ağa Muavin İsa Pekarlı Abraham Ağa
Azâ Tepeli Şeyhmus Ağa Azâ Cezerili Hacı Mehmed Ağa
Azâ Bero Ağa Kâtib Mehmed Sadık Efendi

Bahems Nahiyesi

Müdür Vekili Yarselli Derviş Muavin Vekili Kevirzevi-yi Ulyâ Karyeli Ako Ağa
Azâ Bazbotlu İsmail Ağa Azâ Deyr-i Hamzalı Şeyhmus Ağa
Azâ Ermeni Milletinden Kevirzevi-yi Süflalı Biçuk Ağa
Kâtib münhal

Institut kurde de Paris

[Mardin Sancağı]

Institut kurde de Paris

Mardin Sancağı

Mutasarrıf

Raif Efendi

Rütbe-i Ülä 5 Z 310 Mecidi 2 11 Z 311

Memurın-i Livâ

Nâib Hüseyin Rüşdü Efendi Müderris

Muhasebeci Ahmed Nazif Efendi

Müftü Ahmed Hilmi Efendi İzmir Pâye-i Mücerredî Üçüncü Mecidi

Meclis-i İdare-i Livâ

Reis Mutasarrıf-ı Livâ

Azâ-i Tabiiyye

Nâib Efendi

Muhasebeci Efendi

Müftü Efendi

Tahrirât Müdürü

Nakîbüleşrâf Kaymakamı Hindî Efendi Müderris

Azâ-i Müntehabe

Abdülkadir Çelebi

Hüseyin Talat Bey Hâcegân

Yusuf İsa Efendi

İskender Adem Efendi

Müdde'î-i Umumî Tahrirât Müdürü Efendi

Mustanık Merkez Muhasebe Kâtibi İsmail Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ Kalemi

Başkâtib Şeyhmus Efendi

Kâtib Kamil Efendi

Refiki Midhat Bey

Muhasebe-i Livâ Kalemi

Başkâtib Maruf Efendi Sâlise

Merkez Kâtibi ve Hazine Dava Vekili İsmail Efendi

Refiki Necib Efendi

Yevmiye Kâtibi Sadık Efendi

Refiki Hacı Abdülğani Efendi

Evrak Mukayyidi Faik Efendi

Sandık Emîni Emin Efendi

Mübeyyiz Süleyman Bey

Tahrirât Kalemi

Sermüsevid

Derviş Efendi

Müsevid-i Sâni

İzzet Efendi Hâmise

Evrak Mukayyidi Mustafa Efendi

Ser-Mübeyyiz Kemal Bey

Mübeyyiz Abdüllatif Efendi

Mübeyyiz Esad Bey

Mahkeme-i Şer'î Şerif

Başkâtib Kasım Efendi

Refiki Mahmud Efendi

Mukayyid Abdurrahman Efendi

Bidâyet Hukuk Dairesi

Reis Nâib Efendi

Azâ Abdi Çelebi

Azâ Mihail Efendi

Azâ Mülâzımı Şevki Efendi

Bidâyet Ceza Dairesi

Reis Fevzi Efendi

Azâ Yahya Çelebi

Azâ Nikola Efendi

Azâ Mülâzımı Cemal Bey

Müdde'î-î Umumî Muavini Mercan Efendi Râbi'a

Mustantuk

İcra Memuru Avni Efendi

Mukavelât Muharriri Derviş Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Salim Efendi Râbi'a

Zabıt Kâtibi Mehmed Efendi

Zabıt Kâtibi Niyazi Efendi

Zabıt Kâtibi Hasan Efendi

Zabıt Kâtibi Nasri Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Abdurrahman Bey Râbi'a

Kâtib Sadık Efendi

Defter-i Hakanî Kalemi

Memur Nuri Efendi

Başkâtib Yusuf Efendi

Refiki Abdülaziz Efendi

Merkez Tapu Kâtibi Abdülkadir Efendi

Vergi Kalemi

Memur Hafız Ali Efendi

Merkez Kâtibi Davud Efendi Hâmise

Refiki Abdurrahman Efendi

Etraf-ı Şehir Kâtibi Rızkullah Efendi

Koçhisar Nahiyesi Kâtibi Lütfi Efendi

Defterci Ali Efendi

Ziraat Bank Şubesi

Memur Ali Rıza Efendi Râbi'a

Muavin Ferecullah Efendi

Kâtib Hamid Efendi

Şube Meclis-i İdaresi

Reis Hacı Mustafa Çelebi

Azâ Hızır Bey

Azâ İlyas Efendi

Azâ Melkon Ferid Efendi

Nâfi'a Komisyonu

Reis Mutasarrıf-ı Livâ

Azâ Şube Memuru Ali Rıza Efendi

Azâ Nüfus Memuru Abdurrahman Bey

Azâ Yusuf Efendi

Azâ Yahya Çelebi

Mühendis Markar Efendi

Nâfi'a Kâtibi Mehmed Ragıp Efendi

Maarif Komisyonu

Reis Hacı Kermozâde Faris Çelebi

Azâ Tahrirât Kalemi Müevvidlerinden İzzet Efendi

Azâ Mekteb-i Rüşdî Muallimi Hamdullah Efendi

Azâ Vergi İdaresi Başkâtibi Davud Efendi

Evkaf İdaresi

Reis Müftü Efendi

Müdür Bekir Sıdkı Efendi
Azâ Gözizâde Abdülkadir Efendi

Azâ Düyûn-ı Umumiye Müdürü Fuad Efendi
Kâtib Yasin Efendi

Beledi Dairesi

Reis Hacı Abdülgafur Efendi

Azâ Hacı Mustafa Çelebi
Azâ Yahya Çelebi
Azâ İlyas Efendi
Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emîni Abdülfettah Efendi

Azâ Hızır Bey
Azâ Said Efendi
Azâ Tabib Yüzbaşı Hüseyin Efendi M 5
Mukayyid Hamdi Efendi
Guraba Hastanesi Memuru Şeyhmus Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Belediye Reisi Hacı Abdülgafur Efendi

Azâ Düyûn-ı Umumiye Müdürü Fuad Efendi

Azâ Mellozâde İbrahim Bey

Azâ Yahya Çelebi

Azâ Redif Depo Memuru Mehmed Efendi Mülâzım-ı Evvel

Telgraf ve Posta Dairesi

Müdür Daim Efendi

Muhabere Memuru Rasim Efendi

Muhabere Memuru Mîdhat Efendi

Polis Dairesi

İkinci Komiser Mevlud Efendi Hâmise Beşinci Mecidi

Üçüncü Komiser Ali Şevki Efendi

Üçüncü Komiser Yusuf Efendi

Polis Abdülkadir Efendi

Polis Cercis Efendi M 5

Polis Davud Efendi

Polis Salih Efendi

Polis Hanna Efendi

Tahsilat İdaresi

Baştahsildar Hasan Efendi

Süvari Tahsildarbaşı Mahmud Efendi

Süvari Tahsildarbaşı Yusuf Efendi

Süvari Tahsildarı Süleyman Efendi M 5

Süvari Tahsildarı Mehmed Said Efendi

Süvari Tahsildarı Sadık Efendi

Piyade Tahsildarı Said Efendi

Süvari Tahsildarı Sadi Efendi

Piyade Tahsildarı Salih Efendi

Mekteb-i Rüşdî

Muallim-i Evvel Ahmed Hamdi Efendi

Mülâzım-ı Sâni Süleyman Efendi

Hüsn-i Hat Muallimi Kemal Bey

Mekâtib-i İbtidâiye

Mülâzım-ı Evvel Mehmed Reşid Efendi

Mülâzım-ı Evvel Hafız Hüseyin Efendi

Mülâzım-ı Sâni Ahmed Efendi

Mülâzım-ı Sâni Abdülgani Efendi

Düyûn-ı Umumiye Dairesi

Müdür Mehmed Fuad Efendi

Sâlise Beşinci Mecidi

Kâtib Stepan Efendi

Muhafız Abdullah Ağa

Reji Dairesi

Müdür Andon Efendi   Müfettiş Said Efendi

Koçhisar Nahiyesi

Müdür Galib Bey   Kâtib Stepan Efendi

Midyat Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam İbrahim Bey
Nâib Abdülaziz Halis Efendi Devriye Mevâlisinden
Müftü Mehmed Lütfi Efendi
Mal Müdürü Şeyhmus Ziya Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Talat Efendi Hâmise

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey

Azâ-i Tabiiyye	Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi	İsmail Ağa
Müftü Efendi	Hüseyin Ağa
Mal Müdürü Efendi	Şükro Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi	Şerbo Ağa
Müdde'î-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi	Mustantık Nüfus Memuru Hamid Efendi

Mahkeme-i Şer'î Şerif

Kâtib Ziya Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ ve Mustantık Ahmed Efendi   Azâ İsa Hakkı Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Mehmed Said Efendi

Mustantık Muavini Şakir Efendi   Mukavelât Muharriri Abdülgani Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Zülfikar Efendi

Refiki Sadık Efendi   Hasankeyf Vergi Kâtibi Halil Efendi
Sandık Emni Abdülkerim Efendi   Hazine Dava Vekili İbrahim Efendi

Nüfus Dairesi

Memur Hamid Efendi   Kâtib İlyas Efendi

Tapu Kalemi

Kâtib Ahmed Efendi   Yoklama Memuru Ali Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Molla İbrahim Efendi

Muhasebe Kâtibi Emin Efendi   Azâ Hacı Ağa
Azâ İsa Gevraye Ağa   Azâ Şemun Ağa

Telgraf İdaresi

Muhabere Memuru Ali Rıza Efendi

Polis Dairesi

Üçüncü Komiser İbrahim Efendi

Polis Sabri Efendi

Polis Pavlos Efendi

Zabıta Memuru Salih Efendi Yüzbaşı Beşinci Mecidi

Tahsilat İdaresi

Tahsildarbaşı Hamid Efendi

Süvari Tahsildarı Mustafa Efendi

Süvari Tahsildarı Şeymus Efendi

Piyade Tahsildarı Halil Efendi

Beledî Dairesi

Reis Güllü Hörmüz Efendi

Azâ Mahmud Ağa

Azâ Mülkü Ağa

Azâ İsa Ağa

Azâ Gevraye Ağa

Kâtib ve Sandık Emmini Necib Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Bey

Azâ Redif Kolağası Abdurrahman Efendi

Azâ İsmail Ağa

Azâ Süleyman Nehruz Ağa

Azâ Güllü Hörmüz Efendi

Azâ Şükro Ağa

Kâtib Necib Efendi

Habzbnî Nahiyesi

Müdür Ali Bey Kâtib

Basabrin Nahiyesi

Müdür Vekili Mahmud Efendi

Kâtib Derviş Ali Efendi

Hasankeyf Nahiyesi

Müdür Vekili Derviş Efendi

Kâtib Necib Efendi

Kerboran Nahiyesi

Müdür Vehbi Efendi

Kâtib Hasan Efendi

Avine Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Hüseyin Şükrü Efendi

Nâib Mehmed Tahir Efendi

Mal Müdürü Lütfi Efendi

Müftü Hafız Ali Efendi

Tahrirât Kâtibi Şeyh Salih Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye

Azâ-i Müntehabe

Nâib Efendi

Ahmed Ağa

Müftü Efendi

Molla Ahmed

Mal Müdürü Efendi

Yakub Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Müdde'î-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi

Mustantik Nüfus Memuru Sırn Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Ahmed Ağa

Azâ Gazal Ağa

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib İsmail Efendi
Mustantık Muavini Cevdet Efendi Mukavelât Muharriri Mahmud Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Muavini Hulusi Efendi Vergi Kâtibi Emin Efendi Hâmise
Sandık Emîni Abdülatif Efendi Tapu Kâtibi Mehmed Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Ali Sırn Efendi Kâtib İbrahim Efendi

Ziraat Bank Dairesi

Reis Abdülkadir Efendi
Muhasebe Kâtibi Mustafa Münir Efendi Azâ Ali Bey
Azâ Sadullah Bey Azâ Abdülğafur Ağa

Belediye Dairesi

Reis Hamdullah Bey Hâmise
Azâ Mehmed Said Bey Azâ Sadullah Bey
Azâ Ali Bey Kâtib ve Sandık Emîni Abdülhamid Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi
Azâ Mal Müdürü Lütfi Efendi Azâ Mal Müdürü Muavini Hulusi Efendi
Azâ Belediye Reisi Hamdullah Bey Kâtib Belediye Kâtibi Abdülhamid Efendi

Polis Dairesi

Üçüncü Komiser Süleyman Faik Efendi Hâmise
Polis Sabri Efendi Polis Hüsnü Efendi

Tahsilat Dairesi

Tahsildarbaşı Abdülkadir Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülğafur Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülaziz Efendi
Piyade Tahsildarı Abdullah Bey

Zabıta Dairesi

Zabıta Memuru Hacı Ağa Mülâzım-ı Evvel

Şeyhan Nahiyesi

Müdür Şeyh Yusuf Efendi Muavin Çeto Ağa
Kâtib Mehmed Efendi Mekteb-i İbtidâî Muallimi Salih Efendi

Ömerkan-ı Fevkânî Nahiyesi

Müdür Bekir Ağa Muavin Şendi Ağa
Kâtib

Ömerkan-ı Tahtânî Nahiyesi

Müdür Hüseyin Ağa Muavin Hasan Ağa
Kâtib

Nusaybin Kazası

Heyet-i Kaza
Kaymakam Vekili İsmail Efendi

Nâib Bekir Fikri Efendi
Müftü Lûtfi Efendi

Mal Müdürü Tahir Efendi
Tahrirât Kâtibi Şerif Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Vekili

Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi
Müdde'î-i Umumi

Azâ-i Müntehabe
Süleyman Faris Ağa Sâlise M 4
Şuveys Ağa
Şemas Efrayim Ağa
Muallim Yehuda Ağa
Mustantık Tahrirât Kâtibi Şerif Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Hüseyin Ağa

Azâ Şemas Şero Ağa

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Davud Efendi
Kâtib-i Sâni Sadık Efendi

Mustantık Muavini Arif Efendi
Mukavelât Muharriri

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Yunus Efendi
Hazine Dava Vekili Şerif Efendi

Vergi Kâtibi İbrahim Efendi
Tapu Kâtibi Abdülkadir Efendi

Sandık Emni Abdülkadir Efendi

Nüfus Dairesi

Memur Abdülkadir Efendi

Kâtib Mehmed Efendi

Ziraat Bank Dairesi

Reis Süleyman Fâris Ağa

Muhasebe Kâtibi münhal

Azâ Abdullah Ağa

Azâ Mehmed Şükrü Ağa

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ Süleyman Fâris Ağa

Azâ Gevraye Ağa

Azâ İbrahim Ağa

Azâ Yehuda Ağa

Baytar münhal

Kâtib Belediye Kâtibi Şeyhmus Efendi

Polis Dairesi

Üçüncü Komiser Şükrü Efendi

Polis Vehbi Efendi

Polis Musa Efendi

Habbab Nahiyesi

Müdür Ahmed Efendi

Kâtib Salih Efendi

İtlyan Nahiyesi

Müdür İhsan Efendi

Kâtib Yunus Efendi

Mihrikan Nahiyesi

Müdür Mehmed Ağa

Muavini Bersom Ağa

Cizre Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam İbrahim Bey

Nâib Ömer Efendi
Mal Müdürü Hamdi Efendi

Müftü Hacı Ahmed Efendi
Tahrirât Kâtibi Arif Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey

Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi
Müdde'i-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi

Azâ-i Müntehabe
Hacı Abdurrahman Efendi
Hacı Abdülaziz Efendi
Abo Ağa
Mecco Ağa
Mustantık münhal

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Hacı Hasan Efendi

Azâ Bolas Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Abdülgani Efendi
Kâtib-i Sâni Abdurrahman Efendi

Mustantık Muavini Şakir Efendi
Mukavelât Muharriri münhal

Mal Kalemi

Mal Müdürü Muavini Zülfikar Efendi
Beşhabur Vergi Kâtibi Rifat Efendi
Sandık Emîni Abdülahad Efendi

Refiki Ali Efendi
Hasenan Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Mehmed Faik Efendi

Kâtib Seyfeddin Efendi

Tapu Kalemi

Kâtibi Ali Efendi

Ziraat Bank Dairesi

Reis Seyyid Abdülkerim Efendi
Azâ Ahmed Hacı Lük Ağa

Muhasebe Kâtibi Hüseyin Vehbi Efendi
Azâ Fethullah Efendi

Polis Dairesi

Üçüncü Komiser Peşe Efendi

Polis Arif Efendi

Polis Ahmed Efendi

Tahsilat Dairesi

Tahsildarbaşı Ali Efendi
Süvari Tahsildarı Ahmed Efendi

Süvari Tahsildarı Mahmud Efendi
Piyade Tahsildarı Mehmed Ağa

Zabıta Memuru Hurşid Ağa Gümüş Madalya

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Bey

Azâ Hacı Abdurrahman Efendi
Azâ Redif Yüzbaşısı Hacı Ahmed Efendi

Azâ Belediye Reisi Hacı Abdülaziz Efendi
Kâtib Belediye Kâtibi Sadık Efendi

Baytar Hayo Ağa

Belediye Dairesi

Reis Hacı Abdülaziz Efendi

Azâ es-Seyyid Ali Efendi

Azâ Abdülkadir Efendi

Azâ Mehmed Efendi

Kâtib ve Sandık Emni Sadık Efendi

Telgraf İdaresi

Telgraf ve Posta Müdürü Hilmi Efendi   Muhabere Memuru Sırrı Efendi

Silopi Nahiyesi

Müdür Vekili Ömer Efendi

Kâtib Mihail Efendi

Hazo Nahiyesi

Müdür Yusuf Gevraye Ağa

Muavin Mehmed Ammi Ağa

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

[Maden Sancağı]

Institut kurde de Paris

Maden Sancağı

Mutasarrıf

Mahmud Bey

Rütbe

Ülâ Sânisî

10 Z 311

Memurîn-i Livâ

Memurîn ve Esâmî

Nâib Süleyman Sırrı Efendi

Muhasebeci Fahri Efendi

Tahrirât Müdürü Mehmed Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ

Reis Mutasarrıf-ı Livâ

Azâ-i Tabiiyye

Nâib Efendi

Muhasebeci Efendi

Tahrirât Müdürü Efendi

Azâ-i Müntehabe

İbrahim Efendi

Mehmed Ağa

Karabet Efendi

Kostantin Efendi

Meclis-i İdare Kâtibi İbrahim Efendi

Meclis-i İdare Müdde'î-i Umumîsi İbrahim Efendi

Mustantık Nüfus Kâtibi Rıza Efendi

Zabıt Kâtibi Mehmed Süreyya Bey

Muhasebe Kalemi

Başkâtib Fikri Efendi Sâlise

Refik-i Sâni Mehmed Efendi

Yevmiye Mukayyidi Ahmed Efendi

Sandık Emîni Zülfü Efendi

Refiki münhal

Masârîfât Kâtibi Osman Efendi

Mukayyid Ali Kaya Efendi

Tahrirât Kalemi

Müsevvid İbrahim Efendi

Mübeyyiz Mehmed Süreyya Bey

Mukayyid Muharrem Efendi

Mukayyid Muavini Haralambos Efendi

Mübeyyiz İdris Efendi

Mübeyyiz Rifat Efendi

Mübeyyiz Dursun Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Dairesi

Hukuk Mahkemesi

Reis Hakim Efendi

Müdde'î-i Umumî Muavini Osman Nuri Efendi

Azâ Hoca İbrahim Efendi

Azâ Mardros Efendi

Azâ Mülâzımı Agop Efendi

Ceza Mahkemesi

Reis Hasan Fehmi Efendi

Azâ Hafız Ebubekir Efendi

Azâ Yordam Efendi

Azâ Mülâzımı Şevket Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Faik Efendi
Zabıt Kâtibi Şakir Efendi
Zabıt Kâtibi İshak Efendi
Zabıt Kâtibi Muharrem Efendi
Diğeri Vasilaki Efendi

İcra Dairesi

Memur Ali Efendi

Mahkeme-i Şer'iyye Kalemi

Kâtib Ahmed Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Hafız Ahmed Efendi
Kâtib Rıza Efendi

Defter-i Hakanî Dairesi

Memur Bekir Efendi Sâlise, İftihar Madalyası
Maden Tapu Kâtibi Muavini Yusuf Efendi
Başkâtib Hasan Efendi
Tahsildar Osman Efendi

Vergi İdaresi

Memur Said Efendi
Merkez Kâtibi Muavini Musa Efendi
Merkez Kâtibi İbrahim Efendi
Defterci Ömer Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Ahmed Efendi Hâmise
Azâ Mehmed Ağa
Kâtib Refiki Agop Efendi
Muhasebe Kâtibi Halil Efendi
Azâ Bülbülyan Serkis Ağa
Azâ Murad Ağa

Maden İdaresi

Müdür Hacı Mehmed Hilmi Efendi
Mühendis Hasan Efendi
Refiki Şerif Efendi
Kalhane Memuru Reşid Ağa
Kâtib Mehmed Efendi
Muhasebeci Salih Efendi
Başkâtib Ahmed Hilmi Efendi
Sandık Emimi Osman Efendi
Kâl Memuru Said Efendi

Nâfi'a Komisyonu Heyeti

Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Azâ Meclis-i İdare Azâsından Mehmed Ağa
Azâ Defter-i Hakanî Memuru Bekir
Azâ Nüfus Memuru Abdülhamid
Azâ Belediye Reisi Abdülmennan Ağa
Azâ Şube Memuru Ali Bey
Mühendis İlyas
Kâtib Ataullah

Meclis-i Maarif

Reis Tahrirât Müdürü Efendi
Azâ Muhasebe Başkâtibi Fikri Efendi
Azâ İdare Azâsından İbrahim Efendi
Azâ Eşrafdan Zülfü Efendi
Azâ Eşrafdan Said Efendi
Azâ Mahkeme Başkâtibi Faik Efendi
Kâtib Tahrirât Kalemi Müsevvidi İbrahim Efendi

Evkaf Kalemi

Müdür Ali Rıza Efendi
Kâtibi Hafız Hüsnü Efendi

Beledî Dairesi

Reis Abdülmennan Ağa

Azâ Hacı Osman Ağa
Azâ Doktor Artin Efendi
Azâ Murad Ağa

Azâ Mehmed Ağa
Azâ Kaya Ağa
Azâ Garib Ağa

Kâtib Dimitraki Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Mutasarrıf-ı Livâ

Azâ Meclis-i İdare Azâsından Mehmed Ağa
Azâ Redif Yüzbaşı Yusuf Efendi

Azâ Mütehayyizândan Hacı Osman Ağa
Azâ Muteberândan Kostantin Efendi

Kâtib Tahrirât Kalemi Mübeyyiz-i Evveli İdris Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Muallim-i Evvel Hilmi Efendi

Muallim-i Sâni Yusuf Efendi

Hüsn-i Hat Muallimi Fikri Efendi

Polis Dairesi

İkinci Komiser Mustafa Efendi
Üçüncü Komiser Haçar Efendi
Polis Zülfikar Efendi
Polis Şerif Efendi

Üçüncü Komiser Rifat Efendi
Polis Ali Efendi
Polis Hanna Efendi
Polis Kirkor Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Müdür Nail Efendi

Muavini Fuad Efendi

Hapishane İdaresi

Memur Ali Ağa

Kâtib Salim Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi

Memur Esad Efendi

Kolcu Salih Ağa

Reji İdaresi

Memur Ali Efendi

Ergani Nahiyesi

Müdür Naim Efendi

Kâtib Osman Efendi

Vergi Kâtibi Ömer Efendi

Eğil Nahiyesi

Müdür Rifat Efendi

Kâtib Mahmud Efendi

Vergi Kâtibi İbrahim Efendi

Palu Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Ali Haydar Efendi

Nâib Fethullah Efendi

Müftü Ahmed Rifat Efendi

Mal Müdürü Cemil Efendi

Tahrirât Kâtibi İbrahim Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye

Azâ-i Muntehabe

Nâib Efendi

Reşid Bey M 5

Müftü Efendi
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi
Müdde'î-i Umumi Tahrirât Kâtibi Efendi

Şükrü Bey
Ohannes Efendi
Kirkor Efendi
Mustantık Tapu Kâtibi Mehmed Raif Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi
Azâ Tevfik Bey
Azâ Bogos Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib İbrahim Rifki Efendi
Mustantık Muavini Veysi Efendi
Kâtib-i Sâni Behçet Efendi

Mahkeme-i Şer'-i Şerif

Kâtib Behçet Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Muavini Osman Efendi
Refiki Daniş Efendi
Mal Sandık Emni Ahmed Efendi
Vergi Kâtibi Cemil Efendi
Diğer Mehmed Ali Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Nevai Efendi
Kâtib Mustafa Efendi

Tapu Komisyonu

Kâtib Mehmed Raif Efendi
Yoklama Kâtibi Derviş Efendi
Diğeri Memiş Efendi
Diğeri Rıza Efendi
Emlâk Kâtibi Ahmed Efendi
Diğeri Ahmed Efendi
Tahsildar Mustafa Efendi
Diğeri Bedri Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Teberdâr Efendi
Muhasebe Kâtibi Mustafa Efendi
Azâ Ahmed Ağa
Azâ Bedros Ağa
Muavin Salih Efendi
Azâ Osman Nuri Efendi
Tahsildar Mehmed Efendi

Maarif İdaresi

Reis Müftü Efendi
Azâ Rüşdiye Muallimi Ahmed Efendi
Azâ Bank Kâtibi Mustafa Efendi
Azâ Rik'a Muallimi İsmail Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi
Azâ Hacı Abdullah Ağa
Azâ Redif Yüzbaşısı Osman Efendi
Baytar Kirkor Ağa
Azâ Ahmed Hamdi Efendi
Azâ Bogos Efendi
Kâtib İbrahim Efendi

Belediye Meclisi

Reis Yusuf Efendi
Azâ Ahmed Efendi
Azâ Bedros Ağa
Tabib Mustafa Efendi
Azâ Abuş Efendi
Azâ Sehak Ağa
Kâtib ve Sandık Emni Ahmed Efendi

Zabıta

Memur Yüzbaşı İsmail Efendi

Polis Dairesi

Üçüncü Komiser Mihri Efendi

Polis Muhiddin Efendi

Polis Habib Efendi

Düvân-ı Umumiye İdaresi

Memur Süleyman Efendi

Reji İdaresi

Memur Latif Efendi

Çermik Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Vekili Muhlis Efendi Râbi'a

Nâib Seyfullah Efendi

Müftü İbrahim Efendi

Mal Müdürü Hamdi Efendi

Tahrirât Kâtibi Zülkifl Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Vekili Efendi

Azâ-i Tabiiyye

Azâ-i Mühtehabe

Nâib Efendi

Osman Bey

Müftü Efendi

Mustafa Efendi

Mal Müdürü Efendi

Abo Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

İgoş Ağa

Müdde'î-i Umumi Tahrirât Kâtibi Efendi

Mustantuk Tapu Kâtibi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Azâ Tevfik Ağa

Azâ İgoş Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemî

Mustantuk Muavini Abid Efendi

İcra Mübaşiri Melek Efendi

Mal Kalemî

Mal Müdürü Hamdi Efendi

Muavini Vergi Kâtibi Hakkı Efendi

Refiki Peşe Efendi

Sandık Emîni Hacı Hüseyin Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Said Efendi

Kâtib Ahmed Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Hacı İbrahim Ağa

Muhasebe Kâtibi Sadullah Efendi

Maarif Komisyonu

Reis Müftü Efendi

Azâ Hacı Hasan Ağa

Azâ Hacı Mehmed Ağa

Azâ Reşid Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Azâ Tevfik Ağa
Azâ Ümerâdan İsmail Bey
Azâ Ahmed Efendi

Azâ Redif Yüzbaşı Hasan Efendi
Azâ Lûkağazâde Hacı Hüseyin Efendi
Baytar Nalbant Nikogos Ağa

Belediye Meclisi

Reis Derviş Ağa

Azâ Hacı Mehmed Ağa
Azâ Mardros Ağa

Azâ Hacı Mehmed Ağa
Azâ münhal

Kâtib ve Sandık Emîni Hızır Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Muallim-i Evvel Yunus Efendi

Bevvâb Hafız Mehmed Efendi

Hüsn-i Hat Muallimi Sadullah Efendi

Zabıta

Memur Yüzbaşı Zeynel Ağa

Çüngüş Nahiyesi

Müdür Vekili Habib Efendi

Nâib Vekili Said Efendi

Kâtib Şükrü Efendi

Beledi Dairesi

Reis Ali Ağa
Azâ Temo Ağazâde Molla Ahmed Efendi
Azâ Değirmenciyan Ohannes Ağa

Azâ Alemdar Hüseyin Efendi
Azâ Serkis Ağa
Kâtib ve Sandık Emîni Abdullah Efendi

Zabıta

Memur Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa

Mekteb-i Rüşdiye

Muallim Mustafa Efendi

Bevvâb Ali Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi

Memur Mehmed Efendi

Vilayetimiz Ahalisinden Olan Ashâb-ı Merâtib

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
Osman Zeki Bey	Ûlâ Evveli	Diyarbakir	Meclis-i İdare-i Vilayet azâsından
Mustafa Vasfi Efendi	"	"	Meclis-i Maliye azâsından
Fehmi Efendi	"	"	Bağdad Düyûn-ı Umumiye Nâzırı
Arif Bey	"	Mardin	Ankara İstinaf Müdde'î-i Umumisi
Vehbi Efendi	"	Savur	Dersâadet Posta Müdürü
Filib Efendi	"	Diyarbakir	<i>Tarîk Gazetesi</i> Sahib-i İmtiyazı
Behram Paşa	Rumeli Beylerbeyi	"	Kerkük Mutasarrıfı
Abdülkadir Paşa	"	"	Meclis-i İdare-i Vilayet azasından
Abdülğani Paşa	"	"	Maden Mutasarrıf-ı Esbaki
Abdullah Paşa	Mirimirân	"	Sâbık Girid Jandarma Kumandanı
İbrahim Paşa	"	"	Genç Mutasarrıf-ı Sâbıkı
Osman Paşa	"	Siverek	Siverek hanedanından
İsmail Hakkı Bey	Ulâ Sâñsi	Diyarbakir	Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne ketebesinden
Ali Emiri Efendi	"	"	Rumeli-i Şahane Maliye Müfettişi
Arif Efendi	"	"	Sâbık Meclis-i İdare azasından
Emin Efendi	Mütemâyiz	"	Diyarbakir Beledî Reisi
Said Galib Efendi	"	"	Taberya Kaymakamı
Zülfikar Efendi	"	"	Mektubî Mümeyyizi
Feyzi Efendi	"	"	Meclis-i İdare Başkâtibi
Niyazi Efendi	"	"	Siverek Kaymakamı
Abdülkadir Efendi	"	"	Sâbık Mektûbi Mümeyyizi
Cemil Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Sâbık Mardin Tahrirat Müdürü
Talat Efendi	"	"	Sâbık Nüfus Nâzırı
Abdülaziz Sabri Efendi	"	Lice	Hille Kaymakam-ı Sâbıkı
Yusuf Vehbi Efendi	"	Maden	Sâbık Maden Tahrirat Müdürü
Hacı Mustafa Efendi	"	Siverek	Siverek hanedanından
Polas Sabuncu Efendi	"	Diyarbakir	Ceyb-i Hümâyûn-ı Mülûkâne mütercimlerinden
Osib Efendi	"	"	Sâbık Meclis-i İdare azâsından
Ohannes Efendi	"	"	Sâbık Meclis-i İdare azâsından
Süleyman Nazif Bey	Sâniye	"	Hüdâvendigâr Vilayeti Mektupçusu
Şükrü Efendi	"	"	Bitlis Vilayeti Defterdarı
Osman Sakıb Efendi	"	"	Evrak Müdürü
Vahid Efendi	"	"	Muhasebe Mümeyyizi
Hafız Mehmed Hamdi Efendi	"	"	Mektubî Kalemi Sermüsevvidi
Rifat Efendi	"	"	Cemiyet-i Rüsûmiye azâsından
Abdülkadir Efendi	"	"	Sâbık Mahkeme-i İstinaf Başkâtibi
Mustafa Bey	"	"	Sâbık Mahkeme-i İstinaf azâsından
Abdülkerim Efendi	"	"	Zabtiye Nezâreti Tercümanı
Dikranyan Moşeh Efendi	"	"	Tüccar ve muteberânından
İlyas Efendi	"	"	Diyarbakir muteberânından
Cemil Paşa	Mirülümerâ	"	Hadide Mutasarrıf-ı Esbaki
İbrahim Paşa	"	Yenişehir	Milli Reisi Hamidiye Kaymakamı
Mustafa Paşa	"	Cizre	Mirân Reisi Hamidiye Kaymakamı
Salih Hulusi Paşa	Mirülümerâ	Diyarbakir	Antep Kaymakam-ı Sâbıkı
Hacı Halil Paşa	"	Mardin	Mardin hanedanından
Seyfeddin Paşa	Mirülümerâ	Hazro	Hazro hanedanından

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
Halil Bey	Kaymakam	Karakeçi	Karakeçi Reisi Hamidiye Alayı Kaymakamı
Abdülhamid Bey	"	Yenişehir	Milli Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Mahmud Bey	"	"	Milli Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Abdülkerim Bey	"	Cizre	Mîran Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Reşid Bey	"	Kikâ	Kikâ Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Abdurrahman Bey	"	Nusaybin	Tayy Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Hacı Mehmed Efendi	Istabl-ı Âmire	Diyarbakir	Derik Kazası Kaymakamı
Hacı Abdullah Çelebi	"	"	Mardin Sâbık İdare azâsından
Sabri Efendi	Sâlise	"	Beyrut Vilayet-i Ticaret Mahkemesi Reisi
İbrahim Edhem Efendi	"	"	Sâbık Silvan Kaymakamı
Ahmed Faik Efendi	"	"	Mahkeme-i İstînâf azâsından
Mehmed Rıza Efendi	"	"	Meclis-i İdare-i Vilayet Başkâtibi Muavini
Arif Bey	"	"	Mahkeme-i İstinaf Azâsından
Hüseyin Sıdkı Efendi	"	"	Mektubî Kalemî müsevvedânından
Ali Nihad Efendi	"	"	Nüfus Nâzırı
Ragıb Efendi	"	"	Mektubî Kalemî müsevvedânından
Ziya Bey	"	"	Vali Maiyyetine Memur
Hafız Necib Efendi	"	"	Mektubî Kalemî müsevvedânından
Cemil Efendi	"	"	Vali Maiyyetine Memur
Abdülhamid Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Vilayet Sertahsildarı
Ali Rıza Efendi	"	"	Sâbık Maden Tahrirât Müdürü
Nazmi Efendi	"	"	Derik Mal Müdürü
Abdurrahman Bey	"	"	Yemen Vilayeti Mektubî Kalemî Müsevvidliği'nden mustafi
Muhtedi Ali Rıza Efendi	"	"	Sâbık Hapishane Müdürü
Fuad Efendi	"	Mardin	Mardin Düvün-ı Umumiye Müdürü
Bekir Efendi	"	Maden	Maden Defter-i Hakanî Memuru
Hacı Hasan Efendi	"	Mardin	Mardin hanedanından
Maruf Efendi	"	Diyarbakir	Mardin Muhasebe Başkâtibi
Mahmud Efendi	"	Siverek	Siverek Meclis-i İdare azâsından
Osman Efendi	"	"	Siverek Belediye Reisi
Fikri Efendi	"	Maden	Maden Muhasebe Başkâtibi
Bedri Bey	"	Hazro	Silvan Meclis-i İdare azasından
Süleyman Fâris Efendi	"	Nusaybin	Nusaybin hanedanından
Hamdullah Bey	"	Savur	Avine Belediye Reisi
Ohannes Efendi	"	Diyarbakir	Sâbık Mahkeme-i İstinaf azasından
Karabet Efendi	"	"	Sâbık Mahkeme-i İstinaf azasından
Pavlos Efendi	"	"	Vilayet Sandık Emin-i Esbaki
Agop Kırbacyan Efendi	"	"	Mekteb-i Mülkiye-i Şahane mubassırlarından
Taşçıyan Tomas Efendi	"	"	Diyarbakir muteberânından
Cenazyan Matos Efendi	"	"	Diyarbakir muteberânından
Hanna Efendi	"	"	Diyarbakir muteherânından
Mirza Ağa	Kapıcıbaşı	Beşiri	Beşiri Hanedanından
Muhlis Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Matbaa Müdürü
Hacı Galib Efendi	"	"	Maarif Nezâreti Muhasebe Kalemî Başkâtibi
Muhlis Efendi	"	"	Çermik Kaymakam Vekili
Ali Rıza Efendi	"	Mardin	Mardin Ziraat Bankası Şube Memuru
Şevket Bey	"	Diyarbakir	Maarif Nezâreti Mektubî ketebesinden
Hafız Şerif Efendi	"	"	Muş Sancağı Müdde'î-i Umumi Muavini
Mustafa Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Diyarbakir Beledî Başkâtibi

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
Mehmed Bey	"	"	Vilayet Sandık Emni
Hacı Besim Efendi	"	"	Meclis-i İdare Kâtib-i Sânisî
Salim Efendi	"	Mardin	Mardin Bidâyet Mahkemesi Başkâtibi
Abdurrahman Bey	"	Mardin	Mardin Nüfus Memuru
Abdülahad Efendi	"	Diyarbakir	Sâbık Mardin Belediye Tabibi
Namum Sabancı Efendi	"	Mardin	Tüccardan
İzzet Efendi	Hâmise	"	Mektubî Kalemî müsevvidânından
Said Efendi	"	"	" "
İzzet Efendi	"	"	Basbarin Nahiyesi Müdür-i Sâbıkı
Sabri Efendi	"	"	Evrak Kalemî ketebesinden
Davud Efendi	"	Mardin	Mardin Vergi ketebesinden
Hüseyin Bey	"	"	Mardin Belediye azâsından
İzzet Efendi	"	"	Mardin Tahrirât Kalemî ketebesinden
Melkon Said Efendi	"	"	Palu Kaymakam Muavini
Süleyman Efendi	"	"	Nusaybin Polis Komiser-i Sâlisî

Rütbe-i İlmiye Ashâbı

Yusuf Sıdkı Efendi	Haremeyn	Mardin	Musul Vilayeti Nâib-i Sâbıkı
el-Hac Ahmed Hilmi Efendi	Edirne Pâyesi	Diyarbakir	Diyarbakir Vilayeti Müftüsü
el-Hac Mesud Efendi	"	"	Nakibü'l-Eşraf Kaymakamı
Sabahaddin Efendi	İzmir Pâyesi	"	Mahkeme-i İstinaf azâsından
Hilmi Efendi	"	Mardin	Mardin Müftüsü
Abdülaziz Efendi	"	Diyarbakir	Midyat Kazası Nâib-i Sâbıkı
Refet Efendi	İstanbul Müderrisi	Lice	Bâbialî Buhârî-i Şerif Müderrisi
Sırrı Efendi	Müderris	Mardin	Mardin Beledî Reis-i Sâbıkı
Abdülkadir Efendi	Müderris	Diyarbakir	Mahkeme-i Şer'iyye Başkâtibi
Hacı Sadık Efendi	"	"	Sâbık Mahkeme İstinaf Azâsından
Hacı Ali Bey	"	"	Nüfus Nezâret-i Başkâtibi
Hacı İbrahim Efendi	"	"	Mesudiye Medresesi Müderrisi
Hindi Efendi	"	Mardin	Mardin Medresesi Müderrisi
Abdülkadir Efendi	"	Diyarbakir	Diyarbakir Askerî Rüşdî Muallimi
Derviş Efendi	"	Mardin	"
Mehmed Sıbgatullah Bey	"	Diyarbakir	Diyarbakir eşrafından
Ragıp Bey	"	"	Diyarbakir eşrafından
Yusuf Ziya Efendi	"	Mardin	Kasım Padişah Medresesi Müderrisi
Hızır Efendi	"	"	Mahallî ulemasından
Şeyh Mehmed Ali Efendi	"	"	Şeyh Hamid Efendi Hafîdi
Mustafa Efendi	"	"	Şeyh Ahmed Efendizâde
Yunus Efendi	"	"	Şeyh Ahmed Efendizâde

Vilayete Ait Malumat Ve İstatistik

Diyarbakir Vilayetinin Coğrafyası

Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki daire-i cesîme ve mütetâvileye eski Yunanîler Mezopotamya, Araplar el-Cezîre itlâk ederlerdi. Tarih ve Coğrafya kitaplarımızda ise bu iki ünvan ile beraber Cezîre-i Mâbeyne'n-Nehreyn terkîbi de müsta'meldir.

Cezîre-i Mâbeyne'n-Nehreyn kıtası medeniyet-i beşeriyenin ilk tecelligâhu olmakla büyük bir ehemmiyet-i tarihiyeyi muhafaza ettiği gibi, iklim ve havasındaki itidal, toprağındaki feyz ve bereket, dağlarındaki maden-i mütenevvi'a cihetiyle de her türlü ümrân ve terakkîye müsta'iddir.

Diyarbakir vilayeti bu dairenin şimalindedir.

Teşkil-i vilayete kadar Diyarbakir vilayeti Kürdistan Eyaleti namıyla yâd olunurdu. Teşkilat-ı ahîre sırasında eyaletin ünvanı -bidâyet-i fetihden beri merkezi olan Diyarbakir şehrine nisbetle- Diyarbakir vilayeti namına tahvil olundu.

Diyarbakir şehri Cezîre-i Mâbeyne'n-Nehreyn müntehâ-i şimalinde ve 37 derece, 25 dakika, 20 saniye arz-ı şimalî ile 38 derece, 2 dakika tûl-i şarkîde vaki olup sath-ı bahrdan irtifâ'ı 626 metredir.

Diyarbakir şehrinin nam-ı kadîm ve eşheri Âmid olup bânisıyla zaman-ı inşasını suret-i katiyyede tayin edecek bir rivayet-i mevsûkâ-i tarihiye mefkûd, yalnız Medin bin İbrahim Aleyhisselâm evladından Âmid bin el-Bülendî nam zâta nisbetle Âmid tesmiye olduğuna dair Yakut-ı Hamevî'nin *Mu'cemü'l-Büldân*'ında zayıf bir rivayet mevcuttur.

Âmid şehrinin -Asurîlerin zaman-ı hükûmetine musadif olan- kable'l-Milâd 705 senesinde yine bu nam ile mevcudiyetini Hür-i Sâbâd harabelerinden ihrac ve muhteviyâtı Fransızcaya tercüme ile *Köneyi Forem* tarihine derc olunan âsâr-ı atîka gösteriyor. Binâenaleyh Diyarbakir'e kadîm bir Asur beldesi veya daha eski bir şehir nazarıyla bakılmak icab eder. Başka suretle telakkîye tarihçe imkan yoktur.

Âmid şehriyle havalisi kable'l-Hicre 780 tarihlerinde Beni Rebia kabilesi reisi bulunan Bekir bin Vâil idaresine intikal ettiğinden Diyarbakir namı o tarihten beri zebânzed-i enâm olmaya başladı.

Diyarbakir şehri hutta-i Irakîyeye câri Dicle nehri üzerinde mürtefi bir mevki-i dilküşâda vaki olup şehrin etrafı sur ile muhâttır. Dahil ve haric-i şehirde bir hayli bağlar, bahçeler, güzel güzel mesîreler ve köşkler mevcuttur. Hele mevsim-i baharda Dağ ve Mardin kapıları haricindeki nûzhetgâhlarda temâşâgâh-ı erbâb-ı tabiat olan badem, seftali ve elma çiçeklerinin manzara-i ferahbahşâsıyla Dicle nehri sağı ve sola temayül ede ede cereyân-ı tabiisinin teşkil etmekte olduğu cetveller o manzaraya başka letâfetler vermekte ve bu bahçelerin bazısında hüda-yı nâbit menekşe çiçeği yetiştirilen gül fidanları adeta birer gülzâr-ı nûkhet-nişâr-ı letâfet izhâr teşkil edip bülbüllerin, tuyûrun envâ-ı nağamât-ı ferâh-efzâsı da tezyîn-i semâh eylemektedir. Mevsim-i rebî'in bidâyetinde menekşe ve nihayetinde gülistan mesîreleri olduğu gibi güz mevsiminde de kavun ve karpuz husûle getirmek için Dicle'nin iki tarafında bostanlar yetiştirilir ki bu bostanlarda ahali-i belde çadırlar rekziyle kamıştan sayfiyeler imaline ihtimam ve kırk elli gün orada teneffüs ve ârâm ederler.

Bed'â-i fitratın şu mevki-i dilküşâya bahş ve ihsan buyurduğu tarâvet ve letâfetin diğeri bir kısmı da şu bostan mesîreleridir ki mehtab olduğu gecelerde Dicle nehri adeta yekpare ay âyinesine ve mehtab olmayan gecelerde de yıldızların in'ikâsından ve ashâb-ı zevk ü safânın iş'âl eyledikleri gaz fenerleriyle kanâdilî şule ve ziyasından yıldızlanmış gümüş deryasına benzer. İşte bostanların, kenar-ı Dicle'nin bu temâşâgâh-ı nazar-ı rübâsı da erbâb-ı tabiatı diğeri suretle vâye-mend-i ferruh ve sürûr eyleyler.

Şehrin ba'de'l-iğtişâş çarşı pazarı gayet muntazam bir surette bina ve inşa edildiği cihetle fenne muvafık geniş cad-deler, şoseler küşâd ve tarz-ı mimarîsi zarif birçok dükkanlar ve fevkânî kahvehaneler müceddeden inşa olunarak derûn-ı memleket hüsn-i tabiatın mergûbu olacak bir derecede kesh-i ümrân ve terakkî eylemiştir.

Diyarbakir vilayetinin bulunduğu kıta dünyanın en güzel, servet-i tabiiyesi en mehzûl bir parçasıdır. Tarih-i kadîmin ekser-i sahâifi bu kıta ile iştigâl eder. İklim ve havasının itidali ve manâzır-ı tabiiyesindeki güzelliklerin kemâli cihetiyle bu daire dahilinde yaşayan insanların hüsn-i terbiye görenleri pek zeki ve zarifdirler. Kadîmden beri Âmidî ünvanıyla şöhretyâb-ı kemâl olan ulema ve şu'arâ hep Diyarbakir'de yetişmişlerdir.

Diyarbakir'de esbâb-ı ümrân tamamen mevcuttur. Arazi-i münbite ve enhâr-ı nâfi'a ile birçok dereler vilayetin her tarafını tezyîn ediyor. Dağları maden-i mütenevvi'a, harabeleri âsâr-ı atîka ile memlû bulunduğundan diyebiliriz ki, Diyarbakir vilayetini terkib eden her taşın ya maddî ya mânevî bir kıymeti vardır.

Diyarbakir bir İslâm, bir Osmanlı memleketidir.

Diyarbakir bir İslâm memleketidir. Çünkü zaman-ı İslâm'dan evvelki vekâyi' külliyyen meçhul olup ancak mevcud bulunan en metin, en cesim köprüler, en güzel cevâmi' ve medâris ve kütüphaneler ile su yolları ve çeşmeler ve sâir me'ser-i ümrâniye hep İslâm yâdigârıdır.

Diyarbakir bir Osmanlı memleketidir. Çünkü ahalişi umumen Saltanat-ı Seniyye'nin te'âlî ve temâdi-i şan u şevketi arzu-yı ciddîsiyle mütehasşis bulunuyorlar. Dahil-i vilayette Türk, Arap, Kürd, Ermeni, Süryani, Zaza lisanları müsta'mel olmakla beraber en ziyade şâyi' olan lisan lisan-ı letâfet-resân-ı Osmanîdir. Hemen her karyede, her evde bu lisan ile söylenir veya bununla mütakellim adama tesadûf olunabilir. Gerek merkez-i vilayette gerek mül-

hakâtında en ziyade nazar-rubâ-yı takdir ve temâşâ olan mebânî-ı âliye himmet-i Osmaniyân ile vücud-pezîr olmuştur. Diyarbakir'in mâ-bihî'l-hayatı olan Hamravat suyu bir Osmanlı hükümdar-ı celîlî'l-kadrinin " yâdigâr-ı kıymetdân ve Behram Paşa, Fatih Paşa, İskender Paşa, Hüsrev Paşa, Ali Paşa, Melek Ahmed Paşa camileri birer Osmanlı valisinin bergüzâr-ı bâhiri'l-itibardır.

Diyarbakir'ce maarifin terakkîsi emrinde ahîren ve bilhassa cülûs-ı meyâmin-me'nûs-ı hazret-i padişahîden beri mas-rûf olan himemât-ı müciddânenin semerâtı iktîfâ edilmeye başlandı.

Merkez-i vilayette birer îdadî-i Mülkî ve Rüşdî-i Askerî ve İnâs Rüşdiyesi mektepleri ve Hâdim-i Terakkî namıyla muntazam bir ibtidâî mektebi ve milel-i muhtelifeye mensub birçok mekâtib-i ibtidâîye bulunduğu gibi, her livâ ve kaza merkezlerinde bir rüşdiye ve müte'addid mekâtib-i ibtidâîye de mevcuttur. Binlerce etfâl bu mekteplerde tahsil-i kemâl ile iştigâl ediyor. Saye-i âlem-ârâ-yı hazret-i hilafet-penâhîde kariben neyyir-i ma'rifetin her sınıf ahali meyânına neşr-i envâr-ı füyûzât edeceğine ta'alluk eden ümidler vâsıktır.

Bir zaman vilayetimiz sanayice şöhret-i azîmeyi hâiz idi . Ezmine-i kadîme mamulâtı olarak hâlâ atıka makamunda hîfz olunan eşya memleketin vaktiyle ihrâz etmiş olduğu terakkîyâtın derecesini irâe eder.

Avrupa emtiasına râğbet, görenek-i seyyiesine teba'iyet edilmeyen evvel -şal gibi, halı gibi İran'dan tedarik edilen bazı emtia müstesna olmak üzere- bilumum havâic-i zaruriye ve müzeyyinât yerli sanatkârânın mahsul-i çîre-destî-i maharetleri olduğu gibi dahil-i vilayette imal olunan eşya-yı nefiseye hariçten de râğbet edilmektedir.

İhtilâtın tekessürü eşya ve emtia-i hariciyeye olan râğbetin de tezâyüdünü icab ettiğinden mamulât-ı dahiliyeye evvelki gibi itibar edilmemekte ve binaen aleyh sanayi yavaş yavaş tedennî eylemeye başladığı da maamafih vilayetimiz sanayice haiz olduğu ehemmiyet-i mahsûsâyı hâlâ muhafaza etmekte ve her türlü mensucat-ı harîriye ve kutniye ile kuyumculuk, sarraçlık, şurubçuluk, bakırcılık, demircilik, dehbâglik, marangozluk, yemenicilik müterakkî bulunduğu gibi hurûf ve sanayi-i saire de suret-i mükemmelede icra edilmektedir.

Devr-i münevver-i Hazret-i Abdülhamid Han'ın cümle terakkîyât-ı meşkûresinden olmak üzere merkez-i vilayette bir sanayi mektebi tesis olunmak mukarrer bulunduğundan saye-i kemalât-vâye-i hilafet-penâhîde şu'ûbât-ı idarenin umumunda meşhûd olan me'ser-i terakkîden sanayi-i dahiliyemizin de hisseyâb olacağı akvâ-yı me'mûldür.

Vilayetin Hududu

Diyarbakir vilayeti şimâlen Erzurum; şimâl-i şarkî Bitlis, Van; şimâl-i garbî tarafından Mamuretülaziz; garb-i cenubî cihetinden Halep; şark-ı cenubî taraflarından Musul vilayetleriyle ve cenuben Zor sancağı ile muhât ve mahdûd olup mesâha-i sathiyesi takriben 46.800 murabba' kilometredir.

1314 sene-i maliyesinde vilayetin Sicill-i Nüfus Nezâreti Dairesi'nce malum ve mukayyed olan ve hayme-nişin aşâir-i ekrâd ve müsta'rebenin gayri bulunan mikdar-ı nüfusu 413.525 neferden ve bunun 330.000 neferi müslim ve 44.000 neferi Ermeni ve 39.525 neferi de milel-i saire ile Yahudi ve Kıpti ve Yezidîden ibarettir.

Enhâr

Dicle Asya-yı Osmanînin Fırat'dan sonra en büyük nehri ve tarihçe en ziyade şöhret kazanan enhârın biridir. Bir kısmı merkez-i vilayete merbût olan Lice kazasına üç saat mesafede vaki tuz memlehası kurbundan diğer kısmı Ergani Madeni'ne on saat mesafede bulunan Gaydan karyesinden nebe'ân eder. Bu iki şube Eğil nahiyesi dahilinde birleşerek Diyarbakir şehrinin cânib-i yesârından geçtikten sonra şarka meyil ile şimâlden Anbar, Batman, Razvan, Botan nehirleriyle birçok enhâr-ı sağîrenin miyâhını alarak Musul önünde haylice kesb-i cesâmet eder. Ba'dehû soldan Zap-ı Esfel nehirleriyle ve Cebel nam-ı diğeri Edhem Çayı dahi bunlara munsab olarak Bağdad'a varıncaya kadar cesâmeti bir kat daha artar. Bağdad'ın alt tarafında soldan Vebala nehri ve sağdan soldan diğer bir çok enhâr dahi buna katıldığı gibi Basra vilayeti dahilinde kâin Kurna nam mevkide de Fırat nehriyle birleşip Şattülarab namını alır. İşte dehşet-bahş-ı uyûn-ı temâşâ-girân olan şu cesâmet-i fevkalâde ile -Bahr-ı Fâris namıyla yâd olunan- Basra Körfezi'ne munsab olur. Dicle'nin tûl-i cereyani takriben 1200 kilometredir.

Dicle nehri birçok arazi-yi münbîte dahilinde cereyân etmekle beraber mevrû'atca bundan edilen istifade Fırat'a nisbetle pek azdır.

Dicle Nehri'nin mecrâsı gayet dolaşıklı ve umku muhtelifdir. Dahil-i vilayetten akan kısmı hep dağlar arasından geçer. Kelekten başka vesâit-i nakliyesi yoktur. Bu kısmın seyr-i sefâine kâbil olup olmadığı meselesi ihtilâfıdır.

Diyarbakir şehri önünde nehri Dicle üzerinde mevzû' cesim bir kârgir köprü ki binası mülûk-i Emeviye'den Hişam'a isnâd olunur (80). O tarihlerde fenn-i mimarînin vâsil olduğu derece-i âliyeye bir nümûne olabilir.

(1) Cennet-mekân Sultan Süleyman-ı Kanûni hazretleri

(2) Naima Tarihi'nin üçüncü cildünden aynen menkûl olan şu fıkra müdde'âmızı te'yîd eder:

"...Padişah hazretleri bengâm-ı şitâ olmakla yetmiş bir gün Diyarbakir'de ikâmet buyurdular. Hazret-i İmam-ı Azam Türbesi'ne sim-i bamdan hâb ve şebeke ve bazı avizeler ve musanna' kandiller tertib oluñup ol diyarın meşhur üstad ve kuyumcularına yaptırıp maballine vaz' olunmak için Bağdad'a irsâl eylediler."

Murat {Nehri}

Murat nehrinin bir şubesi Erzurum vilayeti merbûtâtından Bayezid sancağı dahilinde ve Diyarın civarındaki cebelden, diğer şubesi Bingöl'den nebe'ân ve Palu kazası dahilinde hudud-ı vilayete girerek Palu'nun önünden cereyân ile Mamuretülaziz vilayeti merbûtâtından Keban Madeni civarında diğer şubesine iltihâk eder. İşte Fırat namını bu mahalden itibaren alır. Ba'dehû yine hudud-ı vilayete dühûl ile Çüngüş, Gerger, Bucak nahiyelerinden geçtikten sonra hudud-ı vilayetten çıkarak ve Birecik, Meskene, Raka, Deyr-i Zor kasabaları önünden geçerek Bağdad vilayetine girer. Vilayet-i mezkûre dahilinde şu'ûbât-ı müte'addideye inkisâm ile hayli yerleri irvâ ve ihya eyledikten sonra bâlâda beyan olunduğu vechile Kurna'da Dicle'ye karışır. Tûl-i cereyâni takriben 1850 kilometre olup tathîr seyr-i ile ekser-i mahallerinde seyr-i sefâin kabıdır.

Gerek Kürdistan, gerek el-Cezîre kıtalarında Murat nehrine birçok büyük küçük enhâr dökülür ki bunların en büyüğü Habur nehridir.

Batman Nehri

Nam-ı kadîmi Niseforyores'dir. Bu nehir Bitlis vilayeti dahilinde kâin Sason ve Kulp kazalarından nebe'ân ve cereyân eden iki su teşkil eder. Diyarbekir sancağında kâin Silvan kazasıyla Beşiri nahiyesi dahilinden geçerek Midyat kazasına merbût Hasankeyf nahiyesinde Dicle nehrine munsab olur. Tûl-i cereyânisi takriben 100 kilometre olup vesâit-i nakliyesi kelektir. Üzerinde gayet rasîn ve âsâr-ı atıkadan ma'dûd ve sanatlî bir köprü vardır. Bu nehrin sularından mezzû'ât pek ziyade müstefiddir.

Enbar Nehri

Diyarbekir sancağı muzâfâtından Lice kazasına merbût Hani kasabası derûnunda Ayn-ı Kebîr namıyla çıkan su olup Şark nahiyesini kat' etikten sonra Türkmen nahiyesi dahilinde ve Kikâ nahiyesine muzâf Köseli karyesi karşısında Dicle nehrine munsab olur. Tûl-i cereyâni takriben 45 kilometredir. Üzerinde el-yevm harab bir köprü vardır. Kış ve bahar mevsimlerinde kelek işleyebilir. Bu nehrin de mezzû'âtca faide-i külliyesi vardır.

Çağcağ Nehri

Nusaybin kasabasının cihet-i şimâliyesinde ve kasabaya dört saat mesafede vaki Dalin karyesinde Aksu ve Karasu namlarıyla iki menba'dan nebe'ân ve Nusaybin kasabası önünden cereyân ile Habur nehrine munsab olur. Bunun da kezâlik mezzû'âtca faide-i azîmesi vardır.

Sinan Nehri

Çermik kasabasının arka tarafındaki dağlardan nebe'ân ve aşağıya doğru cereyân ile Fırat nehrine munsab olur.

Dağlar

Vilayetin Arazisi

Çöl cihetine düşen Mardin sancağının kısm-ı cenûbiyesinden başka umumiyetle dağlık ve arızalıdır. Bu dağlar başlıca iki silsileye inkisâm eder. Birincisi Asya-yı Osmanînin en büyük dağlarından olan Toros cebel-i silsilesine tabî ve vilayetin kısm-ı şimâlisinde vaki olup Fırat vadisini Dicle nehri havzasından tefrîk eden Akdağ silsilesidir.

Akdağ silsilesi vilayeti garb, şimâl ve şimâl-i şarkî cihetlerinden ihâta eder.

Şimâl-i Garbî Cihetinde Bulunan Akdağ Silsile-i Cibâli

- 1- Mihrab dağı: *Maden bududunda*
- 2- Karadağ: *Çermik ve Siverek kazaları arasında*
- 3- Bosma
- 4- Girovan-ı Çemen Dağları: *Çermik kazası dahilindedir.*
- 5- Şeyhler
- 6- Çüngüş

Silsile-i Mezkûrenin Şimâl Cihetinde Bulunan Kısmı

- 1- Ebu Tahir dağları: Çermik kazasına tabî Çüngüş nahiyesi dahilinde
- 2- Gümâyık

(1) Fransa meşâbir-i ulemasından Bouthe esâmî-i bâssa ve istilabât-ı ulûmu câmi' olan lûgat-ı meşhurunda Niseforyores'i Habur nehrinin ism-i atîki olmak üzere kayd ve irde ediyor.

- 3- Ergani dağları: Maden sancağına merbût Ergani nahiyesinde
 4- Sivan dağı: *Pahu kazası dahilinde*
 5- Demirkapı dağı: *Kaza-yı mezkûrun cihet-i cenûbiyesinde*
 6- Piran
 7- Nerib dağları: *Maden sancağına merbût Eğil nahiyesi dahilinde*
 8- Eğil
 9- Havileyn
 10- Lice
 11- İtak dağları: *Lice kazası dahilindedir.*
 12- Şımşım
 13- Hazro dağları: *Silvan kazasına muzâf Hazro nahiyesi dahilinde*

Yine Silsile-i Mezkûrenin Şimâl Cihetinde Bulunan Kısımları

- 1- Mihrani
 2- Tercil dağlarıdır ki *her üçü de Silvan kazası dahilindedir.*
 3- Mefarkiy
 İkinci silsile Cudi dağı silsilesidir ki vilayetin cenûb, garb ve cenûb-i şarkî cihetlerinde bulunur.

Cudi Dağı Silsilesinin Cenub Cihetinde Bulunan Kısmı

- 1- Cudi dağı: *Cizre kazasında*
 2- Savur
 3- Ömeryan dağları: *Avine kazasında*
 4- Mardin
 5- Kabala
 6- Dirgafran
 7- Ömer Ağa Pınarı dağları: *Mardin dahilinde*
 8- Şeyhan
 9- Sürgücü
 10- Ğurs
 11- Mazı
 12- Metinan dağları: *Derik kazasında*

Silsile-i Mezkûrun Diyarbekir Cihet-i Şarkîyesindeki Kısmı

- 1- Midyat
 2- Kercevs
 3- Çelik dağları: *Midyat kazası dahilindedir.*
 4- Hasankeyf
 5- Ahmedi

Bu dağlarda gayet soğuk ve latif sular, güzel havalı yerler bulunur. Yazın Diyarbekir'de hissolunan hararet-i müz'iceden dağlarda eser yoktur. Hayat-efzâ serinlikler, afiyet-bahşâ havalar mevsim-i sayfa o cibâl ve sengistana behiştî bir şekil ve letâfet verir.

Vilayet dahilinde Cizre kazası pışgâhındaki Cudi dağının sefine-i Nuh Aleyhisselâm'ın müstakarrı idüğü müsbet ve mütevâtirdir.

Ormanlar

Dahil-i vilayette kereste ihrâcına salih ormanların fikdâni hakikaten şâyân-ı tessüftür. Vaktiyle bu havaliye zinet-bahş olan vâsi' ormanlar mamuriyet-i mahalliye tezyide hâdim bulunmuş iken menileketin kurûn-ı ulâ ve vüstâda uğradığı mücadelât-ı mütevâlîye ve müteselsile ile ormanların emr-i muhafazasına ahali tarafından itina edilmemesinden dolayı o menâbi'-i servet ve ümrân mahv ve nâ-yâb olup gitmiştir.

Şimdi Havileyn Nerib, Derik dağlarından çıkarılan meşe ağaçlarıyla ancak levâzım-ı ihrâkiye tedarik olunabiliyor. Kerestelerin kısm-ı a'zamı suret-i mahsusada yetiştirilmekte olan kavak ağaçlarından, bir kısm-ı kafili de cevizden istihsâl edilmektedir.

Devr-i hazrın âsâr-ı nâfî'a ve meşkûresinden olmak üzere üç dört sene akdem Orman ve Maden Nezâret-i Celîlesinden vilayet-i celîleye bir hayli Okaliptüs tohumları irsâl olunmuş ve şu tohumların zürre'â tevzî'yle suret-i gars ve timarı tarif olunmuş ve bu tohumlardan hayli kimseler gars etmiş ise de mevsim-i şitâdaki bürûdete tahammül edemediği cihetle yetiştirilememekte idüğü anlaşılır.

Madenler

Dahil-i vilayette mevcut ma'âdin Ergani Madeniyle Hoşin, Eğil, Hacı Behram, Hazro, Cas (Alçı), Kireç madenlerinden ve Lice memlehasından ibarettir.

Bu madenlerin bir kısmı işletilmekte ise de bir kısmı mu'attal duruyor.

Ergani Madeni

Hicretin 512 tarihinde keşf olunmuştur. Kibrit-i nühâsdan ibaret olan cevheri yüzde yirmiden otuza kadar bakır, yüzde otuz kükürtle, yüzde kırk mikdarı demiri muhtevîdir.

Cevher eh'âd-ı selâseyi hâvi ve murabba'î yahud müsemmeniyü's-şekl olup mütebellir "Kristalize" olarak bulunur. Cevherin reng-i tabiiyesi tunca müşâbih ve ekseriyâ siyaha mâil sandır. Habbeleri miknatsız demir olmak üzere görünür. Kömür üzerinde dumani zuhûr ederek bundan tenkâr ile halis bakır busûle gelir. Zikrolunan kibrit-i nühâs tabiaten altın ile kibrit-i hadîde müşâbih ise de çakı ile kesilirken parça parça kopmayıp dağıldığından altın olmadığı anlaşılır.

Kibrit-i nühâsın cevheri granit olup akab tabir olunan tabaka derûnunda kibrit-i hadîd ve ekseriyâ kibrit-i rasâs, tutyâ ve fahm-i nühâs ile birlikte bulunur. Mezkûr kibrit-i nühâsın reng-i tabiîsi, sarılığının ziyade olmaması, çekice gelmemesi pek de nemâli olmadığını gösteriyor. Şu cevher eritilip bakır haline konulduktan her işte isti'mâl olduğu gibi bundan göztaşı dahi istihsâl olunur.

Ecza-yı kimyevîden çelik tabir olunan kibrit-i hadîd dahi bu cevherden hâsıl olur. Ergani Madeni cevheri Cindere tabir olunan mahalde ve yığın halinde bulunarak yirmi bin metre murabba'î kadar mahalli istû'âb eder. Sath-ı arzdan amûdî olarak otuz metrede cevhere yetişilir. Tabakaları birbirine mülâsık ve meyilleri muhtelif olduğundan âlât-ı hendesiye ile yığın olamaz.

Maden kasabasını teşkil eden mahallâtın Arabameydanı denilen mahalde de cevher tabakaları mevcut bulunduğunu bazı emârât-ı fenniye gösteriyor.

Altın düzü tabir olunan mahalde ve sath-ı zeminde dahi cevher var ise de Cindere cevheri gibi nemâli olmadığından işletilmemektedir.

Ergani Madeni bir su yolu ile dokuz aded mağaradan ibaret olup bunların altısı imal olunmakta ve üçü su yoluna menfez itihâz edilmektedir. Zikrolunan su yolu ile mağaralardan senevî on iki milyon kıyye-i a'sârî râddelerinde cevher alınır. Su yolu tabir olunan bakırlı sudan keyfiyet-i istifade şu oluyor ki, Kibrit-i nühâs tabakalarının bulunduğu mahal üzerine kar ve yağmur yağdııkça suları tabakalardan içeri geçerek suyun terkibinde bulunan müvelidü'l-humûza ile nühâs arasında bir imtizâc-ı kimyevî hasıl olduğundan suyun içine konulan demir bir kaç gün zarfında ham bakıra tahavvül eder. Şu ham bakır kal edildikte yüzde yetmiş kadar sâfi nühâs alınır. Madenin mezkûrda eski Macar usulü üzere dört tane izâbe firmı ve iki yüz otuz dört aded filika ocakları mevcuttur. Madenin cevherine had ve nihaye yoktur. Yalnız ihrâk ve izâbe için muktezî kırma ve karartma kömürünün mahalli -ahali ile madencilerin ormanı hüsn-i isti'mâl edememeleri sebebiyle- uzaklaşmıştır.

Hoşin Madeni

Maden sancağı merbûtâtından Palu kazasına muzâf Hoşin nahiyesinde bir nühâs madeni damar halinde mevcut olup bir mağara ve bir su yolundan ve cevheri kibrit-i nühâs'dan ibarettir. Bu cevher yüzde beşten ona kadar sâfi bakır verir. Burada iki aded izâbe firmıyla bir kal ocağı ve sekiz aded falaka mevcuttur. İltizâmen hafır ve imal olunur. Hasılatının yüzde beşi cânib-i mîriye aittir. Cevheri her ne kadar Ergani Madeni cevheri gibi nemâli değilse de cevânib-i erba'ası orman ve meşe ve ardıç ağaçlarıyla muhât olduğundan mahrûkâtca suhûlet-i azîme mevcuttur. Ergani Madeni'ne nisbetle ikinci derecede bir madendir.

Eğil Madeni

Yine Ergani Madeni sancağı dahilinde ve Eğil nahiyesinin Pürçeman karyesinde bir kurşun madeni mevcuttur. Bu kurşunun beher kıyyesinde bir buğday kadar halis gümüş bulunduğundan gümüş için imalinden istifade olunmazsa da kurşun için imali faydalıdır. Şu madenin cevheri iki nevi olup biri fahmitit-i rasâsdan, diğeri kibrit-i rasâsdan ibarettir. Elli sene mukaddem mültezim ma'rifetiyle imal olunurdu. Muahharan düçar-ı tatil olunmuş idi. On on beş sene mukaddem bazı zevât yine iltizâm ile imal etmeğe başlamışlardır.

Hacı Behram Kömür Madeni

Mardin sancağı dahilinde ve Hacı Behram nahiyesinde vapur kömürü madeni evvelce keşf olunup bir mikdar

kömürü Bağdad vilayetine irsâl ve vapurlarda isti'mâl olunmuş idi ise de bu madenin bulunduğu yerle Dicle nehri arasındaki mesafe onbeş saati mütecâviz ve şu mesafenin sa'bu'l-mürûr, dağlık araziden ibaret bulunması madenin işletilmesine mani olmuştur. İhrac olunacak kömürleri Dicle nehrine îsâl edebilecek bir vasita-i serî'a-i nakliye mevcut olsaydı, şu madenden pek çok temettu' husûlü me'mûl idi.

Hazro Madeni

On sene mukaddem Diyarbekir sancağına tabi Silvan kazası merbûtâtından Hendîf karyesi civarında kükürlü bir demir madeni keşf olunmuştur. Şu maden zac yağı imali için kükürd madeni yerinde ve bir nevi kırmızı boya imaliyle cam ve bazı madeniyâtın tathîrinde isti'mâl olunur. Bu madenden buraca başka suretle istifade imkanı bulunmadığından şimdilik imalinden sarf-ı nazar olunmuştur.

Lice Memlehası

Diyarbekir sancağı merbûtâtından Lice kazasının kaymakam makarı olan ve kadîmen itak veya itak namıyla mu'anven bulunan kasabaya iki buçuk. Diyarbekir'e on saat mesafede vaki Malik karyesinde ve sengistan bir mahalledir. Dicle nehrinin Lice kazasından gelen şubesi bu memleha civarında nebe'ân eder. Her biri on iki metre umkunda iki kuyu ve iki havuz ile altmış beş tâbe mevcut olup senevî doksan beş bin kilo tuz ihrac ve çıkarılan tuzlar senesi içinde sarf olunur.

Lice memlehasından çıkarılan tuz mahall-i mütecâvirede sarf olunarak vilayetin tuzca olan ihtiyacâtını kâmilen izâl-eye kâfi değildir. Bu bâbdaki noksan ve ihtiyaç Siird sancağı dahilinde bulunan memlehalardan ikmâl ve istifâ olunur.

Cas Madeni

Cas alçı demektir. Buraca badana işlerinde kullanılır, bir nevi beyaz topraktır. Bu toprak Lice kazasından merkeplerle mütemâdiyen Diyarbekir'e nakl olunmaktadır. Vilayetin sair mahallerinde dahi beyaz toprak var ise de badana işinde bu cas gibi yararlı değildir.

Kireç

Bir nevi beyaz taş olup bu taşlar mahsus ocaklarda yandırılarak kireç istihsâl olunur. Bir çok kurâ halkı bununla işigâl ettiği gibi Diyarbekir'in demirci esnafı dahi ocaklarında kireç taşı yakmakla ateşten iki kat istifade ederler.

Diyarbekir'in ebniyesinin taştan olması ve su yollannın kesret-i ta'addüdü cihetiyle pek çok kireç sarf olunmaktadır.

Ziraat

Diyarbekir vilayetini teşkil eden arazinin fitrattan aldığı hisse-i feyz ve bereket fevkalâdedir. Bu topraklarda limon, portakal, hurmadan başka her türlü zehâir ve fevâkîh yetiştirilebilir.

Arazinin kuvve-i inbâtiyesi bir derecededir ki toprağı gübrelemek ve suver-i saire ile terbiye ve istihzâr etmek gibi tekellûf ve ihtimam ihtiyâr edilmemekle beraber yine ziraatten oldukça istifade olunur. Burada ziraatçe takip olunan usul, tarz-ı kadîmden ibaret olup şimdîye kadar hiç eser-i teccîd gösterilmemiştir. Ne âlât ve edevât-ı cedîdeye meyil ve râğbet ne de fenn-i ziraatın mukteziyâtına tatbik-i hareket olunur.

Asr-ı mesud-ı hazret-i hilafet-penâhînin müessir-i ümrâniye ve medeniyesinden olmak üzere ahaliye usul ve âlât-ı cedîde ile fenn-i ziraatı talim ve göstereceği âsâr-ı fevâidi ta'mîm için vilayetimizce bir nümune çiftliğinin tesis ve küşâdı hususunda mutasavver ve derdest-i muhaberedir.

Vilayetin başlıca ziraatı buğday, arpa, darı, mercimek, pirinç, susam, keten tohumu, kırmızı biber, pamuk, meyan kökü, mazi, soğan, sarımsak ve her türlü sebze ile badem, fındık, batum, üzüm, kavun, karpuz, zeytin, unnab, incir, nar, vişne, kiraz, elma, şeftali, encaz ve sair envâ-i ve fevâkihten ibarettir.

Hele Dicle'de yetişen büyük kıtadaki kavun, karpuz hiçbir yerde husûle gelmez. Bu karpuzların bazan elli kıyye, kavunların da yirmi beş kıyye sikletinde olduğu pek çok defalar görülmüştür.

Ticaret

Vesâit-i nakliyenin fikdânı cihetiyle vilayetin muamelât-ı ticariyesi istidadı nisbetinde terakkî edememektedir. (Ziraatın mahdud bir daire dahilinde kalmasına da bu fikdân-ı vesâit sebep olmakta bulunduğu gibi).

Maamâfih vilayetin ticaret-i umumiyesi eyalât-ı mütecâvireye nisbetle müterakkî sayılabilir. 1313 sene-i maliyesi zarfında vuku bulan ithalat ve ihracatın en ziyade mukâriri: sıhhat ve şâyân-ı itimad olan istatistiği ber-vech-i zîr ilan olunur:

İhracat

Osmanlı Lirası

Memâlik-i Ecnebiyeye

59.000	Yapağı
5.500	Filek
10.250	Mazı
2500	Zamk
3250	Keçi ve oğlak derisi
1500	İpek kozası ve kamçı başı
3250	Kürk imaline sâlih hayvan postu
1250	Badem
750	Eşya-yı mütenevvi'a
87250	Memâlik-i ecnebiyeye vuku bulan ihracat yekûnu
35.000	Koyun ve keçi
20.000	Yağ
500	İnek ve öküz
10000	Bakır
15000	Pirinç
14000	Keçi derisi
2000	Akmişe-i harîriye ve kutniye
1000	Kereste
35000	Buğday
8000	Eşya-yı mütenevvi'a
140500	Vilayât-ı saireye vuku bulan ihracat yekûnu
227750	Mecmû'-ı ihracat

İthalat

Osmanlı Lirası

Memâlik-i Ecnebiyeden

45.000	İplik
15.000	Bez
5250	Basma
3000	Kalay ve nişadır
4000	Çivit
2500	Camus derisi
10000	Petrol gazı
10000	Kahve
10000	Şeker
10000	Çuha ve saire
3000	Kibrit

Osmanlı Lirası

Memâlik-i Ecnebiyeden

3000	Kağıt
3000	Kundura keresteşi
2500	Fes
2500	Demir çivi
1500	Boya

Osmanlı Lirası**Memâlik-i Ecnebiyeden**

2000	Demir
3250	Bakır
1000	Yazma
750	Fanila
1500	Mücevherat
3000	Emti'a-i İraniye
17500	Eşya-yı mütenevvi'a
159250	Memâlik-i ecnebiyeden vuku bulan ithalat yekûnu

Osmanlı Lirası**Vilayât-ı Saireden**

6250	Sabun: Haleb vilayetinden
3500	Manusa: Haleb ve Mamuretülaziz vilayetlerinden
8000	Ağnâm: Erzurum ve Bitlis vilayetlerinden
12000	Tuz: Bitlis vilayetinden
600	Eşya-yı mütenevvi'a
35750	Vilayât-ı saireden vuku bulan ithalat yekûnu
195.000	Mecmû'-ı ithalat

Vilayetin Muhasebe-i Vilayetten Verilen 313 Senesi Vâridât ve Masârıfı**Vâridât****Masârıfât**

6290582	Emlak vergisi	195506	Şer'iyeye
1282322	Temettu'	1284586	Dahiliye
1681642	Bedel-i askerî	707436	Adliye
4860798	Ağnâm rüsûmu	-	Nâfi'a
	Deve	858632	Maliye
5662395	Maktû'an ihale olunan	234271	Maaşât-ı Zâtiye
	A'şâr	13350	Orman ve Ma'âdin
397294	Emaneten idare olunan	295086	Eshâm-ı mütenevvi'a
217443	Emlak-ı emiriye hasılatı	3138600	Jandarma Alayı
230120	Rüsûm-ı mütenevvi'a	367462	Polis
143408	Emlak ve tapu harçları	7094929	Yekûn
186349	Muhakeme harçları		
2052	Me'âdin		
190403	Hasılat-ı müteferrika		
17544808	Yekûn		

Vilayet Evkaf Muhasebesinden Alınan Üç Yüz On Üç Sene-i Maliyesi Vâridât ve Masârıfı Muvâzenesi

Mikdar-ı Tahsilat

Para	Kuruş	
619	10	İcâre-i müeccele
95196	20	İcâre-i vâcideden
15503	35	Harc-ı muhasebe ve kurban
22661	30	Kurâ-yı mevkûfe a'sâr bedeli
2895	36	Ferâğ ve intikal harcı
3844	6	Tevcih-i cihât harcı
8576	11	Zuhûrât ve hasılat-ı müteferrika
14144	28	Sene-i sâbıkadan müdevver mevcut-ı sandık
491475	24	Sene-i merkûme Şubat cetveli mücebince tahakkuk eden aksâm-ı mütenevvi'a vâridâtından mal sandıklarıyla mütevâliyât ve müste'cirât düyünü
654878	00	Yekûn

Mikdar-ı Masârıf

20634	5	Memurîn maaşâtı
3202	12	Memurîn aidatı
3778	20	Masârıfât-ı müteferrika
28298	10	Veziyet-i hademe ve sâliye maaşı
68143	30	Masârıf-ı mu'tâde ve tamirat ve inşaat
4543		Reddiyât
15514	20	Hazine-i celîleden havale verilen maaşât-ı zâtiye
24413	30	Hazine-i celîleye irsâlât-ı nakdiye
16874	26	Tahsilat fazlasından sene-i âtiyeye devrolunan
491475	24	Bu dahi bakıyye-i tahsilattan sene-i âtiyeye devrolunan
654878	00	Yekûn

Vilayete Aid İmarât ve İcraat-ı Hayriye

Teşkil-i vilayetten vali-i lâhık atüfettü Halid Bey efendi hazretlerinin zaman-ı idare-i âlilerine gelinceye kadar her vali devrinde vücuda gelen âsâr ve müessesât bundan akdem neşrolunan sâlnâmelerimizde mûnderictir. Mîr-i müşârun-ileyh hazretlerinin bidâyet-i memuriyet-i celîlelerinden beri memleketimizde suret-yâb-ı vücud olan me's-er-i ümrâniye ve terakkiyât-ı hayriye dahi ber-vech-i zîr ta'dâd olunur.

1- Esna-yı iğtişâsta muhterik ve münhedim olup adeta bir harabezâr şeklini alan memleketin vasatında kâin sekiz yüz bâb dükkanı muhtevî Çarşı-yı Kebîr'in keşide ettirilen harita mücebince bir tarz-ı dil-nişinde müceddeden bina ve inşa ve fenne muvâfık ve vâsi' caddeler, şoseler küşâdıyla beraber eski Buğday Pazarı meydanında etrafı demir parmakçalı yaptırılan büyük bir havuza ve müte'addid çeşmelerine su isâle ve icrâ edilmiştir ki çarşı halkı bundan pek çok istifade etmekte ve manzara-i dil-küşâsı da etraf-ı erba'asında bulunan dekâkinin kıymetine şeref vermektedir. Çarşı-yı Kebîr'in işbu inşaat-ı cesîmesi on beş bin lira masrafla husûle geldiği tahmin olunmaktadır.

2- Fatih Mehmed Paşa Cami-i Şerifi avlusunun cânib-i şarkiyesinde kâin münhedim olan Latifiye Cami-i Şerifi'dir. Bu cami Şafi mezhebine mahsus ve vâridât-ı vakfiyesi mefkûd olduğuna ve Diyarbekir şehrinde ise cemaat-ı müs-limin-i Şafiye için bundan mâ'adâ minberli Cami-i Şerif olmadığına mebnî ba'de'l-keşf müceddeden imar ve inşa ve tefriş edilerek derûnunda salât-ı hamse edâ ve bu vesile ile dua-yı izdiyâd-ı ömür ve şevket-i hazret-i hilâfet-penâhî

tilâvet ve ifa edilmekte bulunmuştur. Cami-i şerif-i mezbûrun masârif-i inşaiye ve tefrîşiyesine onbeş bin kuruş masraf vuku bularak bunun on bin kuruşu Ma'âbid-i İslâmiye İânesi'nden, kusûru da sair hamiyet-mendân ahali taraflarından verilen îâne ile itmâm ve ikmal olunmuştur.

3- Evkaf-ı mazbûtadan Hanzâde Cami-i Şerifi olup bunun da iğtîşâş esnasında münhedim ve musakkafat-ı vakfiyesi muhterik olmuş ma'âbiddan bulunduğu cihetle gerek Ma'âbid-i İslâmiye İânesi'nden ve gerek sair vâridât-ı vakfiyesinden yedi bin kuruş mikdarı masrafla suret-i mükemmelede inşa ve tefrîş edilerek derûnunda eda-yı salât-ı hamseye mübâşeret kılınmıştır.

4- Evkaf-ı mülhakadan olup bir güne vâridât-ı vakfiyesi olmamakla otuz kırk seneden beri harab u yebâb olan ve adeta bir mezbele şeklini alan İmâdiye Mescid-i Şerifi'dir ki üç bin beş yüz kuruş mikdarı bir meblağın kâmilen vali-i müşarunileyh hazretleri cânibinden sarfiyla bir tarz-ı bihterinde müceddeden bina ve inşa ve avlusu derûnuna bir de havuz yaptırılarak Müftüzâdelerin konakları suyunun ayağını isâle ve icra ettirmiş ve mescid-i mezbûru suret-i mükemmelede bi't-tefrîş şehri kırk kuruş vazife ile bir imam nasb ve tayin ve maaşını da taraf-ı vilayet-penâhîlerinden temin eylemişlerdir.

5- Evkaf-ı mazbûtadan Hasırlı Mescidi'dir. Bu da iğtîşâştta münhedim olanlardan bulunmakla Ma'âbid-i İslâmiye İânesi'nden üç bin kuruş ifrâz olunarak inşa ettirilmiştir.

6- Evkaf-ı mülhakadan ve vâridât-ı vakfiyesi mefkûd takımdan İbn-i Müderrisî Mescidi'dir ki buna da iki bin beş yüz kuruş Ma'âbid-i İslâmiye İânesi'nden sarfiyla inşa ve derûnunda fevkânî bir hücre ve avlusunda bir havuz bina edilerek zayi olan kadim suyu da zâhire çıkarılıp havuza isâle kılınmıştır.

7- Evkaf-ı mazbûtadan Kaşık Budak Mescidi'dir. Bu mescid ba'de'l-iğtîşâş münhedim olduğu cihetle esna-yı iğtîşâştta muhterik olan üç bâb vakıf dükkânı için Ma'âbid-i İslâmiye İânesi'nden ifrâz edilen bin beş yüz kuruşla tamir ve tefrîş ettirilmiştir.

8- Evkaf-ı mülhakadan Hüsameddin Mescid-i Şerifi'yle derûnunda defin-i hâk-ı ıtırnâk olan e'izze-i kirâmdan Hançergüzâr hazretlerinin türbe-i saadetleridir. Bunların müşrif-i harab ve muhtac-ı tamir olduğu manzûr-ı âlî-i vilayet-penâhîleri olmasıyla ve vâridât-ı vakfiyesi de pek cüz'î bulunmasıyla taraf-ı devletlerinden beş altı yüz kuruş sarf ettirilerek imar ve ihyâ edilmiştir.

9- Esna-yı iğtîşâştta vakıfları hasar-dide olan Cami-i Kebîr ve Ali Paşa Camii [ve] Şâfiiler mescidleriyle Camiü's-Safa ve Sin Camii ve Memedin ve Muallak ve Paşa ve Çakal ve Ali bin Reşid ve Kadı Ali Halife ve Hazret-i Ömer cevâmî' ve mesâcidinin kısmen tamire ihtiyaçları bulunmasıyla Ma'âbid-i İslâmiye İânesi'nden beherine münasib mikdar akçe ifrâziyla komisyon-ı mahsûsanın nezâreti tahtında emr-i tamirâtına sarf ettirilmiştir.

10- Evkaf-ı mülhakadan Sultan Sa'sa'a radiyallâhu anh efendimiz hazretlerinin cami-i şerifleriyle İbn-i Sin Camii'nin harem daireleri tabanı kâmilen tahta döşeme ile kaplatılmıştır.

11- Evkaf-ı mazbûtadan olup müşrif-i harab olan Mesudiye Medresesi eyvan ve hücreleri vâridât-ı vakfiyesinden suret-i mükemmelede imar ve hücrelerin kapı ve pencereleri tecdid ile talebenin sıhhatleri muhafaza ve rahatları temin edilmiştir.

12- Sahâbe-i kirâmdan Malik-i Ecder hazretlerinin nâil-i inhidâm olan ve bir güne vâridât-ı vakfiyesi bulunmayan türbe-i şerifeleri için ittisâlindeki arsanın mübâyâ'asıyla ileride ihdâs ve inşası mutasavver olan bir imarethanenin irâdesi istihsâl oluncaya değin şimdilik mahkeme-i şer'iyyece vesâyet akçelerinden yedi sekiz bin kuruşun bi'l-ifrâz müzeyyen ve mükemmel bir suretle müceddeden bina ve ittisâlinde kârgir ve çifte kemerli bir eyvan ve iki kanatlı büyük bir de kapı inşa ettirilmiştir.

13- E'izze-i kirâmdan Sarı Saltah hazretlerinin münhedim olan kubbe-i şerifeleri için sarfına lüzum görünen bin kuruştan beş yüz kuruşu taraf-ı vilayet-penâhîden ve beş yüz kuruşu da vasiyet akçesinden itâ edilerek metin ve rasîn bir surette bina ve inşa edilmiştir.

14- E'izze-i kirâmdan İçkale derûnunda defin-i hak-ı ıtırnâk Şeyh Tahir-i Halvetî hazretlerinin müşrif-i harab olan türbe-i şerifeleri için de vesâyet akçesinden dört yüz kuruşun sarfiyla imar ettirilmiştir.

15- E'izze-i kirâmdan ve Sadeddin-i Cibâvî kuddise sırrıhu'l-âli evlâdından Abdurrahman Gazi hazretlerinin münhedim olan ve vâridât-ı vakfiyesi bulunmayan türbe-i şerifeleri için yedi yüz altmış kuruş taraf-ı vilayet-penâhîden sarf ile müceddeden bina ve inşa kılınmıştır.

16- Esna-yı iğtişâsta müşrif-i harab olan Hâdim-i Terakki nam mektebin tevsî-i intizamı ve emr-i idaresinin temini maksadıyla vasiyet ve iâne akçelerinden on beş bin kuruş bi'l-ifrâz suret-i mükemmelede imar ve ittisâlinde vâridâtı mektebe ait olmak üzere tahtânî ve fevkânî bir lokanta, bir de misafirhâne müceddeden bina ve inşa ettirilmiştir.

17- Mardin'de Ebâ Bekir es-Siddik radiyallahu anh efendimiz hazretlerinin sülale-i tâhirelerinden Şeyh Abdullah hazretleriyle, Şeyh Abdülkadir-i Geylanî kuddise sırrıhu hazretleri evladından olan Şeyh Abdülaziz hazretlerinin türbe-i şerifeleri taraf-ı vilayet-penâhîden yedi yüz kuruş sarfiyla tamir ettirilmiştir.

18- Diyarbakir'de evkaf-ı mazbûttadan Fatih Mehmed Paşa Cami-i Şerifi kubbelerinin çinko ve kurşun kaplaması ve minaresinin şerefe tamirâtı ile aleminin müceddeden çinko kaplatılması ve Payas ve Hamravat su yollarının inşaatı için vâridât-ı vakfiyesinden altı bin beş yüz kuruşun sarfiyla suret-i mükemmele de imar ve inşa ettirilmiştir.

19- Yine evkâf-ı mazbûttadan Melek Ahmed Paşa Cami-i Şerifi'nin su yollarıyla musakkafât-ı vakfiyesinden Melek Ahmed Hamamı için vâridâtından iki bin beş yüz kuruş sarf ettirilerek tamirâtı icra kılınmıştır.

20- Ergani'de evkaf-ı mazbûttadan Zülkifl en-Nebî aleyhisselâm efendimiz hazretlerinin makam-ı mübarekleri müzeyyen bir suretle tamir ve tefriş edilmiştir.

21- Siverek kazasının Viranşehir nahiyesinde evkaf-ı mazbûttadan Eyüb en-Nebî aleyhisselâm efendimiz hazretlerinin makam-ı nebevîleri kubbesi çinkoya kaplatılmış ve makam-ı müşârunileyhe türbedâr ve hademesine münasib mikdar vazifeler tahsis olunmuştur.

22- Silvan kazasının Mefârikin kasabasında evkâf-ı mülhakadan ve âsâr-ı atıkadan olup müşrif-i harab ve mâil-i inhidâm olan Kara Behlül Cami-i Şerifi pek mükemmel bir suretle vâridâtından tamir ve inşa ve derûnunda bir mekteb-i ibtidâî ve müte'addid abdesthaneler bina edilmiştir.

23- Diyarbakir'de sahâbe-i kirâmdan Sultan Şecaüddin radiyallâhu anh efendimiz hazretlerinin türbe-i şerifeleri mefrûşâtı teccid ve türbenin ittisâlindeki arsanın da etrafına duvar çekilerek bahçe şekline ifrâğ kılınmıştır.

24- Yine evkaf-ı mazbûttadan Kadı Camii derûnunda defin-i hâk-ı ıturnâk vâkif ve bânî Kadı Ali Halife'nin münhedim olan merkad-i şerifleri vâridâtından bin küsur kuruş sarfiyla bir tarz-ı bihînedede müceddeden inşa olunmuştur.

25- Midyat kasabasında iâne-i ahali ve memurîn ile müceddeden bir cami-i kebir, bir de minare inşa edilerek derûnunda eda-yı salât-ı hamse edilmekte bulunmuştur.

Maarife Ait İcraat ile Emâkin-i Emîriye İnşaatı

26- **Mardin Mekteb-i Rüşdiyesi:** Mardin'de isticâren mekteb-i rüşdî ittihâz olunan hanenin dayyık ve hıfzu's-sihhaya gayr-i muvafık olduğu esna-yı devirde manzûr-ı âli-i vilayet-penâhîleri olmasıyla icrâ buyurulan teşvikât üzerine memurîn ve hamiyet-mendân ahali taraflarından iki yüz kırk lira mikdanı vuku bulan iâne ile müceddeden bir mekteb-i rüşdî bina ve inşa ve bu mektep için taraf-ı âli-i vilayet-penâhîden beş lira iâne itâ edilmiştir.

27- **Cizre Mekteb-i Rüşdisi:** Cizre kasabasında şimdiye kadar mekteb-i rüşdî binası tesis olunmadığı devren Cizre'yi teşriflerinde meşhûd-ı âli-i vilayet-penâhîleri olmakla derhal icra buyurulan teşvikât ve terğibât üzerine memurîn ve hamiyet-mendân-ı mahalliye cânibinden vuku bulan iâne ile müceddeden bir mekteb-i rüşdî inşa kılınmış ve beş lira da taraf-ı âli-i vilayet-penâhîden iâne buyurulmuştur.

28- **Avine Mekteb-i Rüşdiyesi ile Telgrafhanesi:** Avine kazasının merkez-i hükümeti olan Savur kasabasında şimdiye kadar mekteb-i rüşdî ile telgrafhane olmadığı cihetle orada da icra buyurulan teşvikât üzerine memurîn ve hamiyet-mendân ahali taraflarından yüz yirmi lira iâne cem' olunarak her iki bina da müceddeden inşa ve şu sırada da cânib-i âli-i vilayet-penâhîden beş lira iâne itâ kılınmıştır.

29- **Çermik Mekteb-i Rüşdiyesiyle Telgrafhane ve Hükümet Konağı:** Çermik kasabasında vaki hükümet konağı pek dayyık ve memurini istî'âba gayr-i kâfi olduğu gibi mekteb-i rüşdî ittihâz olunan harab bir mescid de mektebe elverişli olmadığına ve kasaba-i mezbûrede henüz telgrafhane dahi yapılmadığına binâen orada da taraf-ı âlî-i vilayet-penâhîden vuku bulan teşvik ile memurîn ve hamiyet-mendân ahali cânibinden iâneten cem' edilen meblağdan hükümet konağı ittisâlinde seksen bir liraya mübâya'a olunan hanenin fevkânî ve tahtânî dört odası telgrafhane ve beş odayı hâvi olan diğer tarafı mekteb-i rüşdî ittihâz ve bahçe ciheti de hükümet konağına ilave ve ifrâz edilerek muamele-i lâzimleri ifa ve beş lira da iâneten cenâb-ı vilayet-penâhîlerinden itâ buyurulmuştur.

30- Maden Kasabası Mekteb-i Rüşdiyesi'nin muhtac-ı tamir olan mahalleri imar ve inşa ve hapishaneye de müceddeden su isâle ve icrâ ettirilmiştir.

31- Palu kazasında müteferrik suretiyle istifcâren hükümet konağı ittihâz edilen mahaller hükümetin şan ve şerefiyle mütenâsib olmadığı esna-yı devirde manzûr-ı âlî-i vilayet-penâhîleri olmasıyla oraca da icra kılınan teşvikât ve memurîn ve hamiyet-mendân ahali taraflarından vuku bulan iânât ile müceddeden bir hükümet konağı yaptırılmış ve bunun için de taraf-ı âlî-i vilayet-penâhîden beş lira iâne verilmiştir.

32- Mukarrerât-ı islâhiye cümlesinden olan teşkil-i nevâhî kol müdürlüğü merkezlerinden Mirulyan ve Baharlu ve Gerburan ve Habzbeni ve Piran ve Berdinç ve Beher ve Ergani ve Güran ve Kallış nahiyeleri merkezlerinde de birer mekteb-i ibtidâî bina ve tesis ve icab eden muallimleri merkez-i vilayetce intihâb ve tayin buyurulmuştur.

Turuk ve Me'âbir

33- Üç yüz on üç sene-i maliyesi ilk ve son baharlarında vilayet dahilinde müceddeden ve tamiren vuku bulan turuk inşaatının mikdarı kırk dört bin altı yüz yetmiş metre tülünde olup bundan Bitlis tarik-i askeriyesiyle vilayete ait olan ve Silvan tarıkında inşa edilen on beş bin metrenin on üç bin üç yüz doksan iki metresi mükemmel şose olduğu gibi bin altı yüz sekiz metresinin de tesviye-i türâbiyesi icra ve külliye şose halinden çıkan Haleb Caddesi'nde vaki Siverek tarikiyle Samsun Caddesi olan maden tarıkında da tamiren inşa edilen yirmi dokuz bin altı yüz yetmiş metreden on üç bin sekiz yüz kırk metresinin şosesi mükemmel inşa kılınp on beş bin sekiz yüz otuz metresi de derdest-i ikmâldir. Biri üç diğeri iki gözlü ve tam kârgir iki köprü ve dört kasis ile iki bin sekiz yüz kırk metre mik'abî duvar müceddeden ve on beş adet köprü ile sekiz adet kasis tamiren inşa ve ameliyât-ı mezbûrede yirmi dört bin yüz altmış yedi amelenin ma'a-cezâ ve cezasız olarak yüz kırk bin dört yüz yetmiş yedi yevmiyelerine mukâbil mükellefiyetleri icra ettirilmiştir.

Üç yüz on dört senesi ilkbaharı ameliyâtının mikdarı da otuz üç bin üç yüz on beş metre tülünde olup bunun on bin yetmiş beş metre şosesi ile üç yüz metre mik'abî duvarı Bitlis tarik-i askeriyesinde müceddeden ve yirmi üç bin iki yüz kırk metre şose ile altı menfez beş yüz elli metre mik'abî duvarı da Haleb tarıkında tamiren tesviye ve inşa olunduğu gibi ameliyât-ı mezbûre on dokuz bin yüz kırk amele-i mükellefenin ma'a-cezâ ve cezasız yüz elli bin dört yüz yevmiyelerine mukâbil ikâ kılınmıştır.

Vilayetin turuk ve me'âbir inşaatı matlûb-ı âlî derecesinde ilerleyememiş ve pek geri kalmış olduğu halde zat-ı âlî-i vilayet-penâhînin zaman-ı memuriyetleri olan on yedi mâh zarfında ittihâz buyurdıkları tedâbîr-i sâibe ve serf'a semeresiyle emsali gayr-i meshûk bir faaliyet ile icrasına muvaffak oldukları bunca me'ser-i ümrâniye vilayet halkını ilelebed minnetdâr edecek ve nam-ı âlîlerini lisan-ı sitâyîşle yâd ettirecek âsâr-ı nâfi'a ve hayriyedendir. Bu yoldaki ikdâmât-ı ciddiyet-perverâne beher sene teyessür-nümâ-yı husûl olursa bâdî-i şahrâh-ı selamet olan tesviye-i turuk ve me'âbir işi vilayetce sene be-sene tayy-ı merâhil ve mesafât ile az zaman içinde vâsıl-ı menzil-i aksal-gâyât olacağı şüphesizdir.

Hâtîme

Saye-i maarif-pîrâye-i cenâb-ı padişah-ı azîmede cem' ve tertib ve tab'ına ihtimam olunan vilayet sâlnâmesi bu kere resîde-i hadd-i hitâm oldu. Hasbe'l-beşeriye münderecâtına aid tesadûf olunacak nekâis ve hatîâtın erbâb-ı mütâlâa tarafından dâmen-i afv ile mestûr buyurulması niyaz ve temenni olunur.

Ahd-i güzîn-i hilafet-penâhîleri her gûne terakkîyât-ı medeniye ve saadet-i sermediyyenin bedâyi'-ârâ-yı zuhûru olan şevket-meâb-ı me'âlî-nisâb efendimiz hazretlerinin efkâr-ı hayriyet-disâr-ı mülûkâneleri daire-i necât-ı bâhiresinde ifa-yı hüsn-i hizmeti nokta-i hatt-ı hareket ittihâz buyurmakta olan vali-i vilayet atûfettü Halid Bey efendi hazretlerinin zaman-ı memuriyet-i celilelerinde az vakitte vilayetce saha-pîrâ-yı vücud olan bunca âsâr-ı nâfi'a ve müessesât-ı hayriye vilayetin terakkî-i ümrânını ve sunûf-ı ahali ve teba'anın tezyid-i servet ve sâmânını gösterir me'ser-i ulviyeden olmakla ve zaman-ı eslâfa nisbetle pek büyük bir farkı görünmekle hemîşe-zîver elsine-i musâ-dakat ve ubûdiyet olan dua-yı izdiyâd-ı ömr ve şevket-i cenâb-ı zillullahîyi tekrar ale't-tekrar tilâvet ve vali-i müşârun-ileyh hazretlerine de arz-ı minnetdârî ve şükrâniyet ederiz.

Geçen Üç Yüz On Beş Sene-i Hicriyesinde Dahil-i Vilayette Müceddeden ve Tamiren Yaptırılan Turuk ve Me'âbir ve Köyler İnşaat ve Ameliyatına Dair Nâfi'a Sermühendisliği'nden Verilen Cetvelle Ol Bâbda Kaleme Alınarak 1069 Numaralı Diyarbakır Gazetesine Derc Olunan Makedir.

İnşaat-ı Ümrân-perverî ve Himemât-ı meşkûre-i Vilayet-penâhî

Turuk ve Me'âbir ticaretin, ziraatin terakkisine, servet-i milliyenin tezâyüdüne vasita-i müstakilledir.

Yolsuz memleket ihtiyacât-ı beşeriyye ve zaruriyyesini def'e iktidan olmayan nâkısul-azâ adamlara benzer. Bir memleketin muamelât-ı ticariyye ve sairesinin derecesi turuk ve me'âbirin intizam ve mükemmeliyeti ile mukayese olunmalıdır. Serveti, ziraati, sanatı, ticareti müterakkî hiçbir yer gösterilemez ki oradaki âsâr-ı medeniyeye en evvel turuk ve me'âbir inşaatından başlanılmış bulunmasın.

Yolsuzluk her türlü fenalığı tevîd, kâffe-i ihtiyacâtı teşdid eder. Allah göstermesin bir yerde bir galâ, bir kaht olsa âhar memleketten zahire celbi külliyyetli masrafı ve bazan da şiddet-i şitâ

ve yahud sair türlü avanzın ilcâsıyla her ne kadar masraf ihtiyar olursa bile hayli zamanlar izâ'a-i vakt ve taz'if-i ihtiyacâtı bâ'is olur.

Hasılı turuk ve me'âbir saadet-i memleketi temin eden vesâil-i medeniyyenin en müessir ve nâfi'i ve himemâtı ve mesaisini bu müessir ve nâfi' eserin hayyiz-ârâ-yı vücud ve intizam olması emrindeki teşebbüsât ve inşaat ve ameliyatın teşri'ine sarf buyuranlar devletinin, milletinin en ziyade hâdimül-menâfi'idir.

Nam-ı muhteremini ilelebed elsine-ârâ-yı umumî eyleyen e'âzım-ı umumun menfaat ve saadetini istihzâr ve tehiyyeye vasita olmakla ibkâ-yı nam buyurmuşlardır.

Vilayetimizin istidâd ve kabiliyeti nisbetinde tevsi'-i ticaret ve tezyîd-i servet edememesinin başlıca sebebi vesâit-i nakliyenin fikdânı olduğunu ma'a't-teessür müşahede buyuran vali-i âlf-i vilayet Atûfetlü Halid Bey Efendî hazretleri her hususta görülen ikdâmât-ı ciddiye ve himemât-ı ulviyelerini turuk ve me'âbir inşaat ve tamiratında dahi fa'âlâne bir surette ibrâz buyurarak her türlü âsâr-ı medeniye ve ümrâniyenin cilvegâh-ı zuhuru olan asr-ı mesud-ı Hazret-i Padişahînin terakkiyât-ı hâzırasıyla mütênâsib bir süratle vilayetimiz dahilindeki turuk ve me'âbirin ve harâb olan köprülerin inşaat ve tamiratını icra buyurmuşlardır.

Saye-i mamûriyet-vâye-i hazret-i tâcdârîde bin üç yüz on üç senesi zarfında vilayetimizde icra kılınan imalat ve inşaat-ı nâfi'âyı mübeyyin vilayet sermühendisi tarafından tanzim ve tenmük ve nâfi'a komisyonunca mütâlâa ve tedkik olunan cetvelin ber-vech-i zîr derciyle tezyîn-i sütun-ı mefharet eder.

Mütâlâasından anlaşılacağı üzere geçen senenin ilk ve son baharında vilayet dahilinde müceddeden ve tamiren vuku bulan turuk inşaatının mikdar-ı umumîsi kırk dört bin altı yüz yetmiş metre tûlünde olup buradan Bitlis tarîki askerîsinin vilayete ait olan ve Silvan yolunda inşa edilen on beş bin metrenin on üç bin üç yüz doksan iki metresi mükemmel şose olduğu gibi bin altı yüz sekiz metresinin de tesviye-i tûrâbiyesi icra ve külliyyen şose halinden çıkan Haleb Caddesi'nde vakî Siverek tarîkiyle Samsun Caddesi olan maden tarîkinde de tamiren inşa edilen yirmi dokuz bin altı yüz yetmiş metreden on üç bin sekiz yüz kırk metresinin şosesi mükemmelen inşa kılınıp on beş bin sekiz yüz otuz metresi de derdest-i ikmâldir.

Biri üç diğeri iki gözlü ve tam kârgir iki köprü ve dört kasis ile iki bin sekiz yüz kırk metre mik'ab kuru duvar müceddeden ve on beş aded köprü ile sekiz aded kasis tamiren inşa kılınmış ve sonbahar ameliyatının evvel-bahar ameliyatından noksan düşmesi bârânın kesret üzere nüzûl ve bürûdet-i mevsiminden evvel def'aten hulûl etmesiyle beraber mükellefinin bedelât-ı nakdiyelerini te'diye ederek bedenlen ifa-yı mükellefiyet etmemelerinden ve müteahhidlerin de amele tedârik edememelerinden ileri gelmiştir.

Bununla beraber vilayet dahilinde gerek tarîk-i askeriye ve gerek tarîk-i sairece ber-minvâl-i muharrer vuku bulan inşaat ve tamiratın vilayetce hiç bir sene emsâli mesbûk değildir.

Bu sene evvel-bahar ameliyat ve inşaat için dahi şimdiden tertibat ve tehiyyât-ı mukteziyeye kemâl-i germî ile teşebbüs buyurulmakta olup bu senenin evvel ve sonbaharında, geçen seneden ziyade icra-yı ameliyat olunacağı eltâf-ı ilahiyeden kavîyyen me'mûl ve müsted'âdir.

İnşaat Cedveli

Müceddeden

Tamiren

İstihdam Olunan

Amele-i Mükellefe

Metre Tülü Yekün	İkmâl Olunan Şose Metre Tülü	Tasviye-i Türahbiye Metre Tülü	Kargir Köprü Aded	Ahşap Köprü Aded	Menfez Aded	Kasis Aded	Metre Mikab Kuru Duvar	Metre Tülü Yekün	İkmâl Olunan Şose Metre Tülü	Derdest tanır bulunan Şose metre Tülü	Kargir Köprü Aded	Ahşap Köprü Aded	Menfez Aded	Kasis Aded	Kiri Duvar Metre mülup	Mükellefin Nefes	Meceza alıştır gün Nisbetinde mükellefin Aded Yesmiyelen	Esa-mi-i Tanuk İmalatın aded olunduğu Sancak	
																		Bitlis Tariki	Diyarbakir
10370	10380	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11221	37326	Bitlis Tariki	Diyarbakir
4360	3022	1608	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2546	15276	Askenyesi	
						4	2510	5700	5700			12	3	8		3320	13920	Samsun	Maden
								7210	7210				4			6816	27323	Haleb	Diyarbakir
																	9048 cezasız	Haleb	Diyarbakir
							330	930	930							1264	7584	Haleb	Diyarbakir
			2							15830								Haleb	Diyarbakir
15000	13392	1608	2			4	2840	29670	13840	15830		12	7	8		24167	140477	Yekün	

Institut kurde de Paris

Institut Kurde de Paris

Defa
16

SALNÂME-İ DİYARBEKİR

Sene

Sene-i Hicriye 1317 Sene-i Rumiye 1315
[1899-1900]

Diyarbakir Vilayeti Matbaasında tab' olunmuştur.

Institut kurde de Paris

Mukaddime

Asr-ı celfî-i mehâsin-delîl-i mülûkâneleri terakkiyât-ı maddiye ve maneviye-i İslâmiye ve Osmaniye'nin cilvegâh-ı zuhuru olmakla me'ser-i ulviye-i şehin-şâhîleri tevârih-i milliyemizin en parlak sahâifini teşkil eden padişah-ı fâruk-câh ve şehriyâr-i âlem-penâh, halife-i Rasul-i Ekrem metbû'-ı mukaddes ve mufahham veli-nimet-i bî-minnet-i a'zam şevketlü kudretlü es-Sultan İbnü's-Sultan es-Sultan el-Gazi Abdülhamid Han-ı Sâni efendimiz hazretlerinin saye-i maarif-vâye-i cenâb-ı zıllullâhîlerinde Diyarbakir vilayetinin resmî gazetesi muntazaman saha-ârâ-yı intişâr olmakta bulunduğu gibi meymenet-efzâ-yı hulûl olan Bin Üç Yüz On Yedinci Sene-i Hicriyesi Sâlnâmesi dahi on altıncı defa olmak ve sinîn-i sâbıkada neşrolunan nüshalardan daha ziyade malumat-ı müfideyi hâvi bulunmak üzere bi't-tertib tab' ve neşr olundu.

Hemân Cenâb-ı hallâk-ı bî-zevâl ve âferînde-i mâh u sâl zıll-ı akdesi ve Rasul-i Ekrem'inin halife-i mukaddesi olan padişah-ı hamîdi'l-hisâl ve hüdâvendigâr-ı ferah-fâl padişahımız efendimiz hazretlerini ilâ-kıyâmî's-sâ'a dîhîm-ârâ-yı şevket u iclâl ve erike-pîrâ-yı ikbâl buyursun. Âmin, bi-hürmet-i seyyidi'l-mürselin.

Sene-i Hicriye 1317

Sene-i Maliye 1315

Hafta	Muharrem	Nisan	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Perşembe	1	29	7	44	9	45	4	57	İbtidâ-yı şürb-i deva
Cuma	2	30		41		42		56	
Cumartesi	3	1		39		41		55	Mayıs
Pazar	4	2		37		39		54	
Pazartesi	5	3		34		37		53	
Salı	6	4		32		36		52	
Çarşamba	7	5		29		35		52	Âhir-i eyyâm-ı matar
Perşembe	8	6		26		33		51	
Cuma	9	7		24		31		50	Bâd-ı şarkî eser.
Cumartesi	10	8		22		29		49	
Pazar	11	9		20		27		48	Karar-ı Nil
Pazartesi	12	10		18		25		47	
Salı	13	11		16		23		46	Feth-i Mekke-i Mükerreme
Çarşamba	14	12		14	9	22	4	45	
Perşembe	15	13		12		21		45	
Cuma	16	14		10		20		44	Bina-i Kostantiniyye
Cumartesi	17	15		9		19		44	
Pazar	18	16		7		18		43	
Pazartesi	19	17		6		17		43	
Salı	20	18		5		16		42	
Çarşamba	21	19		4		15		42	
Perşembe	22	20		3		14		41	
Cuma	23	21		2		13		41	
Cumartesi	24	22		1		12		40	Killet-i miyâh
Pazar	25	23	7	00		11		40	
Pazartesi	26	24	6	59		10		39	Bâd-ı şimalî eser.
Salı	27	25		58		9		39	
Çarşamba	28	26		57		8		38	
Perşembe	29	27		56		7		38	Noksan-ı mâ fi'l-eşcâr
Cuma	30	28	6	55	9	7	4	38	

Hafta	Safer	Mayıs	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Cumartesi	1	29	6	54	9	6	4	37	Mevsim-i hasad
Pazar	2	30		53		6		37	
Pazartesi	3	31		53		5		37	
Salı	4	1		52		5		37	Tevbe-i Âdem a.s.
Çarşamba	5	2		52		3		36	
Perşembe	6	3		51		3		36	İbtidâ-yı nehy-i müşhil
Cuma	7	4		51		2		36	
Cumartesi	8	5		50		2		36	
Pazar	9	6		50		1		35	Dahl-i Nebî fi'l-gâr
Pazartesi	10	7		49		1		35	
Salı	11	8		49		1		35	
Çarşamba	12	9		49		1		35	
Perşembe	13	10		49		1		35	
Cuma	14	11		49		1		35	
Cumartesi	15	12		49		2		35	Mevlid-i Hazret-i Yusuf a.s.
Pazar	16	13		50		2		35	
Pazartesi	17	14		50		3		36	
Salı	18	15		51		3		36	Rûz-ı yeldâ
Çarşamba	19	16		52		4		36	
Perşembe	20	17		52		4		36	Evân-ı vasl-ı varak
Cuma	21	18		53		5		37	
Cumartesi	22	19		53		5		37	
Pazar	23	20		54		6		37	Füzûnî-i Nil
Pazartesi	24	21		55		6		37	
Salı	25	22		56		7		38	
Çarşamba	26	23		57		7		38	
Perşembe	27	24		58		8		38	
Cuma	28	25		58		9		39	Hareket-i derya
Cumartesi	29	26	6	59	9	10	4	40	

Hafta	Rebiulevvel	Haziran	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Pazar	1	27	7	00	9	11	4	40	
Pazartesi	2	28		1		12		40	Nehy-i hacâmat ve müşhil
Salı	3	29		2		13		41	
Çarşamba	4	30		3		14		41	
Perşembe	5	1		4		15		42	Temmuz-ı Rumî
Cuma	6	2		5		16		42	
Cumartesi	7	3		6		17		43	Vefat-ı Süleyman a.s.
Pazar	8	4		7		18		43	Reften-i laklak
Pazartesi	9	5		9		19		44	Helak-ı Ashâb-ı Fil
Salı	10	6		11		20		44	
Çarşamba	11	7		12		21		45	Nüzûl-i Tevrat
Perşembe	12	8		14		22		45	Leyle-i Mevlid-i Nebî a.s.
Cuma	13	9		16		23		46	Tağayyür-i evrak
Cumartesi	14	10		18		25		46	
Pazar	15	11		20	9	27		47	
Pazartesi	16	12		22		29		49	
Salı	17	13		24		31		50	
Çarşamba	18	14		26		33		51	
Perşembe	19	15		29		35		52	Vefat-ı Meryem a.s.
Cuma	20	16		32		36		52	
Cumartesi	21	17		34		37		53	Necât-ı Nuh a.s.
Pazar	22	18		37		39		54	
Pazartesi	23	19		39		41		55	İbtidâ-yı eyyâm-ı bâhûr
Salı	24	20		41		43		56	
Çarşamba	25	21		44		45		57	Âhir-i eyyâm-ı bâd-ı semûm
Perşembe	26	22		47		46		57	
Cuma	27	23		49		47		58	Fırtına
Cumartesi	28	24		51		49		59	
Pazar	29	25		54		51	5	00	Âhir-i eyyâm-ı bâhûr
Pazartesi	30	26	7	57	9	53	5	1	İmtizâc-ı fasleyn

Sene-i Hicriye 1317				Sene-i Maliye 1315					
Hafta	Rebialâhir	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât	
		Temmuz	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat		Dakika
Salı	1	27	7	59	9	55	5	2	
Çarşamba	2	28	8	1		57		3	
Perşembe	3	29		3	9	59		4	
Cuma	4	30		5	10	1		5	Hareket-i ahlât u zükkâm
Cumartesi	5	31		8		3		6	
Pazar	6	1		10		5		7	Ağustos
Pazartesi	7	2		13		7		8	
Salı	8	3		16		9		9	Nehy-i müşhil
Çarşamba	9	4		19		11		10	
Perşembe	10	5		21		13		11	
Cuma	11	6		24		15		12	
Cumartesi	12	7		27		18		14	İbtidâ-yı fütûr-ı germâ
Pazar	13	8		29		20		15	
Pazartesi	14	9		31		23		16	
Salı	15	10		34		26		17	Vefat-ı Meryem a.s.
Çarşamba	16	11		36		28		18	Kan almak fenadır.
Perşembe	17	12		38		30		19	
Cuma	18	13		40		32		21	
Cumartesi	19	14		43		35		22	Âhir-i bâd-ı semûm
Pazar	20	15		46		37		23	
Pazartesi	21	16		49		39		24	
Salı	22	17		51		41		25	
Çarşamba	23	18	8	54		43		26	
Perşembe	24	19	8	57		45		27	Cülûs-ı hümayûn-ı hazret-i padişahî
Cuma	25	20	9	00		47		28	
Cumartesi	26	21	9	3		50		29	
Pazar	27	22		6		52		30	Fırına
Pazartesi	28	23		8		55		32	
Salı	29	24	9	11	10	57		33	

Hafta	Cumâdelülâ	Ağustos	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Çarşamba	1	25	9	13	11	00	5	34	
Perşembe	2	26		16		2		35	İmtizâc-ı fasleyn
Cuma	3	27		19		5		37	
Cumartesi	4	28		22		7		38	
Pazar	5	29		25		9		39	
Pazartesi	6	30		27		11		40	
Salı	7	31		30		13		41	
Çarşamba	8	1		32		15		42	Eylül
Perşembe	9	2		34		18		43	
Cuma	10	3		36		21		45	
Cumartesi	11	4		38		23		46	
Pazar	12	5		41		26		47	
Pazartesi	13	6		44		29		49	
Salı	14	7		47		31		50	Şikesten-i germâ
Çarşamba	15	8		50		34		51	
Perşembe	16	9		53		37		53	
Cuma	17	10		56		39		54	
Cumartesi	18	11	9	58		42		56	Vefat-ı Hazret-i Ali (radiyallahu anh)
Pazar	19	12	10	00		45		57	
Pazartesi	20	13		2		47	5	58	Fırtına, İd-i Salîb
Salı	21	14		5		50	6	00	
Çarşamba	22	15		8		52		1	
Perşembe	23	16		11		55		2	
Cuma	24	17		12	11	58		4	
Cumartesi	25	18		17	12	00		5	Helak-ı Firavun
Pazar	26	19		20		3		6	
Pazartesi	27	20		22		5		7	Karar-ı Nil ve nebâtât
Salı	28	21		25		7		8	
Çarşamba	29	22		27		9		9	
Perşembe	30	23	10	30	12	11	6	10	

Sene-i Hicriye 1317					Sene-i Maliye 1315				
Hafta	Cumâdelâhir	Eylül	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Cuma	1	24	10	32	12	14	6	12	Ağaçlardan su rücû' eder.
Cumartesi	2	25		35		16		13	
Pazar	3	26		37		19		14	
Pazartesi	4	27		40		22		16	Bedende kan zayıf olur.
Salı	5	28		42		24		17	
Çarşamba	6	29		45		27		18	Meryem Ana Fırtınası
Perşembe	7	30		47		30		20	
Cuma	8	1		50		32		21	Teşrîn-i Evvel
Cumartesi	9	2		52		35		22	Bâd-ı cenûbî eser
Pazar	10	3		54		37		23	
Pazartesi	11	4		57		39		24	
Salı	12	5	11	00		41		26	Semed-i mübarek
Çarşamba	13	6	11	3		43		27	
Perşembe	14	7		5		46		28	Nahs-i ekber
Cuma	15	8		7		49		29	
Cumartesi	16	9		9		52		31	Fırtına
Pazar	17	10		11		55		32	
Pazartesi	18	11		12		57		33	
Salı	19	12		13	12	59		34	Haşerât gizlenir.
Çarşamba	20	13		15	1	2		36	
Perşembe	21	14		17		5		37	
Cuma	22	15		19		7		38	Hareket-i derya
Cumartesi	23	16		21		9		39	
Pazar	24	17		23		11		40	
Pazartesi	25	18		25		13		41	Sa'd
Salı	26	19		27		15		42	
Çarşamba	27	20		29		17		43	
Perşembe	28	21		31		19		44	
Cuma	29	22	11	33	1	21	6	45	

Hafta	Receb	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât	
		Teşrin-i Evvel	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat		Dakika
Cumartesi	1	23	11	35	1	23	6	46	Gayet-i kuvvet-i harif
Pazar	2	24		37		25		47	
Pazartesi	3	25		39		27		48	
Salı	4	26		41		29		49	
Çarşamba	5	27		43		31		50	
Perşembe	6	28		45		33		51	
Cuma	7	29		47		35		52	Leyle-i Regaib
Cumartesi	8	30		49		37		53	
Pazar	9	31		51		39		54	
Pazartesi	10	1		53		41		55	Teşrin-i Sâni
Salı	11	2		55		42		56	
Çarşamba	12	3		57		45		57	Bâd-ı cenûbî eser.
Perşembe	13	4	11	59		47		58	
Cuma	14	5	12	1		49		59	
Cumartesi	15	6		3		50	6	59	
Pazar	16	7		5		51	7		
Pazartesi	17	8		7		53		1	
Salı	18	9		9		55		2	
Çarşamba	19	10		11		57		3	
Perşembe	20	11		12	1	59		4	
Cuma	21	12		13	2	1		5	
Cumartesi	22	13		14		2		5	Savm-ı Meryem
Pazar	23	14		15		3		6	
Pazartesi	24	15		16		5		7	
Salı	25	16		17		6		7	Ülger Fırtınası
Çarşamba	26	17		18		7		8	
Perşembe	27	18		19		8		8	Leyle-i Miraci'n-Nebî a.s.
Cuma	28	19		19		9		9	
Cumartesi	29	20		20		10		9	
Pazar	30	21	12	21	2	11	7	10	

Sene-i Hicriye 1317				Sene-i Maliye 1315					
Hafta	Şaban	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât	
		Teşrin-i Sâni	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat		Dakika
Pazartesi	1	22	12	22	2	12	7	10	
Salı	2	23		22		13		11	
Çarşamba	3	24		23		13		11	
Perşembe	4	25		24		14		12	Fırtına
Cuma	5	26		24		15		12	
Cumartesi	6	27		25		15		12	
Pazar	7	28		25		16		12	Sükut-ı evrak
Pazartesi	8	29		26		16		13	
Salı	9	30		26		17		13	
Çarşamba	10	1		27		17		13	Kânûn-ı Evvel
Perşembe	11	2		27		18		14	Fırtına
Cuma	12	3		28		18		14	
Cumartesi	13	4		28		19		14	
Pazar	14	5		29		19		14	
Pazartesi	15	6		29		20		15	Leyle-i Berat
Salı	16	7		30		20		15	Vilâdet-i hümayûn-ı hazret-i padişahî
Çarşamba	17	8		30		21		15	
Perşembe	18	9		30		21		15	
Cuma	19	10		30		21		15	
Cumartesi	20	11		30		20		15	Evvel-i Erba'în
Pazar	21	12		30		20		15	Âhir-i şeb-i yeldâ
Pazartesi	22	13		29		20		15	
Salı	23	14		29		19		14	
Çarşamba	24	15		28		19		14	
Perşembe	25	16		28		18		14	
Cuma	26	17		27		18		13	
Cumartesi	27	18		27		17		13	
Pazar	28	19		26		17		13	
Pazartesi	29	20	12	26	2	16	7	13	

Sene-i Hicriye 1317				Sene-i Maliye 1315					
Hafta	Ramazan	Kanun-ı Evvel	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Salı	1	21	12	25	2	16	7	13	
Çarşamba	2	22		25		15		12	
Perşembe	3	23		24		15		12	
Cuma	4	24		24		14		12	
Cumartesi	5	25		23		13		11	Mevlid-i İsa a.s.
Pazar	6	26		23		13		11	
Pazartesi	7	27		22		12		10	
Salı	8	28		21		11		10	
Çarşamba	9	29		20		10		9	
Perşembe	10	30		19		9		9	
Cuma	11	31		19		8		8	
Cumartesi	12	1		18		7		8	Kânûn-ı Sâni
Pazar	13	2		17		6		7	
Pazartesi	14	3		16		5		7	Şiddet-i derya
Salı	15	4		15		3		6	
Çarşamba	16	5		14		2		5	
Perşembe	17	6		13	2	1		5	
Cuma	18	7		12	1	59		4	Hitân-ı İsa a.s.
Cumartesi	19	8		11		57		3	
Pazar	20	9		9		55		2	
Pazartesi	21	10		7		53		1	
Salı	22	11		5		51	7		Vefat-ı Ebu Bekir ve Hilâfet-i Ömer
Çarşamba	23	12		3		50	6	59	
Perşembe	24	13	12	1		58		57	
Cuma	25	14	11	59		47		56	Fırtına
Cumartesi	26	15		57		45		55	
Pazar	27	16		55		43		54	Leyle-i Kadir
Pazartesi	28	17		53		41		53	
Salı	29	18		51		39		52	Âhir-i Erba'în
Çarşamba	30	19	11	49	1	39	6	51	

Sene-i Hicriye 1317					Sene-i Maliye 1315				
Hafta	Şevval	Fecr			Şems		Zuhr		Havadisât
		Kanun-ı Sâni	Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Perşembe	1	20	11	47	1	35	6	51	Salât-ı İd-i Fitr Saat 2, Dakika 10
Cuma	2	21		45		33		50	
Cumartesi	3	22		43		31		50	
Pazar	4	23		41		29		49	
Pazartesi	5	24		39		27		48	
Salı	6	25		37		25		47	Gayet-i kuvvet-i sermâ
Çarşamba	7	26		35		23		46	
Perşembe	8	27		33		21		45	
Cuma	9	28		31		19		44	
Cumartesi	10	29		29		17		43	
Pazar	11	30		27		15		42	
Pazartesi	12	31		25		13		41	
Salı	13	1		22		11		40	Şubat
Çarşamba	14	2		21		9		39	
Perşembe	15	3		19		7		38	Necât-ı Nuh a.s.
Cuma	16	4		17		5		37	
Cumartesi	17	5		15		2		36	
Pazar	18	6		13	12	59		34	
Pazartesi	19	7		12		57		33	Cemre-i ûlâ be-hava
Salı	20	8		11		55		32	
Çarşamba	21	9		9		52		31	Ağaçlara su yürür.
Perşembe	22	10		7		49		29	
Cuma	23	11		5		47		28	Âmeden-i laklak
Cumartesi	24	12		3		44		27	
Pazar	25	13	11	00		42		26	
Pazartesi	26	14	10	57		39		24	Cemre-i Sâniye be-âb
Salı	27	15		54		37		23	
Çarşamba	28	16		52		35		22	
Perşembe	29	17	10	50	12	33	6	21	

Hafta	Zilkade	Şubat	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Cuma	1	18	10	47	12	30	6	20	Feryad-ı kurbağa
Cumartesi	2	19		45		27		18	
Pazar	3	20		42		24		17	
Pazartesi	4	21		40		22		16	
Salı	5	22		37		19		15	
Çarşamba	6	23		35		16		13	Cemre-i Sâlise be-hâk
Perşembe	7	24		32		14		12	
Cuma	8	25		30		12		11	Şikesten-i sermâ
Cumartesi	9	26		28		10		10	
Pazar	10	27		26		9		9	
Pazartesi	11	28		24		8		8	Evvel-i berdi'l-acûz
Salı	12	29		22		7		7	Fırtına yevm 8
Çarşamba	13	1		20		6		6	Mart sene 1316
Perşembe	14	2		17		4		5	
Cuma	15	3		14		3		4	
Cumartesi	16	4		11	12	00		2	Âhir-i berdi'l-acûz
Pazar	17	5		8	11	58		1	
Pazartesi	18	6		5		55	6	00	
Salı	19	7		2		53	5	58	
Çarşamba	20	8	10	00		50		57	Leylek yumurtasını dondurur.
Perşembe	21	9	9	58		47		56	
Cuma	22	10		56		44		54	
Cumartesi	23	11		53		42		53	
Pazar	24	12		50		40		41	Nevruz-ı Sultanî
Pazartesi	25	13		47		37		50	
Salı	26	14		44		34		49	
Çarşamba	27	15		41		31		47	Ağaçlar açar.
Perşembe	28	16		38		29		46	
Cuma	29	17		36		26		45	
Cumartesi	30	18	9	34	11	18	5	43	Hareket-i ahlât-ı demeviye

Sene-i Hicriye 1317				Sene-i Maliye 1315					
Hafta	Zilhicce	Mart	Fecr		Şems		Zuhr		Havadisât
			Saat	Dakika	Saat	Dakika	Saat	Dakika	
Pazar	1	19	9	32	11	15	5	42	Hareket-i haşerat
Pazartesi	2	20		30		13		41	
Salı	3	21		27		11		40	
Çarşamba	4	22		25		9		39	
Perşembe	5	23		22		7		38	Fırtına
Cuma	6	24		19		5		37	
Cumartesi	7	25		16		2		35	İnkişâf-ı eşcâr
Pazar	8	26		13	11	00		34	
Pazartesi	9	27		11	10	57		33	Feryad-ı andelib
Salı	10	28		8		55		32	Salât-ı İd-i Adhâ Saat 11, Dakika 32
Çarşamba	11	29		6		52		30	
Perşembe	12	30		3		50		29	
Cuma	13	31	9	00		47		28	
Cumartesi	14	1	8	57		45		27	Nisan
Pazar	15	2		54		42		26	
Pazartesi	16	3		51		41		25	
Salı	17	4		49		39		24	Evvel-i mevsim-i lâle
Çarşamba	18	5		46		37		23	
Perşembe	19	6		43		35		21	
Cuma	20	7		40		32		20	
Cumartesi	21	8		37		29		18	
Pazar	22	9		34		26		17	
Pazartesi	23	10		31		24		16	Sa'd-i mübarek
Salı	24	11		29		21		15	İbtidâ-yı sitte-i sevr, Camuş kıran
Çarşamba	25	12		27		18		14	
Perşembe	26	13		24		16		13	
Cuma	27	14		21		13		11	
Cumartesi	28	15		19		11		10	
Pazar	29	16		16		9		9	Âhir-i sitte-i sevr
Pazartesi	30	17	8	13	10	7	5	8	Eyyâm-ı garka

Mibr-i mü'nîr-i burc-ı saltanat, şems-i tâbân-ı makam-ı hilafet, tacdâr-ı me'âlî-menkabet, şehinşâh-ı mekârim-baslet, velî-nîmet-i bî-minnetimiz padişah-ı muazzam ve muvabham es-Sultan İbnü's-Sultan es-Sultan 'ül-Gazi Abdülhamid Han-ı Sâni efendimiz hazretleri bin iki yüz elli sekiz senesi şehri-i Şabani'l-muazzamın on altıncı gününü gehvâre-zîb-i vücud olup bin iki yüz doksan üç senesi Ağustosunun on dokuzuncu gününü bi'l-irsi ve'l-istikak câlis-i serir-i şevket ve hilafet ve millet-i necîbe-i Osmanîyeye bâ'is-i yümn ü saadet olmuşlardır.

Padişah-ı merâhim-penâh efendimiz hazretlerinin cülûs-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı hazret-i hilafet-penâhîleri rûz-ı meyâmîn-bürûzu ümmet-i muazzama-i Osmanîyenin âyet-i nur-ı teceddüdü ve abd-i celîl-i bî-adîl-i mülûkânelerinin fâtiha-i ikbâl ve tebbüdü olmakla hemân Cenâb-ı Rabb-i Mennân zat-ı kerûbî-sfat-ı şehriyâr-ı a'zamîlerini kemâl-i muvaffakiyet ve tevâfûr-i iclâl ü muzafferiyet ile ilâ-âhiri'd-deverân erike-pîrâ-yı şevket ü şan buyursun. Âmin, bi-hürmet-i seyîdi'l-mürselîn.

Vilâdet-i hümâyûn-ı meymenet-makrûn-ı hazret-i padişahiye dair vâlid-i kesîri'l-mehâmid-i cihan-bânî cennet-mekan Sultan Abdülhamid Han-ı Gazi hazretleri cânib-i eşrefinden Sadrazam Mehmed Rauf Paşa'ya hitaben Bâbiâli'ye şeref-vârid olan hatt-ı hümâyûn-ı meserret-nümûnun suret-i münîfesidir.

Suret-i Hatt-ı Hümâyûn

Benim vezir-i sadakat-semîrim

Cenâb-ı hallâk-ı cihânın lutf u inâyet-i aliyyisine hamd olsun. İşbu mâh-ı hâlin on altıncı dünkü Çarşamba günü saat on bir kararlarında sulb-i pâk-i şahanemizden bir şehzâde kadem-nihâde-i âlem-i şuhûd ve meserret-efzâ-yı gehvâre-i vücud olarak ismini Sultan Abdülhamid tesmiye eyleyip seni ve cümle bendegân-ı Saltanat-ı Seniyyemizi tebşîr için işbu hatt-ı hümâyûn-ı meserret-nümûn-ı mülûkânemizi tastîr ve Dârüssaadetü's-şerîfem ağası ile tarafına teşyîr eyledim. Cenâb-ı vâcibü'l-vücud ömrünü memdûd ve kudûmünü zat-ı şahanemize ve kâffe-i ibâdullâha müteyemmin ve mesud buyursun. Âmin. Bu meserret-i cemîleden cümle âlemiyân mübeşşer ve hisse mend olmak üzere yedi gün beşer nevbet top endahtı ve bi'l-cümle vükelâ-yı fihâm ve bendegân ve sair istekli olanlar dahi eyyâm-ı mezkûre gecelerinde ikâd-ı kanâdîl ile icra-yı merasim-i sürûr ve şâdî olunmasını lâzım gelenlere tenbih eylesin. Hemân cenâb-ı rabbü'l-âlemîn sülale-i tahiremizi ilelebed bâki ve dâim ve her halde ibâdullâha kemâl-i refah ve âsâyiş ihsan buyursun. Âmin, bi-hürmet-i Rasulî's-Sakaleyn

İşbu hatt-ı hümâyûn vilâdet-i mülûkânemizin ferdâsı Perşembe günü suret-i mutantanada Bâbiâli'ye şeref-vârid olup mükemmel muzika ile istikbâl olunarak Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye Dairesi'nde vükelâ-yı fihâm ve vüzerâ-yı izâm ve ricâl ve ümerâ-yı benâm muvâcehesinde kirâat ve yedi gün beşer nevbet top endahtıyla her tarafca icra-yı meserret olunmuştur.

Cenâb-ı Hak ömr ü afiyet ve şan u şevket-i hümâyûnlarını müzdâd buyursun. Âmin.

Hususât-ı Resmîye-i Saltanat-ı Seniyye

Eyyâm-ı Teşrifatiye-i Hümâyûn

12 Rebilevvel Menkabet-i Mevlidî'n-Nebî Kirâatı: Vükelâ ve mansûb ve ma'zûl vüzerâ ve müşîrân-ı Saltanat-ı Seniyye ile Ülâ Sınıf-ı Evveline kadar ecille-i ricâl-i devlet ve o rütbeye mu'âdil pâye-i ilmî ashâbından olan dâ'iyyân-ı saltanat büyük üniformalarını lâbis oldukları halde makam-ı Sadâret-i Uzmâ'dan Teşrifat-ı Umumiye Nezâreti vesâtaatıyla aldıkları davetnâmeler üzerine irade ve ferman buyurulan camide ictimâ' ederler ve zat-ı şevket-simât-ı hazret-i padişahî dahi alay-ı vâlâ ile cami-i şerife azîmet buyurmakla ba'de-edâ-yı salavât menkabet-i mevlid kirâatına mübâderet olunur.

Tarih-i ihdâsı

Sahib-i Erbil Melik-i Efdal Muzafferüddin'e kadar düvel-i sâlife-i İslâmiye'de bu âdet-i dirîne ittihaz olunmamış idi. Melik-i müşârûn-ileyh 604 sene-i Hicriyesi mâh-ı Rebiülevvelinin on ikisinde bu âyin-i behîni vaz' ve ihtirâ' ile behher sâl yevm-i mezkûr hulûlünde icrasına ibtidâr ederdi.

Muahharan Saltanat-ı Osmanîye'nin zuhur ve istiklalinde selâtin-i Osmanîye hazerâtı cânibinden dahi yevm-i mesud-ı mevlûdun şanına ta'zîmen ihtirâmât-ı maddiye ve maneviye icrasına mübâderet buyurulmuş olmasıyla her sene Rebiülevvelin on birinci günü akşamı bilâd-ı Osmanîye'nin kâffesinde bulunan cevâtî' ve mesâcidin minarelerinde kandiller ikâdiyle leyle-i mesude-i mezkûre ihya ve ertesi günü menkabet-i mevlidî'n-Nebî kirâatıyla ihcâz-ı mesûbâta itina olunmaktadır.

(1) Bunlar Atabey'dendir. 540 sene-i hicriyesinden 630'a kadar 90 sene hükmet etmişlerdir, ibtidarları (Emir Zeynüddin) idi, yerine oğlu Yusuf, O'nun yerine biraderi Muzafferüddin emir olmuştur, Musul kurbundaki (Erbil)de müstebid olmuşlardır. (Sabâ'ül-Ahbar, Cilt 2, Sabife 580)

15 Şaban - Surre-i Hümâyûn Alayı

Bu alay Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı mülûkâne dahilinde icra buyurulur. Huzuru mutâd olan kürsü şeyhleri ile bazı ulema cânibinden suver-i Kur'âniyeden aşr-ı şerifler tilâvet olunduktan sonra Surre-i Hümâyûnu hâmil olan deve Dârüssaadeti's-şerife ağası ve İstabl-ı Amire müdürü yediyle pîşgâh-ı hümâyûnda imrâr edilir, bu resimde Evkaf-ı Hümâyûn nâzırı bulunan zat hazır olur ve ba'dehû Surre-i Hümâyûn emini tayin buyurulan zata tevdi' kılınarak müretteb alay ile Saray-ı hümâyûndan Dolmabahçe sahiline kadar götürülerek oradan tahsis buyurulan vapurla Üsküdar'a nakledilir.

Surre-i Hümâyûn düvel-i İslâmiye'nin umumunda mine'l-kadim câri idi. Hulefâ-yı Abbasiye ve mülûk ve selâtın ve ümerâ-yı İslâmiye daima Haremeyn-i Şerife'nin sekemesine isâl-i hedâyâda bulunurlar idi. Sultan Selim-i Evvel hazretlerinin Hâdîmü'l-Haremeyn-i Şerife'nin ünvan-ı mefharatını izâfe-i elkâb-ı saltanat eyledikleri tarihten beri bu âdetle Saltanat-ı Osmaniye cânibinden dahî riayet ve binâ-berin-i hüccâc için Emîrü'l-Hac mansıbı ve hedâyâ ve emanet için Surre-i Hümâyûn Emaneti ihdâsına himmet buyurulmuştur.

1280 tarihine kadar bu resm 12 Receb'de icra olunur ve berren Üsküdar'dan sevk edilir idi. Tarih-i mezbûrdan sonra surrenin bahren sevkî münasebetiyle 15 Şaban'a tahvil kılınmıştır.

15 Ramazan — İltisâm-ı Hırka-i Müteberrike-i Nebeviye

Saray-ı Cedid'de daire-i mahsusasında mahfuz mahfaza-i teberrük ve ihtirâm olan bürde-i saadet-i cenâb-ı peygamberî ki emanet-i müteberrikenin en mukaddes ve kıymetdândır. Beher sene şehr-i Ramazanın on beşinci günü hâiz-i ünvan-ı hilafet ve saltanat olan zat-ı şevket-simât-ı hazret-i padişahî cânib-i âlisinden ziyaret buyurulmak de'b-i kadim-i saltanat-ı seniyyedendir.

Payitaht-ı Saltanat-ı Seniyye'de bulunan mansûb ve mazûl vüzerâ ve müşîrân-ı izâm ile Rütbe-i Ülâ Sınıf-ı Evveline kadar ecille-i ricâl-i Saltanat-ı Seniyye ve bu rütbelere mu'adil pâyeleri hâiz ricâl-i ilmiye ve askeriye Teşrifat-ı Umumiye Nezâreti vesâtatıyla daire-i müşârûn-ileyhâya davet olunur. Zat-ı hümâyûn-ı hazret-i hilafet-penâhî ya gerdûne-süvâr-ı izz ü iclâl veyahud bahren saltanat kayıklarına rükûb ile Sarayburnu sahiline kadar kademzen-i ikbâl olarak Hırka-i Şerife Dairesi'ne teşrif buyururlar. Bağdad Köşkü'nde bir mikdar ârâm ile teccid-i vuzû'dan sonra mevzû-ı sandukça-i ihtirâm olan perde-i şerife Hazine-i Hümâyûn Kethüdalığı marifetiyle mahfuz bulunduğu mahalden mevki-i tarzîme istâde edilmekle

yed-i ulyâ-yı hilafet-penâhîleriyle mühr-i mahfazanın fekkîyle emanet-i celîle zâhir oluncaya kadar pûşîdeleri birer birer küşâd edilerek evvelâ zat-ı hilafet-penâhî cânib-i âlisinden ferş-i cebhe-i tarzîm ile teberrüken telsîm buyurulur. Ba'dehû zat-ı Sadrazamî ile müteâkiben mesned-i Sadâret'i ihrâz etmiş olan zevât ve daha sonra sair vükelâ ve vüzerâ ve ricâl-i devlet ulâ-derecâtibim huzur-ı hazret-i padişahîye müsûl ve mahfaza-i müşârûn-ileyhâya ferş-i cebîn-i ihtirâm ve iltisâm ile müsâb ve me'cûr olduktan sonra zat-ı hazret-i padişahî dest-i hilafet-büyüset-i şahaneliyle beyaz tülbentten bir destmâli Mâbeyn-i Hümâyûn müşîri bulunan zattan alarak ve emanet-i celîleye lems ettirerek teberrüken zâire itâ buyururlar.

Mu'âyede

İd-i Fitr ile İd-i Nahr'da alay-ı vâlâ ile irade buyurulan cami-i şerife azîmet-i hümâyûn şeref-vaki olur. Ba'de-edâ-yı salât-ı İd yine müretteb alay ile Dolmabahçe sahilsaray-ı âlisini teşrif ile daire-i fâhire-i mahsusasında vüzerâ ve müşîrândan Ülâ Sınıf-ı Sânisî ve Mürlivâliği ve Şeyhülislâmdan Bilâd-ı Hamse pâyesini hâiz ricâl'e kadar dahil-i teşrifat olan bendegân-ı Saltanat-ı Seniyye huzur-ı hazret-i hilafet-penâhîye müsûl şerefine nâliyetle ifa-yı lazime-i ubûdiyet ederler.

Rütbe ve Rütbe-i Saltanat-ı Seniyyeye Dair Malumat-ı Tarihiye

Rütbe denilen silsile-i merâtib esasen büyüğü küçüğüne itâ-yı emre memur ve küçüğü büyüğüne itaate mecbur olan asker sınıfı için ihdâs olunmuştur.

Ahvâl-i tarihiyeleri malumumuz olan Yunan ve Roma hükümetlerinde dahî zümre-i askeriye iktidar ve haysiyette birbirine fâik zabitlerin taht-ı idaresinde bulunur idi. Hatta bugün usul-i idareleri hükmünce ordularının başkumandanlığını hâiz olmalarından dolayı hükümdarlara verilen İmparator ünvanı Roma'da serdarlara mahsus gaye-i merâtib-i askeriye idi Binâenaleyh memurîn-i Mülkiye dediğimiz sınıf-ı idareye mahsus rütbe yok idi.

Evâmîr-i hükümet bir merkezden her tarafa dağılmak için vesâite ve bu vesâit dahî âmiriyet ve memuriyet derecâtını tayin eder bir silsile-i tertibe ihtiyac-ı kat'î gösterdiği için kurûn-ı ahire hükümetlerinde rütbe meselesi meydana çıkmış ve çünkü kurûn-ı vüstâdan sonra İspanya ve Fransa gibi bazı memâlik-i garbiyede ruhban takımı idare işlerini dahî istila eylediği ve meslek-i ruhbaniyette ise zaten ..... bulunduğu gibi bir nevi asâkir-i ruhbaniyete hükmünde olan şovalyeler dahî rütbeli imtiyazlı bir sınıf-ı mahsus bulunduğu cihetle bu usul o tarihlerde hidemât-ı Mülkiyeye memur olanlara da tamim edilmiştir. Fakat muahharan düvel-i mütemeddinede tarz-ı hükümet değişerek usul-i idare bir fenn-i mahsus şekli almakla âmir ile memurun vazifeleri tayin edildiğinden rütbe ve pâyeye yerine merâtib-i memuriyet kâim olmuştur. Binâenaleyh asımızda memâlik-i garbiyenin hiç birinde rütbe-i Mülkiye mevcut değildir.

Saltanat-ı Seniyye'de ise rütbe, yeniçerilerin hudûsüyle beraber zuhur ederek müteâkiben Mülkiye sınıfına ve Sul-

tan Süleyman-ı Kanunî zamanında ulemaya dahi sirayet etmiştir ki evâil-i hudûsünde nev'an üç derecede ve tevcihen yetmiş seksen kişiye münhasır bulunur; yani hâcelik, kapıcıbaşılık, mirimirânlık ve vezâretten ibaret idi. Ricâl-i devlet ekseriyet üzere hâcelik ve kapıcıbaşılık rütbelerini hâiz zevâtan intihâb ve tabir-i âharla ricâl-i devlete hâcelik ve kapıcıbaşılık pâyeleri tevcih olunur idi.

Hâcegân-ı Divan-ı Hümâyûndan olup da kalem zabıtlığı gibi küçük memuriyetlerde müstahdem iken liyakatine mebnî sefâret veya Ordu-yı Hümâyûnlar nezdinde mükâleme memuriyeti gibi hidemât-ı siyasiyeye tayin olunanlara «Baş Muhasebe» pâyesi ve mirimirânın mütehayyizlerine Rumeli Beylerbeyliği ünvanıyla imtiyaz verilir idi.

Sadâret-i Uzmâ Kethüdalığı ricâl-i devletin birincisi olarak şimdiki Sadâret-i Uzmâ Müsteşarlığı makamına kâim idi. Şikk-ı Evvel Defterdarlığı ricâl-i devletin ikincisi olarak bu da şimdiki Maliye Nâzırlığı'na mu'âdil bir memuriyet idi.

Riyâset-i Küttâb Mesnedi merâtib-i ricâlin üçüncüsü ve şimdiki Hariciye Nâzırlığı menzilesinde idi.

Kethüda-yı Sadâret-i Uzmâ olan zevâta hadd-i zatında Ağa veya Efendi dahi olsa Kethüda Bey ve Reis-i Küttâblara beylik ile müte'âref bulunsa dahi Reis Efendi tabir olunur ve nişancılar yani Tevkîf-i Divân-ı Hümâyûn olanlarla defterdarlar bazen vüzerâdan nashedilir idi.

Bu memuriyeti hâiz olanlara ve Defter-i Hakanî eminlerine ve vüzerâdan olmayan nişancı ve defterdarlara makam-ı vekalet-i mutlakadan «İzzetlü» elkâbıyla hitab olunur idi.

1248'de Kethüda Bey ve Hazine-i Âmire Defterdarı ve Reis Efendi ve Mukâtaat Nâzırı bulunan zevâta Rütbe-i Ülâ yani «Saadetlü» ve Çavuşbaşılık ve Tersane ve Tophane Eminliği gibi menâsib erbâbına Rütbe-i Sâniye yani «İzzetlü», Beylikçi ve Mektubî-i Sadâret ve Âmedî-i Divân-ı Hümâyûn gibi Bâbüali ricâliyle Bâbüali haricinde bu mansıblara mu'âdil hidemâta bulunanlara Rütbe-i Sâlise yani «Rifâtlü» ve Cizye ve Zecriye muhassıllarıyla Tütün Gümrükçüsü veya Dühân Nâzırı ve Enfiye Emîni gibi manâsib-ı mahsusa erbâbına Rütbe-i Râbi'a yani «Fütüvvetlü» ve Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn'dan ve mütehayyizân-ı hulefâ-yı aklâmdan Kalem Zabıtlığı gibi mansıblara tayin olunanlara Rütbe-i Hâmise ünvanıyla kezâ «Fütüvvetlü» elkâbı tahsis edildi.

Bu tarihten biraz sonra beylikçi, mektubçu gibi Rütbe-i Sâliseden bulunan Bâbüali ricâline Sâlise'nin Sınıf-ı Ülâ ve Bâbüali haricinde bulunanlara sınıf-ı sânisî tahsis yani Sâlise iki kısım itibar edildiği gibi Rütbe-i Sâniye ricâlinin dahi İhtisâb Nezâreti'nde ve mu'âdili olan hizmetlerde bulunanlara Sâniye Sınıf-ı Sânisî itlâk olunarak bu da iki sınıfa inkisâm edildi.

1252 senesi Zilkadesinde Kethüda Beyliği'nin Mülkiye Nezâreti'ne, Reisülküttâblığın Hariciye Nezâreti'ne, Mukâtaat Nezâreti'nin Mansûre Defterdarlığı'na ve Hazine-i Âmire Defterdarlığının Darbhane-i Âmire Emaneti'ne inzimâmıyla emanet-i müşârun-ileyhâya Darbhane-i Âmire Defterdarlığı ünvanları verildiği gibi bu mansıblara tayin olunan zevâta da valiliklerde bulunan taşra vüzerâsının fevkinde olmak ve kemâkân «Efendilik» ile yâd olunmak üzere vezâret ve müşirlik rütbeleri tevcih buyurulmuştur.

Müsteşarlıklar dahi bu tarihte ihdâs olunmakla bunlara ve Çavuşbaşıya ve mukaddemâ Haremeyn Muhasebeciliği denildiği halde muahharan Evkaf-ı Hümâyûn Nâzırı ünvanı verilen zatlar Rütbe-i Ülâ ricâli itlâk olduğu gibi Sâniye'nin sınıf-ı sânisî müstakillen Sâniye itibar edilmiş ve bir müddet sonra Çavuşbaşılık Divan-ı De'âvî Nezâreti'ne tehavvül ettiği gibi Büyük ve Küçük Tezkirecilikler'e De'âvî Muavin-i Evvel ve Sâniligi namları verilmiştir.

1253 senesi Cumâdelülâ'sında Mülkiye Nâzırı Pertev Paşa'nın infisâliyle yerine Hariciye Nezâreti'nden munfasıl Müşir Akif Efendi'nin tayininde Mülkiye Nezâreti tabiri «Paşalık» ünvanıyla Dahiliye Nezâreti'ne ve Mülkiye Müsteşarlığı Dahiliye Müsteşarlığı'na tahvil kılınmıştır.

Muahharan Dahiliye Nezâreti Sadriazamlığa ilhâk ve «Sadâret» ünvanı Başvekâlet'e tahvil olduğu gibi kâffe-i ricâl-i devletin fevkinde olmak üzere bir de Başvekâlet Muavinliği ihdâs edildi ve bu mesnedi ihrâz eden zata da Rütbe-i Ülâ tahsis olundu.

1255 senesi Rebiulevvelî'nin on dokuzunda Sultan Abdülhamid Han vuku-ı cülûslarını müteâkib Başvekâlet ünvanı yine Sadâret'e ve muavinlik dahi müsteşarlığa tahvil edildi.

Gerek müsteşarlığa ve gerek umûr-ı Maliye'nin Maliye ve Hazine-i Âmire Defterdarlıkları namıyla ikiye inkisâmında bu mansıblara memur olan zevâta mahsus ve Ferikliğin fevkinde olmak üzere «Saadetlü Efendim» elkâbına «hazretleri» ilâvesiyle ve «müşârun-ileyh» tabiri izâfesiyle Rütbe-i Ülâ Sınıf-ı Evveli namı verildi ve muahharan bu rütbe Darbhane Nâzırı ve Vâlide Sultan Kethüdası gibi zevâta da tevcih olduğundan giderek efrâdı çoğalmakla 1261 senesi evâilinde «Atûfetlü» elkâbıyla Rütbe-i Bâlâ ihdâs edildiği gibi Müşiriyet dahi Vezâret'e mu'âdil olmak üzere hâssaten gaye-i merâtib-i askeriye itibar edildi.

Hîn-i ihdâsında Sadâret-i Uzmâ Müsteşarlığı'na memur olan zevâta tevcih olunmasından dolayı ferikliğin fevkinde addolunan Rütbe-i Ülâ muahharan her makam ve memuriyet erbâbına tevcih olunmakla vaz'-ı aslîsinden çıktığı gibi bu takaddüm dahi tahsis-i resmîsi olan sâlifü'z-zikr müsteşarlık mesnedinin gayrisine de şâmil tutulmuş idi. Yani yalnız müsteşar-ı sadriazamî olanlar ülâ, ülâ feriklikten mukaddem olacak iken bu rütbe başkalarına da tevcih ve imtiyaz-ı tekaddüm onlara da itâ olunmuş idi.

1277 senesi Zilhiccesinin 17'sinde vaki olan cülûs-ı Sultan Abdülaziz-i Hânî'de ise ehl-i seyfin ehl-i kaleme tekaddümü ilan ve ferikliği hâiz olan ümerâ-yı askeriyenin Rütbe-i Ülâ Sınıf-ı Evveli ve mirlivâların

Ülâ Sânisî ricâline ve askerliğe has olan müşirînin dahi -bizzat vükelâlıkta bulunan vüzerâ müstesnâ olmak üzere Rütbe-i Vezâret'e tefevvuku irade ve ferman buyurulmuştur.

Resmî Nişanlara Dair Malumat

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'de resmî nişanlar cennet-mekan Sultan Mahmud Han-ı Sâni zamanında ve 1248 senesi Ağustosunda ihdâs olunup ibtidâ rütbe ve derecâtına göre murassa' iftihar nişanları çıkarılmış ise de cennet-mekan Abdülmecid Han zamanında ve 1268 senesi Zilhiccesinde onlar ilgâ olunarak yerine Mecidi nişanı vaz' edilmiş ve cennet-mekan Sultan Abdülaziz Han'ın eyyâm-ı saltanatında ve 1278 senesi Cumâdelâhiresi'nde nişan-ı Osmanî ihdâs olduğu gibi padişah-ı şevket-penâh Sultan Abdülhamid Han Gazi efendimiz hazretlerinin zaman-ı hümâyûnlarında ve birincisi 1295 Zilhiccesi'nin yirmi üçünde imtiyaz ve Şekfat nişan-ı âlileri ve 1299 senesi Eylülünde dahi altın ve gümüş İmtiyaz madalyaları ve 1307 senesi Nisanı'nda da altın ve gümüş Liyakat madalyaları ve ahîren Girid ve İftihar altın ve gümüş ve Tahlîsiye madalyaları ve 1309 senesi Ağustosunun on yedinci gününde de Hanedan-ı Âli Osman namıyla mu'anven bir nişan-ı âli ve mümtaz ihdâs ve icad buyurulmuştur.

İşbu nişanlardan Mecidi ve Osmanî nişanları her nevi hıdemât-ı Saltanat-ı Seniyye'de ibrâz-ı me'ser-i cemile eden bendegâna bir nişâne-i iftihar ve imtiyaz olmak üzere verilip Mecidi birinci ve ikinci ve üçüncü ve dördüncü ve beşinci ünvanlarıyla beş ve Osmanî dahi birinci ve ikinci ve üçüncü ve dördüncü namlarıyla dört rütbeden ibaret oluktan başka her ikisinin birinci rütbelerinden mümtaz birer de murassa'ları vardır.

İmtiyaz nişanı dahi Devlet-i Aliyye'nin menâfi-i ilmiye ve mülkiye ve askeriyesini müstelzim hıdemât-ı fevkalâde ibrâz edenlere ve murassa' olarak bir rütbeye mahsustur.

Şekfat nişanı ise muharebe zamanlarında ve ahvâl ve âfât-ı fevkalâde zuhurunda münhasıran hıdemât-ı meşkûre ve mürüvvet-mendânedede bulunan ve devlet ve millet ve vatanın menfaat ve selametine ve musâbîn ve muhtacînin def ve ta'dil-i ihtiyacâtına her ne suretle olur ise olsun muâvenet eden ve bu gibi ahvâlde bi'l-ihtisas insaniyete hizmet ve ibrâz-ı me'ser-i hamiyet eyleyen nisvâna verilip birinci ve ikinci ve üçüncü ünvanlarıyla üç rütbeye mümkasemdir. Şekfat nişanının birinci ve ikinci rütbelerinin ortası dahi derecelerine göre kezâlik murassa'dır.

İmtiyaz nişan-ı âlisi madalyası teba'a-i sâdıka-i Osmaniye'den ibrâz-ı sadakat ve şecaat ve istikamet edenlerin ef'âl ve harekât-ı memdûhalarını takdire ve emsâlini teşviken münhasıran taraf-ı eşref-i hazret-i şehriyârîden ihsan buyurulmak üzere ihdâs edilmiştir.

İşbu madalya iki kısım olup birincisi beş liralık altın Mecidi sıklet ve kıt'asında altından ve ikincisi sîm Mecidi sıklet ve kıt'asında gümüşten mamuldür.

Madalyanın bir tarafında Saltanat-ı Seniyye'nin arması, diğer tarafında "Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'ye fevkalâde sadakat ve şecaat ibrâz edenlere mahsus madalyadır" ibaresi mahkûk olup bu ibarenin altında bir hilal mevcut olarak hâmil olacak zâtın ba'de'l-i'tâ ismi ve madalyanın sebeb-i i'tâsı yazılmak üzere hilâlin ortası boş bırakılmıştır.

Madalyanın kurdelası İmtiyaz nişan-ı âlisinin kurdelası rengindedir. Nişan-ı mezkûra nâil olanlar sadakat ve şecaat madalyasının birinci ve ikinci derecelerini ihrâza kesbi istihkâk edeceklerinden ikisini de hâiz bulunacaklardır.

Liyakat madalyası memurîn-i Mülkiye ve Askeriye ile sair sunûf-ı teba'a-i Osmaniye'den hıdemât-ı devlette ibrâz-ı sadakat ve şecaat edenlerin ef'âl-i harekât-ı memdûhalarını takdire ve emsâlini teşviken cânib-i seniyyi'levânib-i hazret-i cihân-bânîden ihsan buyurulmak üzere ihdâs buyurulmuştur.

İşbu madalya iki kısım olup birinci kısmı bir yüzlük Osmanlı altını sıkletinde ve bir sîm Mecidi çeyreğinden büyücek kıt'ada altından ve ikinci kısmı dahi sîm Mecidi çeyreğinden büyücek kıt'ada olup gümüşten mamuldür.

Bu madalyanın bir tarafında tuğrâ-yı garrâ-yı hümâyûn ile Saltanat-ı Seniyye arması ve diğer cihetinde "sadakat ve şecaat ibrâz edenlere mahsus liyakat madalyası" ibaresi ile tarih-i tesis ve ihdâsı mahkûktur.

İşbu madalya teberrüken hıfz edilmek üzere evlada intikal edeceği gibi evlattan bunu ihrâz için evsâf-ı meşrûta'yı hâiz olan Hükümet-i Seniyye'den istid'â-yı ruhsat ile bu madalyayı ta'lik edebilecektir.

İşbu madalya Devlet-i Aliyye'nin menfaati yolunda ibrâz-ı sadakat ve şecaat eden ecnebilere dahi verilecektir.

Hanedan-ı Âli Osman namıyla mu'anven olan nişan-ı âli zat-ı akdes-i hazret-i hilafet-penâhiye mahsus olup hamâil ve şemsesi ve başka rütbesi yoktur.

İşbu nişan-ı âli Hanedan-ı Saltanat-ı Seniyye'den tensib buyurulacak zevât Devlet-i Aliyye'ye fiilen ve manen muâvenet eden ecnebi hükümdarlarına ve erkân-ı hanedanlarına ve zat-ı akdes-i hazret-i hilafet-penâhiye fevkalâde sadakat ve hüsn-i hizmeti nezd-i şahanede mütehakkık olan e'âzım-ı memurîn-i Saltanat-ı Seniyye'ye dahi i'tâ buyurulur.

Nişan-ı âli-i mezkûrun ortasındaki kıt'a-i zerrine menkûş tuğrâ-yı garrânın bir tarafı "el-Müstenid bi-Tevfikâtî'r-Rab-bâniyye" ve diğer ciheti "Melikü'd-Devleti'l-Osmaniye" ibâreleriyle müveşşahır. Bu levhanın zîrinde beyaz mineden mamul bir defne dalı ve halkaları beyaz mineli ve her birinin üzeri beyaz mine ile musavver ay yıldız alameti ortasında bir ikflî-i şeref-defil resmini hâvi bir altın kılâde ile gerdana ta'lik olunur.

Mezkûr defne dalının işbu kılâdeye rabt edileceği mahallinde kezâlik beyaz mineden masnû' bir kurdela bağı vardır.

Kurdela bağının altında Devlet-i Aliyye'nin teessüsü ve mezkûr defne dalının üstünde nişanın ihdâsı tarihleri olan altı yüz doksan dokuz ve bin üç yüz on bir sene-i Hicriyeleri murakkamdır.

Atebe-i ulyâ-yı şevket-ih tivâ-yı hazret-i hilafet-penâhiye fevkalâde sadakat ve hüsn-i hizmet arz ve ibrâz eden sair memurîn ve bendegân için işbu nişan-ı âlinin şeklinden daha küçük kıt'ada ve bir rütbeye mahsus olmak üzere bir nişan-ı âli dahi tesis buyurulmuş olup nişan-ı mezkûr iki renkli kurdela ile gerdana ta'lik olunur.

Bu nişan-ı zîşanlarla berât-ı âlileri huzur-ı şahanede dest-i kerem-i peyvest-i hazret-i hilafet-penâhi ile ta'lik ve ih-

san buyurulur. Nişana nâil olacak zat merkez-i Hilafet-i Seniyye'nin gayri bir yerde bulunduğu takdirde nişan ve berât-ı âlîleri memurîn-i Devlet-i Aliyye'den bir zat vasıtasıyla isrâ ve resm-i ta'lik elbise-i resmiye ile icra kılınacaktır. İşbu nişan-ı âlîler hâmillerinin vefatında mâ-bihî'l-iftihar ve sebep-i nâiliyetlerine vesile-i tezkâr olmak üzere bilâ-hakk-ı ta'lik vereseye terk olunacaktır.

Mezkûr nişan-ı âlîlerin masânf-ı imâliye ve sairesi Hazine-i Hâssa-i Şahane'den ihsan buyurulur ve nişan ve berât-ı bir gûne resim ve harcı yoktur.

Rütbe-i Mülkiye ve İlmiye ve Askeriyenin Tertibat-ı Teşrifatiyesi

Rütbe

Veżâret ve Müşiriyet ve Sudûr-ı Rumeli ve Anadolu ve Rütbe-i Bâlâ
İstanbul Kadılığı, Feriklik, Rütbe-i Ülä Sınıf-ı Evveli, Rumeli Beylerbeyiliği
Haremeyn-i Şerifeyn Mevleviyeti, Mirivâlık, Mirimirânlık, Rütbe-i Ülä Sınıf-ı Sânisî
Bilâd-ı Hamse Mevleviyeti, Miralaylık, Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Mütemâyizi
Mahrec Mevleviyeti, Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Sânisî, Mir-i Ümerâlık, Askerî Kaymakamlığı,
İstabl-ı Âmire Müdürlüğü Pâyesi
Kibâr-ı Müderrisîn, Binbaşılık, Rütbe-i Sâlise, Rikâb-ı Hümâyûn, Kapıcıbaşılık
Müderrislik Pâyesi, Alay Eminliği Rütbesi
Rütbe-i Râbi'a, Kolağalık Rütbesi
Hâcegân Rütbesi, Rütbe-i Hâmise, Yüzbaşılık Rütbesi

Elkâb-ı Resmiye

Zat-ı fehâmet-simât-ı Sadrazamîye hitaben

Ulema-yı kirâm cânibinden: Ma'rûz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki

Sair zevât taraflarından: Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

İbâre arasında isimleri zikrolundukta gıyaben: Fehâmetlü Devletlü hazretleri

Mesned-i celîl-i Sadâret-i Uzmâ'yı ihrâz etmiş olan vüzerâ-yı izâm hazerâtına hitâben:

Ulema-yı kirâm cânibinden: Ma'rûz-ı dâ'îleridir ki

Sair zevât taraflarından: Ma'rûz-ı çâkerleridir ki

İbâre arasında isimleri zikrolundukta gıyaben: Übbchetlü Devletlü hazretleri

Emir-i Mekke-i Mükerreme hazretleriyle ma'zûlleri hazerâtına : Devletlü Siyâdetlü efendim hazretleri

Dârüssaadeti-ş-şerife Ağası hazretlerine: Devletlü İnâyetlü efendim hazretleri

Makam-ı Celîl-i Seraskerî'ye ve şeref-i sihiyet-i seniyyeye nâil olan vüzerâ-yı izâm hazerâtına

Devletlü Atûfetlü efendim hazretleri

Zat-ı Serdar-ı Ekremîye: Devletlü Re'fetlü efendim hazretleri

Vüzerâ-yı izâm ve müşirân-ı kirâm hazerâtına: Devletlü efendim hazretleri

Rütbe-i Bâlâ ricâl-i kirâmına: Atûfetlü efendim hazretleri

Ferikân-ı kirâma, Rütbe-i Ülä Sınıf-ı Evveli ricâl-i kirâmına, Rumeli Beylerbeyiliği pâyesi ümerâ-yı kirâma:

Saadetlü efendim hazretleri

Mirivâlara, mirimirân-ı kirâma, Rütbe-i Ülä Sınıf-ı Sânisî ricâline: Saadetlü efendim

Miralaya, Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Mütemâyizi ashabına: İzzetlü efendim

Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Sânisine, Mir-i Ümerâyâ, Askerî Kaymakamlarına,

İstabl-ı Âmire Müdürlüğü pâyelilerince: İzzetlü Efendi, Paşa, Bey, Ağa; Binbaşılara, Rütbe-i Sâliseye, Rikâb-ı Hümâyûn Kapıcıbaşılığı pâyelilerince, Alay Ümenâsına: Rifâtlü Bey, Efendi, Ağa

Rütbe-i Râbi'a, Kolağalarına, Hâcegâna, Rütbe-i Hâmiseye, Yüzbaşılara: Re'fetlü Bey, Efendi, Ağa

Rütbe-i mezkûre mâ-dûnunda bulunanlar ile sair memuriyette olanlara: Hamiyyetlü "Bey" "Efendi" "Ağa"

Mesned-i Celîl-i Meşihat-i İslâmiye'ye Hitaben

Cânib-i ulema-yı kirâmdan: Ma'rûz-ı dâ'î-i dîrineleridir ki

Sair zevât taraflarından: Ma'rûz-ı hende-i dîrineleridir ki

İbâre arasında gıyaben: Devletlü Semâhatlü hazretleri

Meşihat-i Celile-i İslâmiye'den Munfasıl Zevât-ı Fihâma Hitaben

Cânib-i ulema-yı kirâmdan: Ma'rûz-ı dâ'ileridir ki
Sair zevât taraflarından: Ma'rûz-ı bendeleridir ki
İbâre arasında gıyaben: Devletlü Faziletlü hazretleri
Sudûr-ı izâma: Semâhatlü efendim hazretleri
Çelebi Efendi hazretlerine: Reşâdetlü Efendim hazretleri
İstanbul Kadılığı pâyeli zevât-ı kirâma: Faziletlü efendim hazretleri
Haremeyn-i Muhteremeyn Mevleviyeti pâyeli zevât-ı kirâma: Faziletlü efendim
Bilâd-ı Hamse ve Mahrec ve Devriye mevâlî-i kirâmına: Faziletlü efendi
Müderrişin-i kirâma: Mekremetlü Efendi
Kuzâtan bulunan zevâta: Meveddetlü Efendi

Vilayât-ı Şahanede Vülât-ı İzâm Hazerâtı

Esâmî-i Vilayet	Esâmî-i Vülât	Rütbe
Hicaz Vali ve Kumandanı	Ahmed Ratib Paşa	Müşir
Yemen	Hasan Hilmi Paşa	Vezir
Basra	Hamdi Paşa	Ferik
Bağdad	Namık Paşa	Vezir
Musul	Hazım Bey	Bâlâ
Haleb	Raif Paşa	Vezir
Suriye	Hüseyin Nazım Paşa	Vezir
Beyrut	Reşid Bey	Bâlâ
Trablusgarb	Mustafa Haşim Bey	Sudûrdan
Hüdâvendigâr	İbrahim Halil Bey	Bâlâ
Konya	Mehmed Ferid Paşa	Vezir
Ankara	Tevfik Paşa	Müşir
Aydın	Kamil Paşa	Vezir
Adana	Bahri Paşa	Rumeli
Kastamonu	Enis Paşa	Rumeli
Sivas	Hacı Hasan Hilmi Paşa	Vezir
Bitlis	Mecid Bey	Bâlâ
Erzurum	Şerif Mehmed Rauf Paşa	Vezir
Mamuretülaziz	Rauf Bey	Ûlâ
Van	Tahir Paşa	Rumeli
Girid		
Trabzon	Mehmed Kadri Bey	Bâlâ
Cezayir-i Bahr-ı Sefid	Abidin Paşa	Vezir
Edirne Vali Vekili	Arif Paşa	Müşir
Selanik	Hacı Hasan Paşa	Vezir
Kosova	Hafız Mehmed Paşa	Rumeli
Yanya	Osman Fevzi Paşa	Ferik
İşkodra	Kâzım Paşa	Müşir
Manastır	Abdülkerim Paşa	Ferik

Müstakil Mutasarrıflıklarda Bulunan Mutasarrıfın-i Kirâm

Kudüs-i Şerif	Tevfik Bey	Bâlâ
Bingazi Mutasarrıf ve Kumandanı	Ahmed Tahir Paşa	Ferik
Zor	Zühdü Bey	Bâlâ
İzmit	Kâzım Bey	Ûlâ Sânisî
Kale-i Sultaniye	Cemil Paşa	Rumeli
Çatalca	Mustafa Cevad Bey	Bâlâ
Cebel-i Lübnan	Naum Paşa	Vezir

Eyalât-ı Mümtâze

Hidiv-i Mısır	Abbas Hilmi Paşa	Sadaret-i Uzmâ Pâyesi
Bulgaristan Prensi ve Rumeli-i Şarkî Valisi	Prens Ferdinand	Müşir
Sisam Beyi	Stefenaki Musurus Bey	Bâlâ

[ERKÂN VE ME'MURÎN-İ VİLAYET]

Institut kurde de Paris

Erkân ve Me'murîn-i Vilayet

Vali-i Vilayet

Mehmed Halid Beyefendi

Rütbe	Murassa' Osmanî	Mecidi
Bâlâ 20 Z 311	4 Ra 315	1 28 S 314
Gümüş Liyakat Madalyası	9 Za 309	
Altın Girid İftihar Nişan-ı Hümâyûnu	Hamiyyet-i Vataniye Madalyası	
9 R 310	9 Z 314	

Erkân-ı Vilayet

Memurîn ve Esâmî	Rütbe	Tarih	O[smanî]	Tarih	M[ecidi]	Tarih
Nâib Mehmed Tevfik Efendi	Mahrec	27 Ş 314	4	315	4	12 Ş 312
Defterdar Osman Remzi Efendi	Sâniye	21 S 312				
Mektubî İlyas Sami Bey	Ûlâ Sânisî	3 Ş 314				
Vali Muavini Vagleri Efendi	Ûlâ Sânisî	3 B 316			2	4 L 313

Meclis-i İdare-i Vilayet

Reis Vali-i Vilayet

Memurîn ve Esâmî	Rütbe	Tarih	O[smanî]	Tarih	M[ecidi]	Tarih
Aza-yı Tabiiyye Nâib Efendi						
Defterdar Efendi						
Mektubî Efendi						
Müftü Ahmed Hilmi Efendi	Edirne Pâyesi	6 Ra 310	3	5 Ş 306		
Nakibül eşraf Kaymakamı Hacı Mesud Bey			2	10 Z 307	3	8 M 308
Süryani Katolik Murahhasası Batris Efendi						
Vali Muavini Vagleri Efendi						
Aza-yı Müntehabe Osman Zeki Bey	Ûlâ	6 Ra 308			2	8 Z 312
Hacı Abdülkadir Paşa	Rumeli	3 B 304	3	28 R 306	3	5 Ş 306
Hâçador Efendi						
Karabet Efendi						
Başkâtib Feyzi Efendi	Mütemâyiz	23 B 312				

Vilayet Nâfi'a Komisyonu

Reis Vali-i Vilayet

Aza Meclis-i İdare Azasından Hacı Abdülkadir Paşa

Aza Nüfus Nâzırı Ali Nihad Efendi

Aza Şube Memuru Necmeddin Efendi

Aza Beledî Azasından Hacı Tevfik Efendi

Aza Sermühendis Veber Efendi

Aza Komisyon Kâtibi Sabri Efendi

Meclis-i İdare Nezdinde Müteşekkil Heyet-i İthâmiye

Reis Mektubî-i Vilayet

Aza

Meclis-i İdare Azasından	Meclis-i İdare Azasından
Hacı Abdülkadir Paşa	Haçador Efendi
Meclis-i İdare Mustantıkı	Meclis-i İdare Başkâtibi Feyzi Efendi
Meclis-i İdare Müddeî-i Umumîsi	Evrak Müdürü Osman Efendi
Meclis-i İdare-i Vilayet Kalemi	
Başkâtib Feyzi Efendi	Mütemâyiz 23 B 312
İkinci Kâtib	Mahmed Rıza Efendi Sâlise
el-Hac Besim Efendi Râbi'a 20 Ş 313	
Mehmed Cevdet Efendi	Mehmed Zülfü Bey
Samuel Efendi	Abdülaziz Efendi

Muhasebe Kalemi

Mümeyyiz Vahid Efendi Sâniye 6 Ş 311

Masârifât Kâtibi Hacı Tayfur Efendi	İlamât Kâtibi Refiki Mehmed Şevket Efendi
Vâridât Kâtibi Hafız Zülfikar Efendi	Masraf Kâtibi Refiki Mustafa Şevki Efendi
İlamât Memuru Mustafa Vasfi Efendi	Vilayet Cedvel Mukayyidi Abdülkadir Efendi
Havalât Kâtibi Mustafa Şevket Efendi	Mesâlih-i Cârîye Kâtibi Kâmil Bey
Mesâlih-i Cârîye Kâtibi Refiki Yahya Efendi	Evrak Mukayyidi Kemal Efendi
Yevmiye Kâtibi İbrahim Hakkı Efendi	Merkez Cedvel Mukayyid Refiki Şeyh Mehmed Efendi
Tekâüd Hesab Mukayyidi Mehmed Mihri Efendi	Livâ Cedvel Memur Refiki Muhiddin Efendi
Livâ Cedvel Memuru Şevki Efendi	Adliye Hesab Kâtibi Mustafa Efendi
Merkez Cedvel Mukayyidi Abdülaziz Efendi	Refiki Tayyib Efendi
Merkez Sandık Emiri Abdülkerim Efendi	

Mektubî Kalemi

Mümeyyiz Zülfikar Hakkı Efendi	Ûlâ Sâniye Beşinci Mecidi 5 C 309
Müsevvid Hafız Mehmed Hamdi Efendi	Sâniye 28 Ca 309 Dördüncü Mecidi 7 S 310
Müsevvid Hüseyin Sıdkı Efendi	Sâlise 24 Za 308 Beşinci Mecidi 26 Za 311
Müsevvid Ragıb Efendi Sâlise	
Müsevvid Hafız Necib Efendi Sâlise 11 N 312	
Müsevvid Saïd Efendi Sâlise	
Müsevvid İzzet Efendi Sâlise	
Mübeyyiz Fazlı Efendi Mübeyyiz Şevket Efendi	
Mübeyyiz Abdüsselam Efendi Mübeyyiz Tefvik Efendi	
Mübeyyiz Refi Bey Mübeyyiz Âsım Efendi	
Mübeyyiz Nedim Bey	

Evrak Kalemi

Müdür Osman Sakıb Efendi Sâniye 10 Za 306	
Mukayyid Hasan Efendi	Mukayyid Arif Bey
Mukayyid Ahmed Efendi	Mukayyid Hikmet Efendi
Mukayyid Sabri Efendi Hâmise 4 Ra 312	Mukayyid Abdülmesih Efendi
Mukayyid Baki Efendi	Mukayyid Mehmed Efendi

Sicill-i Ahvâl-i Memurîn Komisyonu

Reis Mektubî-i Vilayet

Aza Mektubî Mümeyyizi Zülfikar Efendi	Aza Muhasebe Mümeyyizi Vahid Efendi
Aza Meclis Başkâtibi Feyzi Efendi	Aza Mektubî Müsevvidi Hüseyin Sıdkı Efendi

Aza Evrak Müdürü Osman Sakıb Efendi

Aza Mektubî Müsevvidlerinden Ragıb Efendi

Kâtib Mektubî Hulefâsından Şevket Efendi

Mahkeme-i Şer'î Şerif

Başkâtib Abdülkadir Hakkı Efendi

Edirne Müderrisi 13 Ra 309

Mukayyid Yusuf Necib Efendi

Müsevvid Ahmed Efendi

Zabıt Kâtibi Zülfikar Efendi

Mübeyyiz Halil Sırrı Efendi

Müsevvid Mehmed Şükrü Efendi

Mübeyyiz Sıdkı Efendi

Devâir-i Adliye

Vilayet Adliye Müfettişleri

Yaver Efendi

Mütemâyiz Yordanaki Efendi

Encümen-i Adliye

Reis İstînâf Mahkemesi Reis-i Evveli Mehmed Tevfik Efendi

Aza İstînâf Mahkemesi Ceza Reisi Tevfik Efendi

Aza İstînâf Müdde'î-i Umumîsi Hafız Ahmed Efendi

Aza Bidâyet Mahkemesi Reis-i Evveli Sadullah Efendi

Aza Bidâyet Mahkemesi Ceza Reisi Salim Efendi

Aza Merkez Müdde'î-i Umumî Muavini Cemal Efendi

Encümen Kâtibi Mehmed Tevfik Bey

İstînâf Hukuk Mahkemesi

Reis Mehmed Tevfik Efendi

Aza Subhi Efendi İzmir Pâye-i Mücerredi 25 Za 310

Aza Abdülgani Bey Sâlise

Aza Hanna Fethullah Efendi

Aza Çelebioğlu Rızkullah Efendi

Aza Mülâzımı Abdülkadir Efendi

İstînâf Ceza Dairesi

Reis Tevfik Efendi Sâlise

Aza Arif Bey Sâlise

Aza Rıza Efendi Sâlise

Aza Naum Efendi

Aza Çıracıyan Stepan Efendi

Aza Mülâzımı Ziya Efendi

Müdde'î-i Umumî Hâfız Ahmed Efendi Sâlise

Müdde'î-i Umumî Kâtibi Nailî Efendi

İstînâf Kalemî

Başkâtib Tevfik Bey

Hukuk Dairesi Zabıt Kâtibi Arif Efendi

Hukuk Dairesi Zabıt Kâtibi Mehmed Kemal Efendi

Ceza Dairesi Zabıt Kâtibi Abdülcelil Efendi

Ceza Dairesi Zabıt Kâtibi Sabit Efendi

Bidâyet Hukuk Mahkemesi

Reis Sadullah Efendi Râbi'a

Aza Mehmed Efendi

Aza Papasyan Yosef Efendi

Aza Mülâzım-ı Ömer Avni Efendi

Bidâyet Ceza Dairesi

Reis Salim Efendi Sâlise

Aza Zülkifl Bey Aza Said Efendi

Aza Mülâzımı Abdurrahman Efendi

Müdde'î-i Umumî Muavini Cemal Efendi Müderris

Bidâyet Kalemî

Başkâtib Osman Nuri Efendi Hukuk Zabıt Kâtibi Cemil Efendi

Hukuk Zabıt Kâtibi Tohman Efendi Ceza Zabıt Kâtibi Tefvik Efendi

Ceza Zabıt Kâtibi Abdullah Efendi

İstintâk Dairesi

Sermustantık Ahmed Tefvik Efendi İkinci Mustantık Abdülgani Bey

Mustantık Mukayyidi Mehmed Ali Efendi

İcra Dairesi

İcra Memuru Said Efendi İcra Mübaşiri İbrahim Halil Efendi

Mukavelât Dairesi

Mukavelât Muharriri Mehmed Ali Efendi Refiki İbrahim Efendi

De'âvî Vekilleri

Natık Efendi Kirakos Efendi Bogos Efendi

Ticaret Odası

Reis Mehmed Faik Efendi Aza Haçador Efendi

Aza Hazik Efendi Aza Karabet Efendi Sâlise

Aza Mustafa Efendi Aza Tatos Efendi

Aza Mahmud Efendi Aza Mıgırđıç Efendi

Maarif İdaresi

Maarif Müdürü vazifesi Muhasebe Memuru tarafından rü'yet olunmaktadır.

Muhasebe Memuru Ahmed Hamdi Efendi Hâmise

Kâtib İbrahim Edhem Efendi Muhasebe Refiki Mustafa Efendi

Sandık Emîni Ahmed Nazım Efendi Fahrî Müze Memuru Natık Efendi

Meclis-i Maarif

Reis Münhaldir. Aza İstinâf Azasından Subhi Efendi

Aza Müderris Mahmud Efendi Aza Niyazi Efendi Ūlâ Sânisî

Aza Abdülkadir Efendi Aza Stepan Efendi

Diyarbakir İdadi-i Mülkî Mektebi Heyet-i İdaresi

Müdür Mehmed Ali Efendi Muavin-i Evvel İbrahim Efendi

Muavin-i Sâni İbrahim Şevki Efendi Mübassır Halil Ağa

Heyet-i Talimiyyesi

Ulûm-ı Diniye Muallimi Mahmud Efendi

Kısm-ı Evvel Fransızca Muallimi Mehmed Ali Efendi

İkinci Kısm Fransızca Muallimi Vekili Mehmed Ali Efendi

Tarih ve Usul-i Kitâbet Muallimi Osman Efendi

Türkçe ve Farişî Muallimi Ali İlmî Efendi

Kavânîn Muallimi Necmeddin Efendi
Arabî Muallimi Ali Rıza Efendi Edirne Mûderrisi
Heyet, Mûsellesât, Hendese, Malumat-ı Fenniye Muallimi İbrahim Şevki Efendi
Coğrafya, Hesab, Usul-i Defteri Muallimi İbrahim Efendi
Resim Muallimi Rıza Efendi Yüzbaşı
Hüsn-i Hat Muallimi Abdüsselam Efendi
Mevcud Şâkirdân 80 Hademe 2
Dârümuallimîn
Muallim Osman Efendi

İnâs Rüşdiyesi

Muallime-i Ülâ Muallime-i Sâniye Hatice Hanım
Hat Muallimi Fethullah Efendi Mubassıra Esma Hanım
Nakış Muallimesi
Bevvâb
Tâlibât-ı Mevcude 153

Vergi Dairesi

Müdür Hasan Tahsin Efendi Sâlise 6 Ca 302
Mizân Başkâtibi Abdülhamid Efendi 6 Za 312
Merkez Vergi Kâtibi Kasım Edib Efendi
Refiki Osman Nafiz Efendi
Diğeri Hacı Abuş Bey
Şark Nahiyesi Vergi Kâtibi Hacı Mustafa Kâmil Efendi Sâlise
Garb Nahiyesi Vergi Kâtibi Rüşdü Efendi
Kikâ Tırkân Nahiyesi Vergi Kâtibi Mehmed Rauf Efendi
Defterci Behram Efendi

Nüfus Nezâreti

Nâzır Ali Nihad Efendi
Kâtib-i Sâni Azmi Efendi Başkâtib Hacı Ali Bey
Mûsıla-i Süleymaniye Mûderrisi

Heyet-i Tefrik

Reis Evrak Mûdürü Osman Efendi
Aza Aza Çıracıyan Stepan Efendi

Matbaa-i Vilayet

Nâzır Mektubî-i Vilayet
Muharrir Zülfikar Hakkı Efendi Muharrir Osman Efendi
Müdür Muhlis Efendi Râbi'a 21 R 314

Hurûfât Dairesi

Muhasib İsmail Efendi
Sermürettib Mehmed Said Efendi
Mürettib Mehmed Ali Efendi
Makineci Serkez Efendi
Refiki Rüstem Ağa

Litoğrafya Dairesi

Sermemur Muhlis Efendi
Hattat Fethullah Efendi
Litoğrafya Refik-i Evveli Mehmed Ali Efendi
Refik-i Sâni Ahmed Ağa
Müvezzi ve Odacı Aziz Efendi

Lüzumunda dört nefer hademe muvakkaten istihdam olunur.

Defter-i Hakanî İdaresi

Memur Mustafa Hulusi Efendi Sâlise 4 Ra 312

Başkâtib Mehmed Mesud Efendi

Kâtib-i Sâni Abdurrahman Hayri Efendi

Merkez Tapu Kâtibi Abdurrahman Efendi

Tedkik-i Senedât Komisyonu

Reis Defter-i Hakanî Memuru Mustafa Hulusi Efendi

Aza Zülkifi Bey

Aza İbrahim Efendi

Aza Hanna Necmi Efendi

Aza Dikranyan Haçador Efendi

Kâtib Mektubî Kalemî Müsevvidlerinden Hafız Hamdi Efendi

Ziraat Bank Şubesi

Memur Necmeddin Efendi

Muavin İnâyetullah Efendi

Başkâtib ve Veznedar Mehmed Efendi

Kâtib-i Sâni Mehmed Refik Efendi

Tahsildar Şevki Bey

Bedelât-ı Nakdiye Serkâtibi Faik Efendi

Tahsildar Ahmed Efendi

Bedelât-ı Nakdiye Takib Memuru Arif Efendi

Ziraat Bank Şube Meclis-i İdaresi

Reis Meclis-i İdare Azasından Hacı Abdülkadir Paşa

Aza Memur Necmeddin Efendi

Aza Ticaret Odası Azasından Mehmed Faik Efendi

Aza Hacı Cübeyr Efendi

Aza Beledî Azasından Abdurrahman Efendi

Memurîn-i Fenniye

Sermühendis Veber Efendi

Mühendis Markar Efendi

Mühendis İlyas Efendi Râbi'a

Mühendis Muavini Hasan Vasfi Efendi Râbi'a

Kondüktör Lütfi Efendi

Kondüktör Ali Efendi

Evkaf İdaresi

Muhasebeci Mustafa Bey Sâniye

Başkâtib Raif Efendi

Sandık Emimi Zülfikar Efendi

Evkaf-ı Mazbuta Kâtibi

Tahsilat ve İnşaat Memuru Mahmud Efendi

Tahsilat ve İnşaat Memuru Hasan Bey

Odacı Mahmud Hamdi Efendi

Evkaf Komisyonu

Reis Hacı Sadık Efendi Müderris

Aza Muhasebeci Bey

Aza Abdülkadir Hakkı Efendi Müderris

Aza İbrahim Echem Efendi Sâlise

Aza Abdülkadir İlmî Efendi Müderris

Daire-i Belediye

Reis Ahmed Efendi Sâlise

Aza Bekir Efendi

Aza Ahmed Efendi

Aza Hacı Hafız Mehmed Efendi

Aza Mehmed Yüsri Efendi

Aza Abdurrahman Efendi

Aza

Aza Aleksandr Efendi

Aza Bogos Efendi

Kâtib Mustafa Nuri Efendi Râbi'a 14 B 312

Eczacı Agop Efendi

Tabib Vekili İsmail Bey

Muavini Artin Efendi

Cerrah Ali Efendi

Kâtib-i Sâni Mehmed Said Efendi

Sandık Emimi Abdülvahhab Efendi

Müfettiş Ahmed Efendi

Merkez Sancağı Aşı Memuru Osman Efendi

Çavuş nefer 7

Gurebâ Hastahanesi

Tabib İsmail Bey Kâtibi Kasım Efendi
Serhademe Abdülvahhab Efendi

Tedârik-i Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Belediye Reisi Ahmed Efendi Aza Abdurrahman Efendi
Azalık İnzimâmıyla Kâtib-i Evvel Mustafa Efendi Aza Yüzbaşı Efendi
Kâtib-i Sâni Redif Başçavuşu Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Diyarbakir ve Mamuretülaziz Vilayetleri Âgah Efendi Mütemâyiz 2 M 315 Nişane-i Hamiyyet-i
Telgraf ve Posta Başmüdüğü Üçüncü Osmanî 31 Z 316 Vataniye Madalyası 9 Z 314
Diyarbakir Ciheti Müfettiş Muavini İsmet Efendi Sâlise 1 Z 292
Diyarbakir Telgraf ve Posta Hacı Hilmî Efendi Sâlise 2 M 315 Dördüncü Mecidi 24 S 315

Başmüdüriyet Serkâtibi Talat Efendi Başmüdüriyet Muhasebe Kâtibi Tavid Efendi
Başmüdüriyet Mukayyidi Şefik Efendi

Muhabere Sermemuru İlhami Efendi Muhabere Sermemuru Vahhab Efendi
Muhabere Sermemuru Tahir Efendi
Muhabere Memuru Zülfü Efendi Muhabere Memuru Feyzi Efendi
Muhabere Memuru Zihni Efendi Muhabere Memuru Raif Efendi
Muhabere Memuru Zeki Efendi Muhabere Memuru Şükrü Efendi
Muhabere Memuru Raif Efendi Muhabere Memuru Sırrı Efendi
Muhabere Memuru Vasfi Efendi Muhabere Memuru Ahmed Galib Efendi

Muhaberat-ı Ecnebiye Şefdistasyonu Amasyan Efendi
Muhaberat-ı Ecnebiye Sermemurları

Stepan Efendi Aram Efendi
Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Said Efendi Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Galib Efendi
Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Şevki Efendi Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Fehmi Efendi
Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Sakin Efendi Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Abdülkadir Efendi
Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Mikdad Efendi
Diyarbakir Posta Müdürü Hacı Abdullah Efendi Sâniye 15 Za 315
Mukayyidi Abdullah Efendi Makineci Mehmed Ali Efendi

Jandarma Alayı

Alay Kumandanı Azimet Hayri Paşa Mirimirân Üçüncü Osmanî, Üçüncü Mecidi
Çöl Kumandanı Mahmud Bey Alaybeyi Üçüncü Mecidi, İftihar Madalyası
İdare Emni Abdülcelil Efendi Alay Emni Rusya Madalyası

Birinci Merkez Taburu

Binbaşı
Tabur Kâtibi Ahmed Efendi Dördüncü Osmanî ve Dördüncü Mecidi
Yüzbaşı Hacı İsmail Ağa
Yüzbaşı Hacı İsmail Efendi
Yüzbaşı Hasan Bey
Yüzbaşı Ahmed Hamdi Efendi Dördüncü Mecidi ve Kars ve İftihar Madalyaları
Yüzbaşı Şaban Ağa Dördüncü Mecidi ve Kars ve İftihar Madalyaları

Yüzbaşı Hacı Yusuf Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mahmud Ağa Dördüncü Mecidi
Mülâzım-ı Evvel Süleyman Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdülkadir Ağa Dördüncü Mecidi
Mülâzım-ı Evvel Hasan Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hacı Mehmed Efendi
Mülâzım-ı Evvel Nuri Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa Beşinci Mecidi ve İftihar Madalyası
Mülâzım-ı Sâni Baki Efendi
Mülâzım-ı Sâni Şeyhmus Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Zülfikar Ağa
Mülâzım-ı Sâni Nasrullah Efendi

Alay-ı Mezkûrun İkinci Mardin Taburu

Binbaşı Sabit Efendi
Tabur Kâtibi Hacı Zülfikar Efendi Beşinci Mecidi 8 M 308
Yüzbaşı Akif Efendi Beşinci Mecidi
Yüzbaşı Salih Efendi Beşinci Mecidi 8 S 308
Yüzbaşı Mustafa Ağa Dördüncü Osmanî ve Mecidi 7 M 307
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Derviş Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mustafa Ağa
Mülâzım-ı Evvel Abdi Efendi Beşinci Mecidi
Mülâzım-ı Evvel Numan Ağa
Mülâzım-ı Sâni Dursun Ağa
Mülâzım-ı Sâni Said Efendi
Mülâzım-ı Sâni Beşşar Bey

Alay-ı Mezkûrun Üçüncü Maden Taburu

Binbaşı Ali Efendi Dördüncü Mecidi M 310
Tabur Kâtibi Yahya Efendi
Yüzbaşı Hasan Ağa Kars Madalyası
Yüzbaşı Hüseyin Efendi
Yüzbaşı Mehmed Ali Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Evvel Yusuf Ağa
Mülâzım-ı Evvel Osman Ağa Beşinci Mecidi 15 C 307
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Emin Efendi
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa
Mülâzım-ı Sâni Osman Efendi

Alay-ı Mezkûrun Dördüncü Esterli Seyyâre Taburu

Binbaşı Hamdi Ağa Dördüncü Mecidi
Tabur Kâtibi Mahmud Necib Efendi
Yüzbaşı Ahmed Efendi Beşinci Mecidi
Yüzbaşı Mustafa Ağa
Yüzbaşı Abdurrahman Efendi Beşinci Mecidi
Yüzbaşı Abdülfettah Ağa Beşinci Mecidi
Mülâzım-ı Evvel Hacı Reşid Ağa
Mülâzım-ı Evvel Şükrü Efendi
Mülâzım-ı Evvel Ahmed Efendi
Mülâzım-ı Evvel Mustafa Ağa

Mülâzım-ı Sâni Hacı Yusuf Ağa
Mülâzım-ı Sâni Cafer Efendi

Mülâzım-ı Sâni Hacı Hasan Efendi
Mülâzım-ı Sâni Zülfikar Ağa

Tahsilat Komisyonu

Reis Vali-i Vilayet

Aza Defterdar Efendi
Aza Defter-i Hakanî Memuru Efendi

Aza Vergi Müdürü Efendi
Kâtib Fahrî

Tahsildarlar

Sertahsildar Mehmed Nureddin Bey Sâlise
Süvari Tahsildarı Mehmed Efendi
Süvari Tahsildarı Lütfi Efendi
Süvari Tahsildarı Agop Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülkadir Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülaziz Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülgafur Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülkadir Efendi
Merkez Piyade Tahsildarı Şükrü Efendi
Merkez Piyade Tahsildarı Avadis Efendi
Merkez Piyade Tahsildarı Todor Efendi

Hapishane Memurları

Müdür Ahmed Şefik Efendi
Müfettiş Asâkir-i Şahane Alay Kâtibliğinden Rusya Muharebe Madalyası
Mütেকâid Halil Tahsin Efendi
İmam Ali Efendi
Kâtib İsa Ruhi Efendi

Merkez-i Vilayette Müstahdem Polis Komiserleri

Serkomiser Ahmed Tevfik Efendi
İkinci Sınıf Komiser Mustafa Asım Bey
İkinci Sınıf Komiser Hamdi Efendi Tahlisiye Madalyası
Üçüncü Sınıf Komiser Abdurrahman İzzet Efendi
Üçüncü Sınıf Komiser Mehmed Nuri Efendi
Üçüncü Sınıf Komiser Abdülkadir Hicabi Efendi
Üçüncü Sınıf Komiser Yusuf Raci Efendi Sâlise

Polis Memurları

Mustafa Efendi
Halil Hayali Efendi
Abdülkerim Efendi
Mehmed Sadık Efendi
Arif Efendi
Mahmud Galib Efendi
Mehmed Sabri Efendi
Süleyman Salim Efendi
Hanna Efendi
Mıgırdıç Efendi

Mekteb-i Rüşdiye-i Askerî Heyet-i İdaresi

Müdür Bekir Hilmi Efendi Kolağası
Dahiliye Mülâzımı Mehmed Ali Efendi
Dahiliye Mülâzımı Mehmed Rasim Efendi

Heyet-i Tedrîsiye

Arabî Muallimi Subhi Efendi
Farisî Muallimi Hasan Fehmi Efendi
Hüsn-i Hat Muallimi Vahid Efendi
Riyazî Muallimi Hamdi Efendi
Fransızca Muallimi
Arabî Muallimi Abdülkadir Efendi
Kavâid-i Osmanî Muallimi Abdülkadir Efendi
İmla Muallimi Abdülbaki Efendi
Coğrafya Muallimi Mehmed Eşref Efendi
Resim Muallimi

Mevcut-ı Şâkirdân

Birinci sene 56   İkinci sene 60
Üçüncü sene 59   Dördüncü sene 48
Yekûn-i Şâkirdân 223

Bazı Memurîn-i Vilayet

Sıhhiye Müfettişi Yorgaki Efendi   Baytar Müfettişi Tevfik Efendi
Kül Memuru Mustafa Efendi   Beytülmal Memuru Hafız Ali Efendi
Hükümet Dava Vekili Dirkaprılyan Bogos Efendi

Düyûn-ı Umumiye

Müdür İbrahim Efendi   Başkâtib Hacı Osman Efendi
İkinci Kâtib Mehmed Ali Saib Efendi   Tezkire Kâtibi Ahmed Rifat Efendi
Sandık Emîni Mehmed Ali Efendi   Kantar Kâtibi Keyork Efendi
Süvari Kolcusu Şeyh Mehmed Ağa   Süvari Kolcusu Mustafa Ağa
Piyade Kolcusu Hasan Ağa   Piyade Kolcusu Şeyh Mehmed Ağa
Piyade Kolcusu Mustafa Ağa   Piyade Kolcusu Mehmed Efendi
Piyade Kolcusu Cercis Ağa   Kantarcı Kirakos Ağa

Reji İdaresi

Müdür Efendi
Muhasebeci ve Sandık Emîni Nami Efendi   De'âvî Vekili Kirakos Efendi
Muhafaza Kâtibi Rızkullah Efendi   Maden Reji Memuru Ali İlmî Efendi

Merkez-i Vilayete Merbût Nevâhî

Baharlı Nahiyesi

Müdür Mustafa Ağa   Muavin Hacı Reşid Ağa
Aza
Ahmed Ağa   Veyis Ağa Abdülkadir Ağa
Kâtib İzzet Efendi

Altınakar Nahiyesi

Aza
Müdür Davud Ağa   Muavin Beşir Ağa
Aza   Mehmed Galib Ağa   Mehmed Ağa
Kâtib

Kargalu Nahiyesi

Müdür İbrahim Ağa   Muavin Ali Ağa
Aza
Abdülğani Ağa   Ali Ağa   Ali Ağa
Kâtib

Sepiyak Nahiyesi

Müdür Abdülkerim Ağa   Muavin Mehmed Şerif Ağa
Aza
Ferho Ağa   Sinan Ağa   Mehmed Ağa
Kâtib Ali Efendi

Onbeşinci Fırka-i Hümâyûn Kumandanlığı ve Erkân-ı Harbiye Dairesi

Fırka Kumandanı

Tevfik Paşa

Rütbe

Mirliva

Erkan-ı Harb Reisi Binbaşı Mehmed Ali Nüzhet Bey O 3, M 3

Fırka Erkân-ı Harbine Mülhak Mülâzım-ı Evvel Abdülhamdi Efendi M 5

Redif Elli Yedinci Alayının Birinci Diyarbekir Taburu Zabitanı

Miralay Şevki Bey M 4	Binbaşı Hulusi Efendi
Tabur Kâtibi Mehmed Şakir Efendi	Yüzbaşı İsmail Efendi
Yüzbaşı Ali Rıza Efendi	Yüzbaşı Hacı Yusuf Efendi
Yüzbaşı Şahabeddin Efendi	Yüzbaşı Ahmed Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Efendi	Mülâzım-ı Evvel Reşid Efendi
Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hasan Efendi
Depo Memuru Mülâzım-ı Sâni Mustafa Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hasan Naim Efendi
Çakmakçı Abdi Usta	

Redif Elli Sekizinci Alayının İkinci Lice Taburu Zabitanı

Binbaşı Akif Efendi	Tabur Kâtibi Lütfi Efendi
Yüzbaşı İbrahim Efendi M 5	Yüzbaşı Mehmed Ata Efendi M 5
Yüzbaşı İbrahim Efendi	Mülâzım-ı Evvel Mustafa Efendi
Yüzbaşı Mehmed Efendi	Mülâzım-ı Evvel Hasan Efendi
Mülâzım-ı Evvel İshak Efendi	Mülâzım-ı Sâni Yunus Efendi
Mülâzım-ı Sâni Zülfikar Efendi	Depo Memuru Mülâzım-ı Sâni Esad Efendi
Mülâzım-ı Sâni İbrahim Efendi	Çakmakçı Ahmed Niyazi Usta

Elli Sekizinci Alayın Dördüncü Siverek Zabitanı

Binbaşı Abdurrahman Efendi	Kolağası Abdurrahman Ağa
Tabur Kâtibi İbrahim Hulusi Efendi	Yüzbaşı Süleyman Efendi
Yüzbaşı Hüseyin Ağa	Yüzbaşı Hasan Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdülhamid Efendi	Mülâzım-ı Evvel Cemil Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdüsselam Efendi	Mülâzım-ı Sâni Ahmed Turan Efendi
Mülâzım-ı Sâni İsmail Hakkı Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hasan Fevzi Efendi

Redif Elli Yedinci Alayın Üçüncü Ergani Taburu Zabitanı

Binbaşı Şükrü Efendi	Kolağası Ahmed Behçet Efendi
Tabur Kâtibi Nuh Naci Efendi	Yüzbaşı Yusuf Ziya Efendi
Yüzbaşı Mehmed Efendi	Yüzbaşı Osman Efendi
Yüzbaşı Abdullah Efendi	Mülâzım-ı Sâni Yusuf Sıdkı Efendi
Mülâzım-ı Evvel Mustafa Efendi	Mülâzım-ı Sâni İbrahim Efendi
Mülâzım-ı Evvel İbrahim Efendi	Depo Memuru Mülâzım-ı Sâni Mehmed Efendi

Redif Altmışınca Alayın Dördüncü Midyat Taburu Zabitanı

Binbaşı Ata Efendi	Kolağası Hacı Mehmed Efendi	M 5 Kars Madalyası
Tabur Kâtibi Ahmed Remzi Efendi	Yüzbaşı Ali Efendi	
Yüzbaşı Mehmed Nazmi Efendi	Yüzbaşı Hacı Mehmed Efendi	
(Plevne ve Girid Madalyası)		
Yüzbaşı Eyüb Efendi	Mülâzım-ı Evvel Hilmi Efendi	M 5
Mülâzım-ı Evvel	Mülâzım-ı Sâni Ahmed Fahri Efendi	
Depo Memuru Mülâzım-ı Sâni Arif Efendi	Çakmakçı Salih Usta	

Nizamiye Yetmiş Üçüncü Alayın Üçüncü Taburu Zabitânı

Binbaşı Mehmed Emin Ağa A 4	Tabur Kâtibi Salih Efendi
Tabib Yüzbaşı Yanko Efendi M 5	Yüzbaşı Mahir Efendi
Yüzbaşı Ahmed Efendi	Cerrah Mustafa Efendi M 5
Mülâzım-ı Sâni Lütü Efendi	Eczacı Natali Efendi M 5
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Tevfik Efendi	Mülâzım-ı Sâni Mehmed Tevfik Efendi
Mülâzım-ı Sâni Fevzi Efendi	Mülâzım-ı Sâni İbrahim Ağa M 5
Mülâzım-ı Sâni Rıza Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa M 5
Mülâzım-ı Sâni Süleyman Efendi	Çakmakçı Ahmed Usta

Muzika Bölüğü

Yüzbaşı Mustafa Efendi	Mülâzım-ı Sâni Ebuzer Ağa
------------------------	---------------------------

Nizamiye Yetmiş Üçüncü Alayın Dördüncü Taburu Zabitânı

Binbaşı Mehmed Sabri Efendi	Tabur Kâtibi Abdülkadir Efendi
Tabib Yüzbaşı Tahsin Efendi	Yüzbaşı Ali Ağa
Tabib Yüzbaşı İbrahim Ağa	Yüzbaşı Emin Efendi
Tabib Yüzbaşı Hasan Ağa	Cerrah Ali Fehmi Efendi
Eczacı Nikolaki Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hasan Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa	Tüfenkçi Rıza Usta
Mülâzım-ı Sâni Rüşdü Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hasbî Efendi
Mülâzım-ı Sâni İsmail Ağa	Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Nizamiye Elli Yedinci Alayın İkinci Mardin Taburu Zabitânı

Binbaşı Ali Rıza Efendi O 4 Gümüş İmtiyaz	Kolağası Fehmi Efendi
Tabur Kâtibi Mehmed Tevfik Efendi	Yüzbaşı Mehmed Efendi
Yüzbaşı Mustafa Ağa	Yüzbaşı Ahmed Hasib Efendi
Yüzbaşı Mustafa Efendi	Mülâzım-ı Evvel Rifat Efendi
Mülâzım-ı Evvel Ali Efendi	Mülâzım-ı Sâni Hacı Nuri Efendi
Mülâzım-ı Evvel Osman Efendi	Mülâzım-ı Sâni Abdülbaki Efendi
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Besim Efendi	
Depo Memuru Mülâzım-ı Evvel Mehmed Efendi	

Hamüdiye Hafif Süvari Kırk Birinci Alayın Ümerâ ve Zabitânı

Kumandan Kaymakam Hacı Kadir Bey	
Miralay İbrahim Paşa M 1, O 2 Altın ve Gümüş İmtiyaz ve İâne Madalyası	
Binbaşı-i Evvel Mehmed Ağa	Binbaşı-i Sâni İbrahim Ağa
Kolağası Hüseyin Efendi	Alay Kâtibi Mustafa Hakkı Efendi M 4
Kâtib-i Sâni Bekir Efendi M 5, A 4	İmam Mehmed Efendi
İmtiyaz Gümüş Madalyası	Sancakdar Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı İbrahim Efendi M 4, O 4 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası
Yüzbaşı Vekili Halef Efendi M 4, O 4 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası
Mülâzım-ı Evvel Ali Ağa M 5
Mülâzım-ı Sâni İbrahim Ağa M 5, O 4 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası
Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası

İkinci Bölük

Yüzbaşı Mehmed Emin Ağa	Yüzbaşı Vekili Şahin Ağa
Mülâzım-ı Evvel Abdi Ağa	Yüzbaşı Vekili Sino Ağa
Mülâzım-ı Sâni Seydo Ağa	Mülâzım-ı Sâni Bekir Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Hasan Tahsin Efendi M 5 Plevne İâne Madalyası
Yüzbaşı Vekili Salim Ağa
Mülâzım-ı Evvel Şeyh Ali Ağa M 5, O 4 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası
Mülâzım-ı Sâni Şeyh Fazıl Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa M 5, O 4 Altın ve Gümüş İmtiyaz Madalyası
Mülâzım-ı Sâni Abdo Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Hasan Ağa Yüzbaşı Vekili Mehmed Sadık Efendi
Mülâzım-ı Evvel Eyüb Ağa Yüzbaşı Vekili Osman Ağa
Mülâzım-ı Sâni Senchar Ağa
Misafir Tabib Kolağası Bahaeddin Efendi Gümüş İmtiyaz Madalyası

Hamidiye Hafif Süvari Kırk İkinci Alayın Ümerâ ve Zabitanı

Kumandan Kaymakam Sadık Bey
Aşâir Kaymakamı Abdülhamid Bey M 1 Bir Kit'a Gümüş İmtiyaz
Binbaşı-i Evvel Beşşar Ağa Binbaşı-i Sâni İsmail Bey
Kolağası Eyüb Ağa Alay Kâtibi Şemseddin Efendi
Kâtib-i Sâni İbrahim Efendi Sancakdar Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı İsmail Ağa Yüzbaşı Vekili Miro Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ali Ağa Mülâzım-ı Evvel Bero Ağa
Mülâzım-ı Sâni Oso Ağa Mülâzım-ı Sâni Sadun Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı Ömer Ağa Yüzbaşı Vekili İsmail Ağa
Mülâzım-ı Evvel İsa Ağa Mülâzım-ı Evvel Osman Ağa
Mülâzım-ı Sâni Bero Ağa Mülâzım-ı Sâni Mao Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Mustafa Ağa Yüzbaşı Vekili Aziz Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa Mülâzım-ı Evvel Aluş Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı İsa Ağa Yüzbaşı Vekili Sinan Ağa
Mülâzım-ı Evvel Zülfikar Ağa Mülâzım-ı Evvel Alişan Ağa
Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa Mülâzım-ı Sâni Mustafa Ağa

Beşinci Bölük

Yüzbaşı Receb Efendi Yüzbaşı Vekili Halil Ağa
Mülâzım-ı Evvel Eyüb Ağa Mülâzım-ı Evvel Hüseyin Ağa
Mülâzım-ı Sâni İsa Ağa Mülâzım-ı Sâni Hasan Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Üçüncü Alayın Ümerâ ve Zabitanı

Kumandan Kaymakam Sürver Bey Plevne Madalyası
Kaymakam Mahmud Bey O 3 Binbaşı-i Evvel Ömer Ağa
Binbaşı-i Sâni Sinan Ağa Kolağası Mehmed Ağa
Alay Kâtibi Zülfikar Efendi İmam Hacı Osman Efendi
Sancakdar Zülfikar Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Yusuf Ağa M 5

Yüzbaşı Vekili İbrahim Ağa

Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa Altın İmtiyaz Madalyasıyla Plevne Madalyası

Mülâzım-ı Evvel Mahmud Ağa Altın İmtiyaz Madalyasıyla Plevne Madalyası

Mülâzım-ı Sâni Sino Ağa

Mülâzım-ı Sâni Eyüb Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı Tosun Ağa M 4

Yüzbaşı Vekili Hasan Ağa

Mülâzım-ı Evvel Heno Ağa

Mülâzım-ı Evvel Abdülhadi Ağa

Mülâzım-ı Sâni Sinan Ağa

Mülâzım-ı Sâni Eyüb Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Mustafa Ağa

Yüzbaşı Vekili Mehmed Ağa

Mülâzım-ı Evvel Yahya Ağa

Mülâzım-ı Evvel Seydo Ağa

Mülâzım-ı Sâni Sinan Ağa

Mülâzım-ı Sâni Bozan Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı İbrahim Efendi

Yüzbaşı Vekili Derviş Bey

Mülâzım-ı Evvel Rumi Bey

Mülâzım-ı Evvel Osman Ağa

Mülâzım-ı Sâni Temo Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Dördüncü Alayın Ümerâ ve Zabitanı

Kumandan Kaymakam Hurşid Bey M 5

Kaymakam Halil Bey O 4

Binbaşı-i Evvel Mehmed Ağa

Binbaşı-i Sâni İbrahim Ağa

Kâtib-i Sâni Hacı Mehmed Efendi

Sancakdar Pökü Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı Kadir Ağa

Yüzbaşı-i Sâni Mehmed Veyis Bey

Mülâzım-ı Evvel Derviş Ağa

Mülâzım-ı Sâni Hüseyin Ağa

Mülâzım-ı Sâni Süleyman Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı Mehmed Efendi M 4

Yüzbaşı-i Sâni Halil Ağa

Mülâzım-ı Evvel Mamo Ağa

Mülâzım-ı Evvel İbrahim Ağa

Mülâzım-ı Sâni Derviş Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı İshak Bey M 5, O 4

Yüzbaşı-i Sâni Şeyh Eyüb Ağa

Mülâzım-ı Evvel Kaço Ağa

Mülâzım-ı Evvel Ali Ağa

Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa

Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Ali Ağa

Yüzbaşı-i Sâni Şeyhmus Ağa

Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa

Mülâzım-ı Evvel Feyyaz Ağa

Mülâzım-ı Sâni Eyüb Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Beşinci Alayın Ümerâ ve Zabitanı

Kumandan Aşâir Kaymakamı Reşid Bey O 4

Binbaşı-i Evvel Timur Ağa
Kolağası İbrahim Ağa
Kâtib-i Sâni Mustafa Reşad Efendi
Mülâzım-i Sâni Sancakdar Musa Ağa

Binbaşı-i Sâni Osman Ağa
Alay Kâtibi Mehmed Tayyib Efendi
İmam Musa Namık Efendi

Birinci Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Şaban Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Abdi Ağa

Yüzbaşı Vekili Yusuf Ağa
Mülâzım-ı Evvel İbrahim Ağa
Mülâzım-ı Sâni Derviş Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Hüseyin Ağa
Mülâzım-ı Evvel İsa Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa

Yüzbaşı Vekili Naib Ağa
Mülâzım-ı Evvel Mauş Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı-i Evvel Mehmed Efendi
Mülâzım-ı Evvel Yanya Ağa
Mülâzım-ı Sâni İbrahim Ağa

Yüzbaşı Vekili Ali Ağa
Mülâzım-ı Evvel Halef Ağa
Mülâzım-ı Sâni Şeyhmus Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Yusuf Ziya Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdurrahman Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mahmud Ağa

Yüzbaşı Vekili Osman Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hasan Ağa
Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa

Beşinci Bölük

Yüzbaşı Mehmed Ali Ağa
Mülâzım-ı Evvel Beğendi Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ahmed Ağa

Mülâzım-ı Evvel Abdi Ağa
Mülâzım-ı Sâni Seydo Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Altıncı Alayın Ümerâ ve Zabitanı

Kumandan İsa Bey Binbaşı Yusuf Ağa O 4
Kolağası İbrahim Ağa O 4
Alay Kâtibi Abdülhalim Efendi

Birinci Bölük

Yüzbaşı Salih Ağa
Mülâzım-ı Evvel Şeyho Ağa
Mülâzım-ı Sâni İsa Ağa

Mülâzım-ı Evvel İsa Ağa
Mülâzım-ı Sâni Sefük Ağa

İkinci bölük

Yüzbaşı İbrahim Efendi
Mülâzım-ı Evvel Hasan Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa

Yüzbaşı Vekili Şeyh Mehmed Ali Efendi
Mülâzım-ı Evvel Abdülkerim Ağa
Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Mirza Ağa
Mülâzım-ı Evvel Şeyh Halef Ağa
Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa

Yüzbaşı Vekili Emin Ağa
Mülâzım-ı Evvel Beşşar Ağa
Mülâzım-ı Sâni Haso Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Vekili Haso Ağa   Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hasan Ağa   Mülâzım-ı Sâni Abdi Ağa
Mülâzım-ı Sâni İbrahim Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Abbas Ağa   Yüzbaşı Vekili Derviş Ağa
Mülâzım-ı Evvel Hacı Ağa   Mülâzım-ı Evvel Hacı Ağa
Mülâzım-ı Sâni Bilo Ağa   Mülâzım-ı Sâni Arab Ağa

Hamidiye Hafif Süvari Kırk Dokuzuncu Alayın Ümerâ ve Zabitanı

Kaymakam Abdülkerim Bey   Binbaşı-i Evvel Fettah Ağa M 4
Binbaşı-i Sâni Mehmed Efendi   Kolağası Yusuf Ağa
Alay Kâtibi Sadık Efendi   Kâtib-i Sâni İsmail Efendi
Mülâzım-ı Sâni Sancakdar Hançer Ağa

Birinci Bölük

Yüzbaşı Mustafa Efendi   Yüzbaşı Vekili Mustafa Ağa
Mülâzım-ı Evvel Şeyho Ağa   Mülâzım-ı Evvel Ahmed Ağa
Mülâzım-ı Sâni Abdullah Ağa   Mülâzım-ı Sâni Bahadır Ağa

İkinci Bölük

Yüzbaşı Hacı Mehmed Efendi   Yüzbaşı Vekili Abdi Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ömer Ağa   Mülâzım-ı Evvel Ali Ağa
Mülâzım-ı Sâni Haso Ağa   Mülâzım-ı Sâni Mustafa Ağa

Üçüncü Bölük

Yüzbaşı Mehmed Ağa   Yüzbaşı Vekili Gervand Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ömer Ağa   Mülâzım-ı Evvel Kasım Ağa
Mülâzım-ı Sâni Ömer Ağa   Mülâzım-ı Sâni Osman Ağa

Dördüncü Bölük

Yüzbaşı Derviş Ağa   Yüzbaşı Vekili İbrahim Ağa
Mülâzım-ı Evvel Âsaf Ağa   Mülâzım-ı Evvel Hacı Ağa
Mülâzım-ı Sâni Savro Ağa   Mülâzım-ı Sâni Abdurrahman Bey

Institut Kurde de Paris

[Merkez Sancağı]

Institut kulte de Paris

Institut kurde de Paris

Merkez Sancağı

Siverek Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Vekili Hacı Mehmed Efendi İstabl-ı Âmire
Nâib Hafız İbrahim Edhem Efendi Müftü Zülfikar Zühdü Efendi
Mal Müdürü Şeyhmus Efendi Tahrirât Kâtibi Mehmed Sadık Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi
Aza-yı Tabiiyye Aza-yı Müntehave
Nâib Efendi Mahmud Nedim Efendi Sâlise
Müftü Efendi
Mal Müdürü Efendi Ohannes Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi Serkis Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi
Aza Hafız Eyüb Efendi Aza Mıgırđıç Efendi
Başkâtib Mehmed Tevfik Efendi Mustantuk Muavini Mehmed Efendi
Mukavelât Muharriri

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Şeyhmus Şekib Efendi Refiki Süleyman Saib Efendi
Hoşin ve Bucak Vergi Kâtibi Hamid Efendi
Karakeçi ve Karacadağ Vergi Kâtibi Mustafa Faik Efendi
Sandık Emmini Mustafa Şevket Efendi

Beledî Meclisi

Reis Osman Sakıb Efendi Sâlise
Aza Hacı Hüseyin Ağa Aza Çerkeszâde Mehmed Ağa
Aza Kadirzâde Eyüb Efendi Sandık Emmini Abdi Efendi
Kâtib Ahmed Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi
Aza Hacı Ali Efendizâde Osman Paşa Mirimirân
Aza İdare Azasından Mahmud Efendi Sâlise
Aza Hacı Hasan Efendi Aza Redif Mülâzımı Ali Rıza Efendi
Nalbant Kirkor Aza Beledî Kâtibi Ahmed İzzet Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Abdülaziz Efendi Kâtib Mahmud Efendi

Evkaf Dairesi

Evkaf Vekili Ahmed Hikmet Efendi

Maarif İdaresi

Reis Müftü Zülfikar Zühdü Efendi
Aza Odabaşzâde Mahmud Nedim Efendi Aza Osman Efendi
Aza Şevket Efendi

Ziraat Bank Sandığı

Reis Hamza Ağa

Aza Hacı Hüseyin Efendi

Aza Minas Efendi

Aza Zülfikar Efendi

Muhasebe Kâtibi Şevket Efendi

Kâtib Refiki Mehmed Nuri Efendi

Zabıta Memuru Hacı İsmail Efendi Yüzbaşı

Tapu Dairesi

Kâtib Sıdkı Efendi

Yoklama Kâtibi Şeyh Efendi

Düyûn-ı Umumiye Dairesi

Memur Salih Efendi

Piyade Kolcusu Abdülkadir Ağa

Diğeri Mehmed Ağa

Telgraf ve Posta İdaresi

Memur Ali Efendi

Mekteb-i Rüşdi

Muallim-i Evvel Vekili Ali Rıza Efendi

Beşinci Mecidi

Muallim-i Sâni Yusuf Sami Efendi

Hüsn-i Hat Muallimi Mehmed Nuri Efendi

Bevvâb Mehmed Efendi

Mevcud-ı Şâkirdân 60

Tahsilat Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Aza Mal Müdürü Efendi

Aza Zabıta Memuru Efendi

Aza Vergi Kâtibi Efendi

Aza Tapu Kâtibi Efendi

Polis Memurları

Üçüncü Komiser Nedim Efendi

Polis Cuma Efendi

Polis Sabri Efendi

Tahsildarlar

Tahsildarbaşı Mehmed Efendi

Süvari Tahsildarı Hüseyin Efendi

Süvari Tahsildarı Hüseyin Efendi

Süvari Tahsildarı Mehmed Efendi

Süvari Tahsildarı İsmail Efendi

Piyade Tahsildarı Abdülgafur Efendi

Karakeçi Nahiyesi

Müdür Abdurrahman Bey

Kâtib Süleyman Efendi

Bucak Nahiyesi

Müdür Ebuzer Ağa

Aza Mehmed bin Beşiran Ağa

Müdür Muavini Maks Şeker Efendi

Aza Kuyumcuzâde Kırkor Ağa

Aza Hasan bin Ramazan Ağa

Kâtib Hafız Cemil Efendi

Hoşin Nahiyesi

Müdür Ömer Ağa

Müdür Muavini Şemun veled-i Keşiş Saliba

Aza Molla Ali Ağa

Aza Kigork veled-i Serkis Ağa

Aza Molla İsa Ağa

Kâtib

Karacadağ Nahiyesi

Müdür Mehmed bin İbrahim Ağa

Müdür Muavini Ahmed Ammi Mao Ağa

Aza Boz Ahmed Ağa

Aza Ömer Fevzi Ağa

Aza Sinan Ağa

Kâtib

Yenişehir Nahiyesi

Müdür Âsaf Efendi

Kâtib İbrahim Zühdü Efendi

Silvan Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Mesud Efendi

Nâib İsmail Hakkı Efendi

Mal Müdürü Ali Bey

Kaymakam Muavini Natık Efendi

Tahrirât Kâtibi Vasıf Efendi Hâmise

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Aza-yı Tabiiyye

Aza-yı Muntehabe

Nâib Efendi

Bedreddin Bey Sâlise

Mal Müdürü Efendi

Hacı Sadun Ağa

Kaymakam Muavini Efendi

Ado Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Hebo Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Aza Hacı İbrahim Efendi Sadakat Madalyası

Aza Lahdo Efendi

Başkâtib Ömer Vehbi Efendi

Mustantık Muavini Hanna Necati Efendi

Mahkeme-i Şer'î Şerif

Kâtib Raif Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Vergi Kâtibi Abdülaziz Efendi

Hazro Vergi Kâtibi Mehmed Efendi

Sandık Emimi Mehmed Said Efendi

Nüfus Memurları

Memur Abdülkadir Efendi

Kâtib Mustafa Ra'fet Efendi

Polis Memurları

Komiser Said Efendi

Polis Hafız Salih Efendi

Polis Şaban Efendi

Tahsildarlar

Tahsildarbaşı Ali Rıza Efendi

Süvari Tahsildarı Tevfik Efendi

Süvari Tahsildarı Hafız Haydar Efendi

Süvari Tahsildarı Nuri Efendi

Piyade Tahsildarı Reşid Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Abdülaziz Ağa

Kâtib Abdülaziz Efendi

Aza Mehmed Ağa

Aza

Aza Hebo Ağa

Maarif Komisyonu

Reis Nâib Efendi

Aza Mekteb-i Rüşdî Muallimi Mustafa Efendi

Aza İbtidâî Muallimi Hacı Abdurrahman Efendi

Aza Hâce Seyyid Ahmed Efendi

Aza İbrahim Bey

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Aza Redif Yüzbaşı Mehmed Efendi

Aza Hacı Sadun Ağa

Aza Belediye Reisi Abdülaziz Efendi

Aza Nüfus Memuru Abdülkadir Efendi

Beledi Dairesi

Reis Abdülaziz Efendi

Aza Süleyman Bey

Aza Nurso Ağa

Aza Ömer Bey

Aza Evo Ağa

Aza Halil Ağa

Aza Kalo Ağa

Kâtib Vasıf Efendi

Sandık Emni Abdülkerim Efendi

Tapu İdaresi

Kâtib Cercis Efendi

Yoklama Kâtibi

Zabıta Memurları

Mülâzım-ı Evvel Hacı İsmail Ağa

Mülâzım-ı Sâni Mehmed Ağa

Hazro Nahiyesi

Müdür Abdurrahman Efendi Kâtib

Mekteb-i İbtidâi Muallimi Hüseyin Efendi

Şeyh Davudan Nahiyesi

Müdür Mehmed Ağa

Kâtib Hayrullah Efendi

Hendîf Nahiyesi

Müdür Abdülkadir Ağa

Kâtib Seyfi Efendi

Miralıyan Nahiyesi

Müdür Kâtib İbrahim Efendi

Şeyh Dodan Nahiyesi

Müdür Eyüb Efendi

Kâtib İbrahim Efendi

Lice Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Vekili Abdülaziz Efendi

Nâib Şakir Efendi Devriye Müderrisi

Müftü Hacı Ahmed Efendi Müderris

Mal Müdürü Nazmi Efendi Sâlise

Tahrirât Kâtibi Hasan Bey

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Aza-yı Tabiiyye

Aza-yı Muntehabe

Nâib Efendi

Ahmed Bey

Müftü Efendi

Hacı İbrahim Ağa

Mal Müdürü Efendi

Markos Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Agop Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Aza Abdülhamid Efendi
Aza Arakil Efendi
Mukavelât Muharriri Hacı Efendi

Başkâtib Hasib Efendi
Mustantik Muavini Tevfik Efendi
Kâtib-i Sâni Abdülhamid Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Abdullah Remzi Efendi
Hani Vergi Kâtibi Mehmed Efendi Sandık Emni Hafız Abdülkadir Efendi

Nüfus Dairesi

Memur Abdülkadir Efendi Kâtib Mehmed Efendi

Tahsildarlar

Tahsildarbaşı Mehmed Raşid Efendi Hâmise Süvari Tahsildarı Hamdi Efendi
Süvari Tahsildarı Ahmed Şükrü Efendi Piyade Tahsildarı İbrahim Efendi
Süvari Tahsildarı İnanos Efendi

Beledî Dairesi

Reis Hasan Bey
Aza Kasım Ağa Aza Mahmud Ağa
Aza Bogos Ağa Aza İnanos Efendi
Kâtib Ahmed Efendi

Polis Memurları

Üçüncü Komiser İbrahim Efendi Polis Hüsni Efendi
Polis Muhiddin Efendi

Memleha İdaresi

Memur Süleyman Efendi Kâtib Osib Efendi
Kantarçı Hasan Efendi
Zabıta Memuru Mülâzım-ı Sâni Mahmud Ağa Beşinci Mecidi

Hani Nahiyesi

Müdür Abdülvahhab Efendi Nâib İsmail Efendi
Kâtib İbrahim Halil Efendi Zabıta Memuru Dursun Ağa

Beledî Meclisi

Reis Mehmed Bey Aza Şibli Efendi
Aza Yensur Bey

Karaz Nahiyesi

Müdür Mehmed Efendi Müdür Muavini Fatimli Arakil Ağa
Aza Zuğberimli Hacı Mehmed Ağa Aza Ferçekli Halil Ağa
Aza Makrayanlı Gafur Ağa Kâtib Salih Bey
Mekteb Muallimi Said Efendi

Derik Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Mahmud Hüsameddin Efendi
Nâib Mahmud Rukamüddin Efendi Müftü Efendi
Mal Müdürü Nazmi Efendi Tahrirât Kâtibi Mehmed Âsum Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Aza-yı Tabiiyye	Aza-yı Muntehabe
Nâib Efendi	Hacı Osman Ağa
Müftü Efendi	Hacı Osman Reşid Ağa
Mal Müdürü Efendi	Bogos Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi	Keno Ağa

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Aza Mahmud Efendi	Aza Melkon Efendi
Başkâtib Osman Efendi	Mustantik Muavini Cevdet Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini ve Kaza Vergi Kâtibi Ahmed Lüzumi Efendi
Mahall-i Metinan Vergi Kâtibi Mehmed Âsım Efendi
Mal Sandık Emni Mustafa Şevket Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Abdülbaki Efendi Kâtib Abdüllatif Efendi

Tapu Kalemi

Kâtib İsmail Hakkı Bey Hasılat Memuru Hüseyin Hüsnü Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Aza Redif Yüzbaşı Ahmed Ağa	Aza Mehmed Ağa
Aza Halil Efendi	Aza Keto Ağa
Aza Baytar Emsih Ağa	Kâtib Ahmed Tevfik Efendi

Beledî Meclisi

Reis Hacı Ahmed Efendi

Aza Hüseyin Ağa	Aza Cercis Ağa
Aza Gupo Ağa	Kâtib Ahmed Tevfik Efendi

Polis Memurları

Üçüncü Komiser Salim Efendi

Polis Refik Efendi Polis Hayati Efendi

Tahsildarlar

Tahsildarbaşı Süleyman Efendi Süvari Tahsildarı Ahmed Refik Efendi
Süvari Tahsildarı Mustafa Efendi Piyade Tahsildarı Kirkor Efendi
Zabıta Memuru Mülâzım Şeyhmus Ağa

Mekteb-i İbtidâî

Muallim Bekir Sıdkı Efendi Mevcud Şâkirdân 32
Düyûn-ı Umurniye Memuru Kirkor Efendi

Beşiri Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Hayri Bey

Nâib Abdülvahhab Efendi
Mal Müdürü Mustafa Şevki Efendi

Müftü Abdülkerim Efendi
Tahrirât Kâtibi Ali Galib Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey

Aza-yı Tabiiyye	Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi	Hacı Reşid Ağa
Müftü Efendi	Mustafa Ağa
Mal Müdürü Efendi	Reşo Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi	Oso Ağa

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Vergi Kâtibi Ahmed Zeki Efendi
Behramki Vergi Kâtibi Abdurrahman Efendi   Sandık Emni Abdülkadir Kadri Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Abdülkadir Hakkı Efendi   Kâtib Mustafa Zihni Efendi

Tapu Dairesi

Kâtib Mahmud Zeki Efendi   Yoklama Kâtibi

Polis Memurları

Üçüncü Komiser Tevfik Efendi Tahlisiye Madalyası
Polis Halid Efendi   Polis Zülfikar Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Bey   Aza Sâbık İdare Azasından Ali Ağa
Aza Tepeli Şeyhmus Ağa   Aza Zabita Memuru Efendi
Aza Bazbutlu İsmail Ağa   Kâtib Mustafa Efendi
Zabita Memuru Hacı Mehmed Efendi

Tahsildarlar

Tahsildarbaşı Mustafa Efendi
Süvari Tahsildarı Yusuf Efendi   Süvari Tahsildarı Mehmed Nuri Efendi
Süvari Tahsildarı Mütevelliyân Said Efendi   Piyade Tahsildarı İsmail Efendi

Tepe Nahiyesi

Müdür Tepeli Şeyhmus Ağa   Muavin İsapınarlı İbrahim Ağa
Aza Gırık-ı Hacı Farisli Süleyman Ağa   Aza Cizreli Hacı Mehmed Ağa
Aza Bero Ağa   Kâtib İbrahim Halil Efendi

Bahems Nahiyesi

Müdür Vekili Yarselli Derviş Efendi   Muavin Vekili Kevirzevi-yi Ulyâ Karyeli Ako Ağa
Aza Bazbutlu İsmail Ağa   Aza Deyrhamzalı Şeyhmus Ağa
Aza Ermeni Milletinden Kevirzevi-yi Süflâli Bıcûk Ağa
Kâtib

Institut kurde de Paris

[Mardin Sancağı]

Institut Kurde de Paris

Mardin Sancağı

Mutasarrıf

Ali Raif Efendi

Rütbe Mecidi
Üla 5 Z 310 2 11 Z 311

Memurîn-i Livâ

Memuriyet ve Esâmî	Rütbe	Nişan
Nâib İbrahim Hakkı Efendi	Müderriş	
Muhasebeci Hasan Hüsnü Efendi	Sâlise Z 311	
Müftü Ahmed Hilmi Efendi	İzmir Pâye-i Mücerredî	Üçüncü Mecidi
Tahrirât Müdürü Abdülbaki Efendi		

Meclis-i İdare-i Livâ

Reis Mutasarrıf-ı Livâ

Aza-yı Tabiiye

Nâib Efendi

Muhasebeci Efendi

Müftü Efendi

Tahrirât Müdürü Efendi

Nakibül eşraf Kaymakamı Hindi Efendi Müderriş

Memuriyet ve Esâmî	Rütbe	Nişan
Aza-yı Müntehabe		
Hacı Halil Paşa	Mirülümerâ	
İsmail Hakkı Efendi	Sâlise	M 3
Hanna Elkas Efendi		
İskender Adem Efendi		

Müdde'î-i Umumî İsmail Efendi Mustantık Hanna Kas Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ Kalemî

Başkâtib Şeyhmus Efendi

Kâtib Kamil Efendi

Refiki Midhat Bey

Muhasabe-i Livâ Kalemî

Başkâtib Maruf Efendi Sâlise	Merkez Kâtibi İsmail Efendi
Yevmiye Kâtibi Sadık Efendi	Evrak Mukayyidi Faik Efendi
Sandık Emîni Emin Efendi	Mübeyyiz Süleyman Bey
Hazine Dava Vekili Cercis Sıdkı Efendi	

Tahrirât Kalemî

Sermüsevid Derviş Efendi

Müsevid-i Sâni ve Arabî

Kâtibi İzzet Efendi Hâmise

Evrak Mukayyidi Mustafa Efendi

Sermübeyyiz Kemal Bey

Mübeyyiz Esad Bey

Mahkeme-i Şer'î Şerif

Başkâtib Kasım Efendi

Refiki Mahmud Efendi

Mukayyid Abdurrahman Efendi

Bidâyet Hukuk Dairesi

Reis Nâib Efendi

Aza Faris Çelebi   Aza Mihail Efendi
Aza Mülâzımı Şevki Efendi

Bidâyet Ceza Dairesi

Reis Fevzi Efendi   Aza Rızkullah Efendi
Aza Hızır Çelebi   Aza Mülâzımı Cemal Bey

Müdde'î-i Umumî Muavini Ahmed Nazif Efendi   İcra Memuru Hasan Efendi
Mustantık Zeynelabidin Efendi   Mukavelât Muharriri Derviş Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Salim Efendi Râbi'a

Zabıt Kâtibi Abdülkadir Efendi   Zabıt Kâtibi Niyazi Efendi
Zabıt Kâtibi Şakir Efendi   Zabıt Kâtibi Nasrî Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Abdurrahman Bey Râbi'a   Kâtib Sadık Efendi

Defter-i Hakanî Kalemi

Memur Nuri Efendi   Başkâtib Abdülaziz Efendi
Refiki Abdülkadir Efendi   Merkez Tapu Kâtibi Abdülkadir Efendi

Vergi Kalemi

Memur Hafız Ali Efendi   Merkez Kâtibi Davud Efendi Hâmise
Refiki Abdurrahman Efendi   Etraf-ı Şehir Kâtibi Zülfikar Efendi
Koçhisar Nahiyesi Kâtibi Lütfi Efendi   Defterci Şakir Efendi

Ziraat Bank Şubesi

Memur Ali Rıza Efendi Râbi'a
Muavin Ferecullah Efendi   Kâtib Necib Efendi

Ziraat Komisyonu

Reis Hacı Mustafa Çelebi
Aza İlyas Efendi   Aza Melkon Efendi

Nâfi'a Komisyonu

Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Aza Şube Memuru Ali Rıza Efendi   Aza Nüfus Memuru Abdurrahman Bey
Aza Yusuf Efendi   Aza Yahya Çelebi
Nâfi'a Kâtibi Mehmed Ragıb Efendi

Maarif Komisyonu

Reis Hacı Kermozâde Faris Çelebi
Aza Tahrirât Kalemi Müsevvidlerinden İzzet Efendi
Aza Mekteb-i Rüşdî Muallimi Hamdullah Efendi
Aza Vergi İdaresi Başkâtibi Davud Efendi

Evkaf İdaresi

Reis Müftü Efendi

Müdür Bekir Sıdkı Efendi
Aza Gazizâde Abdülkadir Efendi

Aza Düyûn-ı Umumiye Müdürü Fuad Efendi
Kâtib Yasin Efendi

Beledi Dairesi

Reis Sırrı Efendi
Aza Hacı Mustafa Çelebi
Aza Yahya Çelebi
Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emni Sadık Efendi

Aza Said Efendi
Aza İlyas Efendi
Aza Tabib Yüzbaşı Hüseyin Efendi M 5
Mukayyid Hamdi Efendi
Gurebâ Hastahanesi Memuru Şeyhmus Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Belediye Reisi Sırrı Efendi
Aza Düyûn-ı Umumiye Müdürü Fuad Efendi
Aza Mellozâde İbrahim Bey
Aza Faris Çelebi
Aza Redif Depo Memuru Mehmed Efendi Mülâzım-ı Evvel

Telgraf ve Posta İdaresi

Müdür Daim Efendi
Muhabere Memuru Nuri Efendi
Muhabere Memuru Midhat Efendi

Polis Memurları

İkinci Komiser Said Efendi Beşinci Mecidi
Üçüncü Komiser Yusuf Efendi
Üçüncü Komiser Cemil Efendi Tahlisiye Madalyası
Polis Abdülkadir Efendi
Polis Davud Efendi
Polis Hanna Efendi

Polis Vehbi Efendi
Polis Cercis Efendi M 5

Tahsildarlar

Baştahsildar Galib Bey
Süvari Sertahsildarı Mahmud Efendi
Süvari Tahsildarı Süleyman Efendi M 5
Süvari Tahsildarı Sadık Efendi
Süvari Tahsildarı Sadi Efendi

Piyade Sertahsildarı Yusuf Efendi
Piyade Tahsildarı Mehmed Said Efendi
Piyade Tahsildarı Said Efendi
Piyade Tahsildarı Salih Efendi

Mekreb-i Rüşdi

Muallim-i Evvel Ahmed Hamdullah Efendi
Muallim-i Sâni Süleyman Efendi
Hüsn-i Hat Muallimi Kemal Bey

Mekâtib-i İbtidâiye

Muallim-i Evvel Mehmed Reşid Efendi
Muallim-i Sâni Ahmed Efendi

Muallim-i Evvel Hafız Hüseyin Efendi
Muallim-i Sâni Abdülgani Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi

Müdür Mehmed Fuad Efendi
Kâtib Stepan Efendi

Sâlise Beşinci Mecidi
Sandık Emni Hüseyin Efendi

Reji İdaresi

Müdür Antuvan Efendi
Müfettiş Said Efendi

Koçhisar Nahiyesi

Müdür [...] Efendi   Kâtib Stepan Efendi
Polis Memuru Hüsnü Efendi

Midyat Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Ziya Bey Sâlise
Nâib Ahmed Rüştü Efendi
Müftü Mehmed Lütfi Efendi
Mal Müdürü Abdullah İlmî Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Talat Efendi Hâmise

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Aza-yı Tabiiyye	Aza-yı Mühtehabe
Nâib Efendi	İsmail Ağa
Müftü Efendi	Aziz Zeki Ağa
Mal Müdürü Efendi	İsa Mai Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi	Şerbo Ağa
Müdde'î-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi	Mustantık Nüfus Memuru Zülkifl Bey

Mahkeme-i Şer'î Şerif

Kâtib Rıza Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Aza ve Mustantık Hacı Osman Efendi   Aza Bersum Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemî

Başkâtib Abdülgani Efendi

Mustantık Muavini Abdülkerim Efendi   Mukavelât Muharriri Abdülgani Efendi

Mal Kalemî

Mal Müdür Muavini	Hakkı Efendi
Refîki Sadık Efendi	Hasankeyf Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi
Sandık Emîni Abdülkerim Efendi	Hazine Dava Vekili İbrahim Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Zülkifl Bey   Kâtib İlyas Efendi

Tapu Kalemî

Kâtib Abdülmecid Efendi   Yoklama Memuru Ali Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Molla İbrahim Efendi

Muhasebe Kâtibi Emin Efendi	Aza Hacı Ağa
Aza İsa Kürîbi Ağa	Aza Şemun Ağa
Telgraf Muhabere Memuru Ali Rıza Efendi	

Polis Memurları

Üçüncü Komiser Mehmed Mihri Efendi   Polis Salih Efendi
Polis Cercis Efendi
Zabita Memuru Salih Efendi   Yüzbaşı Beşinci Mecidî

Tahsildarlar

Tahsildarbaşı Hamdi Efendi   Süvari Tahsildarı Mustafa Efendi
Süvari Tahsildarı Şeyhmus Efendi   Piyade Tahsildarı Halil Efendi

Beledi Dairesi

Reis Güllü Hürmüz Efendi
Aza Mahmud Ağa   Aza Mülki Ağa
Aza İsa Ağa   Aza Goriye Ağa
Kâtib ve Sandık Emni [...] Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Bey
Aza Redif Kolağası Abdurrahman Efendi   Aza İsmail Ağa
Aza Süleyman Nehruz Ağa   Aza Güllü Hürmüz Efendi
Aza Şükro Ağa   Kâtib Necib Efendi

Habızbini Nahiyesi

Müdür Vehbi Efendi   Kâtib İbrahim Efendi

Basabrin Nahiyesi

Müdür Abdurrahman Bey   Kâtib Necib Efendi

Hasankeyf Nahiyesi

Müdür Ahmed Efendi   Kâtib Mehmed Efendi

Kerboran Nahiyesi

Müdür Ali Bey   Kâtib Ahmed Efendi

Avine Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Hüseyin Şükrü Efendi Râbi'a
Nâib Mesud Efendi   Mal Müdürü Ali Azmi Efendi
Müftü Hafız Ali Efendi   Tahrirât Kâtibi Şeyh Salih Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi
Aza-yı Tabiiyye   Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi   Hamdullah Bey Sâlise
Müftü Efendi   Ahmed Ağa
Mal Müdürü Efendi   Yakub Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi
Müdde'î-i Umumî Muavini Vekili Tahrirât Kâtibi   Mustantık Vergi Kâtibi Ahmed Lüzumi
Efendi   Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi
Aza Ahmed Ağa   Aza Bünyamin Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Mehmed Efendi
Mustantık Muavini Mustafa Efendi   Mukavelât Muharriri Mahmud Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Emin Efendi Hämise Vergi Kâtibi Ahmed Lüzumi Efendi
Sandık Emîni Hüseyin Hüsnü Efendi Tapu Kâtibi Mehmed Ali Efendi

Nüfus Kalemi

Memur Ali Sırrı Efendi Kâtib İbrahim Hakkı Efendi

Ziraat Bank Sandığı

Reis Abdülkadir Efendi

Muhasebe Kâtibi Hamid Efendi Aza Ali Bey
Aza Sadullah Bey Aza Abdülğafur Ağa

Belediye İdaresi

Reis Vekili Sadullah Bey

Aza Mehmed Said Bey Aza Sadullah Ağa
Aza Ali Bey Kâtib ve Sandık Emîni Hamdi Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Aza Mal Müdürü Ali Azmi Efendi Aza Mal Müdürü Muavini Emin Efendi
Aza Hamdullah Bey Kâtib Belediye Kâtibi Hamdi Efendi

Polis Memurları

Üçüncü Komiser Paşa Efendi Polis Hasan Efendi

Tahsildarlar

Tahsildarbaşı Abdülkadir Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülğafur Efendi
Süvari Tahsildarı Abdülaziz Efendi
Piyade Tahsildarı Mehmed Ağa
Zabıta Memuru Hacı Ağa Mülâzım-ı Evvel

Şeyhan Nahiyesi

Müdür Vekili Şeyh Efendi Muavin Çeto Ağa
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Salih Efendi

Ömerkan-ı Fevkânî Nahiyesi

Müdür Bekir Ağa Muavin Şendi Ağa
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Şakir Efendi

Ömerkan-ı Tahtânî Nahiyesi

Müdür Hüseyin Ağa Muavin Hasan Efendi
Mekteb-i İbtidâî Muallimi

Nusaybin Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Hüseyin Nesimi Efendi
Nâib Bekir Fikri Efendi Mal Müdürü Abdülkadir Efendi
Müftü Lütfi Efendi Tahrirât Kâtibi Mustafa Hakkı Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Aza-yı Tabiiyye   Aza-yı Muntehabe
Nâib Efendi   Mehmed Rifat Efendi
Müftü Efendi   Meruh Ağa
Mal Müdürü Efendi   Zamri Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi

Meclis-i İdare Müdde'î-i Umumî Vekili Efendi   Mustantık Tahrirât Kâtibi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Aza Hüseyin Ağa   Aza Şemmas Şero Ağa

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Şakir Efendi   Mustantık Muavini Arif Efendi
Kâtib-i Sâni Derviş Efendi   Mukavelât Muharriri Başkitâbetine muhavveldir.

Mal Kalemi

Mal Müdürü Abdülkadir Efendi   Mal Müdür Muavini Yunus Efendi
Habbab Vergi Kâtibi Hacı Mustafa Efendi   Bunesri Vergi Kâtibi Halil Efendi
Hazine Dava Vekili Şerif Efendi   Tapu Kâtibi Abdülkadir Efendi
Sandık Emîni Abdülkadir Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Şerif Efendi   Kâtib Mehmed Efendi

Ziraat Bank Sandığı

Reis Esad Ağa   Muhasebe Kâtibi Abdüsselam Efendi
Aza Abdullah Ağa   Aza Mehmed Şükrü Ağa

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi

Aza Esad Ağa   Aza Gori Ağa
Aza İbrahim Ağa   Aza Yehuda Ağa
Baytar   Kâtib Belediye Kâtibi Sadık Efendi

Polis Memurları

Üçüncü Komiser Ali Şevki Efendi
Polis Tahir Efendi   Polis Mehmed Efendi

Habbab Nahiyesi

Müdür Ahmed Efendi   Kâtib Salih Efendi

İlyan Nahiyesi

Müdür İhsan Efendi   Kâtib Yunus Efendi

Mihrikan Nahiyesi

Müdür Mehmed Ağa   Muavini Bersum Ağa

Cizre Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam İbrahim Bey

Nâib Veliyyüddin Efendi Müftü Hacı Ahmed Efendi
Mal Müdürü Ömer Lütfi Efendi Tahrirât Kâtibi Sıdkı Efendi

Meclis-i Idare-i Kaza

Reis Kaymakam Bey

Aza-yı Tabiiyye Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi Hacı Abdurrahman Efendi
Müftü Efendi Hacı Seyyid Şeref Efendi
Mal Müdürü Efendi Abo Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi İshak Ağa
Mustantık Tahrirât Kâtibi Efendi Müdde'î-i Umumî Mal Müdürü Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Aza Hacı Hasan Efendi Aza Mansur Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Şakir Efendi Mustantık Muavini Şeyhmus Efendi
Kâtib-i Sâni Abdurrahman Efendi Mukavelât Muharrirliği Başkitâbete muhavveldir.

Mal Kalemi

Mal Müdürü Ömer Efendi

Mal Müdür Muavini Ahmed Hamdi Efendi Refiki Ali Efendi
Beşhabur Vergi Kâtibi Müştak Efendi Hasenan Vergi Kâtibi İbrahim Efendi
Sandık Emni Abdülahad Efendi
Nüfus Memuru Mehmed Faik Efendi Kâtibi Mahmud Efendi
Tapu Kâtibi Seyyid Abdürrezzak Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Seyyid Abdülkerim Efendi Muhasebe Kâtibi Hüseyin Vehbi Efendi
Aza Ahmed Hacı Lük Ağa Aza Fethullah Efendi

Polis Memurları

Üçüncü Komiser Süleyman Faik Efendi Hâmise
Polis Ahmed Efendi Polis Musa Efendi

Tahsildarlar

Tahsildarbaşı Ömer Efendi Süvari Tahsildarı Mahmud Efendi
Süvari Tahsildarı Abdullah Efendi Piyade Tahsildarı Andon Efendi
Zabita Memuru Hurşid Ağa Gümüş Madalyası

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Bey

Aza Hacı Abdurrahman Efendi Aza Belediye Reisi Hacı Abdülaziz Efendi
Aza Redif Yüzbaşı Hacı Ahmed Efendi Kâtib Polus Efendi
Baytar Hayo Ağa

Beledi Dairesi

Reis Hacı Abdülaziz Efendi

Aza es-Seyyid Ali Efendi

Aza Ahmed Hacı Lük Ağa

Aza İsmail Ağa

Kâtib Sandık Emimi Polus Efendi

Telgraf Memurları

Telgraf ve Posta Memuru Şükrü Efendi

Muhabere Memuru Tahir Efendi

Silopi Nahiyesi

Müdür Vekili Hacı Mehmed Ağa

Kâtib Mihail Efendi

Hezak Nahiyesi

Müdür Yusuf Goriye Ağa

Muavin Mehmed Ammi Ağa

Kâtib Şeyh Mehmed Efendi

Mekteb-i Rüşdiyesi

Muallimi Mehmed Beşir Efendi

Hüsn-i Hat Muallimi Sıdkı Efendi

Bevvâb İbrahim Efendi

Şakirdân 40

Düyûn-ı Umumiye Memuru Mustafa Efendi

Institut kurde de Paris

[Maden Sancağı]

Institut kurde de Paris

Maden Sancağı

Mutasarrıf

Hayri Bey

Memurîn-i Livâ

Memuriyet ve Esâmî	Rütbe	Nişan
Nâib Ali Rıza Efendi	İzmir Pâye-i Mücerredi	M 3
Muhasebeci Fahri Efendi	Mütemâyiz	M 3
Tahrirât Müdürü Ömer Efendi	Mütemâyiz	M 3

Meclis-i İdare-i Livâ

Reis-i Mutasarrıf-ı Livâ

Aza-yı Tabiiyye

Nâib Efendi

Muhasebeci Efendi

Tahrirât Müdürü Efendi

Aza-yı Muntehabe

İbrahim Efendi

Musa Bey

Karabet Efendi

Damyani Efendi

Meclis-i İdare Kâtibi İbrahim Efendi

Meclis-i İdare Müdde'i-i Umumîsi İbrahim Efendi

Mustantıkı Evkaf Müdürü Rıza Efendi

Zabıt Kâtibi İshak Efendi

Muhasebe-i Livâ Kalemî

Başkâtib Fikri Efendi Sâlise Refik-i Evvel Mehmed Efendi

Refik-i Sâni Mehmed Efendi Mutasarrıf Kâtibi Osman Efendi

Sandık Emîni Yusuf Efendi Mukayyid Ali Kaya Efendi

Tahrirât Kalemî

Müsevvid İbrahim Efendi Mübeyyiz İdris Efendi

Mübeyyiz Şükrü Efendi Mübeyyiz Rifat Efendi

Mübeyyiz Tosun Efendi Mukayyid Aram Efendi

Mukayyid Muavini Haralambo Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Dairesi

Hukuk Mahkemesi Ceza Mahkemesi

Reis Hakim Efendi Reis Hasan Vefik Efendi

Müdde'i-i Umumî Muavini Efendi Aza Zülfü Efendi

Aza Mehmed Efendi Aza Kostantin Efendi

Aza Artin Efendi Aza Mülâzımı Kader Efendi

Aza Mülâzımı Agop Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemî

Başkâtib Faik Efendi Zabıt Kâtibi Efendi

Zabıt Kâtibi Şakir Efendi Zabıt Kâtibi Vasilaki Efendi

Zabıt Kâtibi Rıza Efendi

İcra Memuru Ali Efendi

Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi Ali Efendi
Nüfus Memuru Hafız Ahmed Efendi
Kâtibi Rıza Efendi

Defter-i Hakanî İdaresi

Memur Bekir Efendi Sâlise, İftihar Madalyası
Başkâtib Hasan Efendi
Maden Tapu Kâtibi Muavini Yusuf Efendi
Tahsildar Osman Efendi

Vergi İdaresi

Memur Said Efendi Merkez Kâtibi İbrahim Efendi
Merkez Kâtib Muavini Musa Efendi Ergani Nahiyesi Vergi Kâtibi Ömer Efendi
Eğil Nahiyesi Vergi Kâtibi Mustafa Efendi Defterci Ömer Efendi

Ziraat Bank Şubesi

Reis Ahmed Efendi Hâmise Muhasebe Kâtibi Halil Efendi
Aza Aza
Kâtib Refiki Agop Efendi Aza

Maden İdaresi

Müdür Kâzım Efendi Muhasebeci Salih Efendi
Mühendis Hasan Efendi Başkâtib Ahmed Hilmi Efendi
Refiki Şerif Efendi Sandık Emini Ahmed Efendi
Kâlhane Memuru Reşid Ağa Ka' Memuru Mustafa Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Nâfi'a Komisyonu

Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Aza Meclis-i İdare Azasından İbrahim Efendi Aza Belediye Reisi Abdülmennan Ağa
Aza Ziraat Bank Sandık Kâtibi Halil Efendi Aza Nüfus Memuru Hamdi Efendi
Kâtib Ataullah Efendi

Meclis-i Maarif

Reis Tahrirât Müdürü Efendi Aza Eşraftan Said Efendi
Aza Muhasebe Başkâtibi Fikri Efendi Aza Mahkeme Başkâtibi Faik Efendi
Aza Eşraftan Zülfü Efendi Kâtib Tahrirât Kalemi Müsevvidi İbrahim Efendi

Evkaf Kalemi

Müdür Ali Rıza Efendi Kâtib Hafız Hüsnü Efendi

Beledî Dairesi

Reis Abdülmennan Ağa Aza Hacı Osman Ağa Aza Mahmud Ağa
Aza Doktor Artin Efendi Aza Kaya Ağa Aza Garib Ağa Kâtib Dimitraki Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Aza Meclis İdare Azasından Mehmed Ağa Aza Mütéhayyizândan Hacı Osman Ağa
Aza Redif Yüzbaşısı Yusuf Efendi Aza Muteberândan Kostantin Efendi

(1) Fransa meşahir-i ulemasından "Boyye" esamî-i bassa ve istilâbât-ı ulum-u camî' olan lûgat-ı meşhurunda "Niseforyoros"u Habur nehrinin ismi-
i atiki olmak üzere kayd ve irâe ediyor.

Kâtib Tahrîrât Kalemi Mübeyyiz-i Evveli İdris Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Muallim-i Evvel Hilmi Efendi   Muallim-i Sâni Yusuf Efendi
Hüsni Hat Muallimi Fikri Efendi

Polis Memurları

İkinci Komiser Mustafa Efendi   Üçüncü Komiser Şükrü Efendi
Üçüncü Komiser Haçik Efendi   Polis Ali Efendi
Polis Ahmed Hamdi Efendi   Polis Hanna Efendi
Polis Kirkor Efendi

Telgraf ve Posta İdaresi

Müdür Nail Efendi   Muavini Fuad Efendi
Hapishane Memuru Ali Ağa   Kâtibi Salim Efendi
Düyûn-ı Umumiye Memuru Esad Efendi   Kolcusu Salih Ağa
Reji Memuru Ali Efendi

Ergani Nahiyesi

Müdür Naim Efendi   Kâtib Süleyman Efendi

Eğil Nahiyesi

Müdür Rifat Efendi   Kâtib Mahmud Efendi
Vergi Kâtibi Faik Efendi

Palu Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Efendi
Nâib Fethullah Efendi   Müftü Ahmed Rifat Efendi
Mal Müdürü Cemil Efendi   Tahrîrât Kâtibi İbrahim Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi
Aza-yı Tabiiyye   Aza-yı Muntehabe
Nâib Efendi   Hüseyin Bey M 5
Müftü Efendi   Hacı Abdullah Ağa
Mal Müdürü Efendi   Ohannes Efendi
Tahrîrât Kâtibi Efendi   Kirkor Efendi
Müdde'i-i Umumî Tahrîrât Kâtibi Efendi
Mustantık Tapu Kâtibi Mehmed Raif Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi
Aza Mehmed Efendi   Aza Karabet Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib İbrahim Rifki Efendi
Kâtib-i Sâni Abid Efendi   Mustantık Muavini Behçet Efendi
Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi Behçet Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Aziz Efendi   Vergi Kâtibi Cemil Efendi
Refiki İzzet Efendi   Diğer Mehmed Ali Efendi
Sandık Emni Bogos Efendi
Nüfus Memuru Nevai Efendi   Kâtibi Mustafa Efendi

Tapu Komisyonu

Kâtib Mehmed Raif Efendi   Emlak Kâtibi Ahmed Efendi
Yoklama Kâtibi Derviş Efendi   Emlak Kâtibi Ahmed Efendi
Diğeri Memiş Efendi   Tahsildar Mustafa Efendi
Diğeri Rıza Efendi   Tahsildar Bedri Efendi

Ziraat Bank Şubesi

Reis Teberdar Efendi
Muhasebe Kâtibi Mustafa Efendi   Refiki Refik Efendi
Aza Ahmed Ağa   Aza Osman Nuri Efendi
Aza Bedros Ağa   Tahsildar Mehmed Efendi

Maarif İdaresi

Reis Müftü Efendi   Aza Rüşdiye Muallimi Ahmed Efendi
Aza Hüsn-i Hat Muallimi İsmail Efendi   Aza Bank Kâtibi Mustafa Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi
Aza Hacı Abdullah   Aza Ahmed Hamdi Efendi
Aza Redif Yüzbaşı Osman Efendi   Aza Bogos Efendi
Baytar Kirkor Ağa   Kâtib İbrahim Efendi

Belediye Reisi

Reis İbrahim Efendi
Aza Ahmed Efendi   Aza Abuş Efendi
Aza Bedros Efendi   Aza Sehak Ağa
Tabib Mustafa Efendi   Kâtib ve Sandık Emni Ahmed Efendi
Zabtiye Memuru Yüzbaşı Efendi

Polis Memurları

Üçüncü Komiser Şaban Efendi   Polis Sabri Efendi
Polis Habib Efendi
Düyûn-ı Umumiye Memuru Süleyman Efendi
Reji Memuru Latif Efendi

Çermik Kazası

Heyet-i Kaza

Kaymakam Vekili Âsaf Efendi
Nâib Seyfullah Efendi   Müftü İbrahim Efendi
Mal Müdürü Hamdi Efendi   Tahrîrât Kâtibi Zülkifl Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Vekili Efendi
Aza-yı Tabiiyye
Nâib Efendi
Müftü Efendi

Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi
Aza-yı Müntehabe
Osman Bey
Mustafa Efendi
Ebo Ağa
İgoş Ağa
Müdde'î-i Umumi Tahrirât Kâtibi Efendi
Mustantık Tapu Kâtibi Efendi

Mahkeme-i Bidayet

Başkâtib Hacı Remzi Efendi   Mustantık Muavini
İcra Mübaşiri Melek Efendi

Mal Kalemî

Mal Müdürü Hamdi Efendi   Muavini Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi
Refiki Peşe Efendi   Sandık Emîni Hacı Hasan Efendi
Nüfus Memuru Said Efendi   Kâtibi Ahmed Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi

Reis Hacı İbrahim Ağa   Aza Ahmed Efendi
Aza Osman Ağa   Aza Zülfikar Efendi
Muhasebe Kâtibi Sadullah Efendi

Maarif Komisyonu

Reis Müftü Efendi
Aza Hacı Hasan Ağa   Aza Hacı Mehmed Ağa
Aza Reşid Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu

Reis Kaymakam Efendi
Aza Tevfik Ağa   Aza Redif Yüzbaşısı Hasan Efendi
Aza Ümerâdan İsmail Bey   Aza Lük Ağazâde Hacı Hüseyin Efendi
Aza Ahmed Efendi   Baytar Nalbant Nikogos Ağa

Belediye Meclisi

Reis Osman Ağa
Aza Hacı Mehmed Ağa   Aza Hacı Mehmed Ağa
Aza Mardros Ağa   Kâtib ve Sandık Emîni Mehmed Efendi

Polis Memurları

Üçüncü Komiser Mehmed Rifat Efendi   Polis Karabet Efendi

Mekteb-i Rüşdiye

Muallim-i Evvel Yunus Efendi   Hüsn-i Hat Muallimi Sadullah Efendi
Bevvâb Hafız Mehmed Efendi
Zabıta Memuru Yüzbaşı Zeynel Ağa

Çüngüş Nahiyesi

Müdür Vekili Habib Efendi   Nâib Vekili Said Efendi
Vergi Kâtibi Şükrü Efendi   Polis Şerif Efendi

Beledi Dairesi

Reis Ali Ağa
Aza Alemdar Hüseyin Efendi
Aza Temo Ağazâde Molla Ahmed Efendi
Aza Serkis Ağa
Aza Değirmenciyan Ohannes Ağa
Kâtib ve Sandık Emini Abdullah Efendi
Zabıta Memuru Mülâzım-ı Sâni Ali Ağa
Mekteb-i Rüşdiye Muallimi Mustafa Efendi
Bevvabî Ali Efendi
Düyûn-ı Umumiye Memuru Mehmed Efendi

Rüesâ-yı Ruhâniye

Süryani-i Kadîm Patriği Abdülmesih Efendi M 1, O 1
Rum Metropolidi Soferonyus Efendi
Keldani Patrik Vekili Matran Harri Biton Efendi
Süryani Katoliği Murahhası Matran Patras Efendi M 2
Ermeni Murahhas Vekili Hazakil Efendi
Ermeni Katolik Murahhasa Vekili Antreyas Efendi
Rum Katoliği Patrik Vekili Abraham Efendi
Protestan Milleti Reis Vekili Karabet Kapancıyan
Yahudi Milleti Hahambaşı Vekili Abdullah Yaldız

Memurîn-i Ecnebiye

İngiltere Viskonsolosu Mister Cons
Fransa Viskonsolosu Mösyö A. la Fon
İran Şehbenderi

Vilayetimiz Ahalisinden Olan Ashâb-ı Merâtib

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
Osman Zeki Bey	Ûlâ Evveli	Diyarbakir	Melis-i İdare-i Vilayet azasından
Mustafa Vasfi Efendi	Ûlâ Evveli	Diyarbakir	Meclis-i Maliye azasından
Fehmi Efendi	Ûlâ Evveli	Diyarbakir	Bağdad Düyûn-ı Umumiye Nâzır-ı Sâbıkı
Arif Bey	Ûlâ Evveli	Mardin	Mahkeme-i Temyiz azasından
Vehbi Efendi	Ûlâ Evveli	Savur	Dersaadet Posta Müdürü
Filib Efendi	Ûlâ Evveli	Diyarbakir	Tarîk Gazetesi Sahib-i İmtiyazı
Behram Paşa	Rumeli Beylerbeyi	Diyarbakir	Sâbık Kerkük Mutasarrıfı
Abdülkadir Paşa	Rumeli Beylerbeyi	Diyarbakir	Meclis-i İdare-i Vilayet azasından
Abdulgani Paşa	Rumeli Beylerbeyi	Diyarbakir	Maden Mutasarrıf-ı Esbakı
İbrahim Paşa	Mirimirân	Diyarbakir	Genç Mutasarrıf-ı Sâbıkı
Osman Paşa	Mirimirân	Siverek	Siverek hanedanından
İsmail Hakkı Bey	Ûlâ Sânisî	Diyarbakir	Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne Müfettişi
Ali Emiri Efendi	Ûlâ Sânisî	Diyarbakir	Rumeli-i Şahane Maliye Müfettişi
Arif Efendi	Ûlâ Sânisî	Diyarbakir	Sâbık Meclis-i İdare azasından
Niyazi Efendi	Ûlâ Sânisî	Diyarbakir	Sâbık Siverek Kaymakamı
Zülfikar Hakkı Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Mektubî Mümeyyizi
Emin Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Sâbık Diyarbakir Belediye Reisi
Said Galib Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Meclis-i İdare Başkâtibi
Feyzi Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Sâbık Taberya Kaymakamı
Abdülkadir Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Sâbık Mektubî Mümeyyizi
Cemil Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Sâbık Mardin Tahrirât Müdürü

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
Talat Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Trabzon Nüfus Nâzırı
Aziz Sabri Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Hille Kaymakam-ı Sâbıkı
Yusuf Vehbi Efendi	Mütemâyiz	Lice	Maden Tahrirât Müdürü
Yules Sabuncu	Mütemâyiz	Maden	Ceyb-i Hümâyûn-ı Mülûkâne mütercimlerinden
Osib Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Sâbık Meclis-i İdare azasından
Ohannes Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Sâbık Meclis-i İdare azasından
Dikranyon Moşeh Efendi	Mütemâyiz	Diyarbakir	Diyarbakir tüccarından
Süleyman Nazif Bey	Sâniye	Diyarbakir	Hüdâvendigâr Vilayeti Mektupçusu
Şükrü Efendi	Sâniye	Diyarbakir	Bitlis Vilayet Defterdarı
Osman Sakıb Efendi	Sâniye	Diyarbakir	Evrak Müdürü
Vahid Efendi	Sâniye	Diyarbakir	Muhasebe Mümeyyizi
Hafız Mehmed Hamdi Efendi	Sâniye	Diyarbakir	Mektubî Kalemî Sermüsevvidi
Rifat Efendi	Sâniye	Diyarbakir	Cemiyet-i Rusûmiye azasından
Abdülkadir Efendi	Sâniye	Diyarbakir	Sâbık Mahkeme-i İstînâf Başkâtibi
Mustafa Bey	Sâniye	Diyarbakir	Mahkeme-i İstînâf azasından
Mahmud Efendi	Sâniye	Diyarbakir	Siverek hanedanından
Abdülkerim Efendi	Sâniye	Diyarbakir	Zabtiye Nezâreti Tercümanı
İlyas Efendi	Sâniye	Diyarbakir	Diyarbakir muteberânından
İbrahim Paşa	Miralay	Yenişehir	Milli Reisi ve Hamidiye Kaymakamı
Cemil Paşa	Mirülümerâ	Diyarbakir	Hudeyde Mutasarrıf-ı Esbakı
Mustafa Paşa	Mirülümerâ	Cizre	Miran Reisi ve Hamidiye Kaymakamı
Salih Hulusi Paşa	Mirülümerâ	Diyarbakir	Ayıntab kaymakam-ı Esbakı
Hacı Halil Paşa	Mirülümerâ	Mardin	Mardin hanedanından
Seyfuddin Paşa	Mirülümerâ	Hazro	Hazro hanedanından
Halil Bey	Kaymakam	Karakeçi	Karakeçi Reisi Hamidiye Alay Kaymakamı
Hamdi Bey	Kaymakam	Yenişehir	Milli Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Mahmud Bey	Kaymakam	Yenişehir	Milli Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Abdülkerim Bey	Kaymakam	Cizre	Miran Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Reşid Bey	Kaymakam	Kikâ	Kikâ Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Abdurrahman Bey	Kaymakam	Nusaybin	Tay Aşireti Rüesâsından Hamidiye Kaymakamı
Hacı Mehmed Efendi	İstabl-ı Âmire	Diyarbakir	Sâbık Derik Kaymakamı
Hacı Abdullah Çelebi	İstabl-ı Âmire	Diyarbakir	Mardin sâbık idare azasından
Sabri Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Beyrut Vilayeti Ticaret Mahkemesi Reisi
İbrahim Edhem Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Sâbık Palu Kaymakamı
Ahmed Faik Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Diyarbakir Beledî Reisi
Mehmed Rıza Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Meclis-i İdare-i Vilayet Başkâtib Muavini
Arif Bey	Sâlise	Diyarbakir	Mahkeme-i İstînâf azasından
Hüseyin Sıdkı Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mektubî Kalemî müsevvidânından
Ali Nihad Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Nüfus Nâzırı
Ragıb Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mektubî Kalemî müsevvidânından
Ziya Bey	Sâlise	Diyarbakir	Midyat Kaymakamı
Hafız Necib Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mektubî Kalemî müsevvidânından
Cemil Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Siverek Kaymakamı
Hamdi Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Vergi Mîzân Kâtibi
İzzet Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mektubî Kalemî müsevvidânından
Said Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mektubî Kalemî müsevvidânından
Ali Rıza Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mahkeme-i İstînâf Ceza azasından
Nazmi Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Derik Mal Müdürü
Refi Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mektubî Kalemî mübeyyizlerinden

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
Abdurrahman Bey	Sâlise	Diyarbakir	Yemen Vilayeti Mektubî müsevvidliğinden mustafî
Hacı Mustafa Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Şark Nahiyesi Vergi Kâtibi
Mehmed Bey	Sâlise	Diyarbakir	Vilayet Sertahsildârı
Muhtedi Ali Rıza Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Sâbık Hapishane Müdürü
Fuad Efendi	Sâlise	Mardin	Mardin Düyûn-ı Umumiye Müdürü
Bekir Efendi	Sâlise	Maden	Maden Defter-i Hakanî Memuru
Hacı Hasan Efendi	Sâlise	Mardin	Mardin hanedanından
Maruf Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mardin Muhasebe Başkâtibi
Mahmud Efendi	Sâlise	Siverek	Siverek Meclis-i İdare azasından
Osman Efendi	Sâlise	Siverek	Siverek Beledî Reisi
Fikri Efendi	Sâlise	Maden	Maden Muhasebe Başkâtibi
Bedri Bey	Sâlise	Hazro	Silvan Meclis-i İdare azasından
Süleyman Faris Efendi	Sâlise	Nusaybin	Nusaybin hanedanından
Hamdullah Efendi	Sâlise	Savur	Avine Belediye Reis-i Sâbıkı
Ohannes Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Sâbık Mahkeme-i İstînâf azasından
Karabet Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Sâbık Mahkeme-i İstînâf azasından
Pavlos Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Vilayet Sandık Emin-i Esbakı
Agop Kırbaçyan Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Mekteb-i Mülkiye-i Şahane mubassırlarından
Taşcan Tomas Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Diyarbakir muteberânından
Cenazyan Matos Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Diyarbakir muteberânından
Hanna Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Diyarbakir muteberânından
Abdülğani Bey	Sâlise	Diyarbakir	Mahkeme-i İstînâf Hukuk azasından
Zülfü Bey	Sâlise	Diyarbakir	Meclis-i İdare ketebesinden
Bogos Efendi	Sâlise	Diyarbakir	Hazine Dava Vekili
Mirza Ağa	Kapıcıbaşı	Beşiri	Beşiri hanedanından
Muhlis Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Matbaa Müdürü
Hacı Galib Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Maarif Nezâreti Muhasebe Kalemî Başkâtibi
Muhlis Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Sâbık Çermik Kaymakam Vekili
Ali Rıza Efendi	Râbi'a	Mardin	Mardin Ziraat Bank Şube Memuru
Şevket Bey	Râbi'a	Diyarbakir	Maarif Nezâreti Mektubî Kalemî ketebesinden
Hafız Şerif Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Muş Sancağı Müdde'î-i Umumî Muavin-i Sâbıkı
Mustafa Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Diyarbakir Belediye Başkâtibi
Hacı Besim Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Meclis-i İdare Kâtib-i Sâlisi
Salim Efendi	Râbi'a	Mardin	Mardin Bidâyet Mahkemesi Başkâtibi
Abdurrahman Bey	Râbi'a	Mardin	Mardin Nüfus Memuru
Abdülahad Efendi	Râbi'a	Diyarbakir	Sâbık Mardin Beledî Tabibi
Namun Sabancı	Râbi'a	Mardin	Tüccardan
İzzet Efendi	Hamise	Diyarbakir	Basbarin Nahiyesi Müdür-ı Sâbıkı
Sabri Efendi	Hâmise	Mardin	Evrak Kalemî ketebesinden
Hüseyin Bey	Hâmise	Mardin	Mardin Belediye azasından
İzzet Efendi	Hâmise	Mardin	Mardin Tahrirât Kalemî ketebesinden
Melkon Said Efendi	Hâmise	Mardin	Palu Kaymakam Muavini
Süleyman Efendi	Hâmise	Mardin	Nusaybin Polis Komiser-i Sâlisi

Rütbe-i İlmiye

Yusuf Sıdkı Efendi	Haremeyn	Mardin	Musul Vilayeti Nâib-i Sâbıkı
el-Hâc Ahmed Hilmi Efendi	Edirne Pâyesi	Diyarbakir	Diyarbakir Vilayeti Müfettişi

İsmi	Rütbesi	Mevlidi	Memuriyeti
el-Hâc Mesud Efendi	Edirne Pâyesi	Diyarbakir	Nakibüleşraf Kaymakamı
Abdülkadir Efendi	Edirne Pâyesi	Diyarbakir	Mahkeme-i Şer'iyye Başkâtibi
Sabahaddin Efendi	İzmir Pâyesi	Diyarbakir	Mahkeme-i İstînâf azasından
Hilmi Efendi	İzmir Pâyesi	Mardin	Mardin Müfettişi
Abdülaziz Efendi	İzmir Pâyesi	Diyarbakir	Midyat Kazası Nâib-i Sâbıkı
Refet Efendi	İstanbul Müderrisi	Lice	Bâbüâli Buhari-i Şerif Müderrisi
Sırrı Efendi	Müderris	Mardin	Mardin Beledî Reis-i Sâbıkı
Hacı Sadık Efendi	Müderris	Diyarbakir	Sâbık Mahkeme-i İstînâf azasından
Hacı Ali Bey	Müderris	Diyarbakir	Nüfus Nezareti Başkâtibi
Hacı İbrahim Efendi	Müderris	Diyarbakir	Mesudiye Medresesi Müdürü
Hindi Efendi	Müderris	Mardin	Mardin Nakibüleşraf Kaymakamı
Abdülkadir Efendi	Müderris	Diyarbakir	Diyarbakir Askerî-i Rüşdî Muallimi
Derviş Efendi	Müderris	Mardin	
Mehmed Sıbgatullah Bey	Müderris	Diyarbakir	Diyarbakir eşrafından
Ragıp Bey	Müderris	Diyarbakir	Diyarbakir eşrafından
Yusuf Ziya Efendi	Müderris	Mardin	Kasımpaşa Medresesi Müdürü
Hızır Efendi	Müderris	Mardin	Mahalli ulemasından
Şeyh Mehmed Ali Efendi	Müderris	Mardin	Şeyh Hamid Efendi Hafidi
Mustafa Efendi	Müderris	Mardin	Şeyh Ahmedzâde
Yunus Efendi	Müderris	Mardin	Şeyh Ahmedzâde

Diyarbakir Vilayeti Coğrafyası

Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki daire-i cesîme ve mutetâvileye Eski Yunanlılar Mezopotamya, Arablar el-Cezire it-lâk ederlerdi. Tarih ve Coğrafya kitaplarımızda ise bu iki ünvan ile beraber Cezire-i mâ-beyne'n-nehreyn terkîbi de müsta'meldir.

Cezire-i mâ-beyne'n-nehreyn kıtası medeniyet-i beşeriyenin ilk tecelligâhı olmakla büyük bir ehemmiyet-i tarihiye muhafaza ettiği gibi iklim ve havasındaki itidâl, topraktaki feyz ve bereket, dağlarındaki ma'âdin-i mütenevvi'a cihetiyle de her türlü umrân ve terakkîye müsta'iddir.

Diyarbakir vilayeti bu dairenin şimalindedir.

Teşkil-i vilâyâta kadar Diyarbakir vilayeti "Kürdistan Eyaleti" namıyla yâd olunurdu. Teşkilat-ı ahîre sırasında eyaletin ünvanı, bidâyet-i fetihten beri merkezi olan Diyarbakir şehrine nisbetle Diyarbakir vilayeti namına tahvîl olundu.

Diyarbakir şehri, Cezire-i mâ-beyne'n-nehreyn müntehâ-yı şimalinde ve 37 derece 25 dakika 20 saniye arz-ı şimalî ile 38 derece 2 dakika tül-i şarkide vaki olup sath-ı bahrdan irtifâ'ı 626 metredir.

Diyarbakir şehrinin nam-ı kadîm ve eşherî Âmid olup hânisiyle zaman-ı inşasını suret-i karîyede tayin edecek bir rivayet-i mevsûka-i tarihiye mefkûd yalnız Medyen bin İbrahim aleyhisselâm evladından Âmid bin el-Bülendî nam zâta nisbetle Amid tesmiye olduğuna dair Yakut-ı Hamevî'nin *Mu'cemü'l-Büldân*'ında zayıf bir rivayet mevcuttur.

Âmid şehrinin Asurluların zaman-ı hükümetine müsâdif olan kable'l-Milad 705 senesinde yine bu nam ile mevcudiyetini Horesâlbâd harabelerinden ihrac ve muhteviyatı Fransızcaya tercüme ile *Köneyi Forem Tarihine* derc olunan âsâr-ı atîka gösteriyor. Binâenaleyh Diyarbakir'e kadîm bir Asur beldesi ve daha eski bir şehir nazarıyla bakılmak icab eder. Başka suretle telakkiye tarihçe imkan yoktur.

Âmid şehriyle havalisi kable'l-Hicre 780 tarihlerinde Benî Rebî'a kabilesi reisî bulunan Bekir bin Vail idaresinde intikal ettiğinden Diyarbakir namı o tarihten beri zebânzed-i enâm olmağa başladı.

Diyarbakir şehri, hıta-i Irakîye'ye câri Dicle nehri üzerinde mürtefi' bir mevki-i dil-küşâda vaki olup şehrin etrafı sur ile muhâttır. Dahil ve haric-i şehirde bir hayli bağlar, bahçeler, güzel güzel mesireler ve köşkler mevcuttur. Hele mevsim-i baharda Dağ ve Mardin kapıları haricindeki nüzhetgâhlarda temâşâgâh-ı ehbâb-ı tabiat olan hadem, şeftali ve elma çiçeklerinin manzara-i ferah-bahşâsıyla Dicle nehrinin sağa ve sola temayül ede ede cereyân-ı tabiiyesinin teşkil etmekte olduğu cedveller o manzaraya başka letâfetler vermekte ve bu bahçelerin bazısında hüdâ-yı nâbit menekşe çiçeği yetiştirilen gül fidanları adeta birer gülzâr-ı nühket-nişâr-ı letâfet-i ezhâr teşkil edip bülbüllerin,

tuyûrûn envâ'-ı nağamât-ı ferah-efzâsı da tezyîn-i samâh eylemektedir. Mevsim-i Rebî'in bidâyetinde menekşe ve nihayetinde gülistan mesireleri olduğu gibi güz mevsiminde kavun ve karpuz husûle getirmek için Dicle'nin iki tarafında bostanlar yetiştirilir ki bu bostanlarda ahali-i belde çadırlar rekziyle kamıştan sayfiyeler imâline ihtimam ve kırk elli gün orada teneffüs ve ârâm ederler.

Bedî'a-i fitratın şu mevkî-i dil-küşâya bahş ve ihsan buyurduğu tarâvet ve letâfetin diğer bir kısmı da şu bostan mesireleridir ki mehtab olduğu gecelerde Dicle nehri adeta yekpare ay âyinesine ve mehtab olmayan gecelerde de yıldızların in'ikâsından ve ashâb-ı zevk u safânın iş'âl eyledikleri gaz fenerleriyle kanâdîlin şu'le ve ziyâsından yaldızlanmış gümüş deryasına benzer. İşte bu bostanların, kenar-ı Dicle'nin bu temâşâgâh-ı nazar-rubâsı da erbâb-ı tabiatı diğer suretle vâye-mend-i ferah ve sürûr eyler.

Şehrin ba'de'l-iğtişâş çarşı ve pazarı gayet muntazam bir surette bina ve inşa edildiği cihetle fenne muvâfık geniş caddeler, şoseler küşâd ve tarz-ı mimarîsi zarîf bir çok dükkanlar ve fevkânî kahvehaneler müceddeden inşa olunarak derûn-ı memleket hiss-i tabîînin mergûbu olacak bir derecede kesb-i umrân ve terakkî eylemiştir.

Diyarbakır vilayetinin bulunduğu kıt'a dünyanın en güzel ve servet-i tabîîsi en mebzûl bir parçasıdır. Tarih-i kadîmîn ekser-i sahâifî bu kıt'a ile iştigâl eder. İklim ve havasının itidâli ve manâzır-ı tabiyyesindeki güzelliğin kemâli cihetiyle bu daire dahilinde yaşayan insanların hüsn-i terbiye görenleri pek zeki ve zarîftirler. Kadîmden beri Âmidî ünvanıyla şöhyâyâb-ı kemâl olan ulema ve şu'arâ hep Diyarbakır'de yetişmiştir.

Diyarbakır'de eshâb-ı umrân tamamen mevcuttur. Arazi-yi münbite ve enhâr-ı nâfi'a ile bir çok dereler vilayetin her tarafını tezyîn ediyor. Dağlar ma'âdin-i mütenevvi'a, harabeleri âsâr-ı atîka ile memlû bulunduğundan diyebiliriz ki Diyarbakır vilayetini terkîb eden her taşın ya maddî ya manevî bir kıymeti vardır.

Diyarbakır bir İslâm, bir Osmanlı memleketidir.

Diyarbakır bir İslâm memleketidir. Çünkü zaman-ı İslâm'dan evvelki vekâyi' külliyyen meçhul olup ancak mevcut bulunan en metin, en cesîm köprüler en güzel cevâmî' ve medâris ve kütübhaneler ile su yolları ve çeşmeler ve saire me'ser-i umrâniye hep İslâm yâdigârıdır.

Diyarbakır bir Osmanlı memleketidir. Çünkü ahâlisi umumen Saltanat-ı Seniyye'nin te'âlî ve temâdî-i şân u şevketi arzu-yı ciddîsiyle mütehasis bulunuyorlar. Dahil-i vilayette Türk, Arab, Kürd, Ermeni, Süryani, Zaza lisanları müsta'mel olmakla beraber en ziyade şâyi' olan lisan, lisan-ı letâfet-resân-ı Osmanîdir. Hemen her karyede, her evde bu lisan ile söylenir veya bununla mütekellim adama tesadûf olunabilir. Gerek merkez-i vilayette gerek mülhakâtta en ziyade nazar-rubâ-yı takdir ve temâşâ olan mebnâni-âliye himmet-i Osmaniyân ile vücud-pezîr olmuştur. Diyarbakır'ın mâ-bihî'l-hayatı olan Hamravat suyu bir Osmanlı hükümdar-ı celîlî-kadri'nin yâdigâr-ı kıymetdârı ve Behrampaşa, Fatih Paşa, İskender Paşa, Hüsrev Paşa, Ali Paşa, Melek Ahmed Paşa Camileri birer Osmanlı valisinin bergüzâr-ı bâhîrî'l-tilbâdır.

Diyarbakırca maârifin terakkîsi emrinde ahîren ve bilhassa cülûs-ı meyâmin-me'nûs-ı hazret-i padişâhîden beri masrûf olan himemât-ı müciddânenin semerâtı iktitâf edilmeğe başlandı.

Merkez-i vilayette birer idadî-i mülkî ve rüşdî-i askerî ve inâs rüşdiyesi mektepleri ve hâdim-i terakkî namıyla muntazam bir ibtidâî mektebi ve milel-i muhtelifeye mensub bir çok mekâtib-i ibtidâiye bulunduğu gibi her livâ ve kaza merkezlerinde birer rüşdiye ve müte'addid mekâtib-i ibtidâiye de mevcuttur. Binlerce etfâl bu mekteplerde tahsil-i kemâl ile iştigâl ediyorlar. Saye-i âlem-ârâ-yı hazret-i hilafet-penâhîde karîben neyyir-i ma'rifetin her sınıf ahali meyânına neşr-i envâr-ı füyûzât edeceğine ta'alluk eden ümidler vâsıkdır.

Bir zaman vilayetimiz sanayice şöhyet-i azîmeyî hâiz idi.¹² Ezmîne-i kadîme mamulâtı olarak hâlâ antika makamında hıfz olunan eşya memleketin vaktiyle ihrâz etmiş olduğu terakkîyâtın derecesini irâe eder.

Avrupa emtiasına râğbet, görenek-i seyyiesine teba'iyet edilmeden evvel -şal gibi, halı gibi İran'dan tedarik edilen bazı emtia müstesna olmak üzere- bilumum havâyic-i zaruriye ve müzeyyenât yerli sanatkârların mahsul-i çîre-destî-i maharetleri olduğu gibi, dahil-i vilayette imal olunan eşya-yı nefiseye haricden de râğbet edilmekte idi.

İhtilâtın tekessürü eşya ve emtia-i hariciyeye olan râğbetin tezâyüdünü icab ettiğinden mamulat-ı dahiliyeye evvelki gibi itilbar edilmemeğe ve binâenaleyh sanayi yavaş yavaş tedennî eylemeye başladığıysa da maamafih vilayetimiz sanayice hâiz olduğu ehemmiyet-i mahsusayı hâlâ muhafaza etmekte

ve her türlü mensucat-ı harîriye ve kutniye ile kuyumculuk, sarraclık, şurubculuk, hakircilik, demircilik, dehağlık, marangozluk, yemenicilik müterakkî bulunduğu gibi hurûf ve sanayi-i saire suret-i mükemmelede icra edilmektedir.

Devr-i münevver-i Hazret-i Abdülhamid-i Hanî'nin cümle-i terakkîyât-ı meşkûresinden ve atûfetlü vali heyefendî hazretlerinin himemât-ı celîle-i maârif-perverileri âsâr-ı kesîresinden olmak üzere merkez-i vilayette bin iki yüz seksen beş metre murabba'ını ve on bir metre irtifâ'ını hâvi tahtânîsi on iki metre terbî'inde iki aded bodrum ve on iki metre doksan santimetre murabba'ında dört oda ve altmış bir metre doksan iki santimetre ve yüz altmış beş metre

(1) Cenneimekan Sultan Süleyman Kanuni Hazretleri

(2) Na'ima Tarîhî'nin 3. cildinden aynen menkul olan şu fikra müddeâmızı te'yîd eder. "... Padişah Hazretleri bengam-ı şûd olmakla 71 gün Diyarbakır'da ikamet buyurdular. Hz. İmam-ı A zam türbesine şim-i hâmdan hâb ve şebeke ve ba'zı avizeler ve musanna' kandiller tertib olunub, ol diyarın meşhur üstad kuyumcularına yaptırıp maballine vaz' olunmak için Bağdad'a irsal eylediler."

ve on dokuz metre murabba'ında üç salon ve kırk metre seksen sekiz santimetre murabba'ında bir matbah ve yüz elli dört metre seksen sekiz santimetre murabba'ında bir taamhane ve otuz altı metre murabba'ında bir hamam ve fevkânisi on iki metre doksan santimetre murabba'ında dört oda ve altmış bir metre doksan iki santimetre ve yüz altmış metre ve kırk bir metre elli sekiz santimetre ve dokuz metre murabba'ında salon ve kırk yedi metre otuz altı santimetre murabba'ında bir cami-i şerif ve on iki metre murabba'ında iki oda ve seksen dokuz metre altmış santimetre murabba'ında bir hastahane ve tavan arasında yirmi altı metre kırk santimetre murabba'ında bir salon ve yirmi altı metre kırk santimetre murabba'ında iki ve otuz metre otuz beş santimetre murabba'ında iki cem'an dört oda ve bir salondan ibaret olarak yapılmakta olan Mekteb-i Sanayi'in kemâli kuvve-i karîbeye geldiğinden saye-i kemâlât-vâye-i hilafet-penâhîde şu'abât-ı idaresinin umumunda meşhûd olan me'ser-i terakkîden sanayi-i dahiliyemizin de hisseyâb olacağı akvâ-yı me'mûldür.

Vilayetin Hududu

Diyarbakir vilayeti şimâlen Erzurum şimâl-i şarkî Bitlis, Van şimâl-i garbî tarafından Mamuretülaziz garb-ı cenûbî cihetinden Haleb şark-ı cenûbî tarafından Musul vilayetleriyle ve cenûben Zor sancağı ile muhât ve mahdûd olup me-sâha-i sathiyesi takrîben 46.800 murabba'-ı kilometredir.

1314 sene-i Maliyesinde Vilayet Sicill-i Nüfus Nezâreti Dairesince malum ve mukayyed olan ve hayme-nişîn aşâir-i ekrâd ve müsta'rebenin gaynı bulunan mikdar-ı nüfusu 413.525 neferden ve bunun 330.000 neferi Müslim, 44.000 neferi Ermeni, 39.525 neferi de milî-i saire ile Yahudi ve Kıbtî ve Yezidî'den ibarettir.

Enhâr

Dicle [Nehri]

Asya-yı Osmanînin Fırat'dan sonra en büyük nehri ve tarihçe en ziyade şöret kazanan enhârın biridir. Bir kısmı merkez-i vilayete merbût olan Lice kazasına üç saat mesafede vaki tuz memlehası kurbundan, diğer kısmı Ergani Madeni'ne on saat mesafede bulunan Rûtan karyesinden nebe'ân ider. Bu iki şube Eğil nahiyesi dahilinde birleşerek Diyarbakir şehrinin cânib-i yesârında mürûr ve sonra şarka meyl ile şimâlden iner Batman, Rıdvan, Botan nehirlerinin ve daha bir çok enhâr-ı sağîrenin miyâhını alarak Musul önünde haylice kesb-i cesâmet eder. Ba'dehû soldan Zab-ı A'lâ ve Zab-ı Eşfel nehirleri ve Cebel nam-ı diğeri Edhem çayı dahi bunlara munsab olarak Bağdad'a varıncaya kadar cesâmeti bir kat daha artar. Bağdad'ın alt tarafında soldan Vebale nehri ve sağ ve soldan diğer bir çok enhâr dahi bunlara katılıp ve Basra vilayeti dahilinde kâin Kurna nam mevkide de Fırat nehriyle birleşip "Şattülarab" namını alır. İşte dehşet-bahş-ı uyûn-ı temâşâ-girân olan şu cesâmet-i fevkalâde ile Bahr-ı Faris namıyla yâd olunan Basra Körfezi'ne munsab olur. Dicle'nin tûl-i cereyânîsi takrîben 1200 kilometredir.

Dicle nehri birçok arazi-i münbîte dahilinde cereyân etmekle beraber mezzû'âtça bundan edilen istifade Fırat'a nisbetle pek azdır.

Dicle nehrinin mecrası gayet dolaşıklı ve umku muhtelifdir. Dahil-i vilayetten akan kısmı hep dağlar arasından geçer. Kelekten başka vesâit-i nakliyesi yoktur. Bu kısmın seyr-i sefâine kâbil olup olmadığı meselesi ihtilâfıdır.

Diyarbakir şehri önünde nehr-i Dicle üzerinde mevzû' cesim ve kârgir köprü ki binası mülûk-ı Emeviye'den Hişam'a isnâd olunuyor (80). O tarihlerde fenn-i mimarînin vâsil olduğu derece-i âliye bir nümune olabilir.

Murâd [Nehri]

Murad nehrinin bir şubesi Erzurum vilayeti merbûtâtından Bayezid sancağı dahilinde vaki Diyadin civarındaki cebelden, diğer şubesi Bingöl'den nebe'ân ve Palu kazası dahilinde hudud-ı vilayete girerek Palu'nun önünden cereyân ile Mamuretülaziz vilayeti merbûtâtından Keban Madeni civarında diğer şubesine ilhâk eder. İşte Fırat namını bu mahalden itibaren alır. Ba'dehû yine hudud-ı vilayete duhûl ile Çüngüş, Gerger, Bucak nahiyelerinden geçtikten sonra hudud-ı vilayetten çıkarak ve Birecik, Meskene, Raka, Deyrizor kasabaları önünden geçerek Bağdad vilayetine girer. Vilayet-i mezkûre dahilinde şu'abât-ı müte'addideye inkisâm ile hayli yerleri irvâ ve ihya eyledikten sonra bâlâda beyân olunduğu vechile Kurna'da Dicle'ye kaşır. Tûl-i cereyânîsi takrîben 1850 kilometre olup tathîr-i cüz'îye ile ekser mahallerinde seyr-i sefâin kâbilidir. Gerek Kürdistan gerek el-Cezire kıt'alarında Murat nehrine bir çok büyük küçük enhâr dökülür ki bunların en büyüğü Habur nehridir.

Batman Nehri

Nam-ı kadîmi Niseforyores'dir. Bu nehir de Bitlis vilayeti dahilinde kâin Sason ve Kulb kazalarından nebe'ân ve cereyân eden iki su teşkil eder. Diyarbakir sancağında kâin Silvan kazasıyla Beşiri nahiyesi dahilinden geçerek Midyad kazasına merbût Hasankeyf nahiyesinde Dicle nehrine munsab olur. Tûl-i cereyânîsi takrîben 100 kilometre olup vesâit-i nakliyesi kelektir. Üzerinde gayet rasın ve âsâr-ı atıkadan ma'dûd ve sanatlı bir köprü vardır. Bu nehrin sularından mezzû'ât pek ziyade müstefid olur.

Anbar Nehri

Diyarbakir sancağı muzâfâtından Lice kazasına merbût Hani kasabası derûnunda Ayn-ı Kebir namıyla çıkan su olup şark nahiyesini kat' ettikten sonra Türkmen nahiyesi dahilinde ve Kikâ nahiyesine muzâf Köseli karyesi karşısında Dicle nehrine munsab olur.

Tül-i cereyânîsi takrîben 45 kilometredir. Üzerinde el-yevm harab bir köprü vardır. Kış ve bahar mevsimlerinde kelek işleyebilir. Bu nehrin de mevrû'âtça fâide-i külliyesi vardır.

Cağcağ Nehri

Nusaybin kazasının cihet-i şimâliyesinde ve kasabaya dört saat mesafede vaki Dalin karyesinde Aksu ve Karasu namlarıyla iki menbadan nebe'ân ve kaza-yı mezkûr önünden cereyân ile Habur nehrine munsab olur. Bunun da kezâlik mevrû'âtça fâide-i azîmesi vardır.

Sinan Nehri

Çermik kasabasının arka tarafındaki dağlardan nebe'ân ve aşağıya doğru cereyân ile Fırat nehrine munsab olur.

Dağlar

Vilayetin arazisi -çöl cihetine düşen Mardin sancağının kısm-ı cenûbisinden başka- umumiyetle dağlık ve ârızalıdır. Bu dağlar başlıca iki silsileye inkisâm eder. Birincisi, Asya-yı Osmanî'nin en büyük dağlarından olan Toros cibâli silsilesine tâbi ve vilayetin kısm-ı şimâlîsinde vaki olup Fırat vadisini Dicle nehri havzasından tefrîk eden Akdağ silsilesidir. Akdağ silsilesi vilayeti garb, şimâl ve şimâl-i şarkî cihetlerinden ihâta eder.

Şimâl-i Garbî Cihetinde Bulunan Akdağ Silsile-i Cibâli

- 1- Mihrab Dağı *Maden hududunda*
- 2- Karadağ *Çermik ve Siverek kazaları arasında*
- 3- Bosma
- 4- Kervavan Çemen dağları *Çermik kazası dahilindedir.*
- 5- Şeyhler
- 6- Çüngüş

Silsile-i mezkûrenin şimâl cihetinde bulunan kısmı

- 1- Ebutahir Dağları *Çermik kazasına tabi Çüngüş nahiyesi dahilindedir.*
- 2- Komayek dağları *Maden sancağına merbût Ergani nahiyesinde*
- 3- Ergani
- 4- Sivan Dağı *Pahu kazası dahilinde*
- 5- Demirkapı dağı *Kaza-yı mezkûrun cihet-i cenûbiyesinde*
- 6- Piran
- 7- Nerib
- 8- Eğil dağları *Maden sancağına merbût Eğil nahiyesi dahilinde*
- 9- Havileyn
- 10- Lice
- 11- İtak dağları *Lice kazası dahilinde*
- 12- Şımşım dağları *Silvan kazasına muzâf Hazro nahiyesi dahilindedir.*
- 13- Hazro

Yine silsile-i mezkûrenin şimâl cihetinde bulunan kısımları

- 1- Mihrani
- 2- Tercil *dağlardır ki her üçü de Silvan kazası dahilindedir.*
- 3- Meyafarkin

İkinci silsile Cudi dağı silsilesidir ki vilayetin cenûb, garb ve cenûb-ı şarkî cihetlerinde bulunur.

Cudi dağı silsilesinin cenûb cihetinde bulunan kısmı

- 1- Cudi dağı *Cizre kazasında*
- 2- Savur dağları *Avine kazasında*

- 3- Ömeryan
- 4- Mardin
- 5- Kabala
- 6- Deyrza'ferân
- 7- Ömerağa Pınarı dağları *Mardin dahilinde*
- 8- Şeyhan
- 9- Sürgücü
- 10- Ğurs
- 11- Mazı
- 12- Metinan dağları *Derik kazasında*

Silsile-i mezkûrenin Diyarbekir'in cihet-i şarkiyesindeki kısmı

- 1- Midyat
- 2- Kercevs
- 3- Çelik dağları *Midyat kazası dahilindedir.*
- 4- Hasankeyf
- 5- Ahmedi

Bu dağlarda gayet soğuk ve latif sular, güzel havalı yerler bulunur. Yazın Diyarbekir'de hissolunan hararet-i müz'iceden dağlarda eser yoktur. Hayat-efzâ serinlikler, afiyet-bahşâ havalar mevsim-i sayfda o cibâl ve sengistâna behiştî şekil ve letafet verir.

Vilayet dahilinde Cizre kazası pişgâlındaki Cudi dağı sefine-i Nuh aleyhisselâmın müstekarıdır.

Ormanlar

Dahil-i vilayette kereste ihracına sâlih ormanların fikdâmı hakikaten şâyân-ı teessüftür. Vaktiyle bu havaliye zînet-bahş olan vâsi' ormanlar mamuriyet-i mahalliyeyi tezyîde hâdim bulunmuş iken memleketin kurûn-ı ulâ ve vüstâda uğradığı mücadelât-ı mütevâliye ve müteselsile ile ormanların emr-i muhafazasına ahali tarafından itina edilmemesinden dolayı o menâfi'-i servet ve umrân mahv ve nâ-yâb olup gitmiştir.

Şimdi Havileyn, Nerih, Derik dağlarında çıkarılan meşe ağaçlarıyla ancak levâzım-ı ihrâkiye tedarik olunabilir. Kerestelerin kısm-ı a'zamı suret-i mahsusada yetiştirilmekte olan kavak ağaçlarından, bir kısm-ı kalili de cevizden istihsâl edilmektedir.

Devr-i hazırın âsâr-ı nâfi'a ve meşkûresinden olmak üzere üç dört sene akdem Orman ve Ma'âdin Nezâret-i Celîlesi'nden vilayet-i celîleye bir hayli Okaliptüs tohumları irsâl olunmuş ve şu tohumların zürûrâ tevziyle suret-i gars ve timarı tarif olunmuş ve bu tohumlardan hayli kimseler gars etmiş ise de mevsim-i şitâdaki bürûdete tahammül edemediği cihetle yetiştirilememekte idüğü anlaşılmıştır.

Madenler

Dahil-i vilayette mevcut ma'âdin Ergani Madeni'yle Hoşin, Eğil, Hacıbehram, Hazro, Cas (Alçı), Kireç madenlerinden ve Lice memlehasından ibarettir.

Bu madenlerin bir kısmı işletilmekte ise de bir kısmı mu'attal duruyor.

Ergani Madeni

Hicretin 512 tarihinde keşf olunmuştur. Kibritit-i nühâstan ibaret olan cevheri yüzde yirmiden otuza kadar bakırı, yüzde otuz kükürtle yüzde kırk mikdan demiri muhtevîdir.

Cevheri eb'âd-ı selâseyi hâvi ve murabba'î yahud müsemmeniyü'ş-şekl olup mütebellir "kristalize" olarak bulunur. Cevherin reng-i tabiisi tunca müşâbih ve ekseriyâ siyaha mâil sandır. Habbeleri miknatıslı demir olmak üzere görünür. Kömür üzerinde dumana zuhur ederek bundan tenkâr ile halis bakır husûle gelir. Zikrolunan kibritit-i nühâs tabiaten altın ile kibritit-i hadîde müşâbih ise de çakı ile kesilirken parça parça kopmayıp dağıldığından altın olmadığı anlaşılar. Kibritit-i nühâsın cevheri granit olup akab tabir olunan tabaka derûnunda kibritit-i hadîd ve ekseriyâ kibritit-i rasâs tûtuya ve "fahmiyet-i nühâs ile birlikte bulunur. Mezkûr kibritit-i nühâsın reng-i tabiisi sarılığın ziyade olmaması, çekice gelmemesi pek de nemâli olmadığını gösteriyor. Şu cevher eritilip bakır haline konulduktan her işte isti'mâl olduğu gibi bundan göstaşı dahi istihsâl olunur.

Ecza-yı kimyeviyyeden çelik tabir olunan kibritit-i hadîd dahi bu cevherden hasil olur. Ergani Madeni cevheri Cindere tabir olunan mahalde ve yığın halinde bulunarak yirmi bin metre murabba'î kadar mahalli istiâb eder. Sath-ı arz-

dan amüdi olarak otuz metrede cevhere yetişilir. Tabakaları birbirine mülâsik ve meyilleri muhtelif olduğundan âlât-ı hendesiye ile tayin olamaz.

Maden kasabasını teşkil eden mahallâtın Arpameydanı denilen mahalde de cevher tabakaları mevcut bulunduğu nu bazı emârât-ı fenniye gösteriyor. Altındüzü tabir olunan mahalde ve sath-ı zeminde dahi cevher var ise de Cindere cevheri gibi nemâlî olmadığından işletilememektedir.

Ergani Madeni bir su yolu ile dokuz aded mağaradan ibaret olup bunların altısı imal olunmakta ve üçü su yoluna menfez itihâz edilmektedir. Zikrolunan su yolu ile mağaralardan senevî iki milyon kıyye-i a'şârî râddelerinde cevher alınır. Su yolu tabir olunan bakırlı sudan keyfiyet-i istifade şu oluyor ki, kibritit-i nühâs tabakalarının bulunduğu mahal üzerine kar ve yağmur yağdıkça sular tabakalardan içeri geçerek suyun terkinde bulunan müvellidü'l-humûza ile nühâs arasında bir imtizâc-ı kimyevî hasil olduğundan suyun içine konulan demir bir kaç gün zarfında ham bakıra tahvîl eder. Şu ham bakır kal' edildikte yüzde yetmişe kadar sâfi nühâs alınır. Maden-i mezkûrede eski Macar usulü üzere dört tane izâbe fırını ve iki yüz otuz dört aded filika ocakları mevcuttur. Madenin cevherine hadd ü nihaye yoktur. Yalnız ihrâk ve izâbe için muktezî kırma ve karartma kömürünün mahalli ahali ile madencilerin ormanı hüsn-i isti'mâl edememeleri sebebiyle uzaklaşmıştır.

Hoşin Madeni

Maden sancağı merbûtâtından Palu kazasına muzâf Hoşin nahiyesinde bir nühâs madeni damar halinde mevcut olup bir mağara ve bir su yolundan ve cevheri kibritit-i nühâstan ibarettir. Bu cevher yüzde beşten yüzde ona kadar sâfi bakır verir. Burada iki aded izâbe fırınıyla bir kal' ocağı ve sekiz aded filika mevcuttur. İltizâmen hafır ve imal olunur. Hasılatının yüzde beşi cânib-i mîriye aiddir. Cevheri her ne kadar Ergani Madeni cevheri gibi nemâlî değilse de cevânib-i erba'ası orman ve meşe ve ardıc ağaçlarıyla muhât olduğundan mahrûkâtca sühûlet-i azîme mevcuttur. Ergani Madeni'ne nisbetle ikinci derecede bir madendir.

Eğil Madeni

Yine Ergani Madeni sancağı dahilinde ve Eğil nahiyesinin Pürçeman karyesinde bir kurşun madeni mevcuttur. Bu kurşunun beher kıyyesinde bir buğday kadar halis gümüş bulunduğundan gümüş için imalinden istifade olunamazsa da kurşun için imali fâidedir. Şu madenin cevheri iki nevi olup biri fahmiyet-i rasâstan diğeri kibritit-i rasâstan ibarettir. Elli sene mukaddem mültezim ma'rifetiyle imal olunurdu. Muahharan düçar-ı tatil olmuş idi. On-onbeş sene mukaddem bazı zevât yine iltizâm ile imal etmeğe başlamışlardır.

Hacı Behram Kömür Madeni

Mardin sancağı dahilinde Hacıbehram nahiyesinde vapur kömürü madeni evvelce keşf olunup bir miktar kömürü Bağdad vilayetine irsâl ve vapurlarda isti'mâl olunmuş idi ise de bu madenin bulunduğu yerle Dicle nehri arasındaki mesafe on beş saati mütecâviz ve şu mesafenin sa'bü'l-mürûr dağlık araziden ibaret bulunması madenin işletilmesine mani olmuştur. İhrac olunacak kömürleri Dicle nehrine îsâl edebilecek bir vasita-i serî'a-î nakliye mevcut olsaydı şu madenden pek çok temettu' husûlü me'mûl olurdu.

Hazro Madeni

On sene mukaddem Diyarbakir sancağına tabî Silvan kazası merbûtâtından Hendif karyesi civarında kükürlü bir demir madeni keşf olunmuştur. Şu maden zaç yağı imali için kükürt madeni yerinde ve bir nevi kırmızı boya imaliyle cam ve bazı madenin tathîrinde isti'mâl olunur. Bu madenden buraca başka suretle istifade imkanı bulunmadığından şimdilik imalinden sarf-ı nazar olunmuştur.

Lice Memlehası

Diyarbakir sancağı merbûtâtından Lice kazasının kaymakam makarı olan ve kadîmen İtak veya Itak nâmiyle mu'aven bulunan kasabaya iki buçuk, Diyarbakir'e on saat mesafede vaki Malik karyesinde ve sengistân bir mahaldedir. Dicle nehrinin Lice kazasından gelen şubesi bu memleha civarından nebe'ân eder. Her biri on iki metre umkunda iki kuyu ve iki havuz ile altmış beş tâbe mevcut olup senevî doksan beş bin kilo tuz ihrac ve çıkarılan tuzlar senesi içinde sarf olunur. Lice memlehasından çıkarılan tuz mahall-i mütecâvirede sarf olunarak vilayetin tuzca olan ihtiyacını kâmilen izâleye kâfi değildir. Bu bâbdaki noksan ve ihtiyaç Siird sancağı dahilinde bulunan memlehalardan ikmâl ve istifâ olunur.

Cas Madeni

Cas alçı demektir. Buraca badana işlerinde kullanılır bir nevi beyaz topraktır. Bu toprak Lice kazasından merkep-lerle mütemâdiyen Diyarbakir'e nakl olunmaktadır. Vilayetin sair mahallerinde dahi beyaz toprak var ise de badana işinde bu cas gibi yararlı değildir.

Kireç

Bir nevi taş olup bu taşlar mahsus ocaklarda yandırılarak kireç istihsâl olunur. Bir çok kurâ halkı bununla iştigâl ettiği gibi Diyarbekir'in demirci esnafı dahi ocaklarında kireç taşı yakmakla ateşten iki kat daha istifade ederler.

Diyarbekir'in ebniyesinin taştan olması ve su yollarının kesret ve ta'addüdü cihetiyle pek çok kireç sarfolunmaktadır.

Ziraat

Diyarbekir vilayetini teşkil eden arazinin fıtrattan aldığı hisse-i feyz ve bereket fevkalâdedir. Bu topraklarda limon, portakal, hurmadan başka her türlü zehâir ve fevâkih yetiştirilebilir.

Arazinin kuvve-i inbâtiyesi bir derecededir ki toprağı gübrelemek ve suver-ı saire ile terbiye ve istihzâr etmek gibi tekellüf ve ihtimam ihtiyâr edilmemekle beraber ziraatten oldukça istifade olunur. Burada ziraatçe takib olunan usul, tarz-ı kadîmden ibaret olup şimdîye kadar hiç bir eser-i teceddüd gösterilmemiştir. Ne âlât ve edevât-ı cedîdeye meyl ve rağbet ne de fenn-i ziraatin mukteziyâtına tatbik-i hareket olunuyor.

Asr-ı mesud-ı hazret-i hilafet-penâhînin me'ser-i umrâniye ve medeniyesinden olmak üzere ahaliye usul ve âlât-ı cedîde ile fenn-i ziraati talim ve göstereceği âsâr-ı fevâidi ta'mîm için zat-ı âli-i vilayet-penâhî Belediye tarafından bir nümune çiftliğinin tesis ve küşâdı zımında haric-i surda mikdar-ı kâfi arazi tedarikiyle bu seneden itibaren icra-yı icabını lazım gelenlere irade buyurulmuştur.

Vilayetin başlıca ziraati buğday, arpa, darı, mercimek, pirinç, susam, keten tohumu, kırmızı boya, pamuk, meyan kökü, mazi, soğan, sarımsak ve her türlü sebze ile badem, fındık, batum, üzüm, kavun, karpuz, zeytin, innab, incir, nar, vişne, kiraz, elma, şeftali, incaz vesair enva' ve fevâkihten ibarettir.

Hele Dicle'de yetişen büyük kıtadaki kavun ve karpuz hiçbir yerde husûle gelmez. Bu karpuzların bazen elli kıyye ve kavunların da yirmi beş kıyye sikletinde olduğu pek çok defalar görülmüştür.

Ticaret

Vesâit-i nakliyenin fikdâni cihetiyle vilayetin muamelât-ı ticariyesi istidlâdı nisbetinde terakkî edememektedir. Ziraatin mahdûd bir daire dahilinde kalmasına da bu fikdân-ı vesâit sebep olmaktadır.

Maamafih vilayetin ticaret-i umumiyesi eyalât-ı mütecâvireye nisbetle müterakkî sayılabilir. 1314 sene-i Maliyesi zarfında vuku bulan idhalat ve ihracatın en ziyade mukârin-i sıhhat ve itimad olan istatistiği ber-vech-i zîr ilan olunur:

İhracat

Osmanlı Lirası	Memâlik-i Ecnebiyeye
60.000	Yapağı
6.000	Filek
11.250	Mazi
2.700	Sumak
3.500	Keçi ve Oğlak derisi
1.600	İpek kozası ve kamçı başı
3.400	Kürk imaline sâlih hayvan postu
1.250	Badem
750	Eşya-yı mütenevvi'a
90.450	Memâlik-i ecnebiyeye vuku bulan ihracat yekûnu

Osmanlı Lirası	Vilayet-i Saireye
37.000	Koyun ve Keçi
21.000	Yağ
500	İnek ve öküz
10.000	Bakır
17.000	Pirinç

Osmanlı Lirası	Vilayet-i Saireye
15.000	Keçi derisi
2.000	Akmişe-i harîriye ve kutniye
1.000	Kereste
60.000	Buğday
8.000	Eşya-yı mütenevvi'a
171.500	Vilayât-ı saireye vuku bulan ihracat yekûnu
261.950	Mecmû'-ı İhracat

İthalat

Osmanlı Lirası	Memâlik-i Ecnebiyeden
45.000	İplik
15.000	Bez
5.250	Basma
3.000	Kalay ve Nişadır
4.000	Çivid
4.500	Camus derisi
10.000	Petrol gazı
15.000	Kahve
15.000	Şeker
17.000	Kibrit, çuha vesaire
3.000	Kağıt
5.000	Kundura kerestesi
2.500	Fes
2.500	Demir çivi
1.500	Boya
3.000	Demir
3.250	Bakır
1.500	Yazma
1.000	Fanila
2.500	Mücevherat
4.000	Emtia-i İraniye
17.500	Eşya-yı mütenevvi'a
182.000	Memâlik-i ecnebiyeden vuku bulan idhalat yekûnu

Osmanlı Lirası	Vilayât-ı Saireden
6.250	Sabun - Haleb Cilayetinden
4.500	Menusa - Haleb ve Mamuretülaziz'den
8.000	Ağnâm - Erzurum ve Bitlis'den
12.100	Tuz - Bitlis vilayetinden
6.000	Eşya-yı mütenevvi'a
36.850	Vilayet-i saireden vuku bulan idhalat yekûnu
318.850.	Mecmû'-ı İdhalat

Vilayetin Muhasabe-i Vilayeten Verilen 1314 Senesi Vâridât Ve Masârufı

Masârufât

255.208	Şer'iyye
1.309.410	Dahiliye
700.236	Adliye
15.350	Orman ve Ma'âdin ve Ziraat ve Ticaret
1.144.750	Maliye
205.418	Maaşât-ı zâtiye
333.285	Faiz ve bedelât
3.123.042	Vilayet Jandarma Alayı
350.930	Polis memurları
7.447.629	Yekûn

Vâridât

2.725.535	Emlâk ve akar vergisi
1.278.652	Temettu vergisi
1.569.036	Bedel-i askeriye
4.699.867	Ağnâm rüsûmu
860	Deve rüsûmu
7.259.810	Maktû' a'şâr
159.699	Emanet a'şâr
216.737	Emlâk-ı emîriye mu'accesesi ve icâr hasılatı
232.332	Rüsûm-ı mütenevvi'a
2.070	Envâ'-ı ma'âdin
150.057	Emlâk ve tapu harçları
175.864	Mehâkim harçları
214.005	Hasılat-ı mütenevvi'a
18.684.514	Yekûn

Vilayet Evkaf Muhasebesinden Alınan Üçyüz Ondört Senesi Sene-i Maliyesi

Vâridât ve Masârufât Muvâzenesi

Mikdar-ı Tahsilat

Kuruş	Para
108	İcâre-i müecceleden
59.111	10 İcâre-i vâhideden
16.895	24 Kurâ-yı mevkûfe a'şârından
22.395	27 Maaş-ı muharrer ve harc-ı muhasebeden
3.381	19 Ferağ ve intikal hasılatı
3.987	10 Tevcih-i cihât harcı ma'a-varaka baha

3.547	7	Cihât-ı mahlûle
3.658	1	Zuhurât ve hasılat-ı müteferrika
511.039	35	Sene-i merkûme Şubat cedveli mücebince tahakkuk eden aksâm-ı mütenevvi'a vâridâtından mal sandıklarına mütevelliyât ve müste'cirât düyünü
624.124	32	Yekûn

Mikdar-ı Masarîf

Kuruş		Para
41.282	20	Memurîn maaşâtı
2.910	29	Memurîn aidâtı
2.345	20	Mahallî müteferrikası
28.255	20	Vezâif-i hademe
6.744	20	Mu'tâd
11.932	9	Reddiyât
14.993	20	Tamirat
3.337		Înşaat
778	20	Hayrat-ı şerife müteferrikası
2.350	20	Bakıyye-i tahakkukâtan sene-i âtiyeye devir olunan
119.930	18	Yekûn

Vilayete Aid İmarât Ve İcraat-ı Hayriye

Teşkil-i vilayetten vali-i lâhik atüfetlü Halid Beyefendi hazretlerinin zaman-ı idare-i âlilerine gelinceye kadar her vali devrinde vücuda gelen âsâr ve müessesât bundan akdem neşrolunan sâlnâmemizde mündericdir. Mîr-i müşârun-ileyh hazretlerinin bidâyet-i memuriyet-i celîlelerinden beri memleketimizde suret-yâb-ı vücud olan me'ser-i umrâniye ve terakkiyât-ı hayriye dahi ber-vech-i zîr ta'dâd olunur.

1- Esna-yı iğtişâta muhterik ve münhedim olup adeta bir harabe-zâr şeklini alan memleketin vasatında kâin sekiz yüz bâb dükkânı muhtevî Çarşı-yı Kebir'in keşide ettirilen harita mücebince bir tarz-ı dil-nîşinde müceddeden bina ve inşa ve fenne muvafık ve vâsî' caddeler, şoseler küşâdıyla beraber Eski Buğday Pazarı Meydanı'nda etrafı demir parmaklı yaptırılan büyük bir havuza ve müte'addid çeşmelerine su isâle ve icrâ ettirilmişdir ki çarşı halkı bundan pek çok istifade etmekte ve manzara-i dil-küşâsı da etraf-ı erba'asında bulunan dekâkinin kıymetine şeref vermektedir. Çarşı-yı Kebir'in işbu inşaat-ı cesimesi on beş bin lira masrafla husûle geldiği tahmin olunmaktadır.

2- Fatih Mehmed Paşa Camii-i Şerifi avlusunun cânib-i şarkisinde kâin ve münhedim olan Latifiye Camii-i Şerifi'dir. Bu Camii, Şafii mezhebine mahsus ve vâridât-ı vakfiyesi mefkûd olduğuna ve Diyarbakir şehrinde ise cemaat-ı müslimîn-i Şafiiye için bundan mâ'adâ minberli camii-i şerif olmadığına mebnî ba'de'l-keşf müceddeden imar ve inşa ve tefrîş edilerek derûnunda salât-ı hamse edâ ve bu vesile ile de dua-yı izdiyâd-ı ömr ve şevket-i hazret-i hilafet-penâhî tilâvet

ve ikâ edilmekte bulunmuştur. Camii-i şerif-i mezkûrun masârif-ı inşâiye ve tefrîşiyesine on beş bin kuruş te'diyât vuku bularak bunun on bin kuruşunu ma'âbid-i İslâmiye iânesinden kusûru da sair hamiyet-mendân ahali tarafından verilen iâne ile itmâm ve ikmâl olunmuştur.

3- Evkaf-ı mazbûtadan Hanzâde Camii-i Şerifi olup bunun da iğtişâş esnasında münhedim ve musakkafât-ı vakfiyesi muhterik olmuş ma'âbidden bulunduğu cihetle gerek ma'âbid-i İslâmiye iânesinden ve gerek sair vâridât-ı vakfiyesinden yedi bin kuruş mikdarı masrafla suret-i mukemmelede inşa ve tefrîş edilerek derûnunda edâ-yı salât-ı hamseye mübâşeret kılınmıştır.

4- Evkaf-ı mülhakadan olup bir güne vâridât-ı vakfiyesi olmamakla otuz kırk seneden beri harab u yebâb olan ve adeta bir mezbele şeklini alan İmadiye Mescidi-i Şerifi'dir ki üç bin beş yüz kuruş mikdarı bir meblağın kâmilen vali-i müşârun-ileyh hazretleri cânibinden sarfiyla bir tarz-ı bihterinde müceddeden bina ve inşa ve avlusu derûnuna bir de havuz yaptırılarak Müftüzâdelerin konakları suyunun ayağını isâle ve icrâ ettirmiş ve mescid-i mezbûru suret-i mukemmelede bi't-tefrîş şehri kırk kuruş vazife ile bir imam nasb ve tayin ve maaşını da tarafı vilayet-penâhîlerinden temin eylemişlerdir.

5- Evkaf-ı mazbûtadan Hısarlı Mescidi'dir ki bu da iğtişâta münhedim olanlardan bulunmakla ma'âbid-i İslâmiye iânesinden üç bin kuruş ifrâz olunarak inşa edilmiştir.

6- Evkaf-ı mülhakadan ve vâridât-ı vakfiyesi mefkûd takımdan İbni Müderrisi Mescidi'dir ki buna da iki bin beş yüz kuruş ma'âbid-i İslâmiye iânesinden sarfiyla inşa ve derûnunda fevkânî bir hücre ve avlusunda bir havuz bina edilerek zayi olan kadim suyu da zâhire çıkarılıp havuza isâle kılınmıştır.

7- Evkaf-ı mazbûtadan Kaşıkbudak Mescidi'dir. Bu mescid ba'de'l-iğtişâş münhedim olduğu cihetle esna-yı iğtişâta muhterik olan üç bâb vakıf dükkânı için ma'âbid-i İslâmiye iânesinden ifrâz edilen bin beş yüz kuruşla tamir ve tefrîş ettirilmiştir.

8- Evkaf-ı mülhakadan Hüsameddin Mescidi-i Şerifi'yle derûnunda defn-i hâk-ı ıtır-nâk olan e'izze-i kirâmdan Hançergüzâr hazretlerinin türbe-i saadetleridir ki müşrif-i harab ve muhtac-ı tamir olduğu manzûr-ı âlî-i vilayet-penâhîleri olmasıyla vâridât-ı vakfiyesi de pek cüz'î bulunmasıyla taraf-ı devletlerinden beş altı yüz kuruş sarf ettirilerek imar ve ihya edilmiştir.

9- Esna-yı iğtişâta vakıfları hasar-dide olan Camii-i Kebir, Ali Paşa Camii, Şafiler mescidleriyle, Camii-u's-Safa ve Sin Camii ve Memedeyn ve Mu'allak ve Salos ve Paşa ve Çakal ve Ali bin Reşid ve Kadı Halife ve Hazret-i Ömer cevâmii ve mesâcidinin de kısmen tamire ihtiyaçları bulunmasıyla ma'âbid-i İslâmiye iânesinden beherine münasib mikdar akçe ifrâziyla komisyon-ı mahsusunun nezâreti tahtında emr-i tamiratına sarf ettirilmiştir.

10- Evkaf-ı mülhakadan Sultan Sa'sa'a radiyallahü anh efendimiz hazretlerinin camii-i şerifleriyle İbn-i Sin Camii'nin harem dairelerinin tabanı kâmilen tahta döşeme ile kaplatılmıştır.

11- Evkaf-ı mazbûtadan olup müşrif-i harab olan Mesudiye Medresesi eyvan ve hücreleri vâridât vakfiyesinden suret-i mukemmelede imar ve hücrelerin kapı ve pencereleri tecdid ile talebinin sıhhatleri muhafaza ve rahatları temin edilmiştir.

12- Sahâbe-i kirâmdan Malik-i Ecder hazretlerinin mâil-i inhidâm olan ve bir güne vâridât-ı vakfiyesi bulunmayan türbe-i şerifeleri için ittisâlindeki arsanın mübâya'asıyla ilerde ihdâs ve inşası mutasavver olan bir imârethanenin iradesi istihâl olununcaya değin şimdilik mahkeme-i şer'iyyece vesâyet akçelerinden yedi-sekiz bin kuruşun bi'l-ifrâz müzeyyen ve mukemmel bir suretle müceddeden bina ve ittisâlinde kârgir ve çifte kemerli bir eyvan ve iki kanatlı büyük bir de kapı inşa ettirilmiştir.

13- E'izze-i kirâmdan Sarı Saltah hazretlerinin münhedim olan kubbe-i şerifleri için sarfa lüzum görünen bin kuruştan beş yüz kuruşu taraf-ı vilayet-penâhîden ve beş yüz kuruşu da vasiyet akçesinden itâ edilerek metin ve rasîn bir surette bina ve inşa edilmiştir.

14- E'izze-i kirâmdan İckale derûnunda defîn-i hâk-ı ıtır-nâk Şeyh Tabir-i Halvetî hazretlerinin müşrif-i harab olan türbe-i şerifeleri için de vesâyet akçesinden dört yüz kuruşun sarfiyla imar ettirilmiştir.

15- E'izze-i kirâmdan ve Saadeddin-i Cibavî kuddise sırruhu'l-âli evladından Abdurrahman Gazi hazretlerinin münhedim olan ve vâridât-ı vakfiyesi bulunmayan türbe-i şerifleri için yedi yüz alumuş kuruş taraf-ı vilayet-penâhîden sarf ile müceddeden bina ve inşa kılınmıştır.

16- Esna-yı iğtîşâta müşrif-i harab olan Hâdim-i Terakkî nam mektebin tevsî-i intizâmı ve emr-i idaresinin temini maksadıyla vasiyet ve iâne akçelerinden on beş bin kuruş bi'l-ıfrâz suret-i mükemmelede imar ve ittisâlinde vâridâtı mektebe aid olmak üzere tahtânî ve fevkânî bir lokanta bir de misafirhane müceddeden bina ve inşa ettirilmiştir.

17- Mardin'de Ebubekir es-Siddik radiyallâhu anh efendimiz hazretlerinin sülale-i tâhirelerinden Şeyh Abdullah hazretleriyle Şeyh Abdülkadir-i Geylanî kudisse sırruhû hazretlerinin evlâdından Şeyh Abdülaziz hazretlerinin türbe-i şerifleri taraf-ı vilayet-penâhîden yedi yüz kuruş sarfiyla tamir ettirilmiştir.

18- Diyarbekir'de evkaf-ı mazbûtadan Fatih Mehmed Paşa Cami-i Şerifi kubbelerinin çinko ve kurşun kaplaması ve minaresinin şerefe tamirâtı ile aleminin müceddeden çinkoya kaplatılması ve Payas ve Hamravat su yollarının inşaatı için vâridât-ı vakfiyesinden altı bin beş yüz kuruşun sarfiyla suret-i mükemmelede imar edilmiştir.

19- Yine evkaf-ı mazbûtadan Melek Ahmed Paşa Cami-i Şerifinin su yollarıyla musakkafât-ı vakfiyesinden Melek Ahmed Hamamı için vâridâtından iki bin beş yüz kuruş sarf ettirilerek tamirâtı icrâ kılınmıştır.

20- Ergani'de evkaf-ı mazbûtadan Zülkifl en-Nebî aleyhisselâm efendimiz hazretlerinin makam-ı mübarekleri müzeyyen bir suretle tamir ve tefrîş edilmiştir.

21- Siverek kazasının Viranşehir nahiyesinde evkaf-ı mazbûtadan Eyüb en-Nebî aleyhisselâm efendimiz hazretlerinin makam-ı nebevîleri kubbesi çinkoya kaplatılmış ve makam-ı müşârun-ileyhâ türbedar ve hademesine münasib mikdar vazîfeler tahsis olunmuştur.

22- Silvan kazasının Mefarîkin kasabasında evkaf-ı mülhakadan ve âsâr-ı atıkadan olup müşrif-i harab ve mâil-i inhidâm olan Kara Behlül Cami-i Şerifi pek mükemmel bir suretle vâridâtından tamir ve inşa ve derûnunda bir mekteb-i ibtidâî ve müte'addid abdesthaneler bina ettirilmiştir.

23- Diyarbekir'de sahâbe-i kirâmdan Sultan Şücaeddin radiyallâhu anh efendimiz hazretlerinin türbe-i şerifleri mefruşâtı tecfid edilerek ve türbenin ittisâlindeki arsanın da etrafına duvar çekilerek bahçe şekline ifrâz kılınmıştır.

24- Yine evkaf-ı mazbûtadan Kadı Camii derûnunda defîn-i hâk-ı ıtır-nâk vâkîf ve bânî Kadı Ali Halife'nin münhedim olan merkad-i şerifleri vâridâtından bin küsur kuruş sarfiyla bir tarz-ı behînde müceddeden inşa olunmuştur.

25- Midyat kazasında iâne-i ahali ve memurin ile müceddeden bir cami-i kebîr, bir de minare inşa edilerek derûnunda eda-yı salât-ı hamse edilmekte bulunmuştur.

26- Diyarbekir'de defîn-i hâk-ı ıtır-nâk meşhur Aziz Mahmud-ı Ermevî kuddise sırruhu's-sâmî hazretlerinin dergâh-ı şerifleriyle aziz-i müşârun-ileyhin hal-i hayatında sakin olup el-ân teberrük ve ziyaret olunan kisve-i âlîlerinin muhafazasına mahsus oda ittisâlinde vâkî ve beş kemer üzerine mebnî tevhid ve mukabele eyvanı bir müddetten beri müşrif-i harab ve aziz-i müşârun-ileyhin ahfâdından post-nişîn Şeyh Musa Çelebi Efendi'nin de Medine-i Münevvere'de mücâveret beklemekle şeref-yâb olmasına mebnî mezkûr zikir eyvanı mukâbele ve tevhid ile icra-yı âyinden hâli kalmış iken isticlâb-ı da'avât-ı hazret-i padişahî için her vesileden bir istifade maksad-ı hayr-mersadıyla vilayetimize yâdigâr bıraktıkları bunca âsâr-ı umrâniye ve hayriyeye bir zamîne olmak niyet-i hüddâ-pesendânesiyle vilayet halkının umumunu kendilerine minnetdâr buyuran vali-i müşârun-ileyh hazretleri mezkûr dergâh-ı şerif ile zikir eyvanının masârf-ı tamiriye ve inşâyesini taraf-ı âlîlerinden tesviye buyurarak her ikisi de suret-i mükemmelede imar ve inşa ve hitâm-ı inşaatı müteâkib bir Cuma gecesi vali-i müşârun-ileyh hazretlerinin emir ve işaretiyle dahil-i memlekette bulunan turuk-ı âliye meşâyih-ı kirâmî müridânıyla beraber mezkûr zikir eyvanında ictimâ' ederek büyük bir halka-i zikir teşkil ve tilâvet-i tevhid ve tehlil ile icra-yı âyin-i tarîki müteâkib dua-yı şevket-ihitivâ-yı hazret-i zillullâh-ı a'zamî ref-i bârgâh-ı Cenâb-ı Kibriyâ kılınmıştır.

27- Yine e'izze-i kirâmdan nefsi Diyarbekir'de Dağkapısı ittisâlinde kâin olup vâridât-ı vakfiyesi mefkûd olan Arakcin Mazendârinî hazretlerinin muhtac-ı tamir bulunan dergâh-ı şerifleri masârf-ı tamiriyesi de vali-i müşârun-ileyh hazretleri tarafından verilerek imar ve ihya edilmiş ve orada da cuma ve İsneyn geceleri icrâ-yı âyin-i tarîk edilmekte bulunmuştur.

28- Yine Diyarbekir sancağında Lice kazasına tabi Hani kasabasında vâkî Cafer-i Tayyar radiyallâhu anhü'l-gaffâr hazretlerinin muhtac-ı tamir olan türbe-i saadetleri vâridât-ı vakfiyesinden tamir ve tezyîn ile tefrîş ettirilmiştir.

29- Yine evkaf-ı mazbûtadan nefsi Diyarbekir'de Veziriazam Melek Ahmed Paşa Cami-i Şerifi'nin âsâr-ı nâdire ve kadîmeden olup mâil-i inhidâm bulunan minaresi alemlî ile şerefesi ve cami-i şerif harem dairesinin kapı önüyle geçen seneden bakıyye kalan ve cami-i şerife cereyân eden su yolları vâridât-ı vakfiyesinden bir tarz-ı dilârâda imar ve inşa edilmiştir.

- 30- Yine evkaf-ı mülhakadan Diyarbekir'da Gazi Ali Paşa Cami-i Şerifi'nin harab ve mesdûd olan su yolları, Âb-ı Ayn-ı Zülâl nam mahalden cami-i şerife kadar vakfı vâridâtından imar ve küşâd ile suyu icrâ olunmuştur.
- 31- Yine evkaf-ı mülhakadan Nasuh Paşa ve Servi Şehi Hanım Cami-i Şerifi'nin de muhtac-ı tamir olan mahalleri vâridât-ı vakfiyesinden tamir ve termîm ettirilmiştir.
- 32- Yine evkaf-ı mülhakadan Behram Paşa Cami-i Şerifi'nin tamire ihtiyacı görülerek musakkafât-ı vakfiyesinden Paşa Hamamı demekle ma'rûf hamamın vakfı vâridâtından tamir ve inşa kılınmıştır.
- 33- Yine evkaf-ı mülhakadan Hüseyin Paşa Cami-i Şerifi ile su yollarının ve musakkafât-ı vakfiyesinden Deliller Hanı ve Gümrük İdaresi ve Deva ve Çardaklı hamamları vâridât-ı vakfiyesinden tamir ettirilmiştir.
- 34- Yine evkaf-ı mazbûtadan Fatih Mehmed Paşa Cami-i Şerifi'nin kapıları vâkif-ı müşârun-ileyhin kabristanı kapısı müceddeden ve cami-i şerif-i mezbûrun musakkafâtından Kilim Hanı'yla, Mazı Değirmeni tamiren masârif-i inşâiyeleri evkaf sandığından tesviye edilerek imar ve inşa ettirilmiştir.
- 35- Yine evkaf-ı mazbûtadan Sultan Şücaeddin Türbe-i Şerifi vakfına merbût olup münhedim bir bâbı ve mu'at-tal olan iki bâb köprü değirmenin vâridât-ı vakfiyesinden suret-i mükemmelede tamir ve inşa kılınmıştır.
- 36- Yine evkaf-ı mazbûtadan Hasan Paşa nam-ı diğeri Balıklı Cami-i Şerifi'nin esna-yı iğtîşâta muhterik olan bir bâb fırını için ma'âbid-i İslâmiye îânesinden ifrâz olunan meblağa kurâ-yı mevkûfesi bedelinden lüzumu mikdarı ilave ile mezkûr fırın suret-i mükemmelede müceddeden bina ve inşa edilmiştir.
- 37- Yine evkaf-ı mazbûtadan Mesudiye Medresesi'nde mukîm talebe-i ulûma mahsus hücrelerin bazısının ve musakkafât-ı vakfiyesinden Kuşdili Değirmeni'nin vakfı vâridâtından tamirâtı icrâ kılınmıştır.
- 38- Yine evkaf-ı mazbûtadan Veli Kethüda Mescidi Vakfı'na merbût olup Azizzâde Vakfı'yla müşterek kebîr salhanenin muhtac-ı tamir olan ve koyun ve keçi zebhine mahsus Doğan tabir idilen mezbahayla salhanenin duvar ve ahır vâridât-ı vakfiyesinden tamir ve inşa olunmuştur.
- 39- Mardin'de Haremeyn-i Şerifeyn Vakfı'ndan münhedim olan Bâbü's-sur Fırını'nın iç döşemesiyle sair mahalleri Diyarbekir'den celb ettirilen taşlarla vakfı vâridâtından imar edilmiştir.
- 40- Maden sancağının Ergani kazasında kâin Hoca Balışayış Cami-i Şerifi merbûtâtından olup müşrif-i harab olan hamam vâridât-ı vakfiyesinden mükemmel suretle inşa ve imar kılınmıştır.
- 41- Yine mezkûr Ergani kasabasında Zülkifl en-Nebî aleyhisselâm efendimiz hazretlerinin makam-ı saadet-ittisâm-ı âlilerine merbût vakfın fazla-i vâridâtından aşağı kasabada senevi bin kuruş irad getirir bir bâb han vakf-ı müşârun-ileyh namına mübâyâ'a ve istirâ edilerek icabı icrâ kılınmıştır.
- 42- Siverek'deki Mekteb-i Rüşdi-i Mülki'nin tamire ihtiyacı olduğu gibi Siverek'de medfûn Cerrah Baba Türbesi'nin dahi muhtac-ı tamir olduğunu ve ashab-ı hayrat ve hasenat taraflarından îâneten yaptırılmakta olan Kışla ve Gülabi Bey mescidlerinin nâ-tamamı kaldığını vali-i müşârun-ileyh hazretleri geçen 314 senesinde berâ-yı devr ve teftiş Siverek'e teşriflerinde müşâhede buyurularıyla ashâb-ı hamîyyeti bi't-teşvik beş bin altı yüz yirmi dokuz kuruş îâne cem' ve bunun bin kırk beş kuruşunu müşârun-ileyh hazretleri itâ buyurarak mezkûr mekteb ve türbe-i şerife ile mescidlerin tamirat ve inşaatı icra ve ikmal edilmiştir.
- 43- Mardin'de Hükümet Konağı civarında ve sahâbe-i kirâmdan Şeyh Muhammed el-Farisî hazretlerinin türbe-i şerifeleri ittisâlinde mescid-i şerifin muhtac-ı tamir ve tefrîş ettiği yine geçen seneki devir ve teftiş esnasında vali-i müşârun-ileyh hazretleri cânibinden müşâhede buyurulmasıyla masârif taraflarından tesviye olunarak mezkûr mescid-i şerif tamir ve teşrif ettirilmiştir ve Mardin'de bulunduğu müddetçe memurîn ile beraber hükümet konağından gidilip salât-ı zuhr ve asrın orada cemaatle eda edildiği gibi bardemâ memurînin mescid-i şerif-i mezkûrede cemaatle ifa-yı salât-ı mefrûza eylemelerini vali-i müşârun-ileyh hazretleri tenbih buyurmuştur.
- 44- Diyarbekir Hükümet Konağı'nın Diele nehrine nâzir olan cihetinde vaki olup Çifte Evliya tesmiye olunan e'izze-i kirâmın medfûn oldukları merâkid ile türbe-i şerifeleri dahi müşârun-ileyh hazretleri cânibinden imar edilmiştir.

Maarife Aid İcraat İle Emâkin-i Emîriye İnşaatı

- 45- **Mardin Mekteb-i Rüşdiyesi:** Mardin'de isticâren Mekteb-i Rüşdi ittihâz olunan hanenin dâik ve hıfzussıhaya muvâfık olmadığı esna-yı devirde manzûr- âli-i vilayet-penâhileri olmasıyla icrâ buyurulan teşvikât üzerine memurîn ve hamîyyet-mendân ahali taraflarından iki yüz kırk lira mikdarı vuku bulan îâne ile müceddeden bir mekteb-i rüşdi bina ve inşa ve bu mekteb için taraf-ı âli-i vilayet-penâhîden beş lira îâne itâ edilmiştir.
- 46- **Cizre Mekteb-i Rüşdiyesi:** Cizre kasabasında şimdiki kadar Mekteb-i Rüşdi binası tesis olunmadığı devren Cizre'yi teşriflerinde meşhûd-ı âli-i vilayet-penâhileri olmakla derhal icrâ buyurulan teşvikât ve tergîbât üzerine memurîn ve hamîyyet-mendân mahalliye cânibinden vuku bulan îâne ile müceddeden bir mekteb-i rüşdi inşa kılınmış ve beş lira da taraf-ı âli-i vilayet-penâhîden îâne buyurulmuştur.

47- **Avine Mekteb-i Rüşdî ile Telgrafhanesi:** Avine kazasının merkez-i hükümeti olan Savur kasabasında şimdîye kadar mekteb-i rüşdî ile telgrafhane olmadığı cihetle orada da icra buyurulan teşvikât üzerine memurîn ve hamîyyet-mendân ahali taraflarından yirmi lira iâne cem' olunarak her iki bina da müceddeden inşa ve şu sırada da cânib-i âli-i vilayet-penâhîden beş lira iâne itâ kılınmış ve cümle-i muvaffakiyât-ı celile-i vilayet-penâhîden olmak üzere sene-i hâliye Ağustosunda dua-yı ömr ve ikbâl-i hazret-i tâcdarînin yâd ve tezkârıyla mekteb-i mezkûrun suret-i mutantanada resm-i küşâdı ve tedrisâta ibtidâr olunmuştur.

48- **Çermik Mekteb-i Rüşdîsiyle Telgrafhane ve Hükümet Konağı:** Çermik kasabasında vaki hükümet konağı pek dîk ve memurîni istiâba gayr-ı kâfi olduğu gibi Mekteb-i Rüşdî ittihâz olunan harab bir mescidde mektebe elverişli olmadığına ve kasaba-i mezkûrede de henüz telgrafhane dahi yapılmadığına binâen orada da taraf-ı âli-i vilayet-penâhîden vuku bulan teşvik ile memurîn ve hamîyyet-mendan ahali cânibinden iâneten cem' edilen mebâligden hükümet konağı ittisâlinde 81 liraya mübâyâ'a olunan hanenin fevkânî ve tahtânî dört odası telgrafhane ve beş odayı hâvi olan diğer tarafı mekteb-i rüşdî ittihâz ve bahçe ciheti de hükümet konağına ilave ve ifrâz edilerek muamele-i lazımleri ifa ve beş lira iâneten cânib-i vilayet-penâhîlerinden itâ buyurulmuştur.

49- Maden Kasabası Mekteb-i Rüşdîsi'nin muhtac-ı tamir olan mahalleri imar ve inşa ve hapishaneye de müceddeden su isâle ve icrâ ettirilmiştir.

50- Palu kazasından müteferrik suretiyle isticâren hükümet konağı ittihâz edilen mahaller hükümetin şan ve şerefiyle mütenâsib olmadığı esna-yı devirde manzûr-ı âli-i vilayet-penâhîleri olmasıyla oraca da icrâ kılınan teşvikât ve memurîn ve hamîyyet-mendân ahali taraflarından vuku bulan iânât ile müceddeden bir hükümet konağı yaptırılmış ve bunun için de taraf-ı âli-i vilayet penâhîden beş lira iâne verilmiştir.

51- Mukarrerât-ı islahiye cümlesinden olan Nevâhi Kol Müdürlüğü merkezlerinden Avine'de Ömerkan-ı Fevkânî ve Tahtânî, Maden'de Midye, Beşiri'de Tepe, Maden'de Ancevez, Abdalan; Çermik'de Rûtan, Lice'de Hani, Konağı, Mansuran, Derik'de Mazıdağı, Palu'da Karaçor, Martın'de Koçhisar, Silvan'da Hazro, Siverek'de Hazro ve Yenişehir ve Hoşın, Avine'de Şeyhan, Midyat'da Hasankeyf, Lice'de Kiraz ve Baharlu ve Gerburan ve Habzbeni ve Piran ve Pürdenh ve Bermaz ve Ergani ve Gûran ve Kallış nahiyeleri merkezlerinde de birer mekteb-i ibtidâî bina ve tesis ve icab eden muallimleri merkez-i vilayetce intihâb ve tayin buyurulmuştur.

Silvan kazasının merkezi olan Meyafarkin kasabasında medfûn e'izze-i kirâmdan Şeyh Halil aleyhi rahmetullahi'l-Celîl hazretlerinin türbe-i şerifeleri muhtac-ı tamir bulunduğu vali hazretlerinin berâ-yı devir ve teftiş kaza-yı mezkûra teşrifleriyle meşhûd-ı sâmilere olması üzerine li-eclit-tamir keşfinin icrâsını lazım gelenlere emir ve tenbih buyurarak türbe-i şerife-i mezkûrenin tamiriyle etrafına duvar çektilmesi beş yüz kırk kuruşla husul-pezîr olacağı anlaşılmasına mebnî meblağ-ı mezbûr taraf-ı âli-i cenâb-ı vilayet-penâhîden ita ve müherrât-ı seniyye-i hazret-i hilafet-penâhiye zamîmeten tamirât-ı mezkûre icrâ kılınarak bu vesile-i cemîle ile de da'avât-ı hayriye-i hazret-i tâcdâr-ı a'zamî ref'i kabulgâh-ı Cenab-ı Kibriyâ kılınmıştır.

Turuk Ve Ma'âbir

52- Üç yüz on üç sene-i Maliyesi ilk ve son baharlarında vilayet dahilinde müceddeden ve tamiren vuku bulan turuk inşaatının mikdarı kırk dört bin altı yüz yetmiş metre tûlünde olup bundan Bitlis tarîk-i askerîsiyle vilayete ait olan ve Silvan tarîkinde inşa edilen on beş bin metrenin on üç bin üç yüz doksan iki metresi mükemmel şose olduğu gibi bin altı yüz sekiz metresinin de tesviye-i tûrâbiyesi icrâ ve külliyyen şose halinden çıkan Haleb Caddesi'nde vaki Siverek tarîkiyle Samsun Caddesi olan Maden tarîkinde de tamiren inşa edilen yirmi dokuz bin altı yüz yetmiş metreden on üç bin sekiz yüz kırk metresinin şosesi mükemmelen inşa kılınıp on beş bin sekiz yüz otuz metresi de derdest-i ikmâldir. Biri üç, diğeri iki gözlü ve tam kârgir iki köprü ve dört kasis ile iki bin sekiz yüz kırk metre mik'abî duvar müceddeden ve on beş aded köprü ile sekiz aded kasis tamiren inşa ve amelîyât-ı mezhûrede yirmi dört bin yüz altmış yedi amelenin ma'a-ceza ve cezasız olarak yüz kırk bin dört yüz yetmiş yedi yevmiyelerine mukabil mükellefiyetleri icrâ ettirilmiştir.

Üç yüz on dört sene-i Maliyesi ilk ve sonbaharlarında vilayet dahilinde müceddeden ve tamiren vuku bulan tamiratın mikdarı kırk bir bin dört yüz elli beş metre tûlünde olup bundan Bitlis tarîk-i askerîsiyle vilayete ait olan ve Silvan tarîkinde inşa edilen on üç bin üç yüz kırk sekiz metrenin on bir bin yedi yüz kırk metresi köprüsüz mükemmel şose olduğu gibi bin altı yüz sekiz metresinin de tesviye-i tûrâbiyesi icrâ ve külliyyen şose halinden çıkan Haleb Caddesi'nde vaki Siverek tarîkiyle Samsun Caddesi olan Maden tarîkinde yirmi sekiz bin yüz yedi metre şose tamiren inşa ve ikmal edildiği ve imalat-ı sinâiyeden de Bitlis tarîkinde müceddeden üç metre açıklığında bir aded kârgir köprü ile yetmiş santimetre açıklığında bir aded kapaklı menfez, Haleb tarîkinde iki gözlü bir aded kârgir köprü ile yetmiş beş santimetre açıklığında mik'abî kuru duvar ve Musul Caddesi'nde de üç aded kârgir köprü tamiren ve Maden tarîkinde on yedi aded köprü ve menfez ile on beş bin beş yüz metre mik'abî kuru duvar tamiren inşa edilmiş ve sene-i mezkûrede 26.484 nefer ameale-i mükellefe ma'a-ceza ve 4422 nefer de cezasız olarak ifa-yı mükellefiyet etmişlerdir.

315 senesi ilk ve sonbahar amelîyatında da Haleb Caddesi'nde 3917 metre şose tamiren Bitlis Caddesi'nde 2055 metre şose müceddeden ve 2300 metre tesviye-i tûrâbiye amelîyatı ve Musul tarîkinde 361 metre şose tamiren ve üç aded kasis müceddeden ve Maden tarîkinde de 12.550 metre tathîrât, 612 metre mik'abî hafır, 600 metre mik'abî .....

635 metre şose, 350 metre hendek 5285 metre mik'abî kuru duvar, bir kapaklı menfez, üç muvakkat ahşap köprü tamiren ve on sekiz aded kasis de müceddeden inşa edilmiş ve amelîyât-ı mezkûrede 9080 nefer amele-i mükellefe ma'a-ceza ve 323 nefer amele de cezasız olarak istihdam edilmiştir.

Vilayetin turuk ve ma'âbir inşaatı evvelce matlûb-ı âlî derecesinde ilerleyememiş iken zat-ı âlî-i vilayet-penâhînin ibtidâ-yı memuriyet-i celîlelerinden heri ittihâz buyurdıkları tedâbîr-i sâibe ve serî'a semeresiyle emsali gayr-ı mesbûk bir faaliyet ile icrasına muvaffak oldukları bunca me'ser-i umrânîye vilayet halkını ilelebed minnetdâr edecek ve nam-ı âlîlerini lisan-ı şitâyişle yâd ettirecek âsâr-ı nâfi'a ve hayriyedendir. Bu yoldaki ikdâmât-ı ciddiyyet-perverâne beher sene teyessür-nümâ-yı husûl olursa bâdî-i şahrâh-ı selamet olan tesviye-i turuk ve ma'âbir işi vilayetçe sene be-sene tayy-i merâhil ve mesafât ile az zaman içinde vâsîl-ı menzil-i aksa'l-gâyât olacağı şüphesizdir.

Hâtîme

Saye-i maarif-pîrâye-i cenâb-ı padişah-ı a'zamîde cem' ve tertib ve tab'ına ihtimam olunan bu senenin vilayet sâlnâmesi dahi bu kere resîde-i hadd-i hitâm oldu. Ahd-i güzîn-i hilafet-penâhîleri her güne terakkîyât-ı medeniye ve saadet-i sermediyenin bedâyi'-ârâ-yı zuhuru olan şevket-meâb-ı me'âlî-nisâb efendimiz hazretlerinin efkâr-ı hayriyet-disâr-ı mülûkâneleri daire-i necât-bâhiresinde ifa-yı hüsn-i hizmeti nokta-i hatt-ı hareket ittihâz buyurmakta olan vali-i vilayet atûfetlü Halid Beyefendi hazretlerinin zaman-ı memuriyet-i celîlelerinde az vaktinde vilayetçe saha-pîrâyı vücûd olan bunca âsâr-ı nâfi'a ve müessesât-ı hayriye vilayetin terakkî-i umrânını ve sunûf-ı ahali ve teba'anın tezyid-i servet ve sâmânını gösterir me'ser-i ulviyeden olmakla ve zaman-ı eslâfa nisbetle pek büyük bir farkı görünmekle hemîşe zîver-i elsine-i musâdakat ve ubûdiyyet olan dua-yı izdiyâd-ı ömrü ve şevket-i cenâb-ı zıllullâhîyi tekrar ale't-tekrar tilâvet ve vali-i müşârun-ileyh hazretlerine de arz-ı minnetdârî ve şükran ederiz.

سالنامه دیار بکر

۱۳۲۳ - ۱۳۸۶

OSMANLI DEVLETI'NİN KURULUŞUNUN
700. YILI ANISINA

DİYARBAKIR
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ